böll

CEM YAYINEVİ

BABASIZ EVLER

YİRMİNCİ YÜZYIL KLASİKLERİ: 22

Heinrich Böll

BABASIZ EVLER

Türkçesi :

Sezai Yalçınkaya

CEM YAYINEVİ

Dizgi: İR-ŞAD Matbaası, baskı: Ahmet Sarı Matbaası
İstanbul, 1971

1. BÖLÜM

Geceleri anne vantilâtörü çalıştırdığında, hava değirmeninin plâstik kanatları yalnız hafif bir gürültü çıkarmasına rağmen, hemen uyanırdı. Vantilâtör bir vızıltı haline döner, arada bir tül perde kanatları arasına sıkışınca takılır kalırdı. Sonra anne ayağa kalkar tül perdeyi takılan dişlerden kurtarır, yandaki kitap dolabının kanatları arasına sıkıştırırdı. Annenin ayaklı lâmbasının şemsiyesi yeşil ipektendi. Açık bir yeşildi. Altındaki ampul sarıydı. Gece masasının üstündeki kırmızı şarap bardağı mürekkep doluymuş gibi görünüyordu. Anne bardaktakini yudumlarken sanki simsiyah, ağır bir zehir içiyormuş gibi geliyordu ona. Kadın hep okur, sigara içer, arada bir şarabını yudumlardı.

Anneyi yarı aralanmış gözleriyle izler, ilgiyi üzerine çekmemek için hiç kımıldamaz, vantilâtöre doğru çekilen sigara dumanlarını incelerdi: Beyaz, gri, emilen, ufalanan, yumuşak, yeşil renkli plâstik kanatlar aracılığı ile dışarı gönderilen duman bulutlarını. Vantilâtör mağazalardakiler kadar büyüktü. Odadaki havayı birkaç dakika içinde temizleyen tatlı bir vızıltısı da vardı. Sonra anne yatağının hemen yanındaki duvarda düğmeye basardı. Aynı duvarda babasının bir fotoğrafı asılıydı: Ağzında düdüğü, gülümse-

yen, on bir yaşındaki bir çocuğun babası olmak için pek genç görünen bir babaydı. Dondurmacıdaki Luigi kadar gençti; ürkek, kısa boylu yeni öğretmen kadar gençti, annesinden çok daha gençti. Halbuki anne diğer çocukların anneleri kadar yaşlıydı. Bekârlığında güler yüzlü bir delikanlıydı babası. Birkaç haftadan beri düşlerine giriyordu. Düşlerindeki baba fotoğraftakinden bambaşkaydı: Bulut üstünde, mürekkep lekesi gibi, kederli, büzülmüş vaziyette oturmuştu, yüzü yoktu, fakat milyonlarca senedir bekleyen biri gibi ağlıyordu, üniformasında rütbeleri yoktu, madalyasızdı. Birdenbire düşlerine saldıran bu yabancı delikanlı, onun istediğinden bambaşkaydı.

Sessiz durmak, nefes aldığını belli etmemek önemliydi. Çünkü evdeki gürültülerden saatin kaç olduğunu kestirebiliyordu. Glum'dan hiç ses çıkmamışsa, saat gece on buçuk demekti. Albert'ten hiç ses seda çıkmamışsa, onbir demekti. Çoğunlukla üstündeki odada Glum'un ağır, fakat sakin adımlarını, ya da yandaki odada Albert'in çalışırken ıslık çalışını duyardı. Bolda, geç vakit sık sık merdivenlerden iner, aşağıda mutfakta bir şeyler atıştırırdı: Ayaklarını sürür, elektrik düğmesini garip bir şekilde çevirir, fakat gene çoğunlukla büyük annesiyle karşılaşırdı. Büyük anne sahanlıktan kalın sesiyle bağırır: «Seni gidi aç domuz seni, gecenin yarısında gene bir şeyler hazırlıyorsun kendine, değil mi? Gene hangi pisliği kızartıyorsun?» derdi. Arkasından Bolda'nın cıyak cıyak sesiyle gülüşü yükselirdi. «Evet, leş kargası, karnım acıktı. Sen de ister misin bir şeyler?» Tekrar Bolda'nın o gülüşü, arkasından büyük annenin o boğuk, daha çok tiksinti verici

mırıldanmaları duyulurdu. Bolda'nın gülüşü canlı, büyük anneninki boğuktu.

Yukarıda bir aşağı bir yukarı dolaşıp duran Glum ise garip kitaplarını okurdu: Doğmatik ve Moral Theologie. Tam saat onda ışığı kapatır, banyoya girer, yıkanırdı. Su sesi, termosifonun devamlı yanan tek alevi diğerlerini de yaktığında çıkardığı -pufff- sesi duyulurdu. Glum sonra odasına döner, ışığı kapatır, karanlıkta yatağının önünde diz çöker, dua ederdi. Ağır dizleriyle yere çöküşünü, diğer odalarda gürültü olmadığı zamanlar, mırıltılarını duyardı. Glum uzun bir zaman karanlıkta mırıldanır dururdu. Ayağa kalktığında, somyesinin telleri gıcırdadığında saat tamı tamına on buçuk olurdu. Glum ve Albert dışında evdekilerin hepsi eski düzensiz alışkanlıklarını sürdürürlerdi. Bolda mutfakta kahverengi torba içinde her zaman hazır bulundurduğu şerbetçi otu yapraklarından yaptığı çayı kaynatmak için aşağıya inerdi. Büyük anne arada bir geceleri, saat birden sonra mutfağa girer, söğüş etli ekmek dilimlerini hazırlardı kendisine, sonra da koltuğuna bir şişe kırmızı şarap sıkıştırır, odasına dönerdi. Arada bir sigara kutusunun boş olduğunu farkederdi. Açık mavi, güzel bir kutuydu sigaralığı. İçine iki yirmilik paketi rahatça boşaltırdı. Sigaralığını boş görünce kendi kendisine küfür ederek evin içinde öteye beriye gider, sigara arardı. Çok açık sarı saçları, kırmızı yüzüyle bu muhteşem anne önce Robert'e giderdi. Çünkü yalnız Robert onun içtiği sigaradan içerdi. Glum sadece pipo içerdi. Annenin sigarası ise hoşuna gitmiyordu. «Hafif sigara. Kadın sigarası denen meret. Ah! O saman gibi sigarayı gö-

rünce fenalık geliyor içime.» Bolda hep yarı ezilmiş yarı ezilmemiş benekli sigaralardan bulundururdu dolabında. Büyük annenin küçümsediği bu sigaralarla postacıyı, elektrikçiyi sevindirirdi. «Sigaraya bak! Sanki vaftiz suyundan çıkartılmış da kurutulmuş gibi; seni moruk seni, rahibe sigarası içiyorsun ha? -böööö.»

Bazan da hiç sigara bulunmazdı evde. O zaman Albert Amca gece yarısı kalkar, giyinir, arabasıyla sigara almak için şehre inerdi, ya da Albert ile büyük anne yirmi beş fenik, bir mark aranırlar, Albert otomata gider, sigara alırdı. Payına on-on iki sigara düşünce gene rahat etmezdi büyük anne. İlle on beş sigara düşmeliydi. Üzerlerinde Tomahawk yazılı, kırmızı ambalajlı saf Virginia olanından. Çok uzun, süt gibi, sert sigaralardı bunlar. «Oh, yavrucuğum, yenilerden olsun» derdi. Albert geri gelince, boynuna sarılır, öper, sen de olmasan, sen de olmasan, yavrum, sen de olmasan... Bir oğul ancak senin kadar iyi olabilir, derdi. Sonra nihayet odasına gider, etli dilimlerini yer, -kalın, tereyağlı, etli beyaz ekmek dilimleriydi bunlar- şarabını yudumlar, sigarasını içerdi. Albert hemen hemen Glum kadar düzenliydi. Saat on birden sonra Albert Amca'nın odasında çıt çıkmazdı. Saat on birden sonra evdeki gürültülerin hepsini kadınlar çıkarırdı: Büyük anne, Bolda ve anne. Anne pek ayakta dolaşmazdı, ama uzun zaman kitap okur, hafif, yassı, sarı bir paketten çıkardığı sigarasını içerdi. Paketin üstünde -Moschee rein Orient- markası vardı. Arada bir yudum şarap alır, saatlerce odayı dumandan temizleyen vantilâtörü çalıştırırdı. Çoğunlukla anne dışarıya çıkmış olurdu,

ya da eve konuk getirirdi. Konuk gelince, yukarıya, Albert Amca'nın odasına taşırdı çocuğu; orada uyurdu. Albert Amca'nın odasında uyumayı sevmesine rağmen konuktan pek hoşlanmazdı. Konuk gelince saat gecenin ikisini, üçünü, dördünü hattâ beşini bulurdu. Albert Amca yorgunluktan bitkin uyuyakalınca, sabahları kendisiyle okula gitmeden önce kahvaltı yapacak kimse bulunmazdı. Glum ve Bolda da gitmiş olurdu. Anne ona kadar uyur, büyük anne on birden önce kalkmazdı hiç.

Hep uyanık kalmaya çalışıyordu, ama gene de vantilâtörün durdurulmasından önce uyuyakalıyordu. Fakat anne geç vakte kadar kitap okursa, iki-üç kez daha uyanıyordu. Özellikle Glum vantilâtörü yağlamayı unuttuğu zamanlar oluyordu bu. Vantilâtör daha ilk dönüşünde gıcırdamaya başlar, yavaş yavaş hız alıp nihayet sessizce dönünceye kadar devam ederdi bu. Daha ilk gıcırdamada hemen uyanır, anneyi ilk kez nasıl görmüşse gene aynı şekilde yatar görürdü: Kollarına dayanmış kitap okuyor, sigarasını sol elinde tutuyor, bardağındaki şarap olduğu gibi duruyordu. Anne bazan da İncil okur ya da elindeki kahverengi deriye sarılmış küçük, dua kitabına bakardı. Anlayamadığı nedenlerden dolayı utanır, uyumaya çalışır ya da ilgiyi üzerine çekmek için öksürürdü. Çok geç olmuştu. Evdekilerin hepsi uyumuştu. Öksürünce, anne birden yerinden fırladı, yatağına geldi, elini alnına koydu, yanaklarından öpüp yavaşça «Bir şeyin yok ya, yavrum?» diye sordu.

«Hayır, hayır.» dedi gözlerini açmadan.

«Işığı hemen söndürüyorum.»

«Söndürme, okumana devam et.»

«Bir şeyin yok gerçekten, değil mi? Ateşin yok gibi.»

«Bir şeyim yok. Gerçekten yok bir şeyim.

Sonra anne yorganını boynuna kadar çekti -elinin ne kadar hafif olduğuna şaştı- kendi yatağına gitti, ışığı söndürüp karanlıkta odanın havası temizleninceye kadar vantilâtörü çalıştırdı. Bu arada da onunla konuştu.

«Yukarıda Glum'un yanındaki odayı istemez misin?»

«Hayır, burada bırak beni.»

«Ya yandaki oturma odasını? İstersen boşaltırız orayı.»

«Hayır, istemiyorum.»

«Ya Albert'in odasını? Albert başka odaya geçer.»

«Hayır.»

Vantilâtörün hızı birden yavaşlayınca, annenin düğmeye bastığını anladı. Birkaç gıcırtılı dönüşten sonra vantilâtör durdu. Karanlıktı. Çok uzaktan tren seslerini duyuyordu. Sert, patır patır bir gürültü çıkarıyordu. yük katarları geçerken. Vagonların üzerindeki tabelâyı görür gibi oldu: -Doğu Yük İstasyonu-. Oraya Welzkam ile gitmişti bir kez. Welzkam'ın amcası vagonları çeken lokomotifin ateşçisiydi.

«Glum'a söyleyelim de vantilâtörü yağlasın.»

«Ben söylerim.»

«Evet, söylersin, ama şimdi uyuman gerek. İyi geceler.»

«İyi geceler.»

Uyuyamadı. Hiç ses çıkarmadan yattığı halde annenin de uyuyamadığını biliyordu. O ka-

ranlık ve sessizlik içinde zaman zaman Doğu Yük İstasyonu'ndan gelen patırtılar, sessizlikten ortaya çıkan -aklına gelen- sözler onu tedirgin ediyordu. Brielach'ın annesinin fırıncıya söylediği söz örneğin. Aynı kelime Brielach'ların avlusunun duvarında dururdu. Ya da Brielach'ın, nereden kaptıysa, hep söyleyip durduğu başka bir kelime. -AHLÂKSIZ-. Geseler'i de düşünürdü sık sık, ama Geseler şimdi çok uzaklardaydı. Onu düşünürken ne korkuyor ne de tiksinti duyuyordu. Yalnız bir çeşit sıkıntı kaplıyordu içini. Oysa bu ismi her fırsatta içine sokan büyük anneden daha çok korkuyordu. Glum kafasını bu konuda durmadan sallamasına rağmen sanki o ismi durmadan aklına getiriyor, sonra unutturuyordu. Sonra annesinin uyuduğunu hissetti. Kendisi hâlâ uyuyamıyordu. Babasının resmini seçmeye çalışıyordu karanlıkta, ama bulamıyordu resmi. Binlerce anlamsız resim üzerine geliyordu. Filmlerden, mecmualardan, dergilerden geliyordu hepsi. Blondi, Hoppalong Chassidy ve Donald Duck, hepsi geliyordu da babasının resmi gelmiyordu. Brielach'ın amcası Leo'nunki, fırıncınınki, Grebhake ve Wolter'inki geliyordu. Grebhake ve Wolter çalılıkta utanç verici şeyler yapmışlardı: Yüzleri kıpkırmızıydı. Pantolonlarının önleri açıktı. Tâze çimenlerin acı kokusu geliyordu. Ahlâksız sözünün bu utanç verici şeyle benzerliği var mıydı? Fakat babası bir türlü gelmiyordu. Resimlerde fazla gülen, çok çok neşeli, tam bir baba olmak için daha pek genç olan, bir adam gelmiyordu. Babaları kahvaltıda yenen yumurtalara benzetirler. Ama onun babası yumurtaya benzemiyordu. Oysa babaların özelliği kurallı

oluşlarındadır. Albert Amca bu özelliğe bir dereceye kadar sahipti, ama babası pek kurallı görünmüyordu. Kurallı oluş şu demekti: Yataktan kalkmak, kahvaltıda yumurta yemek, işe gıtmek, eve dönmek, gazete okumak ve uyumak. Bütün bunlar, tâ uzakta bir Rus köyünün kenarında gömülü babasına özgü şeyler değillerdi. Acaba şimdi, on sene sonra, sağlık müzelerindeki iskeletlere dönmüş müdür babası? Kemikleşmiş, sırıtan bir kafatası, onbaşı, ozan, bir sürü özellik sahibi insan. Brielach'ın babası çavuştu. Hem çavuş hem de oto tâmircisiydi. Diğer gençlerin babaları çoğunlukla binbaşı, müdür, teğmen, muhasebeci, kıdemli onbaşı ya da yazı işleri müdürüydüler. Ama hiç birisinin babası onbaşı ve hiç birisinin babası ozan değildi. Brielach'ın amcası polis oldu -polis ve tramvay biletçisi-. Mutfak dolabının üstünde, hint irmiği ile bulgur paketi arasında bir resim vardı. Hint irmiği neydi? Sır dolu bir kelimeydi. Üstelik Güney Amerika kokuyordu. Daha sonra Katechismus soruları gelirdi aklına. Sallanan, beraberlerinde soru ve cevaplar getiren rakamlardı bunlar:

Soru : Tanrı iyi yola yönelmek isteyen günahkârlarına nasıl davranır?

Cevap: Tanrı iyi yola yönelmek isteyen her günahkârı bağışlar.

Arkasından insanın kafasını allakbullak eden şu dize gelirdi:

«Ey Tanrı, günahkâr saydıklarına şöyle bir baksan, o günahlarla kimi bulabilirsin karşında?»

Hiç kimseyi. Brielach'ın kesin inancına göre bütün büyükler ahlâksız, bütün çocuklar utanma-

dan yoksundular. Brielach'ın annesi ahlâksızdı. Leo Amca da. Belki fırıncı da. Belki anne de. Annesi holde hep kendisine yöneltilen fısıltı halindeki sitemlere hedef olurdu çünkü: «Nerelerdeydin, ne haltlar karıştırıyorsun gene?» Brielach'a göre bunların dışında olanlar da vardı: Albert Amca, aşağıda oturan marangoz, Bayan Borissiak ve Bay Borissiak, Glum, Bolda. Hepsinden, ama hepsinden önce Bayan Borissiak geliyordu. Kalın, tok sesiyle Brielach'ın üstündeki odada şahane şarkılar söylerdi. Şarkıları ta aşağıdan, avludan duyulurdu. Karanlıkta Bayan Borissiak'ı düşünmesi iyiydi. Teselli buluyordu bunda. Tehlikesizdi onu düşünmek. «Çocukluğumda Yeşildi Dünyam» şarkısını söylerdi sık sık. O bunu söyleyince hep yeşil görünürdü herşey, filtre gibi bütün renkler gözlerinden süzülür, herşey yeşile boyanırdı. Şimdi yataktayken de, karanlıkta bile. Hele Bayan Borissiak'ı düşündüğü an şarkı söylediğini de duyarsa, kapalı göz kapaklarının altında -Çocukluğumda Yeşildi Dünyam-ı görürdü.

-Istıraplı Dünya- şarkısı da güzeldi: Deniz yıldızı selâmlar sana- Selâmlar derken, her şey yeşile bürünürdü. Bir an gelir, geç vakit uyumuş olurdu.- Bayan Borissiak'ın sesi ve Brielach'ın annesinin fırıncıya söylediği sözlerin birbirine karıştığı bir noktada. Brielach'ın annesinin söylediği bu söz Leo Amca'ya aitti. Fırıncının karanlıkta bir hoş kokan, sıcak bodrumundan ıslık gibi gelen bir sözdü bu. Öyle bir söz ki, ancak Brielach'ın yardımıyla anlamını kavrayabilmişti. Erkek - kadın ilişkileriyle ilgili, Tanrı emirlerinin altıncısını içeren, kötü bir sözdü, tekrar o dizeleri hatır-

latıyordu insana: Ey Tanrı, günahkâr saydıklarına şöyle bir baksan, o günahlarla kimi bulabilirsin karşında?

Belki Hoppalong Chassidy'in yanında da uyumuştu. Pis serüvenleriyle, pis binicinin biriydi Chassidy. Birazcık âdiydi. Annesinin sık sık getirdiği konukların âdiliği onda da vardı. Ne olursa olsun annenin nefes aldığını duyması iyi bir şeydi. Çoğunlukla yatağı boş olurdu, bazan günlerce boş olurdu ve büyük anne tarafından holde sitem dolu fısıltılarla karşılanırdı. «Gene nerelerde sürttün?» Anneden hiç ses çıkmazdı.

Sabahları uyanmak büyük bir sıkıntıydı. Kendisini uyandırdığında, Albert'in üzerinde temiz bir gömlek, temiz bir kravat varsa, her şey iyi ve Albert'in odasında normal bir kahvaltı sofrası hazır demekti. Zaman da boldu. Acele etmesi gereksizdi. Albert'le birlikte okul ödevlerini bir kez daha gözden geçirebilirdi. Yok, Albert daha taranmamış, pijamasını çıkarmamış, yüzündeki yastık izleri kaybolmamışsa, ikisi birlikte sıcak kahvelerini yudumlarken, Albert teskeresini yazardı: «Sayın Bay Wiemer, çocuk bugün okula gene geç kaldığı için özür dilerim. Annesi seyahata çıkmak zorunda kaldı. Bense vaktinde uyandırmayı unuttum onu. Özür dilerim. Saygılarımla.»

Anne eve konuk getirirse çok kötü olurdu: Albert'in odasından aşağıdaki bayağı gülüşmeleri duyar, Albert'in kocaman yatağında huzursuz bir uykuya dalardı. Albert hiç yatmaz, sabah beş-altı arası banyo yapardı. Duştan akan, patır patır yere düşen su sesleri gelirdi kulağına. Tekrar uyurdu. Ama Albert uyandırdığında bitkin olurdu yor-

günluktan. okulda huzursuz bir öğleden önce geçirir, öğleden sonraları ya sinemaya ya dondurma salonuna ya da Albert'in annesine, dışarıya giderdi: Bietenhahn'a. Bietenhahn, Bieger ormanlarına giden yolun anahtarıydı onun için. Glum'un çıplak elle balık yakalayıp, tekrar serbest bıraktığı göl, inek ahırının üstündeki odada bulunmak ya da Albert ve Brielach'la kısaca biçilmiş sert çimenler üstünde yoruluncaya, Albert'in annesinin pişirdiği ekmeği canları çekip acıkıncaya kadar futbol oynamak hoşuna giderdi. Will Amca hep: «Biraz daha tereyağı sürün ekmeğinize» der, kafasını sallardı. «Bol yağ sürün» der, tekrar başını sallar: «Biraz daha yağ» derdi. Dışarıda Brielach pek az yaptığı şeyi yapardı: Gülerdi.

Aralarında uyuyabileceği çok istasyon vardı: Babayı, Bietenhahn'ı, Blondi'yi, -ahlâksız- kelimesini düşünürdü. Vantilâtörün vızıltısı, annenin odada olduğunu gösterdiği için hoş bir gürültüydü. Kitap sayfalarının çevrilişi, annenin nefes alıp vermesi, kibrit sesi, şarap içtiğinde çıkan ufak yudum sesleri ve vantilâtör çoktan durdurulunca ortaya çıkan, sır dolu bir etki bırakan iç çekişi vardı annenin. Vantilâtörün üstüne doğru uçuşan dumanlarla birden Geseler ve «Ey Tanrı, günahkâr saydıklarına şöyle bir baksan..» arasında bilinci harekete geçerdi.

2. BÖLÜM

En güzel yer Albert'in annesinin bir kır gazinosu işlettiği Bietenhahn'da idi. Albert'in annesi herşeyi kendisi pişiriyordu. Ekmeği bile. Yaptıklarını hoşuna gittiği için yapıyordu. Martin ile Brielach, ikisi de Bietenhahn'da gönüllerince eğlenebiliyorlardı. Balık tutar, sandalla gezinti yapar, Brer vâdisinde yürüyüşe çıkar ya da evin arkasında saatlerce futbol oynayabilirlerdi. Göl ormanın derinliklerine kadar sokuluyordu. Çoğunlukla Albert'in amcası Will de onlarla gelirdi. Will, Albert'in annesinin erkek kardeşi idi. Will, tâ ilk gençlik yıllarından beri - gece terlemesi- diye adlandırılan garip bir hastalığın acısını çekiyordu. Büyük anne ve Glum çok gülmüşlerdi buna. -Gece Teri- sözünü duyunca Bolda da kıkırdamaya başlıyordu. Will neredeyse altmışına basacaktı.. On yaşındayken bir gün annesi onu yatağında sırılsıklam ter içinde bulmuş. Bunu takip eden günlerde de aynı şekilde ter içinde kalıyormuş Will. Annesi telâşa kapılarak doktora koşmuş Will ile birlikte; çünkü âdet olduğu gibi gece terinin sonucu akciğer hastalıkları için

en iyi belirti sayılıyordu. Fakat Will'in ciğerleri beton gibi sağlamdı, yalnız doktorun da söylediği gibi, biraz zayıf, biraz da sinirli idi. Bu doktor -kırk seneden beri mezarlıkta gömülü olan bu doktor- elli yıl önce «Çocuğu koruyun biraz» demişti.

Bu korumayı Will hayatı boyunca doya doya tattı. «Biraz zayıf, biraz da sinirli.» ve Gece Teri onun için ailesinden kalan ve ailesinin her zaman ödemek zorunda kaldığı bir miras haline dönüşmüştü.

Martin ve Brielach bir zaman için sabahları okula giderken alınlarını yoklayarak neticeyi birbirlerine bildirmeyi alışkanlık haline getirmişlerdi. Bununla birlikte onların da alınlarının zaman zaman nemli olduğu sonucunu çıkarmışlardı. Özellikle Brielach geceleri sık sık ve şiddetli bir şekilde terliyordu. Fakat Brielach doğduğu saatten itibaren bir gün bile korunmamıştı hiç.

Brielach'ı annesi bombaların kentin üstüne, caddelerine, en son olarak da doğum sancılarından bağırdığı sığınağın üstüne yağdığı sırada dünyaya getirmişti. Brielach'ın annesi ordunun askerlerine verdiği çizme pislikleriyle kirlenmiş bir sığınak yatağının üstünde yatıyordu. Başını askerlerin çizmelerini koyduğu kısma dayamıştı yatakta: Balıkyağı kokusu kendi durumundan çok kusmaya zorluyordu onu. Biri kullanılmış bir havluyu başının altına koyduğunda, savaş sabununun kokusunu aldı. Güzel kokunun sadece en ufak bir izini taşıyan bu koku onun için ferahlatıcı bir unsur olmuştu. Neredeyse ağlayacaktı. Bu ufacık parfüm kokusu, bu güzel ko-

ku izi, havludaki bu koku onun için bulunmaz, paha biçilmez bir değer taşımıştı o anda.

II

Sancılar sıklaştığında yardım ettiler ona. Kadın etrafında duranların AYAKKABILARI ÜZERİNE kusuyordu. Yardımcıların içinde en iyi ve en soğukkanlısı ondört yaşındaki bir genç kızdı. Genç kız ispirto ocağında kaynattığı suyun içinde makası sterilize etti ve göbek bağını bununla kesti. Her şeyi, okuduğu bir kitapta yazılı olduğu gibi yapıyordu -oysa okumaması gereken kitaplardandı bu da-. Soğukkanlı, fakat sevimli, insanı hayrete düşüren cesaretiyle bu genç kız geceleri anne-babası yattıktan sonra kırmızı - beyaz sarı resimli bir kitapta gizlice okuduklarını uyguluyordu: Göbek bağını sterilize ettiği makasla kesiyordu. Kızın annesi güvensiz, fakat şaşkın, kızının yaptıklarına bakıyordu.

Alârm verildiğinde, sığınaktakiler sirenlerin sesini duydular. Sanki bir ormanın derinliklerinde saklanan hayvanların çığlıklarının gittikçe yükselen yankıları gibiydi bu sesler. Bu yankının nedeni yıkılan evlerin kalıntılarıydı. Evler üzerlerine yıkılmıştı. Sığınakta ondört yaşındaki yardımcısı ile yalnız kalan Brielach'ın annesi, yıkılan sığınak çıkışından yukarıya çıkamayanların çığlıklarını duyuyordu. Bayan Brielach, şimdiye kadar tanımadığı, hiç görmediği kıza «Adın ne?» diye sordu.

«Henriette Schadel» dedi kız, çantadan el değmemiş bir kalıp yeşil sabun çıkardı. Bayan Brielach «Uzat da biraz koklayayım sabunu» de-

di, kokladı, kız yeni doğan bebeği bir çarşafın içinde sarılı tutarken ağlıyordu.

Bayan Brielach'ın içine parasını, yemeklik alırken bakkalların verdiği iskonto pullarını, bir hayırseverin başının altında bıraktığı kirli bir mendili ve kocasının birkaç fotoğrafını koyduğu el çantasından başka bir şeyi yoktu. Fotoğraflardan biri kocasını sivilken gösteriyordu: Üstünde oto tâmircisi tulumu vardı, çok genç görünüyordu, gülüyordu. Bir başka fotoğrafta da gülüyordu. Üçüncü fotoğrafta tank astsubayı olarak görünüyordu. Bu fotoğrafta da gülüyordu. EK 2 arması, savaş rozeti vardı en son fotoğrafında - Bayan Brielach bunu sekiz gün önce almıştı - ve tank teğmeniydi, gene EK arması vardı, gene gülüyordu.

Doğumdan on gün sonra sorgusuz sualsiz doğuya giden bir trende buldu kendisini Bayan Brielach. İki ay sonra Saksonya eyaletinin bir köyünde kocasının şehit düştüğünü öğrendi. On sekiz yaşında, vücudu şimdi Saporoshe ve Dnıepropetrowsk arasında herhangi bir yerde kokuşan, tığ gibi bir tank onbaşısı ile evlenmişti. Şimdi de yirmi bir yaşında, tığ gibi bir teğmenden dul kalmıştı. On iki haftalık bir bebeği, iki tenceresi, biraz parası vardı. Üstelik de güzeldi.

Babasının ön adı olan Heinrich adı ile vaftiz edilen bu çocuk bütün amcaların annelere ait oldukları bilinciyle büyüyordu.

Çocuğun ilk yılları Erich adında, kahverengi üniformalı bir amcanın etkisi altında geçti: Erich hem sır dolu amcaların kategorisine, hem de gene en az onlar kadar sır dolu Nazilerin kategorisine dahildi. Her iki kategoride de anlayama-

dığı eksik bir yan vardı. Bunu daha dört yaşındayken bile az çok hissedebiliyordu, fakat bu konuda bir türlü aydınlanamıyordu.

Ne olursa olsun Erich amcayı hiç unutmadı. Erich amcanın astımı vardı. Çocuğun anılarında kalanlar: geceleri duyduğu iniltiler, hırıltılar, acı dolu «boğuluyorum» feryatları, sirkeye batırılmış mendiller, garip kokulu çaylar, savaşçılara özgü bir koku ve Erich amcaya ait Saksonya malı bir çakmak idi. Erich amca Saksonya'da kalmıştı, ama kokusu ve çakmağı Heinrichin anılarında kalmıştı.

Yeni bir amca çıkmıştı ortaya. Heinrich'in anılarında bu amcada nsadece iki koku kalmıştı: Ami - bu Virginia sigaralarının kokusuydu. - ve yaş alçı kokusu. Bu amcanın yan kokuları tavada eritilen margarin, kızarmış patates kokularıydı. Gert adındaki bu amca Saksonya'da kalan Erich amcadan daha az dinciydi. Gert inşaat kalıpçısıydı. Bu meslek ıslak çimento, ıslak alçı kokusunu hatırlatıyordu insana. Gert ile sık sık kullanılan, bol bol tekrarlanan ve Gert'ın gidişinden sonra annesinin diline dolanan «BOK» kelimesi de bununla ilintiliydi. Gariptir, annesi bu kelimeyi sık sık kullandığı halde kendisinin aynı kelimeyi söylemesi yasaklanmıştı. Kokulardan, bu kelimeden başka, annesine hediye ettiği 18 taşlı, garip kaliteli olduğunu gösteren markası ile bir asker kol saati kalmıştı Gert'ten geriye.

Bu sıralarda Heinrich beş buçuk yaşındaydı. Kendisini ve annesini sayısız komşulara komisyonculuk yapıp onlara karaborsadan erzak temin ederek besliyordu. Para ve kuvvetli hâfızayla silâhlanmış babasına benzeyen bu küçük, tat-

11 çocuk öğleye doğru yola çıkar, her zaman gerekli ekmek, sigara, tütün, kahve, şeker, bazan hiç bulunmayan margarin, tereyağı, ampul gibi kıymetli şeyleri arayıp bulurdu. Bazan alınacak şeyler çok pahalı ya da çok önemli ise Heinrich komşulara rehberlik ederdi; çünkü karaborsa yapanların hepsini tanır, her birinin ne ticareti yaptığını bilirdi. Karaborsacılar arasında dokunulmazlığı vardı. Kim onu aldatmaya kalkar da yakalanırsa, o adama karşı diğerleri boykot eder, aldatan kentin başka bir semtine sürülürdü.

Zekâsı, uyanıklığı çocuğu sadece bir ekmeğe karşılık aldığı günlük komisyonla yetindirmiyor, bu arada yıllar boyu okulda ihtiyacı olan hesap üstünlüğünü de kazandırıyordu ona. Üçüncü sınıfta başlayan aritmetik ödevlerini o daha okula gitmeden günlük hayatta çoktan yapmıştı.

Bir kilo kahve 32 lira ederse, 250 gramı kaç lira eder?.

Bu gibi ödevlerin çözümü o zamanlar Heinrich için her gün yaptığı iştendi. Çünkü ekmeği 50-100 gramlık, tütünü daha az gramajlı, kahveyi onar gram olarak aldığı aylar olduğundan aldatılmak istemediği için en ufak kesirli hesaplara kadar işlemleri tam yapması gerekti.

Gert birdenbire kayboldu. Anılarda kalan kokular: Islak alçı, Virginia sigaralarının kokusu, soğan ve yağla kızartılmış patates kokularıydı. Ayrıca annesinin kelime hazinesine katılan, ondan miras kalma «BOK» kelimesi ve asker kol saati de bunlar arasındaydı. Gert'in bir-

denbire kaybolmasından sonra Erich'in ayrılışından sonra yapmadığı işi yaptı annesi: Ağladı. Çok geçmeden Karl adında yeni bir amca çıktı ortaya. Karl hakkı olmadığı halde, kısa zamanda kendisine -baba- denmesini istedi. Bir devlet memuru olan Karl, Gert gibi eski bir üniforma üstü değil, doğru dürüst bir elbise giyiyordu ve ince sesi ile -yeni bir hayat-ın başlangıcını bildiriyordu.

Heinrich onu anılarında sadece -Yeni Hayat Karl- olarak canlandırıyordu. Karl bu sözü her gün bolca kullanırdı. Karl'a özgü koku çorba kokusuydu. Çorbayı çalıştığı daireden verirlerdi. Yağlı olsun, olmasın, nasıl isimlendirilirse isimlendirilsinler bütün çorbalar termofor ve başka şeyler kokardı. Karl her gün eski bir ordu sefertasının içinde kendi porsiyonunun yarısını getirir, bazan ikinci porsiyonu alma sırası kendisinde olduğu zamanlar, getirdiği çorbanın miktarı daha da artardı. Bundaki faydanın özelliğini Heinrich bir türlü anlıyamıyordu. Çorba tatlı bisküvit unundan ya da kuyruk yağından yapılmış tadı versin vermesin her iki halde de termofor kokuyordu, fakat gene de mükemmel yeniliyordu. Karl sefertasını çoğunlukla elinde taşırdı. Sefertası için yelken bezinden bir torba dikilmiş, sapı gri çorap ipliği ile sarılmıştı. Tramvaylar çoğunlukla kalabalık, itişme kakışma olduğu ve çorba çalkalanınca Karl'ın evrak çantasını kirlettiği için sefertasını bu çantanın içinde götürüp getiremiyordu. Karl sevimli ve kanaatkârdı, fakat ortaya çıkması bazı acıları da birlikte getirdi. Çünkü kanaatkâr olduğu kadar karaborsa ile olan her türlü ilişkiye de karşıydı: «Bir devlet

memuru olarak buna karşıyım... Ayrıca ahlâk ve halk ekonomisi bakımından da zararlı.» diyordu, Karl'ın bu sert tutumu kötü bir yılda etkisini gös terdi. 1947 yılında çok az günlük istihkak - eğer buna istihkak var denebilirse - ve Karl'ın çorba payı günlük yiyeceği karşılamıyordu. Halbuki bunu Heinrich karaborsacılıktan çok iyi karşılıyordu. Heinrich, Gert amca, Erich amca ile olduğu gibi Karl amca ve annesiyle birlikte gene aynı odada yatıyordu. Heinrich, Karl amca, annesiyle loş ışık altında radyo başında otururken arkasını dönmek zorunda kalırdı.

Arkasını dönünce babasının resmini tam olarak görebiliyordu. Bu resimde babası ölümünden kısa bir zaman önce tank teğmeni giysisi içinde idi. Bütün amcaların varlığında bile babasının fotoğrafı duvarda asılı duruyordu. Arkasını döndüğünde, her kelimeyi tam olarak anlamamasına rağmen Karl'ın fısıltılarını, annesinin kıkırdayışlarını duyuyordu. Bu kıkırdayışları yüzünden o an için annesinden nefret ediyordu. Daha sonra da annesi ile Karl arasında açıkça söylenmeyen bir şey yüzünden kavga olurdu: «O» idi bu. «O'nu yok edeceğim» annesinin ikide bir söylediği cümle idi. «O'nu yok etmeyeceksin» cümlesi ise Karl tarafından aynı şekilde tekrarlanırdı. «O» nun ne demek olduğunu Heinrich ancak çok sonra anlayabildi. Önce annesi hastaneye kaldırıldı. Karl kızgın ve allakbullak olarak Heinrich'e «Senin elinden bir şey gelmez bu durumda» demek zorundaydı.

Hastane koridorları çorba kokuyordu. Büyük bir salonda bir sürü kadın vardı. Annesinin yüzü sararmıştı, ama çok acı çekmesine rağmen gene

de gülümsüyordu. Karl annesinin yatağı yanında duruyordu. «Aramızda her şey bitti... Sen kazandın, «O»nu yok...» dedi.

Sır dolu «O» ve Karl, annesi hastaneden çıkmadan görünmez olmuşlardı. Heinrich beş gün, kendisini yeniden karaborsa işine iten komşu kadının yanında kaldı. Karaborsada yeni yeni yüzler, yeni fiatlar ortaya çıkmıştı. Kimse onun aldatılıp aldatılmadığına aldırmıyordu bile artık. Kendisinden hep ekmek satın aldığı Bilkhager hapse girmişti. Ak saçlı, tütün ve şeker satan dede de evinde at kesme sevdasına kapıldığı an suç üstü yakalandığı için hapse atılmıştı. Her şey değişmiş, pahalılaşmış, her şeyin tadı kaçmıştı. Komşu kadın bütün gün aklını allakbullak eden zayıflamasından yakındığı; çikolata, et, muhallebi, kaymak gibi şimdiye dek bilmediği yiyecekler hakkında ballandıra ballandıra hikâyeler anlattığı için annesinin hastaneden çıkışına çok sevindi.

Annesi sessiz, düşünceli, öncekinden daha sevimliydi. Devlet memurlarına çorba pişirilen mutfakta işe girdi. Artık her gün üç litrelik bir kap dolusu çorbaları vardı. Çorbadan arta kalanı ekmek ve tütünle takas ediyorlardı. Annesi akşamları kendisiyle radyo başında oturuyor, sigara içiyor, sessiz ve düşünceli duruyor, ağzından çıkan tek söz «Bütün erkekler korkak» sözü oluyordu.

Komşu kadın -incelmiş, kurumuş, esmergünde on defa, daha önce yüz okkadan daha fazla çektiğini söylemeyi âdet haline getirmek zorunda olduğunu sanan bu obur yaratık- ölmüştü «Bana bak, iyice bak bana, ben.. ben vaktiy-

le yüz okkadan fazla, tamı tamına 117 kilo gelirdim. Ya şimdi? Bak, 72 kilo geliyorum.» derdi. İyi, ama yüz okka ne demekti? Sadece patates, -un-, biriket kömürü çuvallarının ağırlığı geliyordu gözünün önüne. Yüz kilo biriket küçük bir el arabasına ancak sığıyordu. Arabayla çok defa kömür trenlerine gitmiş kömür çalmıştı. Soğuk gecelerde polis geldiği zaman sinyal direğine tırmanmış gözcü arkadaşının ıslığını duyar gibi oluyordu. El arabası yüz kilo dolu olduğu zaman iyice ağır olurdu. Demek ki, komşu kadın yüz kilo kömürden daha ağırdı. Şimdi ölmüştü. Mezarının üstüne yıldız çiçekleri konmuştu. Akrabaları eşyalarını aldıklarında, merdivenin üstünde bir fotoğraf kalmıştı. Büyük, kahverengi fonlu bu fotoğraftaki komşu kadın -Villa Elisabeth- adlı bir evin önünde görülüyordu. Arka plânda bağlık tepeler, lav taşlarından bir mağara, mağarada el arabaları ile oynayan cüceler, bunun önünde sarışın ve şişman komşu kadın; yukarıda, pencerede piposunu içen bir adam, evin tepesinde, yatay durumda -Villa Elisabeth- yazısı. Öyle ya, komşu kadının adı Elisabeth idi. Boşalan odaya Leo adında, tramvay biletçisi üniformalı bir adam taşındı. Kırmızı şeritli, mavi bir şapkası vardı. Para çantası, biletleri koyduğu tahta kutu, alüminyumdan küçük bir tasın içinde süngeri, biletleri deldiği zımbası, bir sürü kayışları, sevimsiz, kıpkırmızı, tertemiz yüzü, ıslıkla söylediği şarkılar ve hep çaldığı radyosu ile Leo; Leo'nun odasında, vatman üniformalı, gülüşen, dans eden kadınlar ve «şerefe» çağrıları... Önceleri yüz kilodan fazla gelen ve kendisinden -Villa Elisabeth- fotoğrafı geri kalan kadın bun-

lar gibi gürültücü değildi oysa. Leo ise çok gürültücü idi. Devamlı çorba alır, buna karşılık sigara verir, sigaraların fiatlarını tamı tamına hesaplardı. Tatlı çorba için iyi bir alıcıydı.

Bir akşam Leo sigara karşılığı çorba almaya geldiğinde, tencereyi birdenbire yere koydu, annesine gülerek baktı ve «Bakın, şimdi nasıl dans edildiğini seyredin. Son yıllarda hiç dansa gittiniz mi?» dedi.

Leo biraz delice dans ediyordu. Bacaklarını yukarı doğru fırlatıyor, kollarını sallıyor, garip garip bağırıyordu. Annesi gülüyordu. «Hayır» dedi. «Eskiden çok giderdim dansa.»

«Yapmamalıydınız bunu, dans etmeliydiniz.» dedi Leo «Gelin şöyle.»

Bir melodi mırıldanıyordu. Annesini ellerinden tuttu, oturduğu iskemleden çekerek kaldırdı, onunla dans etmeye başladı. Annesinin yüzü değişmiş, birdenbire gülümsemeye başlamıştı. Çok sevimli bir gülüşü vardı annesinin, gülerken daha da genç görünüyordu. «Ah, eskiden» dedi annesi «Eskiden çok giderdim dansa.»

«Öyleyse benimle gelin, sizi bir dans lokaline götüreyim.» dedi Leo. «Şahane dans ediyorsunuz.»

Annesi gerçekten dans lokaline gitti ve Leo oldu Leo amca. Yeniden bir «O» geldi. Heinrich pür dikkat dinliyordu onları. Bu kez tarafların değiştiğini farketti; çünkü bu kez annesi vaktiyle Karl'ın söylediklerini söylüyordu: «Aldırmayacağım «O»nu.» Leo ise vaktiyle annesinin Karl'a söylediklerini söylüyor «Yok et «O»nu» diyordu.

Bu sıralarda Heinrich ikinci sınıftaydı ve

«O»nun ne demek olduğunu çoktan öğrenmişti. Martin'den öğrenmişti bunu. Martin de Albert amcasından öğrenmişti: Kadınların erkeklerle olan belli ilişkilerinden sonra çocuklar dünyaya gelirdi. Artık «O» nun -çocuk- demek olduğu apaçık ortadaydı. Sadece «O» yerine -çocuk- kelimesini koyması yetecekti artık meseleyi anlayabilmesi için. Demek ki annesi «Çocuğu aldırmayacağım» Leo da «Aldır çocuğu» diyordu. «Çocuğu aldıracağım» demişti annesi Karl'a, Karl da «Çocuğu aldırmayacaksın» demişti vaktiyle.

Annesinin Karl ile birleştiğini Heinrich çoktan biliyordu. O zamanlar -birleşme- sözünü düşünüyordu, düşündüğü kelime -birleşme- kelimesi kadar kibar bir kelime değildi. Demek ki, çocuklar daha anne karnındayken aldırılıp yok edilebiliyormuş. Annesinin daha önce çocuğu yok etmesi Karl'ın yüzünden olmuştu. Oysa Karl fena bir amca sayılmazdı..

«O» dünyaya geldi: Çocuk. Leo «Çocuğu esirgeme kurumuna götürürüm çalıştığın yerden ayrılırsan» diye tehdit ediyordu annesini. Fakat annesi ister istemez işinden ayrılmak zorunda kalmıştı. Çünkü uygun şartlarda devlet memurlarına çorba dağıtma işi kaldırılmıştı ve kısa zaman sonra artık karaborsa diye bir şey kalmamıştı. Artık hiç kimse çorbayı aramaz olmuştu. Yeni para çıkmıştı; azdı, ama dükkânlarda eskiden karaborsalarda dahi rastlanmayan şeyler bulunuyordu. Annesi ağlıyordu. «O» küçüktü daha. Adı WİLMA idi. Annesinin adı da Wilma idi. Annesi ekmek satan bir dükkânda iş buluncaya kadar Leo çok kızmıştı.

Albert amca geldi ve annesine para uzattı.

Annesi parayı almayınca, Leo amca annesine bağırmaya başladı. Bu kez de Martin'in Albert amcası Leo'ya bağırdı. Leo amcaya özgü koku traş losyonu kokusuydu. Yüzü kıpkırmızıydı, temizlikten kızarmıştı yüzü, simsiyah saçları vardı, tırnaklarını temizlemek için çok zaman harcardı, üniformasının gömleği altında daima sarı bir fular bulunurdu. Cimriydi. Çocuklar için para harcamazdı hiç. İşte bunun için Martin'in Will amcasından, Albert amcasından ayırırdı onu. Bu amcalar çok para verirlerdi hediye olarak. Will, Leo'dan başka tipte bir amca; Leo da Albert'ten başka tipte bir amcaydı. Yavaş yavaş amca kategorileri meydana çıkıyordu: Will gerçek bir amcaydı. Leo ise Erich, Gert ve Karl amcalar gibi sadece bir amcaydı. Bütün bu amcalar annesiyle birleşmişlerdi. Fakat Albert de başka bir amca sınıfına dahildi. Will'den, Leo'dan da başka bir amcaydı o. Gerçi Will gibi büyük baba safında duran gerçek bir amca değildi, ama bir birleşme amcası da değildi.

Duvarda fotoğrafı asılı olan adam babasıydı. On yıl önce çekilen bir fotoğrafta görülen bir teğmen. Önceleri babasını yaşlı olarak düşünürken, şimdi gitgide genç olarak görüyordu. Zaman geçtikçe babasının yaşına yaklaşıyordu Heinrich de. Aslında babasının yarı yaşından biraz daha küçüktü. Başlangıçta babası kendisinden 4-5 kat daha büyüktü. Yandaki fotoğrafta annesi 18 yaşındaydı. Hemen hemen yeni gelişmiş genç kızlar gibiydi. Will amca kendisinden altı kat daha büyüktü, ama kendisini ondan daha yaşlı, daha tecrübeli, daha bilgili, daha yorgun görüyordu. Will'in sevgisini kazanmıştı.. gittikçe büyüyen

kızkardeşinin sevimliliğini, bir bebeğin sevgisini kazanması gibi geliyordu bu ona. Kızkardeşine bakar, biberonunu tutar, mamasını yapardı onun. Çünkü annesi öğleden sonraları evde olmazdı ve Leo da çocuk için bir şey yapmış olmaktan kaçınır, hep «Dadı değilim ben» derdi. Daha sonraları Heinrich kızkardeşini yıkadı bile. Alışverişe çıktığında ya da akşamları annesini çalıştığı ekmekçi dükkânından almaya gittiğinde kardeşini de birlikte götürürdü.

Martin'in amcası Albert, Will'den apayrı bir insandı: Para işlerini çok iyi bilir, parası olmasına rağmen ekmek pahalılanıp yağa zam geldiğinde durumun ne derece kötü olacağını anlardı. Böyle bir amcayı birleşme amcası olarak ya da Will gibi bir amca olarak istemezdi hiç bir zaman. En çok oynamak, gezmeğe gitmek için iyi bir amca olarak görürdü onu. Will iyiydi, ama onunla da, parası olmasına rağmen, Albert amcayla konuşulduğu gibi konuşulmazdı.

Bietenhahn'a türlü nedenlerle giderdi. Aslında Albert amcayı görmeğe giderdi oraya. Parayı çok seven Martin, Will amca gibi ikinci plânda kalırdı. Deli olmasına rağmen büyük anneyi de severdi. Futbol ve buzdolabındaki yiyeceklerden payını almak için de oraya giderdi. Wilma'yı çocuk arabasının içinde bahçeye bırakmak, futbol oynamak ve Leo amcadan saatlerce uzak durabilmek için en kolay yol buydu.

Yalnız oradaki para konusu korkunç bir şeydi: Her şeyi oradan alırdı. Bunun için de herkes nâzik davranırdı ona karşı. Bir takım kötü şeyler sezinlemiş olması sadece paradan yana değildi. Günün birinde bir kötülük olacaktı. Pa-

rayla ilgisi olmayan şeyler de vardı: Aşağı yukarı Leo amcayla Albert amca arasındaki fark gibi, ya da annesinin ekmekçiye söylediği söz için Martin'in geçirdiği şokla kendisinin annesinden, Leo amcadan ve bir kadın biletçiden duyduğu sözü ilk defa işittiği zaman geçirdiği şok arasındaki fark gibiydi bu. Duyduğu sözü çok çirkin buluyordu, duymak istemiyordu, ama Martin'in bu konudaki korkusu kadar büyük değildi onun korkusu. Yalnız, kısmen parayla bağıntılı olan bir takım ayrıntılar vardı. Bu ayrıntıları, ona karşı fazla iyi olmak gerektiğini tam anlamıyla kavrayabilen yalnız Albert amcaydı.

3. BÖLÜM

Birkaç dakikadan beri aradığı tipi bulduğunu sanan birinin arkasından kendisine baktığını hissediyordu. Başkaları da vardı, ama bu başkaydı. Bazan âşık olan insanların çekingen ve acı dolu bakışları ile kendisini arkadan süzdüklerini bile hissedebiliyor, bu tip insanların varlıklarını duyabiliyordu. Fakat bu seferki bakışların sahibi kendisinden emin görünüyordu, kuşkulu, çekingen değildi. Bakışlarında en ufak bir melankoli yoktu. Yarım dakikalık bir zaman içinde arkasındaki bu bakışların sahibini gözünde canlandırmaya çalıştı: Esmer, yakışıklı, biraz züppece; belki de başkalarıyla, üç hafta içinde yatacağına dair bire on bahse girmiş biri olabilirdi.

Yorgundu, tanımadığı hayranını dikkate alması için kendisini fazla yormayı gereksiz buluyordu. Çünkü dışarıda Albert ve Albert'in yanındaki çocukla gene Albert'in annesinin yanında geçireceği hafta sonu için seviniyordu. Sonbahar çoktan kendisini göstermeye başlamıştı. Albert'in annesinin Bietenhahn'da evin hemen

yanındaki lokantasında fazla müşteri olmayacağını sanıyordu. Glum, Will ve Albert balık yemleri üzerinde sohbet ederken, sadece Albert'i dinlemek onun için yeterdi. Ayrıca çocuklar, Martin, Martin'in okul arkadaşı olacaktı orada. Çocuklar futbol oynarken o da yanına alacağı kitapları okuyacaktı. Belki de Glum ile balığa çıkacak, ondan balık yemleri, balık tutma tekniği, çeşitli oltalar, büyüklükleri, nihayet bütün bunlardan daha önemli olarak sabırlı olma konusundaki açıklamalarını dinlemeye razı olacaktı. Arkasındaki bakışları hâlâ hissediyordu. Aynı zamanda Schurbigel'in insanı uyutan bir ses tonu olduğunun farkına vardı: Herhangi bir kültürel konu hakkında ne zaman bir konuşma olsa, bu konuşmaların hepsini de Schurbigel yapardı. Ondan pek hoşlanmıyordu aslında. Schurbigel'in dâvetini kabul ederken göstermiş olduğu bu nezaket icabı kabullenişe pişman olmuştu şimdi. Keşke kabul etmeseydi dâvetini. Martin ile sinemaya gitmek, oradan çıkıp bir yerde dondurma yemek, daha sonra Martin, dondurmacıdaki kızın onun seçtiği plâkları çaldığı için, sevinirken, bir yandan kahvesini yudumlayıp bir yandan da akşam gazetelerine bir göz atmak daha güzel olacaktı oysa. Fakat şimdi birkaç tanıdığı tarafından yakalanmıştı. Tekrar kötü bir akşam kaçınılmaz olacak, çabucak birkaç pirzola yapılacak, şişeler açılacak, konuklara kahve mi çay mı içersiniz soruları sorulacak, sigaralar tutulacak, konukları ile sohbet ederken kocasından söz açılınca Albert'in suratı iyice asılacaktı tabii.

Çok geç olmuştu. Şimdi Schurbigel konuşuyordu. Sonra Peder Willibrord kendisine bir ta-

kım insanlar tanıtacak ve hiç tanımadığı, bir lâmbanın ışığı gibi ensesine vuran inatçı bakışları ile başka biri çıkacaktı ortaya. En iyisi Bietenhahn'a gitmekti. Hiç olmazsa bu şekilde biraz uykusunu alırdı.

Her zaman yapmak istemediği şeyi yapardı aksine. Onu bu davranışa sürükleyen şey kendisini beğenmiş olması değildi. Şehit kocasının ünü ile böbürlenmesi, ilgileri böylesine korkunç olan insanları tanıma arzusu duyduğu için de değildi. Kendisini oraya çeken arzu, hemen hemen her şeyin az veya çok anlamsız olduğu bir yerde kendisini kaptırıp gideceği bir duyguydu. Kötü filmlerden parçalar seyretmek, onların düşünü görmek, kötü bir senaryo, orta halli artistler, berbat ışık düzeni bu anlamsızlıklar arasındaydı. Kuşkuluydu, yorgunluğunu yenmeye çalışıyordu. Çoktandır yapmadığı şeyi yapıyor, kendisini toparlayarak Schurbigel'i dinlemeye çalışıyordu. Arkasına bakmaması için kendisini zorlayarak durması -ensesindeki inatçı bakışlar da yoruyordu onu-. Arkasına dönmediği halde ensesindeki bakışların sahibini tanıyabiliyordu. Bu tip entellektüel zamparalardan iğrenirdi. Bu tip insanların refleksler ve ön yargılarla belirlenmiş hayatları çoğunlukla konusu edebiyat olan, Sartre ve Claudel arasında sallanan bir örneğe göre sürdürülmekteydi. Gene bu tipler otel odalarını, bazı sinemaların suarelerde gösterdikleri filmlerdeki odalara benzeyen otel odalarını düşlerlerdi hep: Loş bir ışık, seçilmiş belli diyaloglar, pek hareketli olmasa bile gerilimi olan org müziği eşliğinde, kafasında varoluşçu düşüncelerle kadının üzerine eğilmiş bir adam. Oh,

manzaraya diyecek yok doğrusu, elinde sigarası, sigaradan çıkan dumanlar, sonra sigaranın yatağın baş ucundaki kül tablasına konuşu, dumanların kıvrımlar halinde yükselişi, sigara gittikçe küçülürken «Yaptığımız kötü bir şey, ama yapmasak da olmuyor işte» sözü, ışıkların sönüşü, perdenin kararışı, tekrar aydınlanan aynı tablo, tekrar sönen ışıklar ve değiştirilmesi imkânsız o son.

Böyle kavalyeler tanıdıkça kocasını daha çok seviyordu. Bir sokak kadını gibi tanınmasına rağmen, kocasının ölümünden sonra, on yıldır başka bir erkekle gerçek anlamıyla yatmamıştı. Rai bambaşkaydı. Kompleksleri bile saflığı gibi gerçekti.

Kendisini Schurbigel'in uyutucu etkisine bırakmıştı. Bir süre ensesindeki bakışların sahibini bile unutmuştu.

Schurbigel, uzun boylu, iri yarı biriydi. Yüzündeki melankoli konferanstan konferansa fazlalaşıyordu. Bol bol konferans verirdi üstelik. Her konferansla birlikte şahsiyeti geliştiği gibi vücut yapısı da gelişiyordu. Nella'da her zaman son derece akıllı, son derece kederli, gittikçe büyüyen, neredeyse patlayacak, patladığında da geriye bir avuç dolusu, pis kokan konsantre edilmiş üzüntüden başka bir şey bırakmayacak bir balon etkisi uyandırırdı Schurbigel.

Konferansın konusu Schurbigel'e göre bir konuydu: Tekniğin geliştiği bir çağda düşünürün kilise ve devletle münasebeti. Aslında Schurbigel'in ses tonu güzeldi. 43 yaşındaydı, taraftarları çoktu. Düşmanları pek azdı, ama bu düşmanlar Schurbigel'in doktora çalışmasını pek tanınma-

mış bir orta Almanya üniversite kitaplığının derinliklerinden ortaya çıkarmasıyla sona ermişlerdi. Bu doktora tezi 1943 de yazılmıştı ve Modern Şiirde Öncümüz adını taşıyordu. Schurbigel her konferansına toplum sadakatsizliği üzerine birkaç uyarmayla başlardı. Bütün bunlar yaygaracı gençliğe, pesimist görüşlü mezhepçilere, dinsizlere yeterli olduğu halde ruhen olgunlaşmış, inanışlarını değiştirmiş insanlar için yetersizdi.

Fakat düşmanlarına karşı da sesini samimiyetle yükseltirdi. Onlara karşı ayrı bir silâhı vardı. Bu silâh düşmanlarını kızdırıyor ve gene bu silâh karşısında düşmanları güçsüz kalıyorlardı: Schurbigel bol bol özür diliyordu. Herkesten özür dilerdi. Konuşma sırasındaki hareketleri onlara sevimli, sadece müşterisinin rahatını düşünen bir berberin hareketlerini andırıyordu. Konuşurken Schurbigel hoşa giden sesiyle zekice şeyler ortaya korken, dostlarına ve düşmanlarına sıcak kompres yapıyormuş, onlara güzel kokulu rahatlatıcı esanslar püskürtüyor, başlarına masaj yapıyor, yelpazelendiriyor, serinletiyor, sonra esaslı şekilde şahane kokulu, çok pahalı bir sabunla sabunluyormuş etkisini bırakıyordu. Pesimistti ama öyle aşırı pesimistlerden de değildi. Seçkin - Katakomb - Desperation gibi kelimeler konuşmalarında düzenli bir şekilde yer etmişti. Berber salonunun bu müşterilerine büyülü zevkler tattırırken yumuşak hareketleri, sıcak soğuk yarı sıcak yarı soğuk friksiyonları ile dinleyicileri sanki usta bir berberin tüm hünerleriyle vaftiz ediyor sanırdı insan.

Aslında Schurbigel kentin dış semtlerinden

birinde bir berber dükkânında büyümüştü. Bu -korkunç derecede yetenekli çocuk- çabucak keşfedilmiş, yönetilmişti, ama gene bu şişman küçük çocuk babasına ait olan kirli küçük berber dükkânının melankolisini hiç bir zaman unutmamıştı: Makas şıkırtıları, makasın ışıl ışıl parlayan nikelajları, elektrikli traş makinasının hafif vızıltısı, tatlı sohbetler, çeşitli sabun kokuları, birbirine karışmış parfümler, kasaya düşen paraların çıkardıkları sesler, müşterilere uzatılan küçük paketler, üzerine usturanın sabunları silinen, sabun köpükleri kuruduğunda yakalanmış gibi görünen sarı, siyah, kızıl sakal tüylerinin bulunduğu kâğıt parçaları ve tahtadan yapılmış içlerinde annesinin etkin olduğu, sigara dumanlarının çıktığı, yakınan konuşmaların, belli bir noktada cıyak cıyak seslerin duyulduğu, göbek altı konuşmaların ortamı olan kabine. Sempatik, fazla melankolik olan babası, dükkânda müşteri olmadığı zamanlar arka tarafa gelir, bir sigara yakar, ona bazı kelimeler sorardı. Babası latince kelimeleri hiç bir zaman doğru dürüst telâffuz edemezdi. Genus yerine genûs, ancilla yerine âncilla derdi. Oğlu bunları düzelttiğinde yüzünü acı bir tebessüm kaplardı.

Şimdi Schurbigel dinleyicilerinin kulaklarını, alınlarını, yüzlerini, esrarengiz bir kremle ovdu, pudraladı, sonra da birdenbire berber önlüğünü hızla önlerinden çekti, hafifçe öne eğildi, yazılı kâğıtlarını topladı, çekingen ve kuşkulu bir tebessümle kürsüyü terketti. Alkış sesleri sürekli fakat boğuk bir şekilde devam etti. Tam Schurbigel'in istediği gibiydi. Hızlı alkışları sevmezdi hiç. Sağ elini pantolon cebine soktu, içi

teskin edici, inci gibi haplarla dolu küçük, teneke bir kutuyla oynadı. Kutudaki incilerin şıkırtısı onu rahatlatmıştı. Gülümseyerek kendisine «Şahaneydi, tek kelimeyle şahaneydi» diye fısıldıyan Peder Willibrord'un uzattığı eli sıktı. «Allaha ısmarladık» diyerek ayrıldı. Acele gitmesi gerekti. Bir sanatçı grubunun açtığı sergiye gidecekti. Modern resim, modern müzik, modern şiir alanında söz sahibi bir kişiydi. Bir takım kavramlar yaratıldığı, cüretkâr yorumlara girişilebildiği için hep zor konuları seçerdi. Schurbigel'in soğukkanlılığı iyimserliği kadar büyüktü: En çok düşman olduğunu bildiklerini överdi. Bu yüzden de gene en çok dostlarından eksilmeler oluyordu. Dostlarını pek ender överdi. Böylelikle dürüstlük konusunda ünü yayılmıştı. Dürüst bir insandı, gerçi düşmanları da vardı, ama kendisi hiç kimsenin düşmanı değildi.

Schurbigel savaştan sonra dinin müthiş çekiciliğini keşfetmişti. Arkadaşlarına sürpriz bir olayla hıristiyan oldu ve hıristiyan sanatçıların bulucusu oldu. En büyük faydası kazancını ispatlayabilmesindeydi. Bu kazancı da on yıl öncesine dayanıyordu: Vaktiyle kendi kuşağının en büyük ozanı olarak adlandırdığı Raimund Bach'ı keşfetmişti. Bach'ı bir Nazi gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaparken keşfetmiş, eserlerini basmıştı. Böylece -burada düşmanları bile susmak zorundaydılar- modern şiir konusunda verdiği her konferansa «1935'de Rusya'da şehit düşen Bach'ın bir şiirini ilk olarak bastığımda, şiirde yeni bir çağın başladığını biliyordum» cümlesiyle başlamayı âdet haline getirmişti.

Bu açıklamayla Nella'yı «benim sevgili Nel-

lam» diye çağırma hakkını tanımıştı kendisine. Nella ise Rai'nin ondan nefret ettiğini -şu anda kendisi de ondan nefret ediyordu- bildiği halde hiç bir şey yapamıyordu buna karşı. Yalnız bununla kalmayıp ayrıca her üç ayda bir Nella'nın yanında akşamları çay ve şarap içme hakkını da tanımıştı kendisine. Yanında mutlaka gelişi güzel giysileriyle yarım düzine kadar genci de getirirdi. «Ozanın dul karısı, kocasının bulucusuyla» diye en aşağı altı ayda bir de herhangi bir yerde fotoğraflarını yayınlatırdı.

Nella onu kaybolmuş görmekle hafiflemiş hissederdi kendisini. Ondan nefret ediyordu, ama alay edip eğleniyordu da onunla. Alkışlar sona erdiğinde ve uyandığında artık o bakışların ensesinde değil yüzünde olduğunu hissetti. Başını kaldırdığında bakışların sahibini gördü. Kendisini elde etmeyi denemek üzere Peder Willibrord ile birlikte kendisine doğru geliyordu: Gençti, modaya karşı bir giyinişi vardı. Ciddi giyinmişti. Koyu griydi giysisi, kravatı biçimli bağlanmıştı, yüzü önden çok sempatik görünüyordu. Redaktörlere özgü belli bir ironiye sahip zeki, akıllı bir tipti. Bu gibiler gazetelerdeki politika sütunlarından sohbet sütunlarına geçmişlerdir çoğunlukla. Schurbigel gibileri çok ciddiye alması, şimdi kendisine doğru gelmekte olan bu yabancı gibileri ise kendisiyle tanıştırması Peder Willibrord'un saflığından ileri geliyordu.

Genç adam düşündüğü gibi esmerdi, ama gene düşündüğü gibi entellektüel zampara tiplerinden biri değildi. Adamın aklını başından almak için bir daha gülümsedi. O da sadece küçük bir kas hareketi ile canlanan oyuna düşmüş müy-

dü acaba? Adam bu oyuna düşmüştü. Selâmlamak için eğildiğinde siyah, sık saçları ile temiz başını gördü adamın.

«Bay Geseler» dedi Peder Willibrord gülümseyerek, «Bir şiir antolojisi üzerinde, çalışıyor ve Rai'nin hangi şiirini antolojiye alması gerektiğini öğrenmek istiyor senden, sevgili Nella.»

«Ne!» dedi Nella «Adınız ne?»

Adamın yüzündeki ifadede kendi korkusunu anladığını gördü.

Rusya'da yaz, bir çukur, Rai'yi ölüme gönderen küçük bir teğmen. Albert'in tokatı bu kusursuz traş edilmiş esmer surata mı yapışmıştı?.. «Suratına öyle bir tokat indirdim ki, esmer yüzünde beş parmağımın izini gördüm bir an ve bu tokadı Odessa askerî hapishanesinde altı ay yatmakla ödemiş oldum» demişti Albert. Uyanık, biraz korkulu, titreyen bakışları vardı. Bir hayat bölünmüş, kesilmişti. Rai'nin hayatı, benim ve çocuğun hayatı senin yerine getirildiğini görmek için direndiğin saçma emrin yüzünden bölündü siyah saçlı teğmen. Hayatımız güzel bir film gibiydi ve bu filmin dörtte üçü çevrilmişti. Sadece oynatılmasına kalıyordu iş. Artık Nella bu parçaları tek tek bir araya getirmek zorundaydı. Başrolü oynayan aktör kovulmuştu ve bütün diğerleri, o, çocuk, Albert bu filmi yeniden çevirmeye zorlanmıştı. Prodüktör iki saat içinde filmin geri kalan kısmı için alınan kararı bildirecek küçük bir haberci göndermişti. Baş rolü oynayan dışarı! Onun, Albert'in, çocuğun, büyük annenin mahvolmuş hayatı kendi şaşkınlığını aşkta gören bu küçük beceriksizin hesabına mı gelmişti?.. Eh küçük, yakışıklı, akıllı, titrek bakışlı, antoloji yayıncısı

küçük beceriksiz, eğer o sensen -çok genç görünüyorsun bana, ama eğer o sensen- bu son kısmın baş aktörü sen olacaksın ve trajik bir sonun olacak. Oğlumun düşüncelerindeki masal kahramanı, annemin düşüncelerindeki esmer adam olacaksın. On yaşındaki oğlumun kiniyle dolacaksın. Şu anda benim başım nasıl dönüyorsa seninki de öyle olacak.

«Geseler» dedi genç adam gülümseyerek.

«Bay Geseler iki haftadan beri sohbet sütununda yazıyor... Nen var Nella? Rahatsız mısın?» dedi Willibrord.

«Hayır, ama iyi hissetmiyorum kendimi.»

«Gelin soğuk bir şey ya da kahve içelim beraber, sizi dâvet edebilir miyim?»

«Evet» dedi Nella.

«Siz de bizimle geliyor musunuz Peder?»

«Geliyorum.»

Fakat Nella, Trimborn'un elini sıkmak, Bayan Mesewitz'i selâmlamak zorunda kaldı. Birinin mırıldanarak «Güzel Nella yaşlanıyor» dediğini duydu. O an Albert'e telefon edip çağırıp çağırmaması konusunu düşündü. Albert muhakkak adamı tanıyacak, bu dâvâyı halledecekti. Her şeyin bu adamın o olduğu konusunda yetersiz olmasına rağmen, Nella yüzde yüz o olduğundan emindi. Adam 25 yaşlarında gösteriyordu, 28 de olabilirdi. Demek ki, o zamanlar en fazla 18 yaşında olabilirdi.

«Size yazmak istemiştim» dedi adam merdivenleri inerken.

«Pek fazla faydası olmazdı» dedi Nella.

Adam Nella'ya bakıyordu ve kırılmış olması Nella'yı daha çok sevindiriyordu.

«On yıldan beri hiç mektup okumam. Bütün mektuplar açılmadan çöp kutusunu boylar.» dedi Nella. Kapıda durdurdu onu, yalnız Peder Willibrord'un elini sıktı.

«Eve gitmem gerek. İyi hissetmiyorum kendimi... İsterseniz telefon edebilirsiniz bana, ama sakın adınızı söylemeyin telefonda. Anladınız mı? Adınızı söylemeyin sakın.»

«Ne oluyor, sevgili Nella?»

«Hiç bir şey» dedi Nella «Ayakta duracak halim yok. Çok yorgunum.»

«Gelecek cuma Brernich'e bekliyoruz seni. Bay Geseler'in konferansına...»

«Telefon edin isterseniz» dedi Nella, iki adamı oldukları yerde bıraktı, koşarak uzaklaştı.

Nihayet parlak ışıkların bulunduğu ortamdan kurtulmuş, Luigi'nin dondurma salonunun bulunduğu karanlık sokağa sapmıştı.

Burada Rai ile yüzlerce defa oturmuştu. Filmi yeniden sarıp döndürmek için en uygun yerdi burası. Artık düş olan günlerin anılarını dişlilere geçirebilirdi. Işığı söndürüp düğmeye basmak gerekti. Gerçek olması gereken düşler beyninde dönüp duruyordu.

Luigi ona gülümsedi ve hemen her zaman Nella içeri girdiğinde pikaba koyduğu vahşi, duygusal ilkellikte, büyüleyici, baş döndürücü plâğı koyup çalmaya başladı. Nella pür dikkat melodinin bittiği, görünmeyen bir uçurumun derinliklerinde boğulduğu yeri bekliyor, bir yandan da düş olmayan filmin ilk çeyreğini gözünde canlandırmaya çalışıyordu.

Burada başlamıştı, pek değişmemiş olan burada başlamıştı her şey: Caddenin kenarında

vitrinin üstündeki duvar kısmına horoz şekli verilmiş, canlı renklerle camlanmıştı. Bir otluk gibi yeşil, nar gibi kırmızı, cephane trenlerindeki bayraklar gibi sarı, kömür gibi siyah renklerdi bunlar. Horozun gagasında tuttuğu dört çatı kiremidi büyüklüğündeki bembeyaz camlı tabelada -Yüzkırkdört çeşit dondurma- yazılıydı. Çoktandır horoz gene eski horoz olmuştu, ışıklarını içeride oturanların yüzlerine, bara, ta en arka köşeye, kendi üzerine de düşürüyordu. Nella vaktiyle olduğu gibi şimdi de masanın üstündeki sapsarı olmuş eline baktı ve birinci sahne başladı.

Genç bir adam masasına geldi, karanlık gölgesi elinin üzerine düştü. Nella başını kaldırıp adama bakmaya fırsat kalmadan «Kahverengi ceketinizi çıkartın, yakışmıyor size» dedi adam. Bu sözlerle adam çoktan arkasına geçmiş, Nellanın kollarını havaya kaldırarak «Hitler Gençliği Ceketi» ni çıkartmıştı. Adam ceketi yere attı, ayağı ile dondurma salonunun köşesine itti ve yanına oturdu. Size bir açıklama yapacağım tabii; hâlâ adamın yüzüne bakamıyordu, çünkü horozun göğsünden gelen sarı ışıklarla boyanmış elinin üstüne ikinci bir kara gölge düşmüştü. «Bu mereti bir daha giymeyin, size yakışmıyor.» Daha sonra Nella ilk önce gelenle, ön tarafta, barın önündeki küçük yerde dansetti. Adamı tüm olarak görebiliyordu artık. Gülen yüzündeki ciddi bakışlı mavi gözleri garip bir şekilde omuzunun üzerinden sanki çok uzaklarda bir şeye bakıyormuş gibiydi. Adam kendisiyle sanki yalnız başınaymış gibi dansediyordu. Elleri çok hafif değiyordu vücuduna. O hafif elleri, beraber yattıklarında,

alır, yüzüne yaslardı. Açık gri gecelerde dışarıdan gelen ışık gibi açık gri görünüyordu siyah saçları.

Sararmış elinin üstüne siyah gölge düştüğü için o anda yüksüz bir hayat başlamıştı. Kahverengi, Hitler gençliğine özgü ceket dondurma salonunun köşesinde kalmıştı.

Yirmi yıl önce olduğu gibi elinin üstünde sarı lekeler vardı.

Şiirleri sadece o yazdığı, Rai yazdığı için güzel bulurdu. Fakat bu şiirlerden daha önemli bir şey vardı, o da bunları ilk kez kendisinin okumasıydı. Her şey çok kolay, çok doğal gelirdi ona. Hattâ korktuğu dâveti bile kabul etmeyebilirdi, ama koruganda dayak yediği o iki günün anıları kalıyordu akılda.

Karanlık, nemli, 1876'dan kalma, şimdi bir Fransızın mantar üretimi yaptığı bu yerin rutubetli tabanında kan lekeleri, bira, SA elemanlarının geğirtileri, boğuk şarkılar; duvarlarda, şimdi beyaz, cılız görünümlü mantarların yetiştiği koridorlarda, kusmuklar bulunurdu. Koruganın üstünde şimdi yemyeşil bir çimen örtüsü, gül yatakları vardı. Çocuklar oynuyor, örgü ören annelerin «fazla yaramazlık etme.» çağrıları duyuluyor, emekliye ayrılmış erkekler pipolarına tütün dolduruyorlardı. Rai ve Albert'in iki gün boyunca ölüm korkusu geçirdikleri bu korugan denen mezarın iki metre üstünde oluyordu bunlar. Neşeli yüzleri ile süvaricilik oynayan babalar, bonbon ikram eden dedeler, fıskiyeli çeşme, «yaklaşma fazla» çağrıları, yaşlı bekçi v.s.

İhtiyar bekçi sabahları dudak boyalı kâğıt mendiller, ay ışığında çöplerle yere yazılmış aş-

kın eş anlamlı kelimeleri gibi semt gençlerinin gece bıraktıkları izleri ortadan kaldırmak için dolaşırdı. Emeklilerden erken kalkan meraklı moruklar yazları sokağa fırlayıp, bekçinin bulduğu renkli kâğıt mendiller üstündeki leblebileri ve kırmızı dudak boyalarını görmeye gelirlerdi.

Öyle ya, biz de genç olduk zamanında.

Şimdi beyaz mantarların yetiştiği bu yerde kahverengi pisliklerin, sarı ot yığınlarının üstünde Absalom Billig kentin ilk Yahudisi olarak oldürülmüştü. Bu esmer, güler yüzlü elleri, Rai ninkiler gibi hafif elleri olan gençlerin bile yapamıyacağı kadar güzel resim yapardı. Fakat SA elemanları o pisliğin üstünde canına kıydılar onun.

Esmer, küçük barmen onun sarışın güzelliği için yeni bir plâk koymuştu. Nella elini masanın üstünde biraz daha ileriye itti. Horozun boyun tüylerini gösteren kırmızı ışık vuruyordu eline. İki yıl sonra Rai'nin kendisine Absalom Billig'in öldürüldüğünü anlattığı gün de aynı yere koymuştu elini. Zayıf, kısa boylu Yahudi bir kadın, Absalom'un annesiydi bu, Albert'in evinden Lizbon'a telefon etmişti. Küçük Wilhelm Billig'i elinden tutar bırakmazdı hiç. Küçüğe Wilhelm adı imparator Wilhelm'e bir saygı nişanesi olarak verilmişti. Hayret, Arjantin çıkmıştı. Arjantin'de biri telefonu eline almış Bayan Billig ile konuşuyordu: Vizeniz, döviziniz...

Matbu olarak -Völkische Beobachter-in iki sayısı ile birlikte kâğıt bir binlik Arjantin'e gitmişti. Rai ve Albert Nella'nın babasının reçel fabrikasına ressam olarak girmişlerdi.

Orada şimdi mantarlar yetişiyordu. Çocuklar oynuyordu. Anneler «dikkat et!» «fazla yaramaz

lık etme.» diyor, fıskiye açıldığında «fazla yaklaşma!» diye bağırıyordu. Hehnel'in reklam horozundaki boyun tüylerini gösteren kırmızı ışığın altındaki elinin aldığı kırmızı renk gibi güller yetişiyordu orada. Film devam ediyordu. Rai'nin eli ağırlaştı, nefesi duyulur oldu. Artık gülmüyordu Rai. Bayan Billig'den bir kart geldi: -Pahalı vatandan gönderdiğiniz selâmlar için teşekkürler-. Bu kez gene bir binlik banknot «Stürmer» in iki sayısı ile birlikte postaya verildi. Albert Londraya gitti. Orada delidolu, resim gibi güzel, vahşi ve mutaassıp bir kızla evlendiği haberi geldi. Rai, Nella'nın babasının reçel fabrikasında ressam ve istatekçi olarak kalmıştı.

Yeni çeşitlerimiz için neler yapabiliriz?

Holstein bölgesinin ucuz çilek reçelleri.

Film dönmeğe devam ederken, horozun mürekkep mavisi karın tüylerini gösteren ışık, yorgun bir dramaturji, Londra'daki delidolu, resim gibi güzel kızın ölümü ve Albert'ten aylarca haber alınamayışı da birlikte canlanıyordu. Nella, şimdi zaman zaman Albert'in başına kaktığı mektuplar yazmıştı o zamanlar: Geri gel artık. Rai sen gideli hiç gülmüyor artık...

Film koyulaştı ve karardı. Albert geri geldi. Kışla kantinlerinin kokusu, yer bulunmayan oteller belirdi, kiliselerde vatan için dua edildi. Oturacak yer bulmak imkânsızdı. Sekiz saatlik izin hemen bitiyordu daha doğru dürüst kucaklaşmadan. Divanların, koyu kahverengi kanepelerin üzerlerinde kucaklaşılıyordu. Randevu evlerindeki kirli yataklarda kucaklaşılıyordu. Yatak çarşaflarının üstünde çizme lekeleri duruyordu.

Bozuk bir zil çalmıştı, sabah şafak sökerken

zayıf ev sahibi kadın -Boş Oda- levhasını pencereye yerleştirdiği sırada kötü bir kahvaltı yapmışlardı. Zayıf kadın, kartonu tül perde ile pencere camı arasına yerleştirirken Rai fiatın fazlalığına şaştığında, sırıtarak bilgeliğini ortaya koydu: «Savaştayız. Yatak bulunmuyor. Bulunsa bile çok pahalı..» Oturma odasında çekingen tavırlarla evlilik yatağının dışında bu değişmez işi yapan, yarı orospuluk yaşantısının verdiği utançla yüklü kadınlar bu işin zevkini tadıyordu. Burada 1946 yılının cılız, raşitik savaş çocuklarının tohumları atılıyordu. Bu çocuklar, zaman gelecek öğretmenlerine «gökyüzü, içinde her şeyin varolduğu karaborsa mıdır?» diye soracaklardı. Bozuk zil sesi, demirden somyalar ve daha 2000 savaş gecesi boyu 1951 yılının ilkokula başlayacak çocuklarının tohumları atılıncaya kadar özlenen tek nesne kabartılmış yataklar olacaktı.

Savaş -arkasında daima müthiş olaylar yattığından- dramaturji için iyi bir şeydir. Ölüm olayları daima kendisine yöneltilir, bu olaylar da bir trampetin üstündeki deri gibi gerili olur ve en ufak bir parmak dokunuşu ile tınlamaya başlar.

Bir limonata daha Luigi, çok soğuk olsun. O küçük yeşil şişedekinden de bolca koy içine, o acı şeyden. Tramvay duraklarındaki ya da kışla kapıları önündeki ayrılıklar gibi acı ve soğuk, randevu evlerindeki yataklardan çıkan tozlar gibi acı. Toz pudralar, duvar kâğıtlarının aralıklarından sızan ve 10 numaralı, 8 numaralı, 5 numaralı tramvay yollarındaki rayların içindeki (tramvaylar tesellisizliklerin kaynağı kışlaya doğru hareket ettiğinde hışırdayan) sublime pislikler, içinden bavulumu almak zorunda olduğum, benden

sonra gelenin eşyalarını çoktan yerleştirmeye başladığı oda gibi soğuk. Odaya gelen kadın, sarışın, iyi, Vestfalya dialekti ile konuşan bir çavuş karısıydı. Sucuğun ambalajı açılmıştı. Renkli geceliğimi bir orospunun geceliği sanan korkak yüzü vardı. Halbuki ben de o değişmez işi onun gibi nikâhlı olarak yapmıştım: Güneşli bir ilkbahar günüydü nikâhımız kıyıldığında. Çünkü Rai bu değişmez işin zevkine nikâhlanmadan önce varmak istemiyordu. Korkma çavuş karısı, korkma. Parşömen kâğıdı içinde sarı tereyağı kalıp gibi duruyordu. Utançtan kıpkırmızı olmuştu yüzü, üstünde yuvarlanıyordu. Oh, çavuş, pazarları nikâh dairesinde kalın sesinle ne kadar güzel şarkı söylerdin sen. Oh, çavuş ne yaptın karına, ne yaptın?.

Teşekkür ederim Luigi. Bir plâk daha koy, sen bilirsin hangi plâğı koyacağını. Tam zamanında vahşi ilkelliğini duyursun, yankı yaparken bir çukurda kaybolsun o melodi, dağılsın, fakat yeniden ortaya çıksın. Odalar da bu limonata gibi soğuktu, tozlar gibi acı ve şimdi de horozun kuyruk kısmındaki mavi ışık duruyordu elinin üstünde.

Oyun bu karanlık ışıkla yeniden başladı.. Havaya da uygundu bu ışık. Yeniden tabur eğitim alanının kenarındaki acı koku duyuluyordu. Askerlerin çoğu çoktan süslenmişlerdi, para oluk gibi akıyor ve oda bulmak gittikçe zorlaşıyordu. 10000 askerden ancak 5000 inin ziyaretçisi geliyordu, oysa bütün köyde sadece 200 oda vardı. Bunun yanında 1948 de okula başlayan çocukların ilk tohumlarının atıldığı mutfaklar, tahta sıralar da vardı. Bu çocukların babaları süslü askerler

oluyordu. Bu babalar her zaman o iş için yer bulurlardı. Otların, dökülmüş çam dikenlerinin üstünde, nerede olursa. Ocak ayıydı, soğuğa rağmen hemen yere atıyorlardı kendilerini. Baş sokulacak çatı altlarının sayısı askerlerden azdı. 2000 anne, 3000 evli kadın gelmişti. Bu da o işin 3000 kere tekrarlanması demekti. Çünkü doğa hakkını ister; öğretmenler de 1948 yılında boş sıralara ders vermek istemezlerdi. Kadınların ve askerlerin çaresizlik, şüphe dolu bakışları köy muhtarının kurtarıcı bir fikri ortaya atmasına kadar sürdü. Altı baraka 240 yatağı ile boşaltılmıştı. Kışladaki yedinci bölük atışa gitmişti. Bodrumlarda da yer vardı, at ahırları da boştu. İyi, temiz otların ücreti tabii ki verilecekti. 20 km. ötedeki küçük kente gidecek minibüslerden de vergi alınacaktı. Köy muhtarı bütün kanunları, nizamları çiğnemişti. Çünkü tabur bilinmeyen uzaklıklara doğru hareket etme gününün eşiğindeydi. O işin bir kere daha tekrarlanması gerekti, yoksa 1961 yılında kışlalarda asker olmazdı. 1948 yılının ilk okul birinci sınıf çocuklarının kökeni buraya dayanır. Küçük, zayıf çocuklardı bunlar. İlk vatandaşlık gösterileri kömür hırsızlığı olacaktı. Tam da bu işe uygun, ayaklarına çabuk, cılız çocuklardı. Üşüyorlardı, meretin kıymetinin ne olduğunu çoktan biliyorlardı. Kömür vagonlarına tırmanıp kömürleri aşağıya atıyorlardı. Kömürler de uslu uslu düşüyorlardı yere. Hey, gidi küçük hırsızlar, hey! Sizler de bir gün uslanacaksınız, zaten çoktan uslandınız. Kanepe, ağaçtan mutfak sıraları, kışla yatakları ya da 56. piyade koğuşunda tohumları atılan sizi gidiler, siz tavlalarda tâze otların üstünde, soğuk ormanlarda, koridor-

larda, kantin köşelerinde tohumları atılan sizi gidiler... Sakın unutmayın. Nihayet hepimiz de insanız. Sigara Luigi. Bir limonata daha, biraz daha soğuk olsun, yeşil şişedeki acıdan biraz daha koy içine mümkünse.

Benim 1948 yılında alfabeye başlayan çocuğumun tohumu da bu soğuk Ocak ayında atıldı, ama ne böylesine odalarda ne de randevu evlerinde oldu bu iş. Şansımız vardı. Küçük, şirin bir hafta sonu tatil evi bulmuştuk. Ev bir tüccarındı. Raslantı eseri tüccarın bu hafta kız arkadaşlarını ziyarete vakti olmamıştı. Kendisi savaş topları satarken iki kız arkadaşını can sıkıntıları ile başbaşa bırakmıştı. Yeşil çimenlerin üstündeki çam ağaçlarının dalları arasında rüzgârın çıkardığı sesler duyuluyordu. Anlayış sahibi iki kız bir odada yatmış ötekini kendisine bırakmışlardı. Bal rengi halılar, bal rengi duvar kâğıtları, bal rengi mobilyalar - duvarda bir Courbet. «Hakiki mi bu?» «Ya ne sandınız!»- bal rengi telefon ve servisten çok iyi anlayan resim gibi güzel iki kızla yapılan kahvaltı: Tost, yumurta, çay, meyve suyu ve her şey -peçeteler de- öylesine bal rengi ki, insan ortalığı bal kokusu sarmış sanıyordu.

Birdenbire ışıklar titredi, film kopmuştu. Etrafına bakındı, içini çekti. Sinemadan çıkışında içtiği gibi sigarasını içti. Luigi'nin limonatası ılımıştı. Alkolün acılığı kaybolmuştu. Çok hafifletilmiş vermut gibi tadı kaçmıştı. Film tekrar takılmıştı. Yeşil sırt tüylerinin ışıkları eline vuran horoz hemen hemen gene aynı horozdu, yalnız renkleri biraz daha canlıydı, barın arkasındaki adam da değişmişti, dondurma gene 144 çeşitli

ve kahraman bir başkasıydı. Bal rengi evde atılmıştı tohumu. Biraz önce mi tanımıştı filmin kopmasına sebep olan adamı?.

Annemin intikam çemberine girmek için daha çok genç değil misin sen? Bardağı yana itti, ayağa kalktı, Luigi'nin önünden geçti. Hesabı ödemesi, Luigi'nin de ona gülümsemesi gerektiği aklına gelinceye kadar yürüdü: Luigi parayı aldı, teşekkür etti. Nella dondurma salonunu terketti. Çoğu zaman bütün gün unuttuğu çocuğunun özlemi dolardı içine. Çocuğunun sesini duymak, yanaklarını hissetmek, onun yanında olduğunu bilmek, o hafif elini hissetmek, hafif hafif nefes alışını seyretmek, onun varlığına kendisini inandırmak çok iyiydi.

Taksi Nella'yı hızla karanlık sokaklardan geçirdi. Yan taraftan şoförün yüzünü inceliyordu kaçamak. Şoförün sâkin, ciddi, dilli şapkasının yarısına kadar kapattığı bir yüzü vardı.

«Karınız var mı?» diye sordu birden.

«Evet» dedi şoför.

Adamı kıskanıyordu. Birdenbire ağlamaya başladı. Işıklarla aydınlanan camın önündeki görüntüsü nemlenmişti.

«Neden ağlıyorsunuz?» dedi şoför.

«Kocamı düşünüyorum» dedi Nella «On yıl önce şehit düşmüştü de..»

Şoför şaşırmış vaziyette ona döndü, yüzünü tekrar öne çevirdi, ama sağ elini direksiyondan çekip bir an için Nella'nın koluna koydu. Konuşmuyordu. Nella memnun olmuştu. «Hemen sağa sapın» dedi «Sonra Hodler caddesinin sonuna kadar gidin.» Taksimetre çalışıyor, çok hafif bir -knak- sesiyle rakamları yukarı doğru atıyor, bu

durmak bilmeyen para saati kuruş kuruş üstüne yığıyordu. Nella yüzündeki gözyaşlarını sildi. O an kavalyelerinin Rai ile pek az benzer yanlarının olduğunu düşündü. İyi traş olmuş yüzleri ile, ciddi tavırlarla «ekonomi» gibi sözler eden ironiden yoksun, hattâ halk, kalkınma, gelecek gibi şeyler söyleyen heriflerdi. İçki şişelerini boyunlarından kavrayan, geleceği olan, olmayan, sert fakat güçsüz bavulları yüklenmiş, her şeyi ciddiye alan, hapisaneye düşmeden önce her küçük dolandırıcı için hemen hemen bir ozan kesilen herifler.

Taksi şoförü yavaşça koluna dokundu. Taksimetre son bir hamle ile bir kuruşluk daha artırdı hesabı. Adama parayı verdi. Çok paraydı. Adam gülümsüyordu. Dışarı çıkıp kendisine kapıyı açmak için arabanın etrafını dolandı, fakat Nella çoktan inmişti. Evin ne kadar karanlık olduğuna bakıyordu. Glum'un odasında bile ışık yoktu. Annesinin odasından bahçeye vuran sarı ışık huzmesi de yoktu. Kapıdaki pusulayı ancak kapıyı açıp holün ışığını yaktığında okuyabildi: Hepimiz sinemaya gittik. Hepimiz kelimesinin altı dört defa çizilmişti.

Holde, karanlıkta Rai'nin portresi altında oturdu. Bu portre 20 yıl önce yapılmıştı ve onu bir makarna paketinin üzerine şiir yazan güleryüzlü bir ozan olarak gösteriyordu. Absalom Biliig makarna paketini çok açık bir şekilde çizmişti: Bamberg'in Yumurtalı Makarnası. Rai resimde gülüyordu. Her zaman olduğu gibi hafif görünüyordu. Paketin üstündeki şiir ise Peder Willibrord'un arşivinde saklıydı. Maviler solmuştu, yumurta sarısı yazılar da: Bamberg'in Yumurtalı Makarna-

sı... Bamberg'liler gazla öldürülmüşlerdi. Kaçmaya bile fırsat bulamamışlardı. Rai gülümsüyordu. Tıpkı yirmi yıl önce gülümsediği gibi. Karanlıkta resim canlı gibi duruyordu. Rai'nin ağzının kenarlarındaki sert hatlarını tanıdı yeniden. O ağızla günde hiç olmazsa en az üç kez -düzen- sözünü ederdi -düzen-. Nella ile yatmadan önce babasından evlenme izni alması, nikâh işlemlerini tamamladıktan sonra, berbat şekilde dekore edilmiş kilisede, arkadaşlarında şahit olarak Albert ve Absalom olduğu halde nikâhları kıyıldığında da bu düzeni kastediyordu.

Telefon çaldı. Üçüncü kata çıktı Nella. Bu kata severek çıkardı aslında, çünkü bu katta -gerçek-denen şey vardı. Telefon zili üç kez çaldı, dört kez, ta yavaş yavaş Albert'in odasına gidinceye kadar çaldı durdu. Geseler'in sesini duydu telefonda. Geseler adını söylememiş, sadece, çekingen bir sesle «Kiminle konuşuyorum?» demişti .

Nella adını söyledi.

«Sadece hatırınızı sormak istedim. Rahatsız olmanıza çok üzüldüm.»

«Şimdi daha iyiyim» dedi Nella «İyiceyim ve toplantıya geleceğim.»

«Oh, çok sevindim buna. Benim arabamla gelin. Dâvet ediyorum sizi.»

«Olur.»

«Evden mi alayım sizi?»

«Hayır, hayır. En iyisi kentte bir yerde buluşalım. Nerede olsun?.

«Cuma günü saat on ikide Garanti Bankası'nın önünde tamam mı? Gerçekten geleceksiniz, değil mi?».

«Geleceğim.» dedi Nella. Düşündü: Seni öldüreceğim, parçalayacağım, korkunç silâhımla doğrayacağım seni. Bana hiç bir şeye mal olmayan gülümseyişim ile, yalnız küçük bir ağız hareketiyle, çok kolay kullanılan bir mekanizmadır bu. Senin makinalı tüfeğin için bulundurduğun cephaneden daha fazla var bende, üstelik de o cephanelerin sana pahalıya oturması gibi olmayacak benimki, hiç masrafım olmayacak bu konuda.

«Evet, geleceğim» dedi Nella kulaklığı yerine bıraktı ve hole döndü.

IV. BÖLÜM

Diş doktoru oturma odasına açılan kapıyı açtı ve «Buyurun oturun Bayan Brielach» dedi. Brielach'ın oğlu yaşlarında bir çocuk piyanonun başına oturmuş isteksiz isteksiz tuşlara dokunuyordu. «Biraz dışarı çık» dedi doktor çocuğa. Çocuk açık nota defterini sarımtırak tuşların üzerine bırakarak çabucak kayboldu odadan. Bayan Brielach nota defterinin başlığına baktı «Etüt 54» yazısını okudu. Diş doktoru siyah çizgili masasının arkasında iç çekip duruyor, uzun parmaklarıyla kadının kartını arıyordu. Karta eklenmiş birkaç beyaz pusulayı aldı «Şimdi sıkı tutun kendinizi. Fiat listesini buldum» dedi ve kadına iç çekerek baktı. Kadın arkasındaki duvarda asılı -Güneşli Bir Havada Unkel- adlı manzara tablosuna bakıyordu. Ren nehrini, üzüm bağlarını, minik kentin silüetini güneşli bir şekilde göstermek için çok canlı bir sarı kullanmıştı ressam, ama boşuna harcamıştı o kadar sarıyı: Unkel pek güneşli görünmüyordu.

Doktor çekmeceden bir paket tütün aldı, gümüş tutucuyu açtı ve hep iç çekerek yavaş yavaş kalın bir sigara sardı. Tütün ve sigara kâğıdını kadına uzattı, ama kadın başını sallayarak yavaşça «Teşekkür ederim» dedi. Aslında sigara içmek istiyordu, ama ağzı felâketti. Doktor diş etlerini acıtıcı bir şeyle fırçalamış, nikel bir çekiçle dişlerine vurarak yoklamış, kafasını durmadan sallayarak uzun güzel parmaklarıyla sert bir şe

kilde kuvvetle masaj yapmıştı diş etlerine. Doktor hep başını sallıyordu.

Doktor pusulayı önüne koydu, sigarasını içti ve birdenbire «Sıkı tutun kendinizi. 1200 liraya çıkar bu iş» dedi.

Kadın gözlerini dikmiş tabloya bakıyordu. Çok yorgundu, korkacak durumda değildi. Aslında 500-600 lira kadar hesaplıyordu o, ama doktor şimdi 200 lira deseydi 1200 lira deyişi gibi aynı derecede kötü olurdu onun için. 50 lira bile çok paraydı, pek çok para, ama 150 lira üstüne eklenecek her miktar aynı derecede erişilmezdi onun içini, 200 den 2000'e kadar, hattâ daha fazlası aynı şey demekti. Doktor sigarasının dumanını ciğerlerine kadar gidecek şekilde çekti, tütünü tâzeydi. «Sekiz, belki de yediyüz liraya yapabilirdim, ama o zaman da dişi garanti edemem. Ucuz takma dişleri bilirsiniz muhakkak. Mavimtrak olur ucuz dişler.» dedi.

Evet, bilirdi o dişleri ve çok korkunç bulurdu. Luda'nın da, tatlıcıda çalışan kadının da, takma bir dişi vardı. Güldüğü zaman mavili-beyazlı parlardı dişi, takma olduğu da besbelliydi.

«Sigortaya bir dilekçe verin. Şansınız varsa, sigortadan bir şeyler koparabilirsiniz. Size iki fiat listesi yaptım. Eğer 800 liranın üstündeki için talepte bulunursanız hiç bir şey alamazsınız. Eğer çok şansınız varsa topu topu 500 lira alırsınız. Bilindiği gibi çoklarının dişleri çürüyor. Peki siz ayda ne kadar ödeyebilirsiniz?»

Kadın Heinrich'in kiliseye ilk kabul edilişi için haftada sekiz lira ödediği için Leo durmadan küfür ediyordu zaten. Buna bir süre için çalışamaması da ekleniyordu. Ayrıca dişsiz, evden

dışarı çıkamazdı. Kendisini eve hapsedecek, yüzünü saracak, akşamları sargılı başı ile diş doktorunun yolunu tutacaktı. Hiçbir yabancı odasına girmeyecekti... Heinrich'e bile kendisini göstermeyecekti. Hele Leo'ya asla. Onüç dişi yok olacaktı! Luda vaktiyle sekiz dişini çektirmişti de yaşlı ninelere dönmüştü. Dişsiz bir kadının korkunç bir görünüşü olurdu.

«Ayrıca» dedi doktor «en az 300 lira peşin almam gerek işe başlayabilmem için. Sigortadan alacağınız parayı alır almaz verirsiniz. Böylece iş yarı yarıya halledilmiş olur... Ayda ne kadar ödeyebileceğinizi düşündünüz mü?»

«20 lira» dedi kadın yorgun.

«Bu durumda parayı tam olarak ödemeniz bir yılı bulur» dedi doktor.

«Boşuna» dedi kadın «Peşin istediğiniz parayı bile ödeyecek durumda değilim.»

«Ama dişlerinizi yaptırmanız gerek, hemen yaptırmalısınız dişlerinizi. Gençsiniz, güzelsiniz, beklerseniz daha kötü olur. Üstelik de yaptırma fiatı bir kat daha artar.»

Doktorun pek yaşlı olmadığı muhakkaktı. Genç, yakışıklı erkeklerin görünüşü vardı onda. Koyu gözleri, açık sarı saçları vardı, ama yüzü yorgun ve şişkindi, saçları seyrekleşmişti kafasında. Ağır ağır elindeki fiat listesiyle oynuyordu. «Bir şey yapamam» dedi yavaşça «Başka türlü yapamam dişlerinizi. Ben de alacağım malzemenin parasını peşin ödemek zorundayım nihayet. Üstelik kalfa parası, vergiler de dahil buna. Yapamam. Elimde olsa işinizi hemen, seve seve yaparım, çünkü durumun sizin için ne kadar korkunç olduğunu biliyorum.»

Kadın doktora inanıyordu. Diş etlerine yaptığı birkaç iğnenin parasını almamıştı. Üstelik sâkin, hafif, usta bir eli vardı. Korkudan iyice geriye doğru kayan diş etine yapılan iğne acıtmıştı canını. Bu serum yavaş yavaş inen sert bir şişkinlik yapmıştı, ama yarım saat sonra kendisini iyi hissetmişti kadın. «Tabii» demişti doktor ona ağrısının kesildiğini söyleyince «Organizmanızda hormon ve vitamin eksikliği var sizin... Çok iyi bir ilâçtır yaptığım. Çabuk tesir gösterir, ama satın almak zorunda kalırsanız pahalıdır biraz.» Kadın ayağa kalktı, mantosunun düğmesini ilikledi, gözyaşlarını tutamayacağından korktuğu için yavaş konuşuyordu. Ağzında hâlâ ağrı vardı. Ödeyemiyeceği yüksek fiatın umutsuzluğu sanki bir ölüm kararından izler taşıyordu. En geç iki ay içinde ağzındaki 13 diş düşmüş olacak ve bununla da hayatı sona ermiş bulunacaktı. Leo artık kötü dişlerden başka hiç bir şeyden nefret etmiyordu. Leo'nun kusursuz, bembeyaz, sağlam dişleri vardı. Dişlerini büyük bir gayretle temizlerdi. Kadın mantosunun düğmelerini iliklerken bir doktorun ölüm teşhisini andıran hastalığın adını mırıldandı kendi kendine: Paradentoze.

«Size haber veririm» dedi kadın.

«Fiat listesini de birlikte alın. Bu sizin için en doğru olanı. Bu da diğeri. Üç nüsha halinde hepsi. Her dilekçe için birine ihtiyacınız var. Üçüncü nüsha sizde kalsın. Fiatı bilmeniz için.»

Doktor yeni bir sigara sardı. Yanında çalışan kız geldi.

«Bernhart piyano çalışmasına devam edebilir» dedi kıza. Bayan Brielach kâğıtları mantosu-

nun cebine soktu... «Cesaretinizi kırmayın» diye bağırdı doktor arkasından. Bunu söylerken de acı bir şekilde gülümsedi. Gülümsemesi Unkel kentinin üzerindeki güneşi andırıyordu.

Evde Leo vardı. Onu şimdi görmek istemiyordu kadın. Leo'nun pırıl pırıl, sağlam dişleri vardı. O ise aylardan beri kendi dişleriyle, ağız kokusuyla mücadele ediyordu. Mücadelesi boşunaydı. Leo'nun sert, temiz elleri vücudunu günden güne yokluyordu. Gözleri de elleri gibi öylesine sert, öylesine aldatılmazdı. Kendisinden para rica edecek olsa, gülerdi. Pek ender para verdiği olurdu. Yalnız romantik bir anda, parası olduğu zamanlar.

Merdivenler karanlık, boş ve sessizdi. Merdivenin birinci basamağında durdu kaldı. Ekmekçinin dişlerini gözünde canlandırmayı denedi. Muhakkak ki iyi dişleri yoktu onun da. Tam olarak dikkat etmemişti, ama galiba koyu gri bir renk kalmıştı aklında ondan.

Puslu camdan dışarıya baktı. Bir gezgin satıcı, arabasına portakal yüklüyordu. Sandıktan aldığı büyük portakalları sağ tarafa, küçükleri sol tarafa ayırıyor, sonra küçükleri arabanın tabanına yayıyor, büyükleri de bunların üstüne, büyüklerin üstüne de en büyüklerini koyuyor, küçük piramitler meydana getirerek süslüyordu yığınları. Küçük, şişman bir çocuk sandıkları çöp kutusunun yanında üstüste diziyordu. Duvarın gölgesinde çürüyen bir yığın limon vardı: Yeşille karışık sarılar, beyazla karışık yeşiller, çocuğun kırmızı yanaklarını mora dönüştüren mavimsi gölgedeydi bütün bunlar. Ağzındaki ağrılar hafiflemişti. Bir sigaraya, bir fincan kahveye öz-

lem duyuyordu kadın. Portmanisini çıkardı. Gri süetten, üzerine siyah cila vurulmuş Saparoshe ve Dnjepropetrowsk arasında öldürülen kocasından kalma bir hediyeydi bu. Portmaniyi kocası 13 yıl önce hediye etmişti kendisine. Paristen almıştı. Renkli fotoğraftaki gülen çavuşun, arkasında pek fazla bir şey bırakmayan damadın hediyesi: Eskimiş bir portmani, sarımtırak, solmuş, -Oto tâmircilerinin kalfalık imtihanında bilmesi gerekenler- adlı bir kitap, bir çocuk, bir dul kadın, kadının yanından hiç ayırmadığı Paris'ten alınma eski bir portmani bırakmıştı geride.

Bölük kumandanının mektubu garipti: «Kocanız tankıyla ihtiyat kuvvet olarak gittiği hücumdan bir daha geri dönmedi. Bölüğün en eski ve en sâdık askeri olan kocanızın Ruslar tarafından tutuklanmadığını da biliyoruz. Kocanız kahramanca öldü.» Ne saat, ne maaş defteri, ne nikâh yüzüğü vardı ortada. Esir de edilmemişti. Ne olmuştu? Tankının içinde yanmış kül olmuştu.

Bölük kumandanına yazdığı mektuplar altı ay sonra geri gelmişti: Büyük Almanya uğruna şehit düştü. Başka bir subay «Kocanızın hücumunda bulunan görgü şahitlerinden hiç birinin birlikte olmadığını bildirmek zorunda kaldığım için üzgünüm.» diye yazıyordu. Tankla birlikte pişen bir ceset haline gelmişti öyleyse kocası.

Aşağıda, avludaki küçük, şişman çocuk tebeşirle tahtaya «Altı büyük portakal bir liraya» yazıyordu. Oğlu gibi kırmızı yanakları olan baba, oğlunun yazdığı altıyı sildi, yerine -beş- yazdı.

Kadın portmanisindeki paraları saydı: İki yirmilik kâğıt paraya dokunamazdı. Bunlar çocukların on günlük yiyecek parasıydı. Bunlardan

başka 180 kuruşu vardı. En iyisi sinemaya gitmekti. Ortam karanlıktı orada, sıcaktı; zaman sessiz, sâkin, ağrısız eriyip giderdi. Başka türlü, zaman sertti, yavaş yavaş dönen değirmen taşları gibiydi saatler. Bu taşlar zamanı çok ağır öğütüyordu. Kemikleri dövülüyormuş gibi geliyordu, kurşunlaşıyordu beyni, akşamları üstüne şehvet duyguları çöküyordu. Ağız kokusundan, sallanan dişlerinden korkuyordu. Saçları yumuşuyor, yüzü alabildiğine kabalaşıyordu. Sinema rahat ve sessizdi. Tıpkı küçüklüğünde kiliseye gittiği gibi, âyinlerin insanı rahatlatan ritmi, sözlerdeki, ayağa kalkıp diz çöküşlerdeki rahatlık verici atmosferi vardı orada. Etoburu bir babanın, dindar bir annenin tiranlığının hüküm sürdüğü evin sert havasından sonra bambaşka rahatlıyordu orada. Annesi kendisi gibi 31 yaşlarındayken çoraplarının altında ayaklarındaki varislerini gizlemeye çalışırdı. Evde olmayan herşey onun için rahatlık vericiydi. Bamberg makarna fabrikasında makarna tartıp kutulara koyduğu, tarttığı, paketlediği zamanın monotonluğu bile rahatlatıyordu onu. Atlantik Okyanusunun mavi derinlikleri rengindeki koyu mavi kartonlar, sarı makarnalar, kıpkırmızı etiketler, eski Alman masallarının figürleştirildiği canlı renklerle basılmış kartlar: Oh, Siegfried ile Haagen tâze yağ gibi, yanakları şeftali dondurması rengi gibi, Krimhild'in derisi pembe diş macunu gibi, Haagen'nin dudakları kiraz gibi kırmızı; sarı makarnalar, kıpkızıl kartonlar, etiketler, ortalıktaki temizlik, Bamberg makarna fabrikasının kantinindeki tiz kıkırdayışlar ve akşamları gül rengi ışığı ile dondurma salonu; ya da her

ondört günde pazar iznine gelen Heinrich ile dans etmeleri ne neşeliydi... O güler yüzlü, hizmet süresinin kısa zamanda bitmesi gereken tank onbaşısı ile...

180 kuruş sinema için yeterdi, ama geç olmuştu. Sabah seansı on birde başlıyordu, çoktan başlamıştı film ve saat birde de ekmekçide olmak zorundaydı. Avludaki çocuk yeşil teneke kapıyı açtı, babası arabayı dışarı çıkardı. Açılan kapıdan caddeyi görüyordu. Otomobil tekerlekleri, pedal basan bisikletçiler geçiyordu. Yavaşça merdivenleri indi, ekmekçinin şehvet duygularını hangi değer ölçüsüne vurdurtacağını düşünmeye çalıştı. Adam vücutça zayıftı, ama şişman, sıhhatli bir yüzü, kederli gözleri vardı. Kendisiyle yalnız olduğu zamanlar beceriksizce aşktan söz ederdi. Vücut sevgisini konu alan şarkılar söylerdi kalın sesiyle. Karısı ondan, o karısından nefret ederdi. Karısı bütün erkeklerden nefret ederdi zaten. Fakat o, ekmekçi, kadınları seviyordu. Vücutlarını, kalplerini, dudaklarını methederdi kadınların. Bunlardan söz ederken bazan melankolisi vahşi bir hal alırdı. Margarini tartarken, çikolata eritirken, kremaları karıştırırken, küçük bir kaşıkla çikolatalara şekiller verirken onu dinlerdi hep. Turtaların üstüne fırçayla çikolata sürerken, minik kalıplardan figürler çıkartırken kendi yüzünü, ellerini, nâzik vücudunu övdüğünü duyardı.

Ekmekçide -bu küçük dükkânda her türlü çörek, kurabiye, pastalar, şekerlemeler de yapılır satılırdı- herşey gri ve beyazdı. Pasta kalıbının siyahlığı ile kömür siyahlığı ve un beyazlığı arasında her ton vardı. Yüzlerce gri renk karmakarışık parıldıyordu. Yalnız çok ender olarak kırmızı

veya sarıya rastlanırdı. Kirazların kırmızılığı, bir limonun vahşi sarılığı ya da yumuşak ananasın sarılığıydı bu. Hemen hemen her şey gri ile beyaz arasındaydı. Bunların arasında ekmekçinin yüzü de vardı. Çocuksu, renksiz, yuvarlak bir ağzı, gri gözleri, gri dişleri vardı. Bu dişlerin aralarından soluk kırmızı dili görünürdü konuştuğunda ve kendisiyle yalnız kaldığında durmadan konuşurdu. Ekmekçi fahişe olmayan bir kadının özlemiyle doluydu. Karısı ondan ve bütün erkeklerden nefret ettiğinden beri genelevlerde bağışlanan aşklarda arıyordu tatmin olmanın yollarını. Fakat bu aşklar ona pek az şiirsel geliyordu... Bir tek arzusu yerine getirilmeden kalıyordu: Bir çocuk sahibi olma arzusu.

Leo'nun kullandığı kelimeleri kullanarak onu reddettiğinde korkardı. Bu korkulu anlarda yüreğinin ne kadar zayıf olduğunu anlardı. Söylediği sözler yarı isteklerine karşı, yarı isteklerine boyun eğerek zayıf cesaretine karşı kuvvetli bir direnme sonucu çıkardı ağzından. Leo'nun sözleriydi bunlar. Kendi içine fısıldanan, benliğine yazılan, senelerden beri küfür gibi kulağına doldurulan sözler, kendi benliğinde sinen, sonra ekmekçinin kederli suratına fışkıran, onu harabeden sözlerdi.

«Hayır, hayır» derdi ekmekçi «söyleme bunu.»

Leo «eee, ne âlemde kocaman ağzın bakalım» diyecekti muhakkak. Onun için eve gitmek istemiyordu şimdi. Sırf bu sözü duymamak için, onun bembeyaz, kusursuz dişlerini görmemek için.

Ancak Leo mesaiye gittiği zamanlar eve dön-

mek isterdi. Tedbir olarak kızını Bayan Borussiak'a bırakmıştı. Leo'yu kızı ile beraber bırakmak tehlikeliydi. Bayan Borussiak kendisinden dört yaş daha fazla, kar gibi beyaz dişleri ile hoş bir kadındı. Ayrıca iki özelliği vardı: Hem mutaassıp hem de güzel bir kadın oluşu. Bayan Brielach diş doktorunun evinin karşısındaki pastaneye girdi, pencerenin yanında bir yere oturdu, mantosunun cebinden sigarasını çıkardı. Sigarasının markası - Tomahawk- idi. Çok uzun, bembeyaz ve çok sert bir sigaraydı -Virginia'nın güneşi yetiştiriyordu bu tütünü-. Mecmua karıştırmaya hiç hevesi yoktu. Kahvesini karıştırırken ekmekçiye avans konusunu sorma işi geldi aklına. Belki adam kendisine 100 lira avans verebilirdi. O an Leo'nun kullandığı sözleri bir daha kullanmamaya karar verdi ekmekçiyi kızdırmamak için. Belki de onun hislerini kabartacak, aşırı nezaketini kabul etmek zorunda kalacak, bütün bunlar bir fiat olacaktı onun için. Pastaların, hemen hemen krema sürülmesi bitmiş domuz figürleri arasından kendisine gülümseyecek, tüm mutluluğunu ortaya koyacak, kulağına fısıldayacak ve o satılık aşktan nefret eden, karısının erkeklerden nefret etmesinden bu yana normal seviyeden uzak kalan bir adamın ıslak, mutlu öpücüğünü hissedecekti. Ekmekçinin karısı zayıftı, alev alev yanan sert bakışları ile bir güzelliğin temsilcisiydi. Eli kasa kolundan hiç ayrılmazdı. Tıpkı dümeni bırakmayan bir kaptan gibi eli hep orada dururdu. Sert, küçük, soğuk görünüşlü, yeşil, çok açık renkte, ama pahalı taşlarla süslü bir eli vardı. Elleri Leo'nunkilere benziyordu. Zayıf çocuksu bir tanrıçaydı. On yıl önce daha za-

yıf daha güzeldi. Kahverengi ceketiyle kızların en önünde yürürdü. İnce, güzel sesiyle -Beredeki Tüy Dalgalanır- şarkısını söylerdi. Onun önünde de -Kırmızı Şapka- lokantasının sahibinin kızı yürürdü. Bu lokantada babası cuma günleri aldığı parayı içkiye yatırırdı. Kadın şimdi bir biniciye benziyordu. Bacakları 16 yaşındaki bir kızın bacakları, yüzü 40 yaşındaki bir kadının yüzüydü. Yüzünü 36 yaşlarında gösterebilmek için çok gayret sarfediyordu oysa.

Fincanı ağzına götürdü. Caddenin öte yanında diş doktorunu gırgır makinasıyla çalışırken görüyordu. Pencerenin yarısını örten tül perdenin arkasında sarımtırak, gıcırdayan gırgır kolunu eliyle havaya kaldırışını gördü. Doktorun açık renk saçlarını görüyordu duvarın karanlık gölgesinde. Ensesi borçlu bir adamın ensesine benziyordu. Kahve iyi gelmişti, Tomahawk'ın ise tadına doyum olmuyordu.

Ekmekçinin Leo'dan daha iyi olduğunu biliyordu. Leo'dan iyi, ondan gayretliydi, hattâ parası da vardı, ama Leo'dan ayrılıp ekmekçinin yanında yaşaması korkunç bir şey olacaktı. Her şeyden önce çocuklar için kötü olacaktı. Wilma yüzünden mahkemeye düşecekti. «Ben mi istedim onu? Çocuk yap diye ben mi istedim? Hayır. Sen istedin çocuk yapmayı, bunu itiraf etmelisin!» diyordu Leo çocuk için. Ekmekçinin üst katında boş bir oda vardı. Bu odada bir çırağı yanmıştı. Bir daha da çırak almak istemiyordu yanına. «Sen çırağın yerini tutuyorsun» diyordu Bayan Brielach'a.

Brielach, oğlundan korkuyordu. Üç haftadan beri kendisine karşı olan tutumu değişmişti. Bir-

denbire bakışları değişmişti, kendisine eskisi gibi bakmıyordu artık. Bunun Leo'nun onu dövdüğü günden itibaren başladığını biliyordu. O Leo'dan, Leo da ondan nefret ediyordu. Çocuklarla yalnız kalmak en iyisi olacaktı. Leo'ya karşı gece görevlerinden çok acı duyuyordu. Ekmekçinin erkeklere karşı direnmeyi başaran karısını kıskanıyordu için için. Çocuklarla birlikte geçinebilirdi. Oğlunun ne kadar akıllı, hesabını bilen, ticari hayatta kendisinin şimdiye dek yapabildiklerinden çok daha fazlasından anladığını düşündükçe ürperiyordu çoğunlukla. Sâkin bir beyni, korkak yüzü, bir haftadan beri kaçırdığı bakışları vardı çocuğun... Ekmekçinin boş bir odası vardı.

En iyisi Bamberg'in Makarna Fabrikasına geri dönmek olacaktı: Sarı, temiz makarnalar, koyu mavi kartonlar, kıpkırmızı etiketler, Siegfried'in tereyağı, Kriemhild'in saçları, Etzel'in Moğol sakalı gibi Haagen'in siyah gözleri, Etzelin yuvarlak, sırıtan, hardal sarılığındaki yüzü ve sonra kırmızı tenli Geseler ve pas rengi yeleği ile laternacı adam, yanan sarayın etrafını çevreleyen alevler, kan gibi karışmış alevler... Akşamları dondurma salonundaki çiğ kırmızısı ışık; sarımtırak, elli kuruşluk muzlu dondurma ya da üniforması ile Heinrich -kocası-: Gülen çavuş, gülen üst çavuş, tank içinde kül olan, Saporoshe ile Dnjepropetrowsk arasında kalan kol saatsiz, yüzüksüz, geri dönmeyen, ama esir de düşmeyen Heinrich.

Sadece Gert gülmüştü. Küçük, nâzik bu beton kalıpçısı gece lüzumlu olan şey tamam bile olsa gene gülebilirdi. Savaştan ganimet olarak

17 kol saati getirmişti. Yaptığı bütün şeyleri gülerek yapardı. Kireç tartar, kalıp bağlarken, kendisini kucakladığında, -o zaman yüzünü görürdü karanlıkta- hep gülerdi. Bazan kederli olduğu olurdu, ama gene de gülerdi. Sonra Münih'e çekti gitti. «Uzun müddet aynı yerde yaşayamam ben» derdi. Heinrich'in -oğlunun- en iyi arkadaşıydı Gert. Bazan kocası hakkında fena olmadan konuşabileceği tek kişiydi... Diş doktoru ötede pencereyi açtı, birkaç dakika dışarıya sarktı, sardığı kalın sigaralardan birini içti. «300 peşin, sonra ayda ne kadardı?» Oğlu ile bu konuda konuşacaktı. O hesap yapmasını, ayarlamasını bilirdi bütçeyi. Oğlu mal kredisi alma fikrini koymuştu aklına. Ev bütçesinden annesi hiçbir şey sezmeden 150 lira biriktirmişti. Ayakkabı, çorap, çanta, sandalet, artan patatesler, yenmeyen yağlar, içmedikleri kahve, yemek listesinden çıkartılan etler de dahildi buna.

Oğlu aklına gelince rahatlamıştı kadın. O muhakkak bir yolunu bulurdu. Fakat 1200 lira onu epeyce ezecekti. Leo olsaydı «benim gibi dişlerine iyi baksaydın. Her gün limon suyu içseydin» derdi ve bunu söylerken de dişlerini nasıl temizlediğini gösterirdi. «Vücudumdan başka sahip olduğum hiçbir şeyim yok, bunun için de vücudum için gerekli her şeyi yaparım.» Bamberg makarna fabrikası yoktu artık. Adamı gazla boğmuş atmışlardı bir kenara.

Saat ondan beri Bayan Borussiak'ın yanında olan kızı Wilma için korkmasına sebep yoktu.

Erich'i çok ender düşünürdü. Sekiz yıl oluyordu aşağı yukarı. Geceleri korku dolu yüzünü hatırladı. Eli, elini içine almıştı. Gözleri kızarmış-

tı. Gardropda SA üniforması asılıydı. Güzel sözler söyler çok nâzik davranırdı. Geceleri odasına geldiğinde kakao, çikolata ve korku getirirdi beraberinde. Pijamalı olurdu. Pijamasının üstüne giyerdi pantolonunu; yalınayaktı, annesinin duymasını istemezdi. Bakışları yarı yarıya bir delinin bakışlarını andırıyordu. Kadın istemediği şeyin olacağını da biliyordu. Üstelik Heinrich öleli ancak bir yıl olmuştu. İstemiyordu, ama sesini de çıkartmıyordu hiç. Bir şey söylese belki Erich giderdi odasından? Fakat Erich gitmiyordu bir türlü. Onun bu karşı koymayışına şaşıyor, bunu sebepsiz bir sevginin belirtisi olarak ele alıyordu. Işığı söndürdüğü zaman, titrek nefesi duyuluyordu karanlıkta. Karanlık olmasına rağmen kadın onun mehtaplı gecedeki silüetini görebiliyordu yatağının önünde durup pantolonunu çıkartırken. «Git» demenin tam zamanıydı, belki de giderdi Erich bunu duyunca. Çünkü Erich, Leo gibi değildi. Ama «git» diyemiyordu. Duyguları kötürümleşmişti, olmalıydı bu iş. Madem ki olacaktı, neden kendisine bu kadar iyi davranan Erich ile olmasındı?.

Erich, ekmekçi kadar iyiydi. Bu mehtaplı gecede nefesi kabarıp inerken «çok güzelsin» demişti.

Hiç kimse bu sözü söylememişti ona. Henüz bu iş için mükâfatlandırılmayan ekmekçiden başka.

Son Tomahawk'ını yaktı. Kahvesini bitirmişti. Doktor penceresini yeniden kapamış gırgır makinesinin giyotinini sallayıp duruyordu. 300 lira peşini verecek ve pahalı, çabuk tesirli iğnelerden yaptıracaktı. Bu iğnelerden sonra kendisini çok

rahat, çok genç hissetmişti. -Hormon- sözü Leo'nun yüzünde çirkin bir sırıtmanın belirmesine sebep olurdu.

Pastane henüz boştu. Bir dede torununu kaymakla besliyor, gazetesini okuyor, tekrar kaşıkla kaymak veriyor torununa, tekrar gazetesine dönüyor, çocuk ağzını şaplatıyordu kaşıktakini aldıktan sonra.

Kahve parasını ödedi, dışarı çıktı. Cep harçlığından üç portakal aldı. Bu parayı Heinrich vermişti ona. Paranın yarısı ekmek içindi, ama ekmeği ekmekçiden parasız aldığı için para harcamıyordu ekmeğe. Tramvaya binmedi, yürüdü. Henüz saat bir buçuk olmamıştı. Leo da evden gitmemişti. En iyisi Leo'ya olanı biteni söylemek olacaktı belki de. Nasıl olsa öğrenecekti. Belki o da avans alabilirdi, ama genç güzel, bembeyaz sağlam dişli başka kadınlar yok muydu sanki?

Willi'nin evi önünden geçti. Willi, kendisini ilk kez öpen, ciddi, yakışıklı biriydi. Gökyüzü masmaviydi, çok uzaktan, bahçeli bir restorandan müzik sesi duyuluyordu. Kentin arka taraflarında yükselen maytaplar, renkli fişekler, kilise kulesinin gövdesinden aşağı altın sarısı ışıklar vardı. Willi beceriksiz bir şekilde öpmüştü onu, sonra da «günah olduğunu bilmiyorum hayır, hayır, sanmıyorum, öpmek günah sayılmaz, diğeri günahtır» demişti. O -diğeri- dediği daha sonra Heinrich ile oldu. Dalları yüzünün üstünde asılı duran ıslak fidanların altındaydılar. Yüzünü açık yeşil bir gölge kaplamıştı, solgun ve ciddi yüzünü. Arka tarafta kentin silüeti, yanlarından yağmur bulutlarının kayıp gittiği kilise kuleleri vardı. Korkarak, kuşkuyla umduğu he-

yecanı -o gelmeyecek heyecanı- beklemişti. Heinrich'in ıslak, yeşil dallarla çevrili yüzünde hayal kırıklığı okunuyordu. Ceketini fırlatmıştı, kırmızı şeritleri kirlenmişti bu yüzden.

Heinrich, Saparoshe ile Dnjepropetrowsk arasında yanıp kül olan Heinrich. Willi, ciddi, hiç yüzü gülmeyen, tek günahı olmayan, afiş yapıştırıcı, Odesa ile Sivastopol arasında Karadenizde batan, boğulan, paramparça olan iskelet, Karadeniz'in dibinde yosun ve balçık içinde duran iskelet halindeki Willi. Bamberg, imha fırınında yanıp kül olan -Bamberg'in geniş, ışıl ışıl parlayan altın dişleri vardı- Bamberg.

Berna yaşıyordu hâlâ. Kadının şansı yâver gitmiş Erich gibi aynı hastalığı olan kasapla evlenmişti. Bütün kadınlara asker olamayacak kadar hastalıklı erkeklerle evlenmelerini salık vermeliydi insan. Sirke şişesi, tozlar, bronşit çayları, sargı bezleri Berna'nın gece masası üzerinde hep hazır vaziyette mi duruyordu? Kasabın hırıltılı nefesi, acıyla, astma ile karışık mıydı? Berna şişmanlaması gerektiğini anlamıştı. Tezgâhın arkasında durur, soğukkanlılıkla, kendisinden emin dana bifteklerini keserdi dilim dilim. Kırmızı yanakları biraz mavileşmeye yüz tutmuştu, ama elleri, keskin bıçağı maharetle kullanıyordu. Berna vaktiyle, her şeyin kıt olduğu zamanlarda, bir parça et verirdi. Bir sigara paketi büyüklüğündeydi verdiği et parçası. Karl'ın idareyi ele aldığı ve karaborsa yollarını yasakladığı sıralarda oluyordu bu. Fakat uzun zamandan beri Berna selâm bile vermiyordu ona. Willi'nin annesi yanından geçerken onu görmemezliğe geliyor, tek kelime konuşmuyordu onunla. Üvey an-

nesi geldiğinde başkalarının söylemediği şeyi duyardı ondan. «Senin bu yaşam tarzın... Her şeyin bir sınırı var» derdi.

Leo gitmişti. Şapkasını, bilet kutusunu yerinde göremeyince rahatlamıştı. Bayan Borussiak kapıda durmuş, gülümseyerek parmağını ağzına götürmüştü. Wilma, Borussiak'ın divanı üstünde uyuyordu. Uyurken çok güzeldi Wilma. Kahverengi, pırıl pırıl saçları vardı, başka zaman hep ağlar gibi duran ağzı uykuda tebessüm ediyordu sanki. Bal kavanozu Bayan Borussiak'ın masası üstündeydi, kaşık da yanındaydı. Yalnız, Wilma'nın alnı Leo'nun köşeli alnına benziyordu. Bayan Borussiak samimi ve iyi bir kadındı. Bazan düzenli bir hayat kurmanın en iyi yol olacağını söylerdi. «İyi bir adamla evlenip, bulduğunuz bu adamı elde tutmasını da bilmeliydiniz» derdi. Bu sözleriyle Karl'ı kastediyordu ama kendisi de en az onun kadar istiyordu Karl'ı. Karl'ın kısık sesi ile -yeni hayat- palavrasının altında korkaklığı gizliydi. Taassubu asıl karakteriyle çelişmedeydi. Bayan Borussiak bir örtüye sarılmış çocuğu dikkatle kendisine verirken içini çekiyordu. Birdenbire bir hamle yapıp «artık bu Leo denen herifle ilişkinizi kesin» dedi. Güzel, gül rengi yüzü cesaretle dolmuştu. Gittikçe koyulaşan bu renk hemen hemen kahverengimsi oldu. «Aşk denen bir şey yok aramızda» dedi, ama sözünü bitirmedi. Tekrar korkak, çekingen olmuştu. Fısıltıyla «beni yanlış anlamayın... Fakat çocuklar...» dedi. Onu yanlış anlamıyordu. Teşekkür etti, gülümsedi, çocuğu aşağıya, kendi odasına götürdü.

Kapı ile ayna arasında asılı duran fotoğrafta

kocası ondan on iki yıl daha gençti. Onunla yatmış olmak düşüncesi duyulmamış bir şey gibi geliyordu ona. Sanki bir çocuğu kandırmış da onunla yatmış gibiydi. Ekmekçinin yanında çalışan delikanlı da onun resimde göründüğü yaşta idi. Onu toy olarak görüyor ve ondan bir şey beklemeye utanıyordu. Resimdeki uzaktaydı, ölüydü. Aldığı izinler çok kısa sürmüştü. Bu zaman, bir çocuk dünyaya getirmek isteği ile yapılan iş için yeteri kadar uzun, ama birtakım kuralların anılarını geride bırakmak içinse çok kısaydı. Mektuplar, izinlilerin trenlerinin numaraları, kıta eğitim sahasının kenarında hırslı kucaklaşmalar, tarla, kum, toprak rengine boyanmış barakalar, katran kokusu, belli belirsiz şeyler, korkunç şeyler, -havada duran- havada, Heinrich'in gittikçe solan, gittikçe kendisine karşı ciddileşen yüzünde duruyordu hepsi. Aslında pek o kadar gülmezdi, ama bütün fotoğraflarında gülmesi garipti. Anılarında da bu yüzden gülerek kalmıştır... Arka taraftan müzik sesi geliyordu... Uzakta bir bölük asker yürüyüş yapıyordu: Rhein kıyısında yürümek -yürümek- yürümek... Daha sonra Heinrich, Gert'in daima kullandığı kelimeyi kullanmıştı: BOK.

Akşamları, büyük, renkli resmin asılı olduğu odada ikinci kucaklaşmaları gerçekleşirdi. Resimde Meryem Ana kucağında İsa Peygamber olduğu halde bulutların üstünde uçarken, yanında sakalı, tüm sevimliliği, alçak gönüllülüğü ile beraberinde papaz şapkası olduğu halde Petrus vardı ve belirsiz, tanımlaması güç bir ifade taşıyordu Petrus. Herkes bunun Petrus olduğunu hemen anlardı. Resmin alt kısmında sevimli melek-

cikler kollarını açmış, yarasaların kanatlarına benzeyen kanatları; yuvarlak, tombul kolları ile uçuşuyorlardı. Daha sonra aynı resmin küçüğünü almıştı. «Raffael Pinx» yazılıydı bu resmin altında. Fakat aynı resim solmuş, sığınakta çocuğunu çizme lekeleri ile dolu yatağın üstünde dünyaya getirdiğinde tozlanmıştı. Gene bu çocuğun tohumu bir gece aynı resmin altında atılmıştı. Bu resmi o zaman Heinrich'in yüzünün yanından seyretmişti... Ciddî bir astsubay yüzü, artık gelmeye hevesi olmayan bir yüz. Arka taraflarda, uzaktaki fundalıklardan yat borusunun çalındığını duymuşlardı: Bu; sabah uyanıncaya kadar tâtil demekti ...Ve havadaki durum, aynen Heinrich'in yüzünde de vardı. Heinrich kinle geceleyin gelip geçen tanklara kulak kabartıyordu. Saporoshe ve Dnjepropetrowsk arasında mumya gibi buğulanan, dağlanan Heinrich: Muzaffer tank, Bay Bamberg için muzaffer yakma fırını... Ne yevmiye defteri, ne nikâh yüzüğü, ne para, ne de saat verilmişti kendisine. Dindar annesinin «Birinci Kutsal Kommunionum için verilen hâtıra» sözlerini içine yazdırttığı bir saatti bu. Fotoğraflarında gülen astsubay, gülen üstçavuş, fakat gerçekte ciddi olan, yüzü gülmeyen Heinrich...

Tumba adlı katafalk, küçük saksonya kilisesinde yanan mumlar, kayınvalidesinin kuru, acı dolu yüzü ve gene kayın validesinin «Oğlumun hâtırasını şerefle korumasını bil!» sözü... Bunlar kalmıştı anılarında...

Yirmi bir yaşında bir dul olarak Erich'e bir yıl sonra kalb hastalıklarını, astımı hazırlamıştı. Ona kakao getirirdi Erich. Korkak, iyi niyetli küçük bir Naziydi. Bronşları harap olmuştu. Sirke

şişesi, gömleklerden koparılarak yapılmış sargı bezleri her zaman hazır bulundurulurdu. Geceleri boğuk iniltileri duyulurdu. Dikkatini başka şeylere yöneltmesi fayda vermedi. Resmin yanında asılı olan aynaya baktı. Dişleri beyazdı, sağlam görünüyordu. Dişlerine dokundu. Dişleri inanılmayacak derecede sallanıyordu. Dudakları dolgundu hâlâ. Berna'nın dudakları gibi incelmiş, daralmış değildi. Hâlâ güzeldi, fotoğraflarında gülen adamın güzel karısı... Onüç diş için 1200 lira istenmişti. Gittikçe çekilen diş etlerinin yeniden yerine gelmesi imkânsızdı. Ekmekçinin arzusunu yerine getirmeye, Leo'yu biletçi kadınlarla başbaşa bırakmaya çoktan karar vermişti. Köşeli alnı, tıraşlı yüzü, kırmızı elleri, cilâlı tırnakları ve gözlerindeki güveni ile Leo'yu onlara bırakacaktı. Biraz daha bekletmek, o melankolik yüzü biraz daha meraklandırmak belki de ona bir oda, belki para, daha sonra da oğluna hazır bir iş yeri kazandıracaktı.

Yüz losyonu ile yüzünü dikkatle sildi. Pamuğun üstünde anlaşılmaz bir kir tabakası birikmişti. Hafifçe pudralandı, dudaklarını gerdi, yumuşamaya başlayan saçlarını elledi. Ellerinin güzel olduğunu şimdiye dek sadece iki kişi söylemişti: Heinrich ve ekmekçi. Çok kere elini bir çocuk gibi saatlerce yüzünde gezdirdiği Gert bile bunun farkına varmamıştı. Ekmekçinin tüm özlemi, ellerine ilk bakışta tutuşurdu. Delicesine âşıktı kendisine, dükkânında delice sözler sarfederdi.

Oğlu kapıdan girince korktu. Yüzü tıpkı babasına benziyordu. Babasınınki gibi güzel, babasınınki gibi ciddiydi.

«Anne» dedi Heinrich Brielach «Gitmedin mi daha?»

«Hemen çıkıyorum» dedi Bayan Brielach. «Arada bir geç gidersem bir şey olmaz. Beni almaya gelecek misin bugün?» Çocuğu ince ince tetkik ediyordu. Çocuk hiç düşünmeden «evet» dediğinde yüzünde gölge yoktu hiç.

«Çorbayı ısıtırsın» dedi kadın: «Burada portakallar var. Biri senin, biri Wilma için. Wilma'yı bırak uyusun şimdi. »

«Peki» dedi çocuk «Teşekkür ederim... Ya dişçi meselesi n'oldu?»

«Bunu daha sonra anlatırım sana, şimdi gitmem gerek. Beni almaya geleceksin değil mi?»

«Evet» dedi çocuk.

Kadın çocuğu öptü, kapıyı açtı, çocuk arkasından «muhakkak gelirim» diye seslendi.

V. BÖLÜM

Martin olduğu yerde durdu, gömleğinin yakasını açtı. ucuna evin anahtarını astığı ipi aradı göğsünde. Sabahları anahtarı boynuna astığında soğuktu anahtar. Göbeğine yakın, karnına değince ürperirdi biraz. Sonra ısınmaya başlardı anahtar, ısınınca da içinde anahtar olduğunun farkına varmazdı. Loş ışıkta kapıya tutturulmuş ikinci kâğıdı farketti. ama hâlâ otomatiğe basmakta, kâğıtta yazılı olanları okumakta tereddüt ediyordu. Öne doğru eğildi, anahtarı ipinde sarkaç gibi öyle bir salladı ki boynunda, hızla sol kulağını sıyırıp kafasının arkasından dolanarak sağ yanağına vurdu. Biran öyle durdu, ikinci bir hamle ile eski yerine getirdi anahtarı ters yönden. Sol eliyle otomatiğin düğmesine, sağ eliyle anahtar deliğine dokundu, kendisini toparlayarak içeriye kulak verdi. İçeride hiç kimsenin olmayacağını sanıyordu. Kâğıtta Albert'in de bir yere kadar gitmek zorunda kaldığı da yazılıydı muhakkak. -Hiç kimse- derken içerideki büyük annesini hesaba katmıyordu tabii. Büyük annesi her zaman evdeydi. -Hiç kimse- yok diye düşünmek -büyük anne evde, başka kimse yok- demeğe geliyordu. Bu -başka- kelimesi öğretmenin nefret ettiği bir kelimeydi. -Bilhassa-, -hiç-, -zaten- kelimelerinden de nefret ederdi öğretmen, ama bu sözler yetişkinlerin duymak istediklerinden daha önemliydiler. Büyük annesinin odasında mırıldanaraktan bir aşağı bir yukarı gezindiğini duydu. Ağır gövdesi ile yürürken vitrinde-

ki porselen, cam eşyaların şangırtısı duyuluyordu. Kocaman, eski vitrin canlandı gözünde. Gerçi vitrin eskiydi, ama eskiliği kadar kıymetliydi de. Eski olan her şey kıymetlidir zaten: Kiliseler, eski vazolar, hepsi. Büyük anne aşağı yukarı gezinirken odanın tabanında birkaç tahta oynar vaziyette olduğu için vitrin devamlı olarak yavaş yavaş sallanır, içindeki bardaklar sürekli olarak birbirine vururdu. Büyük anne Martin'in eve geldiğini duymaması lâzımdı. Yoksa içeriye çağırır, sevmediği kızıl et gibi şeyler yedirmeye çalışır, din dersinden imtihana çekerdi onu. Elektrik düğmesine bastı, Albert amcanın yazdığı kâğıdı okudu: «Muhakkak gitmem gerekti.» -muhakkak- kelimesinin altı üç kez çizilmişti. «Yemeğe beklersen üç saate kadar dönerim» diyordu Albert yazdığı kâğıtta. Albert'in -muhakkak- kelimesinin altını üç kez çizmesi, öğretmenin hoşlanmadığı ve kullanılmasını yasakladığı bu tür kelimelerin önemini belirtiyordu açıkça. Otomatiğin ışığı tekrar sönünce rahatladı. Büyük annenin odasından çıkıp, onu görmesinden, içeriye çekip, sevmediği şeyleri yedirmeğe zorlamasından, soru yağmuruna tutmasından korkuyordu çünkü. Bu ihtiyar kadın hiç bir şey yapmasa, koridora fırlayıp «idrarımda gene kan var» diye bağırır, bir yandan da idrar şişesini sallar, iri iri göz yaşları dökerdi. Martin, büyük annesinin idrarından iğrenirdi, büyük anneden korkardı. Işığın sönmesine bu yüzden sevinmişti işte.

Dışarıda sokak lâmbaları çoktan yanmıştı. Işıkları sarı ile yeşil karışımı bir renk halinde önlerinde bulundukları evlerin kalın camlarından yansıyordu. Işık Martin'in arkasından vurduğu

için duvara gölgesini düşürüyordu: İnce, karanlık bir gölge. Bu gölgesi karanlık kapıya da düşmüştü. Parmağı hâlâ elektrik düğmesinde duruyordu. İstemeye istemeye düğmeye bastığında her zaman olduğu gibi ve kendisinin de merakla beklediği şey oldu: Gölgesi siyah, hızla koşan bir hayvan gibi ışıktan dışarı fırladı, merdiven trabzonunun üstünden atladı. Başının gölgesi bodrum kapısının üstüne düşmüştü şimdi. Anahtarı bağlı bulunduğu ipte tekrar harekete geçirdiğinde, ipliğin ince gölgesinin otomatın ışığında yavaş yavaş, bir pendel gibi sallandığını gördü. Işık söndü ve Martin çok hoşuna gittiği için o zayıf, hızlı koşan hayvanı, kendi gölgesini açık yeşil ışıktan sıçramasını iki-üç kez tekrarladı. Başının gölgesini hep aynı yere, bodrum kapısına düşürdü ve boynundaki ipin gölgesinin sessiz sallanışını seyretti. Bu oyuna yukarıdan Bolda'nın ayak seslerini duyuncaya kadar devam etti. Bolda koridorda ayaklarını sürüyerekten ilerliyordu. Banyodan su sesi geliyordu. Bolda'nın aşağıya inip mutfakta Fransız çorbası pişirmesinin zamanı olduğu geldi aklına.

Önemli olan büyük anne farkına varmadan yavaşça eve girmekti. Anahtarı yavaşça anahtar deliğine soktu, aynı şekilde dikkatle döndürdü. Bir itişte kapıyı hemen açmak için sol elini de sağ elinin yardımına götürdü. Kapının parke zemine sürttüğü yerden sakınmak için büyük bir adım attı kapı aralığından, nihayet kalın, pas renkli yolluğun üstüne basmıştı, kapıyı yavaşça kapamak için öne doğru eğildi.

Nefesini tuttu, büyük annesinin odasındaki gürültülere kulak kabarttı. Büyük anne hiç bir

şey duymamıştı. Durmadan aşağı yukarı geziniyor, vitrindeki bardaklar hâlâ şıngırdıyor, mırıltıları bir tutuklunun vahşi monoloğunu andırıyordu. Henüz -İdrarda Kan- saati gelmemişti. Korkunç, periyodik bir şekilde yenilenen alışkanlıklardı bunlar. O sarı mereti sanki zafer kazanmış gibi koridora çıkartıp odadan odaya aldırmadan, gene aldırmadan döktüğü göz yaşları gibi, damlataraktan dolaşması vardı. Sonra Martin'in annesi çıkar «korkacak bir şey yok anne, Dr. Hurweber'e telefon ederim şimdi» derdi.

Albert amca da «korkacak bir şey yok anne. Hurweber'e telefon ederiz» derdi.

Bolda da «korkacak bir şey yok sevgili Bety» derdi.

Sabahları Glum kiliseden ya da işten döndüğünde idrar şişesi ile karşılaşınca «korkacak bir şey yok büyük anne, doktor gelir şimdi» derdi. Martin bile «korkacak bir şey yok büyük anneciğim, doktor getiririz» demeyi âdet haline getirmişti. Her üç ayda bir, bir hafta boyunca bu oyun oynanırdı. Fakat çoktandır tekrarlanmamıştı oyun. Martin aynı oyunun bu akşam, bu saatlerde gene tekrarlanacağını seziyordu.

Hâlâ nefesini tutuyordu. Büyük annenin mırıldanmaları, odasında attığı turlar, bardakların şıngırtıları devam ettiği için seviniyordu.

Yavaşça mutfağa girdi. Karanlıkta annesinin yazdığı ve masanın kenarında muşamba örtünün altında duran kâğıdı aldı. Bolda'nın ayak seslerini duyunca rahatladı. Bolda, büyük annenin dışarı fırlayıp «idrarımda kan var» diye bağırma tehlikesinin olmayışı demekti. Bolda ve büyük anne birbirlerini uzun zamandan beri ta-

nıyorlardı. Bolda'nın yalnız olması da büyük annenin pek hoşuna gitmiyordu.

Bolda ayaklarını sürüyerekten merdivenleri indi, holün ışığını yaktı, büyük anneden korkmayan tek kişi Bolda idi, mutfağa geldi, oranın da ışığını yakıp Martin'i görünce, Martin hemen elini ağzına götürüp Bolda'yı ikaz etti. Bolda çabucak yutkundu, Martin'e doğru yürüdü, ensesini okşadı -Ç- leri yuvarlayaraktan mırıldanmaya başladı «iyi çocuk, aşsındır muhakkak, zavallı çocuk» dedi.

«Evet» dedi Martin yavaşça.

«Fransız çorbası sever misin?»

«Evet» dedi Martin. Bolda'nın simsiyah, dümdüz saçlarına hayretle, kâğıt gibi beyaz kırışmış yüzüne dikkatle bakıyordu. Gaz ocağının -puff- eden sesini duydu. Kutudan hazır çorbalık çıkaran Bolda'nın yanında durdu.

«Tâze tereyağı sürülmüş ekmek de ister misin?»

«İsterim» dedi Martin.

Bolda, Martin'in okul çantasını sırtından çıkardı, şapkasını aldı, anahtarı tekrar gömleğinin içine soktu. Anahtar aşağıya doğru kaydı, göbeğinin tam üstünde biraz ürperti vererek durdu. Martin cebinden annesinin yazdığı kâğıdı çıkardı, kâğıtta «tekrar dışarı çıkmak zorunda kaldım» diyordu annesi. -Zorunda kaldım-ın altı dört kez çizilmişti. Bolda kâğıdı aldı elinden; dikkatle, alnını kırıştıraraktan okudu, kâğıdı bulaşık lavabosunun altındaki çöp kutusuna attı.

Çorbanın kokusu yavaş yavaş ortalığa yayılıyordu. Albert amcanın -ağır-, annesinin -iğrenç-, büyük annesinin -çok pis- bulduğu, Glum-

un burnunu, hoşlanmaktan doğan bir hareketle oynatan, kendisinin de çok hoşuna giden bir kokuydu bu. Bu çorbayı sevmesinin şimdiye kadar hiç kimsenin bilmediği bir nedeni vardı: Aynı kokuyu Brielach'larda duymuştu. Soğan, sarımsak, yosun ve Albert amcanın -karavana- dediği bir takım şeylerin bulunduğu bir kokuydu bu.

Arkada, kalorifer borusunun gazocağı boyunca uzadığı yerde Bolda'nın kendisine özgü içkisini yaptığı kulpsuz kabı dururdu hep. Boldanın yaptığı yeşil, kalın, hemen hemen çamur sertliğinde olan, ılık vermutlu çayın acı bir tadı vardı. Bu içki insanın ağzını sulandırıyor, boğaza gelince de sonsuz bir acılığa bürünüyor, mideye inince hoş bir sıcaklık yaratıyordu. Sonra o sonsuz acı ağızda kalıyor, arkasından yenen yemeklere karışıyordu damla damla. Vermut emdirilmiş ekmek, çorba, çorbaya baharat olarak katılan vermut ve yatakta yatarken bile ağzın bilinmeyen bir köşesinden, damaktaki saklı bir rezerveden dilin üstüne akın edip tükürükle karışırdı. «Her hafta bir yudum vermutlu çay» idi Bolda'nın parolası. Midesinin ağrıdığını hisseden herkes onun yeşil, kulpsuz kabını kullanabilirdi. Hattâ Bolda'nın yediği, içtiği her şeyden tiksinen büyük anne bile zaman zaman bu şahane acıdan tadardı gizlice. Bolda her hafta bir kâğıt torbadan sarı-yeşil, kuru yapraklar çıkartır yeniden bir fincanlık içkisini kaynatırdı. «Konyaktan daha iyi» diye mırıldanır «doktorlardan, abur cubur yemekten, fazla içki içmekten, fazla sigara içmekten, her şeyden daha iyidir Vermutlu Çay» derdi. Sesi çok kötü olmasına rağmen şarkı da söylerdi. Ritm ve melodiye uygun olarak söyledi-

ğini sanırdı, fakat ne yazık ki hiç beceremezdi bunu. Sesi berbat olduğu gibi, müzik kulağı da yoktu. Söylediği berbat şarkılar herhalde kulağına hoş geliyor olmalıydı ki söylediği her şarkıda muzafferane gülümseyişini eksik etmezdi hiç suratından. Rahatı pek ender kaçan, her şeye karşı sonsuz bir sabrı olan, -idrarda kan- olaylarını hiç dırlanmadan geçiştiren Glum'un bile asabını bozardı şarkıları. «Sinirrrr... Of, Bolda, sinirlerimi bozuyorsun bu şarkılarınla» derdi. Fakat şimdi Fransız çorbası sıcaktı, ekmeklere yağ sürülmüş; büyük, sarı çorba kâsesi elinde Martin - Bolda'nın yanında büyük - büyük babanın yağlı tablosu önünden geçerek Boldanın odasına girdi sessizce. Tabloda kederli, zayıf, dikkati çekecek kadar kırmızı yüzüyle büyük baba elinde sigarası masaya dayanmış duruyordu. Resmin altında «Sayın şefimize 25. ticaret hayatı jübilesinde izinde yürüyenlerin hâtırası - 1938» yazılıydı.

Sanki bu gri, şahane yapılmış uzun kül yığını bir an sonra ayna gibi parlayan masadan düşecekmiş etkisi uyandırırdı insanda. Bazan düşünde bunun yere düşmüş olduğunu görür, sabahleyin uyandığında hafif bir kâbus içinde merdivene koşar bakardı. Fakat resim her zaman olduğu yerde asılı olurdu. Şimdi de aynı yerde asılı duruyor: Çok çok uzun, kül rengi, şahane yapılmış... Gerçek, resmin daima olduğu yerde asılı durması onu hem rahatlatıyor hem de huzursuz ediyordu. Oysa düşmüş olsa, her şey düzelecekti. Saat zinciri de insanın eline almak isteği uyandıracak şekilde canlıydı; ince, gümüş rengi, açık mavi incilerle süslü kıravatı da. Bolda her seferinde «Holsteges Karl iyi bir insandı» derdi.

Bununla da büyük annenin büyük baba kadar iyi bir insan olmadığını ifade etmek istiyordu.

Bolda'nın mavi eteği sabun kokardı. Bolda'nın asıl görevlerinden biri muhtelif kiliselerin fahri temizleyicisi olmasıydı. Bunun için de eteklerinin ucu sabunlu sulara bulaşırdı hep. Fahri olarak çalışıyordu -para için değil-. Fahri olarak üç kilisenin temizliğini yapardı: Pfarr kilisesi. Bu kilisenin büyük salonunu haftada iki kez, giriş kapısından Kommunionum sırasına kadar zevkle siler, sonra mihrabın önündeki halıları huşu dolu bir vaziyette toparlar, bol sabunlu daha küçük bezlerle mihrabın etrafını bulut üstündeki siyah bir melek gibi gezerek temizlerdi. Bundan başka parktaki kiliseyi ve rahibelerin manastırını da temizlerdi. Bu kiliselere Albert amca da sık sık giderdi. Karanlık bir kiliseydi. Kommunionum sırasının arkasında, sağ tarafta siyah cilâlı bir parmaklık, bunun arka tarafında da masmavi bir perde vardı. Bu parmaklıklar kilisede ayrı bir bölüm meydana getiriyordu ve bu bölümde daima Bolda'nın iyi söylediğini sandığı âyin şarkılarından söylerlerdi rahibeler koro halinde. Rahibelerin seslerinde yumuşak bir hava vardı. Haftada dört temizlik günü vardı Bolda'nın. Bu zayıf, siyah melek, kar gibi beyaz, kırış kırış yüzü ile dört gün temizlik için hazırladığı sabunlu sularda, yere indirilmiş bulutlar üstünde kilisede dolanıp dururdu. Bazan Martin onu ziyarete gittiğinde Bolda'nın kullandığı fırçayı bir sandala, onun mavi giysisini yelkene benzetirdi. Sanki Bolda bu yelkene benzeyen giysisi ile yerdeki bulutları yukarı doğru yöneltmek istiyordu, ama bulutlar, bu sabun köpükleri hep yerde kalıyor-

du ve yerde yavaş yavaş hareket ederek giriş kapısından Kommunionum sırasına kadar gidiyorlardı. Sonra da aynı bulutlar huşu içinde daha beyazlaşmış olarak mihrabın etrafında dolaşıyordu. Buna rağmen gene de rahattı Bolda'nın odası. «Kanapesi rahibelerin bekleme odası gibi kokuyor» derdi büyük anne. Bu sözlerle Bolda'nın geçmişine değinmek istiyordu anladığına göre. Gene büyük anne «yatağı ormandaki tarzan'ın yatağına benziyor» derdi. Sokak lâmbasının ışığı Bolda'nın odasına düşüyor, odadaki her şeyi yeşil - sarı bir renge boyuyordu. Çorbasını içip yağ sürülmüş ekmeklerini bitirince, Bolda bir çekmeceyi açtı ve birbirine yapışmış iki bonbon şekeri çıkardı. Martin bu durumlarda gülümsemeden yapamazdı.

Martin yemeğini yedikten sonra Bolda'nın kanepesi üzerine yattı. Bir bonbon şekeri attı ağzına, gözlerini yarı yarıya kapadı, sokak lâmbasının yeşil, sarı ışıklarını seyretmeğe başladı. Martin yanında olunca Bolda odanın ışığını yakmazdı. Pencerenin yanındaki küçük kitaplığın üstünde oturuyordu. Küçük kitaplığında iki cins kitap vardı: Dua kitapları ve sinema programları. Her sinemaya gittiğinde muhakkak bir program alır, sonra evde ona filmden söz ederken sırasıyla resimlere bakaraktan filmi anlatırdı. Arada bir kendisini toparlamak için gözlerini kapar, resimleri hatırlamak için yeniden açardı. Martin'e bütün filmi sahne sahne; gerçekleri ufak tefek değişikliklerle anlatırdı. Anlatırken baş rolü oynayanlardan söz edince parmağı ile ilgili resmi gösterirdi. Her şey karanlık, her şey aydınlık, korsan filmleri gibi korkulu, kabalığın, günah-

kârlığın, orospuluğun, bunun yanında cesaretin, suçsuzluğun yığıntılarıyla doluydu. Yakışıklı erkeklerin güzel kadınların peşinden koştuğu, güzel güzel kadınların yakışıklı erkeklerin peşinden koştuğu; aziz Paulus'un, Damuskus yolunda Tanrı'nın gazabına uğradığı bir filmdi. Paulus programdaki resminde sakallı ve ateşli olarak görünüyordu. Azize Maria Goretti ise aşk sembolü bir domuzla... Ne demekti bu? Herhalde ahlâk dışı bir şeyle ya da utanç verici bir şeyle ilgili olmalıydı. Evet, Maria Goretti bu domuz tarafından öldürülmüştü. Güzel güzel kadınların rahibe olduğu filmler de vardı. Herhalde bir sürü rahibeli filmler vardı görmediği, çünkü film afişinin üstünde yanlamasına yazılar ile «gençliğe serbest» yazılırdı.

Fakat bugün Bolda'nın film anlatmaya hevesi yoktu galiba, sokak lâmbasının ışığında, pencerenin önünde çömelmiş, aradığını buluncaya kadar dua kitaplarını karıştırıyordu. Bereket versin bulduğu kitapta nota falan yoktu, yoksa bir saat notayla okurdu duayı. Notasız okuması daha hoş geliyordu kulağa. Arkadan bakılınca ince, simsiyah saçları ile hemen hemen Brielach'ın annesine benziyordu. İyice karanlık çökmüş, ışık gittikçe yeşilini artırmıştı. Bolda'nın mobilyaları kabuklu böceklerin zırhları gibi parlıyordu. Beklediğinden çok daha önce annesinin geldiğini duydu aşağıdan, arabaların dışarıda durmalarını, annesinin gülüşünü, başkalarının - yabancıların - gülüşlerini duydu. Yabancı gülüşlerden daha yüzlerini görmeden hediye olarak getirdikleri çikolatalardan, paketi açtıklarında kullandıkları sözlerden, sordukları sorulardan nef-

ret ederdi.

«Daha gelmediğimi söyle» dedi Bolda'ya yavaşça.

Bolda duasını yarıda kesti «annen burada olmadığını duyunca korkuya kapılır» dedi.

«Onun geldiğini duymaya mecbur değiliz ama.»

«Yalan söylemek yok yavrucuğum.»

«Ama 15 dakika kadar daha kalabilir miyim burada?»

«Olur, ama bir dakika geçirmeyeceksin söylediğin zamanı.»

Annesi yalnız gelmiş olsaydı -İdrarda Kan- tehlikesine rağmen hemen aşağıya koşardı. Fakat annesine gelen bütün insanlardan nefret ediyordu. Özellikle hep babasından söz eden şişman adamdan nefret ediyordu. Işığın yeşili bir kat daha arttı, Bolda bir kat daha karanlıkta kaldı, kendisinden daha siyah, yeşil ışığın bir nefes gibi üzerine düştüğü siyah saçları, mırıldanmaları ve karanlıkta daima aklına gelen Geseler... AHLAKSIZ ve UTANÇ VERİCİ ve Brielach'ın annesinin ekmekçiye söylediği söz, karanlıktan çıkıp gelircesine dindersi sorusu: NİÇİN BU DÜNYADAYIZ?.

Her şey ahlâk dışıydı ve birçok şeyler de utanç verici. Brielach'ın hiç parası yoktu, saatlerce nasıl para biriktirebileceğini hesaplar dururdu.

Bolda'nın, bu esmer kızılderilinin, pencere yanındaki mırıldanmaları, odayı dolduran sarı-yeşil ışığın oyunları, Bolda'nın yatağının başında yavaş yavaş tik-taklarını yürüten çalar saat, bu arada aşağıda gittikçe artan gürültü, her şeyi

acımadan dağıtan gürültü, kıkırdayan kadınlar, gülen erkekler, annenin adımları, iyi yağlanmamış kahve değirmeni -«yoksa çay mı istersiniz?»- sesleri birdenbire koridorda vahşi bir «idrarımda kan var, idrarımda kan var» çığlığı kopuncaya kadar sürdü.

Aşağıdan çıt çıkmıyordu. Bolda dua kitabını kapadı, Martin'e döndü, omuzlarını yukarı kaldırarak: «Çok iyi oldu» dedi. «Onu daha önce tanımalıydın. Aslında o kadar kötü bir insan değildir büyük anne.»

İDRARDA KAN.

Bu annesinin konukları için alışmadıkları bir müzikti. Onları bir an için korkuttu; sonra yeniden o boğuk mırıldanmalar yayılmaya başladı aşağıda. Albert'in odasından doktora telefon eden annesinin sesini duydu. Büyük anne susmuştu. Çünkü doktora telefon edildikten sonra öncelikle yapılması gereken şeyi çok iyi biliyordu: İğne. Nikel ve camdan yapılmış garip bir âlet, küçük, temiz, tertemiz, sevimli bir hayvan bir kolibrinin gagasıyla ampulden karnını dolduracak, sonra da büyük annenin kolunu delecekti.

Büyük annenin kalın, gür, org gibi kükreyen sesi şimdi annesinin odasından geliyordu. Büyük anne konuklarla konuşuyordu.

Bolda ışığı yaktı, o yeşil büyü, siyah büyü, Bolda'nın kanepesi üzerine oturup onun mırıldanmalarını dinlemek şansı kaybolmuştu artık. «Yapılacak hiç bir şey yok artık, yavrucuğum. Şimdi aşağıya inmek zorundasın. Hemen yatağına yatıp uyuyabilirsin de. Korkma sakın.

İstersen Albert amcanın yanında da yatabilirsin» dedi Bolda. Gülümsüyordu, çünkü tam büyüleyici kelimeyi bulmuştu: Albert amcanın yanında uyumak.

İkisi de karşılıklı birbirlerine gülümsüyorlardı. Sonra yalnız başına merdivenleri inmeye başladı. Büyük anne kocaman, vahşi bir hayvanın gölgesi gibi annesinin oda kapısı önünde duruyordu. Martin, büyük annenin o org sesine benzer sesiyle «Düşünün beyler, bayanlar, düşünün bir kere, idrarımda kan var» dediğini duydu. İçeriden kaba biri «Sayın bayan, doktor çağırdılar ya işte» dedi.

O anda Martin'in indiğini duydu kadın. Hızla döndü odasına gitti, idrar şişesini çok kıymetli bir şişeymiş gibi getirdi. Martin üçüncü basamakta durup şişeyi almak zorunda kaldı. «Düşün bir kere yavrucuğum, gene kan var idrarımda» dedi büyük anne.

Martin, her zamanki gibi «korkacak bir şey yok büyük anne, doktor gelecek ya» dedi.

Kadın her zamanki gibi bu saatte Martin'in o koyu sarı nesneye ilgisiz kalmadığını anladıktan sonra şişeyi ağır ağır geri aldı «Çok iyisin yavrum, büyük anneni düşünüyorsun» dedi. Martin utandı, çünkü büyük annesi hakkında hiç de iyi şeyler düşündüğü yoktu.

Kraliçe gibi odasına doğru yürüdü. Annesi mutfaktan koşarak çıktı, Martin'i öptü. Martin annesinin gözlerine baktı. Akşamları bir süre muhakkak ağlayacaktı o gözler. Annesini çok seviyordu, saçları bir hoş kokuyordu, ondan hoşlanıyordu, her zaman beraberinde getirdiği insan-

lar gibi kaba olmasına rağmen «Albert'in de dışarı çıkması iyi olmadı. Yemeği seninle birlikte yemek istiyordu halbuki.»

«Bolda karnımı doyurdu benim.»

Her zamanki gibi başını salladı, güldü. Bolda'nın mutfağını hatırlayınca. Annesi gibi sarışın bir kadın, Bolda'nın kirli, kahverengi mutfak önlüğünü bağlamış mutfak masasının üstünde haşlanmış yumurtaları dilimliyordu. Martin'e aptal aptal gülümsedi, annesinin böyle fırsatlarda söylemeye alıştığı gibi «düşünün bir kere, Martin böyle mütevazi şeyleri çok sever» dedi. Oysa Martin nefret ederdi bu gibi şeylerden. Kadın «ah, tatlım» dedi.

Annesinin odasından gelen diğer kadınlar da «tatlım benim» diye bağrıştılar. Hattâ erkeklerden ikisi de bu sözleri pek aptalca bulmayıp «tatlı çocuk» diye bağırdılar. Martin akşamları annesini ziyarete gelen herkesi kaba buluyordu. Bu kaba herifler daha sonra -tatlı- kelimesinin erkek ağzına yakışan ifade şeklini bulmuşlar «Bitirim» demişlerdi. Martin onlarla birlikte olmak, verdikleri çikolata, kurma otomobilleri kabul etmek zorundaydı. Bir fırsatını bulup aralarından ayrıldığında arkasından fısıltıyla «şahane çocuk» sözlerini duymak zorunda kalırdı.

Oh, nerdesin Bolda'nın odasındaki yeşil karanlık? Bolda'nın rahibelerin bekleme odasındaki koltuklara benzeyen koltuğu, ya da duvarında büyük bir haritanın bulunduğu Glum'un odası, neredesiniz?

Mutfağa döndü. O aptal kadın şimdi domatesleri dilimliyordu. Annesi şişeleri açıyor, çay suyu kaynatıyordu. Kırmızı et dilimleri, pişmiş

bir tavuk duruyordu masasının üstünde. Yabancı sarışın kadın «tavuk etinden salata çok şahane olur Nella'cığım» diyordu.

Martin korkmuştu: Birtakım insanlar annesine «Nella'cığım» diyordu. Hem de sadece «Bayan Bach» diyenlerden daha sık kullanıyorlardı bu sözü.

«Albert amcanın odasına gidebilir miyim?» dedi Martin.

«Evet» dedi annesi. «Şimdi git sen. Ben sana yiyecek bir şeyler getiririm.»

«Hiç bir şey yemek istemiyorum artık»

«Sahi mi?»

«Evet» dedi Martin. Birdenbire yüreği sızladı. Annesi pek mutlu görünmüyordu. Yavaşça «Teşekkür ederim, hiç bir şey yemiyeceğim» diye ilâve etti.

«Oh,» dedi o sırada tavuğun kemiklerini bıçakla sıyıran yabancı kadın. «Albert Muchow'un sizinle kaldığını duydum Nella'cığım. Kocanızı tanıyan o adamı tanımak istiyorum, merak da ediyorum üstelik. Ruhsal hayatın tâ içine nüfuz edebilmek çok önemli bence.»

Albert'in odası güzeldi. Tütün, yeni yıkanmış çamaşır kokuyordu ortalık. Albert bütün çamaşırlarını gardrobun içine istif ederdi. Kar gibi beyaz, yeşil çizgili, pas rengi yeni yıkanmış gömlekler şahane kokuyordu. Çamaşırhanede çalışan ve çamaşırları getiren kız gibi kokuyorlardı çamaşırlar da. Çamaşırcı kızın saçları neredeyse teninin rengindeydi. Tam ışıkta güzel görünüyordu. Kaba olmadığı, içten ve sevimli olduğu için çok seviyordu kızı. Kız çoğunlukla ona reklam balonları getirirdi. Bu balonları şişirir, odada

Brielach ile birlikte saatlerce voleybol oynarlardı. Bir şey kırılır diye korkmazlardı. İyice şişirilmiş bu balonların üzerinde -Buffo Her Şeyi Daha İyi Yıkar- yazısı vardı. Albert'in masasında daima resim kâğıtları dururdu. Boya kutusu da köşedeki tütün kutusunun yanındaydı.

Annesinin odasından gülüşmeler duydu. Kızdı, bir idrar şişesini sallayaraktan evin içinde «idrarımda kan var» diye bağırabilmeyi çok istedi

Bir akşam gene mahvolmuştu. Albert de annesinin odasına gidecekti muhakkak. Başka zamanlar, annesinin evde olduğu, konuğu olmadığı zamanlar, annesiyle aynı odada otururlardı. Bazan Glum da yarım saatliğine gelir, bir şeyler anlatır, ya da Albert piyanonun başına geçer, çalmaya başlardı. Annesi kitap okurdu. Fakat en güzeli Albert'in onları arabasına bindirip kentte gezdirmesi ya da dondurma yemeğe götürmesiydi. Dondurma salonundaki renkli horozun ışıkları hoşuna gidiyordu. Plâk dinlemeyi, soğuk dondurmayı; sarı renkte, içinde buz parçalarının yüzdüğü limonatayı çok seviyor, kendisine «tatlım», «şahane çocuk» diyen, akşamlarını mahveden kadınlardan, kaba erkeklerden nefret ediyordu. Boya kutusunun kapağını açtı. Uzun, kalın fırçayı aldı, suya batırdı, uzun zaman siyah boyada gezdirdi. Dışarıda bir araba durdu. Bunun Albert'in arabası olmadığını hemen anladı. Doktorun arabasıydı. Elindeki fırçayı bıraktı, kapı zili çalınıncaya kadar bekledi, hole koştu. Her zaman olan ve her zaman da onu korkutan şey olacaktı; büyük anne odasından fırlayıp «doktor, doktorcuğum, idrarımda gene kan var» diye gür-

leyecekti. Nitekim aynısı tekrarlandı. Kısa boylu, çekingen, siyah saçlı doktor gülümsedi, eliyle büyük anneyi hafifçe odasına itti, cebinden Brielach'ların evindeki marangoz ustasının sigara kutusu büyüklüğündeki deri çantasını çıkardı, dikkatle koltuğa oturan büyük annenin bluzunun kol düğmesini çözdü, kolunu yukarı sıyırdı. Bu hareketin her tekrarlanışında kolunun kar gibi beyazlığına şaşkınlığını başını sallayarak belirtirdi. Gerçekten de Albert amcanın gömlekleri gibi bembeyazlı büyük annenin kolları. Doktor her seferinde «genç bir kız gibisin» diye mırıldanırdı. Büyük anne gülümser, gözlerini gayet memnun ya masanın ortasında, ya da servis arabasının üstünde duran idrar şişesine dikerdi.

Martin her zaman ampulleri tutması için izin almıştı. Annesi hiç yapamazdı bunu. «Onları görünce fena oluyorum» derdi. Doktor ampullerin boynunu küçük testereyle kesince, Martin ampulleri sakince tutardı. Bunun için doktor ona «cesur delikanlı» derdi ampulleri keserken. Martin küçük, ince şırınga iğnesinin duru sıvıya nasıl itildiğini, doktorun şırınganın içindeki pistonu nasıl geriye çektiğini, oldukça fazla miktarda sıvının şırıngaya nasıl dolduğunu seyrederdi. Bu sırada büyük annenin yüzünü sonsuz bir mutluluk, bir güzellik kaplardı.

Doktor iğneyi büyük annenin koluna âniden sapladığında, şimdiye dek ne fena olmuş, ne de korkmuştu Martin. Hemen hemen bir arı ısırması gibiydi. Beyaz nâzik deri bu sırada bırazcık ileri doğru itiliyordu. Tıpkı bir kuşun gaga vurması gibi. Büyük anne bu sırada idrar şişesinin bulunduğu çay servis arabasının ikinci bölmesine

bakıyordu. Doktor pistonu aşağıya doğru bastırdıkça büyük annenin içine sonsuz bir mutluluk akıyordu. Tekrar bir hamlede iğneyi büyük annenin kolundan çekti doktor. Doktor gidince Martin büyük annenin yanında kaldı korkmasına rağmen. Fakat merakı korkusunu bastırıyordu. Burada korkunç bir şey oldu. Grebhake ve Wolter'in çalılıkların içinde yaptıkları şey kadar, Brielach'ın annesinin bodrumdaki imalâthanede ekmekçiye söylediği kadar korkunç bir şeydi bu. Korkunçluğu yanında güzeldi de. Üstelik ne olduğunu da bilmiyordu. Yoksa böyle gönüllü kalmazdı büyük annenin yanında, ama iğne vurulduktan sonra kaldı. Büyük anne yatağında yatıyordu. Birdenbire içinden gelen, onu gencecik, hem mutlu, hem de mutsuz yapan renk dalgaları kaplıyordu yüzünü. Hem derin derin iç çekiyor, hem de ağlıyordu. Yüzü gül gibi açmıştı, tıpkı annesinin yüzü gibi dümdüz oldu. Gözleri ışıldıyor, yüzüne mutluluk yayılıyor, bir yandan göz yaşları dökerken bir yandan da ferahlıyordu. Birden bire büyük anneyi sevdi. Onun büyük, geniş, gül gibi açan, başka zamanlar kendisine korku veren yüzünü sevdi. Artık büyüdüğü ve mutsuz olduğu zamanlar ne yapacağını biliyordu. Büyük annenin kolundan içeri akan o renksiz sıvıdan iğne yaptıracaktı o da. Artık hiç bir şeyden iğrenmiyordu. Hattâ çay servis arabasının ikinci bölmesinde duran idrar şişesinden bile.

Sonra elini büyük annenin yüzüne götürdü, sol yanağının üstünde durdurdu sağ yanağına, alnına götürdü, ağzının üstünde uzun zaman tuttu. Sıcak ve sâkin nefesini hissedebilmek için yapmıştı bunu. Fakat en sonunda gene en fazla

yanağında tuttu elini. Artık ondan nefret etmiyordu. Parmak kadar şişedeki renksiz -hiç- böylesine değiştirmiş, güzel bir yüz yapmıştı ona. Bazan büyük anne uyumamış olurdu, «iyi çocuk» derdi gözlerini açmadan. Martin şimdiye kadar ondan nefret ettiği için utandı. Uyuyunca, rahat rahat şimdiye kadar korkudan, tiksintiden bakmaya zaman bulamadığı odasını seyretti. Büyük, siyah, değerli ve eski vitrin, her boyda, her kalınlıkta bardaklarla, kristal tabaklar; küçük, ince kadehler; camdan biblolarla doluydu tıkabasa. Sonra hâlâ büyük annenin yüzünde duran eline, babasının fotoğrafına baktı. Bu fotoğraf annesinin yatağının baş ucuna astığından daha büyüktü. Bu resimde babası daha gençti. Gülüyordu, ağzında piposu vardı. Siyah, sık saçları pamuk yığınları gibi beyaz bulutların kapladığı gökyüzünün önünde duruyordu. Resim öylesine net çıkmıştı ki, babasının üstündeki örgü yeleğinin düğmelerindeki çiçekleri seçebiliyordu. Babası dar, siyah gözleri ile ona bakıyordu, sanki gerçekten oradaymış, vitrinle servis arabasının arasındaki hafif gölgeli köşedeymiş gibiydi ve Martin bu resminde babasının kederli mi, kedersiz mi olduğunu hiç bir zaman anlayamamıştı. Babası lise son sınıfta okuyan çocuklar kadar gençti. Babaya benzer tarafı yoktu hiç. Babalar yaşlı, güçlü, ciddi olurdu; babalar kahvaltı yumurtalarına, gazetelere, belli bir tutuşla çıkartılan ceketlerle ilgiliydi ona göre.. Albert amcaya, diğer çocukların amcalarına, diğer çocukların babalarına benzer yanı hiç yoktu. Babasının bu kadar genç olmasına bir yandan seviniyor bir yandan da üzülüyordu. Sanki gerçek babası o

değilmiş gibi görünüyordu. Tıpkı annesinin gerçek annesi olmadığı düşüncesi gibi bir düşünceydi bu. Annesi diğer çocukların anneleri gibi kokmuyordu, hafifti, çok gençti, diğer insanların yaşayışlarından söz etmezdi. Diğer çocukların anneleri gibi kesin, kurallı bir anne değildi, -paradan- hiç söz etmezdi.

En sonunda babasının mutsuz olduğuna, üzgün olduğuna karar verdi. Fakat diğerlerinin babalarında hâkim olan unsur da yoktu onda. Yâni babası -sıkıntılı- görünmüyordu. Oysa bütün babaların sıkıntıları vardı, yaşlıydılar ve babası gibi böyle mutsuz görünmüyorlardı...

Yukarıda Glum'un odasının bir duvarını boylu boyunca kaplayan haritada üç siyah nokta vardı. Birincisi haritanın yukarı tarafındaydı, Glum'un doğduğu yeri; ikincisi şimdi bulundukları yeri; üçüncüsü de babasının şehit düştüğü yeri -Kalinowka'yı- gösteriyordu.

Eli hâlâ uyuyan yüzünde olmasına rağmen, büyük anneyi, annesini, Glum'u, Bolda'yı, hattâ Albert amcayı bile unutmuş, babasının köşedeki resmine dalmıştı.

Albert çoktan gelmişti. Annesi Martin'i almaya geldiğinde, Martin hâlâ olduğu yerde oturuyordu. Tek kelime söylemeden annesiyle gitti, soyundu, Albert'in yatağına yattı, gece duasını okudu «günahlarımızı affet Tanrım» dedi. Albert yorgun olup olmadığını sorduğunda, yalnız kalmak istediği için «evet» dedi. Işıklar söndüğünde annesinin odasından gelen kaba gülüşmeler rahatsız etmiyordu artık onu. Gözlerini kapadı. Babasının resmi geldi gözünün önüne. Belki de düşünde duvarda durduğu gibi sıkıntısız, genç, gü-

leryüzlü olarak görecekti onu. Albert amcadan daha genç görmeyi arzuladı babasını düşünde. Bu babayla hayvanat bahçesinde gezintiye çıktı, onunla otobanlarda uzun araba seyahatleri yaptı, sigarasını yaktı, piposunu yaktı, arabayı yıkarken yardım etti, bir yeri bozuk mu diye beraberce kontrol ettiler. Sonra, alabildiğine uzanan ovalarda at koşturdular, babasının yanında kendi kendine «ufka doğru at koşturuyoruz» demek zevkini tattı, «Ufuk» diye tekrarladı yavaşça. Babasının aynen bu şekilde düşüne girmesini diledi.

Uyanık kaldığı müddetçe resim gözünün önünden gitmiyordu. Babasına ait her şey: Kol saati, yün örgü yeleği, içinde -başlayıp yarıda bıraktığı- şiirlerinin olduğu not defteri, her şey bir bir aklına geliyordu. Belki babası düşüne girer diye boşuna savaşıyordu kendi kendisiyle. Babasının düşüne girdiği yoktu hiç. Oda karanlıktı. Yalnız başına yatıyordu. Albert amca uyuyup uyumadığına bakmak için geldiğinde uyuyor numarası yaptı. Yalnız ve rahat kalmak istiyordu. Albert odada olduğu müddetçe gözünün önündeki resmi kaybetmemek için gayret sarfediyordu.

Kendi kendine yavaşça isimlerini söyleyerek bütün memleketleri dolaştı: Fransa, Almanya, Polonya, Rusya, Ukranya, Kalinowka... ve sonra karanlıkta ağladı, istediği düşü görmek için yalvardı. Babası şehit düştüğünde Albert amca yanındaymış babasının. Bazan Geseler'den, köyden, «boş savaş» dediği savaştan söz ederdi, anlatırdı. Fakat gene de babasını istediği gibi göremiyordu düşünde.

Babasının içinde yattığı yeri Bolda'nın siyah

saçlarına benzetiyordu. Düşlerine girmesin diye babasını yutan o simsiyah karanlık onu taze, yapışkan bir asfalt gibi tutuyor, bırakmıyordu. Ulaşabildiği tek şey babasının ağlayan yüzüydü, ama ağlayarak da gelmiyordu düşlerine. Babasının karanlıktaki yüzünü yalnız büyük annenin odasındaki resmi seyredebildiği zamanlar iyice canlandırabiliyordu gözünün önünde. Bu da ancak -İdrarda Kan- oyunu oynandığı, doktor çağrıldığı ve büyük anneye mutluluk veren o iğne yapıldığı zaman oluyordu.

Bildiği bütün duaları okuyor, her duadan sonra da «Tanrım, babamı düşüme gönder..» diye ilâve ediyordu.

Fakat babası gerçekten düşüne girdiğinde istediğinden bambaşka görünüyordu: Büyük bir ağacın altında oturmuş elleriyle yüzünü kapamıştı babası. Elleriyle yüzünü kapamış olmasına rağmen gene de bunun babası olduğunu biliyordu. Babası bir şeyi, sonsuzdaki bir şeyi bekliyormuş gibiydi. Milyonlarca yıldan beri orada oturan, kederli olduğu için elleriyle yüzünü kapatan birine benziyordu. Ellerini yüzünden çekince, Martin korkardı her seferinde sonradan ne geleceğini bildiği halde. Babasının yüzü yoktu ve «şimdi artık her şeyi biliyorsun» der gibiydi. Belki de babası bu ağacın altında yüzünü bekliyordu. Yer Bolda'nın saçları gibi siyahtı, babası yalnızdı, yüzü yoktu. Yüzü olmamasına rağmen son derece üzgün, yorgun görünüyordu. Konuşmaya başladığında babasının -Geseler- diyeceğini bekliyordu, ama babası ne adını söylüyor, ne de tek kelime söz ediyordu ondan. Annesinin odasından gelen bir kadın kahkahası Martin'i uyandırdı. Hır-

sından, kininden, düş kırıklığından dolayı ağlıyordu. Babasının düşü birdenbire kesildiği için ağlıyordu. Gözyaşları yastığın üstüne dökülüyordu. Belki de, uyandırılmasaydı, babası yüzüne kavuşacak ve konuşmaya başlayacaktı.

Annesinin odasından gelen gülüşmeler uzaklaşıp, kaybolunca kadar hıçkıra hıçkıra ağladı. İkinci düşünde yalnız mutfakta yumurta ve domates yerine kocaman ampulleri kesen sarışın kadını gördü. Gülen doktor ampulün içindeki sıvıyı kocaman bir şırıngaya çekiyordu.

Yavaş yavaş Bolda girdi düşüne. Kar gibi beyaz yüzü, kömür karası saçlarıyla bulutların üstünde kürek çekiyordu sanki. Yüzünde tek kırışıklık yoktu. Bu hali büyük annenin iğneden sonraki yüzüne benziyordu. Bolda güzel, çok güzel şarkı söylüyordu. Bayan Borussiak'tan da güzel söylüyordu. Şarkı söyleyerekten gökyüzüne süzülüyordu Bolda. Gökyüzünde bir bilet gibi küçük görünen azize Maria Goretti'nin resminin de içinde olduğu program dergisini dişlerinin arasında sıkıyordu.

Fakat tekrar düşüne girmesini beklediği babası görünmedi bir daha. O kadının gülüşü yüzünden sanki bir daha hiç görünmeyecekmiş gibi çıkmıştı düşünden ve yumurta kesen o kadın Bolda'yı da çıkartıyordu düş âleminden. Havada suda yüzercesine giderek «tatlım, tatlım, tatlım» diye bağırıyordu. Bu, büyük annenin gerilerden gelen kalın sesiyle «İdrarımda kan var» diye bağırmasına, kükremesine kadar sürdü gitti.

Yavaş yavaş Heinrich duyduğu hisleri anlamaya başlıyordu. Derinliği bilinmeyen bir su yüzündeki ince buz tabakası üstüne gitmek gibi bir

duyguydu bu. Buz tabakası daha çatlamamıştı, yardım edecekler de vardı bir tehlike anında, hepsi gülerek kıyıda duruyor buz kırılınca yardıma koşmaya hazır bulunuyorlardı gülerek. Fakat buzun kırılacağı, suyun derinliğinin ne kadar olduğunun bilinmemesi gerçeğinde bir değişiklik yapamazdı bu. Buzda ilk yarılma, tehlikesiz bir çatırtı oldu. Martin'in, kendi annesinin ekmekçiye söylediği sözleri duyunca gösterdiği korkuyu gördüğünde olmuştu bu çatırtı. Erkekle kadınların birleşmeleriyle ilgili çok çirkin bir sözdü annesinin ekmekçiye söylediği. Fakat bu birleşme kelimesini pek beğenmediği bir olay için çok güzel bir kelime olarak niteliyordu. Kızarmış yüzler, iniltiler geliyordu aklına. Leo daha amcası olmadan önce, onu biletçi kadınla görmüştü. Leo'nun odasına çorba götürmek istemişti. Kapıyı vurmadan girince, kadının korkunç, vahşi çığlığını duymuştu. Leo'nun suratı maymun suratına benziyordu. Küfür etmiş kapıyı kapamıştı. Bir gün sonra Leo, Heinrich'in kafasına bilet delici zımba ile sertçe vurmuş «dostum, nezaketin ne demek olduğunu öğreteceğim sana. Kapıya vuramaz mısın girmeden önce sen?» demişti. Sonraları kapı hep kilitli duruyordu. Fakat annesi de Leo'nun odasına gidince herhalde gördüklerinden başka şey cereyan etmiyordu içeride. Birleşme - kendisinin çirkin bulduğu bir şey için güzel bir kelime idi-. Fakat zengin insanlar bunu daha başka yapıyorlardır muhakkak. Leo amcadan öğrendiği söz gerçi çirkindi, ama tam da yerine oturmuştu doğrusu. Martin'in korkusu, buz tabakasının altındaki suyun derinliğinin ne kadar olduğunu gösteriyordu. Su alabildiğine de-

rin, soğuk olmalıydı. Hiç kimse de içine düşeni kurtaramazdı. Sadece para ve evde buzdolabında bulunanlarla onun her gün kuruş kuruş hesaplıyarak ekmek, margarin, patates, pis Leo için bir yumurta, arada sırada Wilma, kendisi ve annesi için birer yumurta satın almak zorunda oluşu arasındaki farklar olumsuzdu. Asıl fark Albert amca ile Leo arasındaki farktı; Martin'in duyduğu o sözden korkmasıyla hafifçe tüm vücudunun titremesi arasındaki farkı ve bu sözün annesinin içine girmiş olmasından dolayı duyduğu tiksinti anlamına gelmesiydi.

Martin'in annesi ile kendi annesi arasındaki fark aslında çok büyük değildi. Yalnız para konusunun onları birbirlerinden ayırdığı kanısındaydı. Belki de... Belki de buz hiç kırılmayacaktı.

Okulda da bu buz tabakası üstünde hareket ederdi: Örneğin, Martin günah çıkartırken annesinin ekmekçiye söylediği sözü söyleyince rahip oturduğu günah çıkarma sandalyesinden düşecekti nerdeyse. Martin bu sözü söylediği için beş kez Vaterunser, beş kez de Ave Maria dualarını extra olarak okumak zorunda kaldı. Oysa Martin bu sözü sadece duymuştu. Will amcanın sesine benzeyen rahibin yumuşak, samimi sesi kirletilmemiş bâkire kızdan, ruhani duygulardan, kalbin temizliğinden, ruhun temizliğinden söz ediyordu. Rahibin yüzü de sesi gibi güzeldi. Bu arada ahlâksız olmasına rağmen annesinin birinci Kommunion'u için para aldığını belirtti. Fakat rahip, Leo amcanın temiz, kırmızı, tıraş losyonu kokan maymun yüzünü biliyor muydu ki?.

Kırıldığı zaman, altındaki suyun derinliği kestirilemiyecek buz tabakası üzerinde yürüyordu. Annesi de değişmişti. Gerçi o sözü sarfetmişti, ama bundan önce de değişmiş, sertleşmişti. Oysa annesini yumuşak, sessiz, sempatik, Erich amcanın göğsüne geceleri sabırla masaj yaptığı, Gert'e gülümsediği, Karl ile -O- nun yok edilmesinden önce konuştuğu gibi saklamıştı anılarında. Hastanede yüzü sertleşmişti. Buzun kenarları tehlikesiz, yeniden donabilecek kısımlarında yer yer çatlamıştı. Will'in geceleri terleme öyküsü güldürüyordu onu sadece. Bu konuda Will'in kitap ve film konuşmalarına güldüğü gibi gülüyordu. Düşsel bir mırıldanma, istenen bir ruhun ağzındaki su kabarcıkları gibiydi bu. Sanki suyun derinliklerinden yukarıya doğru yükseliyor, buz tabakasına kadar dayanıyor, dondurma salonundaki fıskiyenin meydana getirdiği oyuna benzer efektler, sesler çıkartıyordu.

Margarinin fiatının yükselmesi gene yakındı. Annesinin yerine yaptığı hesaplar da yükseliyordu. Annesi hesap yapmaz, para biriktirmezdi. Evin bütün hesaplarını o yapardı. Leo amcanın çıplak yüzü yakındaydı. Babasının fotoğrafı yakındı, annesinin sert yüzü, incelen ve Leo amcanın sözlerini sık sık kullanan ağzı yakındı. Leo ile sık sık dansa giden, Leo amcanın şarkılarını söyleyen annesi kadar yakındı kendisine bu sözler, bu suratlar, her şey yakındı ona.. Bu tür şarkıları belli filmlerdeki belli kadınlar söylerdi. Afişlerin üzerine kırmızı bantla yanlamasına -Gençliğe yasak- diye yazılırdı böyle filmlerde... Sinema güzeldi, iyiydi, rahattı, sıcaktı. Hiç kimse birbirini görmez, birbiriyle konuşmazdı, başka

zamanlar yapmadığı şeyi yapardı insan: Günlük yaşantıları unuturdu.

Yumurtalar pahalılaşmıştı. Ekmeğin kilosuna beş kuruşluk zam yapılmıştı ve Leo, o domuz, gittikçe kötüleşen kahvaltılardan, buzun küçüklüğünden şikâyet etmeye başlayıp onu -parayı iç etmekle- suçluyordu. Bu da yakındı. Bu maymun heriften nefret ediyordu. Aynı zamanda Leo aptalın biriydi. Mevcut hesaplarla idare etmek zorundaydı, ama -iç etmek- sözü atılmıştı ortaya bir kere. Annesini iyice izlemişti, Leo bunu söylerken. Annesi bir an için Leo'ya inanmıştı. Yalnız bir an için. Fakat o bir an çok fazla gelmişti. Durmadan dışarı çıktıkları için para biriktirmek zorundaydı. Wilma için hiç elbise yapılmamıştı. İç etmek. Hiç kimseye söyleyemezdi bunu. Martin bunun ne demek olduğunu anlayamazdı, Albert amca ile bu konuda konuşmaya da çekiniyordu. Daha sonra bunu yapacaktı, çünkü onu hırsızlıkla -iç etmekle- suçlamanın ne demek olduğunu ancak Albert amca anlayabilirdi. Fakat intikamı çok sert olmuştu. 14 gün içinde bütün alışverişi atmıştı üstünden. Her şeyi annesi yapmak zorunda kalmıştı. Leo durumla ilgilenmek zorunda kalmıştı. Bir de baktılar ki daha bir hafta geçmeden zıkkımlanacak bir şey kalmamıştı. Dermansız bir başarısızlığa uğramışlardı. Annesi hıçkıra hıçkıra ağlıyor, Leo dişlerini gıcırdatıyordu. Yeniden kendisine işi üzerine alması için yalvarmalarına kadar sürdü bu. Kabul etti, etti ama annesinin de kendisini suçladığı o -anı- hiç unutmadı.

Bu tür konularda Martin'lerin evinde yalnız Albert ile konuşulabilirdi. Albert ile, Wilma'nın

bakımını üzerine alan Will'in bulunduğu yere, annesinin bulunduğu yere, Bietenhahn'a tâtil yapmaya gittiklerinde, ona da Albert ile muhakkak o müthiş şey üzerine -iç etme- sözü üzerine konuşma fırsatı bulacaktı. Bolda iyiydi, ama biraz deli olduğu için onunla para konusu konuşulmazdı. Martin'in annesi, kendi annesinden sadece para yüzünden farklı idi, ama buna bir şey daha ekleniyordu: Martin'in annesi kendi annesinden daha güzeldi. Bir başka güzeldi, filmlerdeki kadınlar gibiydi. Paradan anladığı yoktu. Büyük anne ile para konusunda konuşmak daha kötüydü. Hemen çek defterini ortaya çıkarırdı ortaya. Hepsi Heinrich'e para verirdi. Albert, büyük anne, Will ve Martin'in annesi hepsi... Fakat para da buz tabakasını sertleştirmiyordu. Suyun derinliği bilinmezliğinden kurtulmuyordu. Annesine kırmızı deriden el çantası, kırmızı eldiven de alabilirdi muhakkak. Bunu bir filmde kadının birinde görmüştü. Wilma'ya da bir şeyler alabilir, sinemaya gidebilir, dondurma yiyebilir, evin masraf kumbarasına bir miktar para atabilirdi. Leo'ya kasıtlı olarak hiç bir şey almayacak, onu gene kasıtlı olarak, durumun iyiye doğru gitmesinden faydalandırmayacaktı, ama evi satın alacak kadar parası da yoktu gene. Bununla ilgili olarak her şey artık buz üstüne gitmeme gerçeğini gösteriyordu ve her şeyden önce Albert amca ile Leo amca arasındaki farkları satın alamayacaktı.

Okulda öğretmen ve rahip tarafından söylenen her şey Karl'ın da söylediği gibi -Yeni hayat- ı içeriyordu. Güzel bir sözdü bu, kafasında bu konuda bir şeyler canlandırabiliyordu, ama ger-

çekleştiremeyeceğini de biliyordu. Annesinin yüzü gittikçe şişmanlamış, sertleşmişti. Babasından ayrı büyümüştü, babasından daha yaşlı olmuştu. Çok yaşlı, iyice moruklamış görünüyordu ona, fakat hastanede -O- nu aldırttığı zaman çok genç görünmüştü. Leo'nun, annesi ile ilk kez dans ettiğinde de genç görünüyordu. Eli de sertleşmişti, akşamları alnının üstüne koyardı bu eli. Bunu Leo'nun odasına onunla -birleşmek- için gitmeden önce yapardı.

Böylece ona, aldırılmayan çocuk kalmıştı geriye. Wilma şimdi hemen hemen iki yaşına basmıştı. Bilinmeyen bir nedenden dolayı Wilma pisti daima. Leo pislikten nefret ederdi, Leo daima temizdi. Kırmızı elleri, cilalı tırnakları vardı. Tırnak makasının yanında uzun, metalden, tırtırlı bir silâhı vardı ve bununla Wilma'nın tırnaklarına vururdu. Her sabah Heinrich, Wilma'yı yıkamak için su ısıtırdı. Mümkün olduğu kadar çamaşırlarını değiştirirdi, ama gene de bilmediği bir nedenden Wilma hep pis, hep batırmış olurdu altını. Halbuki Wilma hem güzel hem de akıllıydı. Durum biraz kuşku vericiydi.

Leo mesaisi olduğu zamanlar, öğlenleri bir saatliğine - annesi saat yarımda ekmekçi dükkânına gittiği için - Wilma ile yalnız kalırdı evde. Wilma ilk kez Leo ile yalnız kaldığında ağlamıştı. Ağlaması için onu görmesi yeterdi. Leo onu korkutmak için nikel pensesini havaya kaldırdığında feryadı basar, sonra da Heinrich'e doğru sürünür, sıkı sıkıya sarılırdı ona. Ancak Leo gittikten ve Heinrich, Wilma'nın kulağına «Leo gitti. Leo gitti» diye fısıldayınca sakinleşirdi. Fakat gene ağlamaya başlardı. Heinrich'in el-

leri çocuğun gözyaşları ile ıslanırdı. Öğleden sonraları Heinrich çoğunlukla Wilma ile yalnız olurdu evde. Bu zamanlar Wilma hiç ağlamazdı. Annesinin Leo ile akşamları dansa gitmesi hoşuna giderdi bu yüzden. Hemen Martin'e, Leo gittikten sonra gelmesini söylerdi. Çünkü Wilma gibi Martin de korkardı Leo'dan. Martinle birlikte Wilmayı tutar, oturacağı yeri hazırlar sonra da oynardı onunla. Ya da Martin'lerin bahçesinde bir yere bırakır, Martin ile futbol oynarlardı. Akşamları Wilma ile yatakta yalnız yatardı Heinrich. Akşam duasını mırıldanır, amcaları düşünürdü. Wilma, baş parmağı ağzında, tertemiz uyurdu yanında. Wilma'yı ancak kendisinin de uykusu geldiği zaman minik yatağına götürürdü. Yandaki odada annesi, Leo ile birleşirdi. Hiç bir şey duymazdı, ama neler olduğunu bilirdi.

Hangi amcayı en çok sevdiğini düşünmeye başladığında Karl ve Gert arasında bocalar durdu. Karl sempatik ve titiz bir insandı, o —YENİ HAYAT KARL— idi, bilgiliydi, özel kokusu çorba kokusuydu, kendisinden geriye yelken bezinden yapılmış bir sefertası torbası kalmıştı. Şimdi bu torbaya Wilma oyuncaklarını koyuyordu.

Gert gibi Karl da hediye getirirdi. Gert akşamları güler yüzle eve gelirdi. El aletlerinin tümünü bir reçel kovasının içinde taşırdı. Günlük kazancını masanın üstüne kordu. Bunlar yağ, ekmek, tütün, et, un; bir kaç kez de, vaktiyle çok pahalı olan, kolay bulunmayan; küçük, beyaz, bir tek yumurta olurdu çoğunlukla. Annesi en fazla Gert'in zamanında gülmüştü. Gert gençti, koyu renk saçları vardı, kızma birader oyununu

küçümsememişti hiç. Bazan karanlıkta annesinin Gert ile yattığı yatakta gülüşmelerini duymuştu. Bu gülüşmeler, annesi Karl ile yattığı zamanlar duyduğu gülüşmeler kadar antipatik gelmemişti ona. Gert'in, onun anılarında iyi bir yeri vardı. Annesiyle yatmıştı yatmasına, ama hiç olmazsa bu işi annesini inciterek yapmamıştı.

Karl bambaşkaydı. O da nazikti. Amcaların içinde kiliseye giden tek kişiydi. Heinrich'i de birlikte götürür, ona duaların anlamlarını söyler, akşamları yemekten sonra gözlüğünü takar, -Yeni Hayat- projelerinden söz etmeye başlardı. Karl gerçi günah falan çıkarmazdı, ama gene de giderdi kiliseye. Her konuda bilgisi vardı. Düşünceliydi, titizdi, sempatikti, samimiydi, hediye vermesini bilirdi. Bonbon, oyuncak alırdı. «Yeni bir hayata başlayacağız» dediğinde, Heinrich arkasından «Hayatımız tekrar düzene girecek Wilma, düzene?» derdi. Bu düzenin sağlanması için de Heinrich'in, Karl'a amca yerine baba demesi gerekti. Garip kokusu olan çay, sirkeye batırılmış bezler ve bir çakmakla anılarında kalan Erich, Saksonya'da kalmıştı. Günün birinde de Gert gittiği yerden geri dönmemiş, son mektubu gelinceye kadar bir haber alınamamıştı kendisinden. Gert son mektubunu Münih'den yazmış ve bu mektubunda «Oradan ayrılmak zorundaydım. Bir daha geri dönmeyeceğim. Yanınızda her şey güzeldi. Sana benim kol saatimi hediye ediyorum.» diyordu. Islak alçı kokusu kalmıştı anılarında ondan, bir de annesinin kelime hazinesine katılan -bok- kelimesi. Karl ise -O- aldırıldığı için gitmişti. -Yeni Hayat- başlamamıştı. Şimdi arada sırada Karl'ı kilisede görüyordu Heinrich. Karl'ın bir ka-

rısı, bir de çocuğu vardı. Pazarları çocuğunun elinden tutar gezmeye götürürdü. Oğlu hemen hemen Wilma'nın yaşındaydı. Fakat Karl artık ne onu ne de annesini tanımazlıktan geliyordu. Selâm bile vermiyordu onlara. Heinrich, annesinin Onu neden aldırdığını birtürlü anlamıyordu. Oysa Karl babası olacaktı şimdi.

Evde oturanlardan biri, aşağıda evin girişindeki holde, duvara annesinin ekmekçiye söylediği kelimeyi yazmıştı kurşun kalemle. Fakat kimse bunu kimin yazdığını bir türlü ortaya çıkaramamıştı. Bu kelime en fazla bir gün dururdu duvarda, daha fazla durmazdı. Aşağıda küçük bir atölyesi olan marangoz gelir, bir çiviyle duvara yazılanı kazırdı. Duvarın dibinde, kazınan duvarın sıva tozları birikmişti. Yazıyı yazan duvara durmadan bu sözü yazıyor, marangoz da durmadan aynı sözü kazıyordu. Duvarda tam 20 tane kazınmış yer olmuştu. Sessiz bir savaştı bu. İki taraf da bu savaşı inatla sürdürüyorlardı. Marangoz, Erich gibi savaşçı görünüyordu. Nazik bir insandı. Özellikle Wilma'ya karşı çok iyiydi. Cumartesi günleri çırağı atölyeyi süpürdüğünde, süprüntünün içindeki takoz parçalarını ayıklamak, yıkamak ve yukarıya, Wilma'ya getirmek onun için bir görev halini almıştı sanki. Bunların arasında rende ağzından çıkan uzun, helezoni talaşların önemli bir yeri vardı. Marangoz kirayı almaya geldiğinde; Wilma'ya bonbon getirirdi.

Marangoz geldiğinde Leo da oradaydı. Marangoz «Sizinle hesaplaşacağım bir gün» dedi Leo'ya. «Ben de sizinle...» dedi Leo. Fazla konuşmadılar.

Ancak çok sonra bu kelimeyi duvara yazanın Leo olabileceği geldi aklına. Şimdiye dek bunu düşünmeyişine kendisi de şaştı. Bu Leo'nun sık sık kullandığı bir kelimeydi, Leo'yu takibetmeliydi. İşe gittiğinde Leo'yu takibetti. Fakat Leo hiç bir şey yazmadı duvara. Kelime yalnız Leo'yu gözetleyemediği zamanlar duvara yazılıyordu. Uzun zaman devam etti bu. Hemen hemen duvarın yarısı kazınmış, çizilmişti. Bir gün okul dönüşü o kelimeyi duvarda yeniden gördü. Yemekte Leo'nun, kulağının arkasında unuttuğu kurşun kalemi gördü. Kalemin ucu düzleşmişti, ucunun etrafında küçük, beyaz bir daire vardı. Duvara yazı yazıldıktan sonra kalemlerin görünüşü bu olurdu. Demek ki, duvara yazan Leo'ydu.

Annesi de duvara o kelimeyi yazana kızmış «Çocukların bu kelimeyi okumamaları gerekti. Bu kelimenin ne demek olduğunu öğrenmeleri daha çok erken» dedi. Fakat annesi bu kelimeyi ekmekçiye bizzat kendi ağzı ile söylemişti.

Leo duvara yazmakta, marangoz duvarı kazımakta devam ettiler. Fakat Heinrich bir türlü cesaret edip de marangoza durumu açıklayamıyordu. Daha sonra Albert amca ile türlü çeşitli konularda konuşurken söyleyecekti bunu.

Akşamları yatağına girdiğinde, karanlıkta babasının fotoğrafını seyredebiliyordu. Fotoğrafı sokak lambası aydınlatıyordu. Hafif hafif titriyordu resim. Sokaktan geçen arabaların sarsıntılarından sallanıyor, bu sallantı 34 numaralı otobüsün ya da bir kamyonun geçtiği zamanlar daha da artıyordu.

Babasından geriye kalan pek fazla bir şey

yoktu. Duvardaki fotoğrafı ve annesinin romanlarla mecmualar arasındaki inatla sakladığı -Oto Tamircilerinin Kalfalık İmtihanında Bilmesi Gerekenler- adlı sarı, ince bir kitap, hepsi bu kadar. Bu broşür halindeki kitabın yaprakları arasında, katlanarak konmuş, biraz solmuş fakat hala tanınabilecek durumda olan Christus ve müritlerini akşam âyininde gösteren bir resim vardı. Aynı baskıyı kendisi de almıştı. Resmin altında hemen hemen aynı şeyler yazılıydı:- Heinrich Brielach'ın takdis merasimi ilk kez Pfarrkirche St. Anna'da pazar 1930 da oldu-Yalnız değişik olan kelimeler şunlardı; Pfarrkirche St. Paul, pazar 1952.

Annesinin babası Saksonya'da kalmıştı. Küçük bir emeklilik maaşından söz eder, bir posta kartının arkasına «Benim için bir odanız yok mu? Tekrar eski memleketime dönmek istiyorum» cümlelerini yazardı. Annesi ona tütün, yağ gönderir «Oda bulmak çok zor ve çok pahalı» diye yazardı. Heinrich'in anne annesi Saksonya'da ölmüştü. Babasının babası ise buradaki mezarlıkta yatıyordu. Mezarına belirli günlerde çiçek koyuyorlar, renkli bir ışık yakıyorlardı. Annesinin babası, annesiyle kavgalıydı. Yalnız ikinci noel gecesi gelir, ona hediyeler getirirdi. Wilma'ya hiç bir şey getirmezdi. Hemen hemen Karl gibi konuşur, düzenden, -Yeni hayat- tan söz ederdi. Fakat hiç de iyi bir sonu olmadı bu hayatın. Kullandığı cümlelerden biri de şuydu: «Zavallı oğlum, bu hayatı yaşamak seni...»

Babaannesi arada sırada gelirdi. Ne Wilma'ya bakar ne de ona bir şey getirirdi. Bunun için iyi değildi. Her zaman Heinrich'e «Biraz da bana

gelsene» derdi. Babaannesinin yanında yalnız bir defa kalmıştı. Her şeyi tertemizdi evde. Leo gibi temizdi. Pasta yer, kakao içer, tramvay için para alırdı ondan, ama arkasından da soru yağmuruna tutulurdu. Hiç bir şey söyleyemezdi Heinrich. Bir daha da hiç gitmemişti babaannesine. Çünkü o da diğer insanlar gibi konuşuyordu. Ruhtan, temiz kalplilikten söz ediyordu. Arada bir Leo'yu, Karl'ı, Gert'i sorar, kafasını sallayarak «Düzen denen hiç bir şey yok... Eğer zavallı oğlum -senin baban- bu hayatı yaşamış olsaydı.» der, ona babasının kendi yaşındayken çekilen fotoğraflarını gösterirdi. Fakat bir daha gitmedi ona, çünkü Wilma'yı da beraber götüremiyordu...

7. BÖLÜM

Nella beraberinde konuk getirdiğinde, Albert'i de çağırırdı. Albert uyuyan Martin'i Nella'nın odasından kendi odasına taşımada yardım etmek zorunda kalırdı. Çocuk derin bir uykuya dalmıştı; düşünde bir şeyler mırıldanıyordu kendi kendine. Albert ve Nella uyanacağından korkarlardı, fakat çocuk çoğunlukla Albert'in yatağında büzülür, uyumaya devam ederdi. Nella sık sık konuk getirirdi beraberinde. Albert en azından haftada iki kez çocuğu kendi odasına almak zorunda kalırdı, ama bu Albert'in çalışmayı bırakması demekti. Çocuk odasında uyurken çalışmak, sigara içmek istemezdi. İster istemez o da Nella'nın odasına gider konukların arasına katılırdı. Birkaç kez işini alıp yukarıda Glum'un yanındaki odada çalışmak istedi; olmadı. Odayı yabansıladı. Üstelik birtakım ufak tefek şeylere de ihtiyacı oluyordu çalışırken. Bunları kendi odasında çalışma masasının çekmecesinden bir el hareketiyle kolayca alabiliyordu. Makaslar, çeşitli yapıştırıcı maddeler, kalemler, fırçalar vardı bunların arasında. Yukarıdaki odada ikinci bir atölye kurmanın yersiz olacağını düşünüyordu. Aşağıdaki kullanılmayan oturma

odası da çalışmaya elverişli değildi. Portakal renkli bir kanepe, aynı renkte koltuklar ve bir halı vardı. Duvarlarında Nella'nın babasının sevdiği bir ressamın resimleri vardı. Oda senelerden beri kullanılmıyordu, ama devamlı temiz tutuluyordu. Delikanlı boş olan odalardan birine gitmemekte ısrar ediyor, Albert'e Nella'nın konukları arasına katılmasından başka çıkar yolu olmadığını açıkça itiraf ediyordu. Hep kızgın olurdu yanında. Bazan dışarı çıkar herhangi bir yerde içerdi. Sonra geri döndüğünde Nella'yı dolu kül tablalarının, boş şişelerin, sandöviç artıklarıyla dolu tabakların arasında oturur görünce acırdı ona.

Nella'nın konukları çoğunlukla türlü çeşitli palavaracılar olurdu. Nella onları ya bir yolculuk sırasında tanımış, ya da bir konferansta onlar kendilerini Nella'ya tanıtmışlardı. Albert saatlerce süren sanat konuşmalarını dinlemekten hiç hoşlanmazdı. Konuşmalara hiç katılmaz, çay içer, Rai'nin şiirlerinden söz edildiğinde biraz fenalaşırdı. Fakat Nella gülümseyince biraz kendine gelir, daha sonra da Rai hakkında istemeye istemeye bilgi verirdi. Kaybettiği zamanın üzüntüsünü giderebilmek için çok şarap içerdi. Bazan konuklar arasında birkaç güzel kız da olurdu. Palavracı bile olsalar güzel kızları seyretmeden yapamazdı. Her şeyi iyice tetkik eder, arada bir, bir yeni şarap, pasta, çörek ve sigara almak için ayrılırdı odadan. Aslında onu Nella'nın odasında tutan, yatağında uyuyan Martin idi. Martin bazan gece yarısı uyanırdı. Yabancı yüzleri yatağının üzerine eğilmiş görünce korkardı. Nella'nın annesinin bu saatlerde yeni bir sahne

daha oynadığı görülürdü. Eğer idrarda kan olayı yoksa, muhakkak başka bir alışkanlığı ile çıkardı ortaya. Halbuki haftalarca odasında sessizce oturabilirdi de. Kırmızı şarabını, etli sandöviçlerle dolu tabağını, çingene kırmızısı Tomahawk sigarasını yanına alır, eski mektupların içine gömülür ya da servetinin yerinde olup olmadığını kontrol eder veya 1896-1900'den kalma okul kitaplarını karıştırırdı. Hâlâ renklerini muhafaza eden okul incilinde -bu incili on yaşındaki bir köylü kızı iken almıştı- Mısırlı Josef'in kan lekeleri ile dolu giysisini ya da Daniel'i koruyan, onun etrafında yere yatarak uyuyan hardal renkli arslanların resimlerini bulabiliyordu.

Haftalarca sessiz sedasız odasında otururken birdenbire canı bir şey çekerdi. Gece saat birde aniden canı salata isterdi.

Siyah-mavi çiçekli sabahlığı ile Nella'nın odasına gelir, elinde boş sirke şişesi «Allah kahretsin.. Şişe gene boşalmış, salata yapacaktım halbuki» diye gürlerdi. Gece yarısı sirke bulmak pek kolay değildi, ama Albert istasyon lokantasında büfedeki kızla arkadaşlık kurmuş olduğu için zor durumlarda oradan istediğini alabiliyordu. Eğer Bolda geceleri aşağıya iner, Nella'nın annesi de uyanık olur ve yeni bir oyun oynamak isterse, işte o zaman pandomima kopardı. Nella'nın annesi «Seni gidi şıllık rahibe seni.. İki koca eskitmiş dul karı seni» diye gürlerdi Bolda'ya. Bolda'nın babasının yaptığı kötü işleri birbir sayıp dökerdi ortaya. Adamın vahşi kaçakçının biri olduğu belliydi, ama 55 yıldan beri küçük bir köyün mezarlığında yatıyordu. Nella'nın annesinin canı mesele çıkarmak istemiyorsa, Bolda'ya

hiç bir şey söylemeden mutfağa geçmesine izin verir ya da gayet dostane bir şekilde sohbete başlardı onunla. Aynı şekilde iyi olarak birdenbire Nella'nın odasına gelir «Orospuluğun yolunda mı gene? Zavallı kocan şimdi Rus topraklarında yatıyor oysa» diye gürlerdi. Nella'nın annesi bundan sonra Albert ve Glum tarafından teskin edilmeye çalışılırdı. Albert'in evde olması iyiydi, çünkü Nella annesinden korkuyordu.

Böylece Albert haftanın yedi gününden ikisini Nella'nın konuklarıyla birlikte geçirir, çocuğun uykusuna dikkat eder, cankurtaran gibi Nella'nın annesini sıkışık anlarında teselli edip sakinleştirmek için tetikte dururdu.

Konuklar gittiğinde oyuncak gibi kullanılması dokunuyordu ona. Nella'nın konuklarını tramvay durağına ya da çok geç olmuşsa depodan geceleri her saat başı kalkan tramvaylara, o da olmazsa, istediği zaman her birini ayrı ayrı evlerine götürürdü. Uzun zaman dışarıda kalmasının nedenleri vardı. Bu da geri döndüğünde Nellanın yatakta olacağını tahmin etmesiydi. Yalnız başına geceleyin araba kullanmak hoşuna gidiyordu. Caddeler bomboş oluyordu, bahçeler karanlıkların içinde kayboluyordu. Arabasının farlarının yumuşak, hırçın, sert, simsiyah gölgeler yaratan büyüşüne, sokak lambalarının sarıya kaçan yeşil ışıklarını seyrediyordu. Demir gibi soğuk ışıkları severdi, bu tür ışıklar yazın bile soğuk etkisi uyandırırlardı insanda. Bahçeler, parklar bu ışıkla bezenmişti. Bu ışığın altında ağaçlar çiçek açtıkları halde, sanki cansız varlıklarmış gibi duruyorlardı. Çoğunlukla kentin birkaç kilometre dışına çıkar, arabasıyla uyuyan

köylerden geçer otobahna sapar, kısa bir mesafeyi son hızla kat ettikten sonra kente giden ikinci yoldan kente giderdi. Her defasında farların ışığında insan görünce, derin bir heyecana kapılırdı. Bu insanlar çoğunlukla sokak kadınları olurdu. Virajlardan sonra uzak farları yakınca ışığın ilk değiştiği yerde dururlardı. Hep yalnız, cansız giysilerle bir bebek gibiydiler. Önlerinden biri geçince gülümsemiyorlardı bile. Beyaz kazakları karanlık zeminin önünde keskin far ışıklarında parlıyordu. Fakat şimdiye dek bir arabanın önlerinde durduğunu, kızlardan birinin arabaya bindiğini görmemişti.

Köprünün bittiği yerde, tam yokuşun ortasında, geceleri sabaha kadar açık olan küçük bir lokanta vardı.

Burada bir bardak bira, bir kadeh içki içerdi eve dönmesini geciktirebilmek için. Lokantanın sahibi olan kadını tanırdı. Nella'nın konuklarını evlerine bıraktıktan sonra, eve erken dönüp Nella ile yalnız kalmamak için sık sık oraya uğrardı.

Bu lokantada çoğunlukla uzun zaman oturur, Nella'nın konukları yüzünden hatırlamak zorunda olduğu şeyleri düşünürdü. Masalarda ekseri Ren nehrinde yüzen gemilerin tayfaları bulunurdu. Radyodan hafif hafif yabancı sesler duyulurdu. Küçük, siyah saçlı lokanta sahibi kadın, sobanın başında oturur örgü örerdi. Açık yeşil kazağı üvey oğluna, kahverengi eldivenleri kızına ördüğünü anlatırdı kadın. Fakat çoğunlukla torununa, modellerini kendisinin çizdiği güzel pantolonlar örerdi ve her zaman Albert'in bu konudaki fikrini sorar, o da kadına yol gös-

termeye çalışırdı her zaman. Son gelişinde kadına 14 yaşındaki kız torunu için açık sarı elbiselerinin üstüne çeşitli büyüklükte koyu yeşil şişe motifleri işlemesini salık vermişti. Her zaman yanında bulundurduğu renk kalemiyle söylediklerini bir ambalaj kâğıdı üzerine çizmişti. Kadın bu kâğıtlarla tayfalara sattığı yiyecekleri sarardı. Bazan Nella'nın konukları yüzünden aklına gelen şeyler olunca, saat gecenin üçünü, dördünü bulurdu.

Savaştan önce küçük bir Alman gazetesinin Londra muhabirliğini yapmıştı, fakat gazete onu kovmuştu, işinden. Leen'in ölümünden sonra Nella'nın ısrarı üzerine Almanya'ya geri dönmüştü. Nella'nın babası ona reçel fabrikasında bir iş vermişti. Bu şekilde gizlenebiliyordu. Burada savaşın patlamasına kadar Rai ile birlikte statistik bir bölüm kurmuşlar, bu bölümün gelirini fabrikaya onların kanuni haklarını elde etmek için tuttukları yolda daha az faydası olan, giriştikleri oyunlara ayırmışlardı. Her zaman politik yanı olmayan, eli ayağı düzgün bir iş yaptıklarını, çalışma konusunda bir tasnife lüzum gördüklerini ispatlayabilmişlerdi. Çalışma odalarında devamlı bir faaliyet içinde oldukları etkisini uyandırmak için her şey karman çorman olmuştu. Resim sehpalarında raptiyelerle tutturulmuş eskizler vardı. Boya tüpleri, fırçalar ortalığa yayılmış çini mürekkep şişeleri tablaların kenarlarında açık vaziyette duruyorlardı. Her hafta satış bölümünden satılan reçel miktarının listesi gelirdi. Almanyanın her bölgesine ait renkli armalar işle-

mişlerdi. Reçellerin küçük kutuları üstüne. Eskiden arma yerine rakamlarla belirtiyorlardı bunları. Giderek yeni reçel çeşitlerine yeni yeni adlar buldular. Sayı mekanizmasını öyle güzel ayarlamışlardı ki, her an nereden, hangi reçellerden, ne kadar yendiğini açıklayabilecek duruma gelmişlerdi. Eğlencelerini daha ileri götürerek -Holstege'nin hoş kokulu tatlılarının geliştirilmesi ve yayılması- diye bir başlık da atmışlar ve firmanın 25 yıllık geçmişini 1938 de kuşe kâğıdına basılmış çeşitli resimlerle donatılmış bir prospesktle ortaya koymuşlar, bunları bütün müşterilere bedava olarak göndermişlerdi. Albert yeni afişler yapmış, Rai, yeni sloganlar çıkarmıştı. Akşamları, Nella ve birkaç arkadaşı ile geçirirlerdi. Bu arkadaşları 1938 de bulabilirlerdi ancak. Bu zamanlarda pek rahat sayılmazlardı. Akşamları Peder Willibrord ziyaretlerine geldiğinde, içine attığı kızgınlığını fazla tutamaz, patlayıverirdi birden. Rai, Willibrord'dan hiç hoşlanmazdı. O akşamlar çoğunlukla Willibrord'a şiddetle hakaret ederlerdi bir an önce gitmesi için. Gidince de kendilerini içkiye verir, dış ülkelere gitme imkânlarını tartışırlardı. Ertesi sabah müthiş baş ağrılarıyla işe geç gider, aniden kızarak bütün afiş ve resimleri yırtar atarlardı. Fakat ertesi gün yeniden çizmeye koyulur, yeni reçel tüketicileri için yeni yeni, kategoriler, tek tek reçel türleri grafik olarak karekterize edebilmek için renk nüansları bulurlardı. Savaşa gitmeden önce, en son eserleri, gene tarihî bir konu üzerineydi. Burada Rai taş devri insanlarının, Romalıların, Yunanlıların, Fenikelilerin, Yahudilerin, İnkaların ve Germenlerin reçel konusuna el attıklarını,

o zamanlar bile bunu benimsediklerini, sevdiklerini ispatlamaya teşebbüs etmişti. Bu prospektte Rai tüm yaratma gücünü, Albert tüm resim yeteneğini kullanmıştı. Sonunda esaslı bir eser çıkmıştı ortaya. Bu yolla sayısız müşteri kazanıyordu firma. Fakat bu olay gereksizliğini kısa zamanda ispatlamıştı. Çünkü hiç para vermeden reçel satın alan yeni bir müşteri çıkmıştı ortaya: SAVAŞ.

Savaşta her yerde, cadde kenarlarında üzerlerine kendilerinin resim yaptıkları reçel kutularını görüyorlardı. Teneke kutuların üstünde Albert'in yaptığı etiketler, Rai'nin sloganları vardı. Fransızların çocukları bu kutularla futbol oynuyorlardı. Rus kadınları için bu kutular bir değerdi. Etiketleri çıkmış, ya da yırtılmış teneke paslanmış, eğilmiş, bükülmüş bile olsa Rai'nin kayınpederinin tenekedeki E.H. (Edmund Holstege) monogramından tanırlardı bunları. Hatta karanlıkta, kaldıkları yerde teneke kutunun üzerine basacak olsalar, gene de bu raslantıdan kaçamıyorlar, parmaklarıyla kutuyu elleyince presin çıkardığı E.H monogramını ve Albert'in yaptığı kilisenin çizgilerini hissediyorlardı.

Ordunun galibiyet trenleri sadece, mermi kovanları, yıkılmış evler, öldürülmüş hayvanlarla belirtilmiyor, reçel kutuları ile de belirtiliyordu. Polonya'da, Fransa'da, Danimarka'da, Norveç'te, Balkanlarda reçel kutularının üstünde Rainin şu yazısı okunuyordu hep: «Hala evinde reçel yapan aptaldır. Holstege sizin için yapıyor bu reçeli..» -Hâlâ evinde reçel yapan aptaldır- sözü kalın, kırmızı harflerle yazılmıştı. Diğerleri bunun kadar okunaklı değildi. Bu slogan ev

lerde reçel, konserve yapılmasına karşı açılan kampanyadan sonra, fabrika müdürüyle yapılan uzun bir konferansın sonucu olarak ortaya çıkmıştı. Fakat bu kampanya, sonraları partilerin kendilerine göre iyi bir Alman ev kadını reçelini, konservesini evinde kendisi yapması gerektiğini, bunun bir Alman ev kadınının fazileti olduğunun propagandasını yaparak işe karışmaları ile suya düştü. Fakat etiketler ve afişler çoktan basılmıştı. Savaşta bu konuyla fazla ilgilenilmediği için, daha sonra basılan etiketler kutulara yapıştırılıp Rusya'nın ta içlerine kadar gönderildi.

Albert ve Rai savaşın ilk yılını ayrı ayrı kıtalarda, ayrı ayrı bölgelerde yaşadılar, fakat birbirlerinden ayrı olmalarına karşın aynı şeyleri yapıyorlardı. Warşova'nın kasabalarında da Amiens katedralinde olduğu gibi aynı reçel kutularını buluyorlardı.

Ayrıca Nella'nın annesinin gönderdiği paketleri alıyorlardı. Bu küçük paketlerin içinde kromajlı tenekeden yapılmış, reçelle dolu minyatür kutular vardı. Bu minyatür kutular üç büyük kutu reçel alan müşterilere hediye olarak verilirdi aslında. Nella'nın annesi bunları göndermekle kalmaz, fuzuli yere satışların ne kadar iyi gittiğini de yazardı.

Lokantada kimse kalmamıştı artık. Birasından bir yudum aldı, bardağı bira acı olduğu için yana itti. Sonra da raftaki şişe dizisine baktı. Kafasını kaldırmadan «-Schwarzwerder Kirchden verin lütfen» dedi. Kadının parmakları hareket etmiyordu artık. Yün yumağı ve şişler yere düşmüştü. Parmaklarından kayarak Albert başını kaldırdığında, kadının uyuduğunu gördü. Radyo-

da bir kadın güney Amerika şarkılarından birini söylüyordu. Ayağa kalktı, barın arkasına geçti, söylediği içkiden bir kadeh doldurdu. Yumağı ve şişeleri kaldırdı yerden, saatine baktı. Saat sabahın üçünü gösteriyordu. Yavaş yavaş içkisini içti. Sanki damla damla içiyordu içkiyi. Piposunu yaktı. Nella yatmamış olacaktı daha, Albert eve döndüğünde hiç yatağında olmazdı ve Albert'in söylediği her şeyi kabul ederdi. Rai'nin Willibrord'dan nefret ettiğini, Rai'nin her şeyi alaya aldığını, palavracılığını ve ölümünden beş yıl önce tek bir şiir yazmadığını, aksine sloganlar yazdığını, gerçeklerin yanlış bir efsaneye bürünmesinde kendisinin suçlu olduğunu söylerdi ona.

İçkisini bitirdi, kadını uyandırdı omuzuna dokunarak. Kadın hemen uyandı, gülümsedi ve «Vay başıma gelenler. Siz burada olmasaydınız muhakkak soyup soğana çevirirlerdi beni» dedi. Kadın ayağa kalktı, radyoyu kapadı. Albert parayı barın üstüne koydu. Dışarı çıktı ve kadını bekledi. Kadın kapının katlanır parmaklığını çekti ve kilitledi.

«Gelin» dedi Albert «Sizi evinize kadar götüreyim»

«Çok naziksiniz» dedi kadın.

Bu saatte caddede pek az insan vardı. Yalnız uzun, sebze dolu yük trenleri pazar yerine doğru gidiyordu. Kadın yüzünden yolu değiştirdi. Arabasından kadını indirdikten sonra yavaş yavaş eve doğru hareket etti. Nella yatmamıştı hala. Odasını bile düzeltmemişti. Bardaklar, fincanlar, artıklarla dolu tabaklar, boş sigara kutularıyla doluydu ortalık. Kül tablaları bile boşaltılmamıştı. Şişeler masanın üstünde, mantarları ye-

re düşmüştü.

Nella koltuğuna oturmuş sigarasını içiyordu, önüne bakıyordu hep. Çoğunlukla Albert onu ezelden beri orada oturuyormuş ve sonsuza kadar da oturacakmış sanırdı. Sonsuz kelimesinin tüm anlamını, bu kelimenin gücünü düşündü. Nella sigara dumanı dolu odada yeşil koltuğa oturmuş, arkasına yaslanmış, sigara içiyordu. Bakışlarını önüne dikmiş öyle duruyordu. Kahve pişirmiş, konuklarının getirdiği çiçeklerin bir kısmı sigara dumanlarının içinde, bir kısmı da daha ambalajları bile açılmamış vaziyette masanın üstünde duruyordu. Önceleri Nella'nın pisliği ona cazip görünüyordu, ama onunla birlikte olduğundan beri, ondan, konuklarından, boş yere geçen gecelerden nefret etmeye başlamıştı. Fakat Nella'nın gülümsemesi nefretini unutturuyordu ona. O sadece bir yüz kasını harekete geçirmesiyle olağanüstü bir kuvvet kazandırıyordu kendisine. Bu taklit edilemeyecek bir durum çıkarıyordu ortaya. Gülümseyişini mekanik bir şekilde kullandığını bilmesine rağmen her seferinde de bu oyuna düşüyordu. Albert oturdu ve otomatik olarak her zaman bu saatte, bu fırsattan istifade; belki şimdiye dek bin kez söylediği sözleri bir daha tekrarladı. Nella bu saatte yıkılmış hayatı hakkında uzun uzun bu monoloğu, Rai ölmeseydi her şeyin nasıl olacağını Albert'ten dinlemekten hoşlanıyordu. Var gücüyle zamanı geri almayı deniyor, her şeyi, on yıldan beri olan her şeyi bir yana itmek ve Rai'yi düşlerine çekmek istiyordu.

Saat üç buçuğa doğru ayağa kalktı ikinci kez kahve pişirmek için. Yirmi yıldır oturduğu bu

odada yalnız kalmak istemiyordu. Sigara dumanıyla ve Rai'nin anılarıyla dolu bu odada Albert bardakları, kirli tabakları kaldırdı, kül tablalarını boşalttı, yeşil perdeyi yana çekip pencereyi açtı, sonra mutfağa, Nella'ya koştu; vazoları aldı, suyla doldurdu, içlerine çiçekleri koydu. Daha sonra Nella'nın yanına geldi, durdu. Nella suyun kaynamasını bekliyordu ocağın başında, bir yandan da söğüş et ya da bozdolabında her zaman hazır bulundurduğu, çok sevdiği salatadan veya tereyağlı ekmekten yiyordu. Özlediği saat bu saatti işte, bunun için hazırlamıştı belki de bu partiyi; çünkü yirmi yıl önce de böyleydi. Burada Nella'nın yanında durmuş, onun kahve pişirişini, salata yiyişini bu saatte seyretmiş, duvardaki beyaz zemin üzerine siyah çimentoyla yazılmış -Aşk Mideden Geçer- sözüne bakmıştı. Rai hep Nella'nın odasında oturur, pineklerdi. O zamanlar da konuklar olur, gece yarılarına kadar otururlardı. Bu geceleri politik tartışmalar doldururdu. Schurbigel ile kavga ederlerdi. Schurbigel herkesi SA teşkilâtına girmeye teşvik eder, SA teşkilatını hıristiyanlaştırmak isterdi. Bu konuya o zaman da sinirlenirlerdi. O zaman da güzel kızlar bulunurdu aralarında. Fakat şimdi çoğu ölmüş ya da savaş sırasında yabancı kentlere taşınmışlardı. Bu güzel kızlardan ikisi nazilerle evlenmişti.

Giderek herkesle kavga etmeye başlamışlardı. Geceleri; bürodan getirdikleri haritanın üzerine eğilerekten geçiriyorlardı. Vakit durmadan geçiyor, saat ikide birinci, üçe doğru da ikinci kahvelerini içiyorlardı.

Bereket versin Nella'nın şimdi kahve pişir-

diği kahvelik o zamanki kahvelik değildi ve bunun gibi o günleri hatırlatan bir sürü şey vardı daha.

Çocuğun uyuyup uyumadığına bakmak için odasına gittiğinde kalbi kuvvetle çarpıyordu Martin çok çabuk büyümüş gibi geliyordu ona. Bu büyük on bir yaşındaki delikanlıyı kendi yatağında yatar görmek korkutuyordu onu. Martin sarışın, güzel bir çocuk olmuştu. Nella'ya çok benziyordu. Açık pencereden sabahın ilk gürültüleri beliriyordu. Uzaktan tramvay sesleri, kuşların cıvıltıları duyuluyordu. Bahçeyi çevreleyen ağaçların ardında karanlık gece ağarmaya başlıyordu. Yukarıda, şimdi Glum'un oturduğu odada çoktandır Nella'nın babasının ağır ayak sesleri duyulmuyordu artık. Uzun zaman pulluk arkasından gidişini değiştirebilmek için uğraşan bir çiftçinin ayak sesleriydi bunlar. Yaşanan zaman ve geçmiş zaman aynı ölçüde birbirlerinin üstüne itiliyordu. Bu tıpkı iki levhanın birbirine tam uyabilmesi için gerekli noktayı araması gibiydi. Birincisi çok iyi hareket ettiği ve dönüm noktası ortadan olduğu, geçmişi tam anlamı ile gözünde canlandırdığına inandığı halde, yaşanan zaman geçen zamandan daha hızlı dönüyor, başka bir dönüm noktasından idare ediliyor ve çocuğun yüzünü görmesi, elinde onun nefesini hissetmesi, Glum'un iyi, yuvarlak yüzü ona yardımcı olamıyordu. Nella'nın yüzünde geçen yirmi yılın izlerini görmesi de fayda vermiyordu ona. Nella'nın gözlerinin etrafındaki kırışıklıklar, boynundaki beyaz yağ birikintileri, içtiği sayısız sigaranın dumanından canlılığını kaybetmiş dudakları, yüzünde gittikçe belli olan çizgilerin de

faydası yoktu artık. Nella'nın her gülüşünde hakim olamıyordu kendisine. Otomatik olarak arkasındaki yatakta yatan çocuk ona bir hayalet olarak görünüyordu. Bu arada o iki zamanın arasına üçüncü bir bölüm giriyordu. Bu hiç olmamış, hiç yaşanmamış bir zaman, hiç yaşanmamış bir hayat, Nella'nın düşüydü. Nella bu düşü görebilmek için zorluyordu kendisini. Geceleri burada mutfakta, birkaç dakika için bile olsa birşey pişirmesi, tabağa -kuruyacağını bile bile- tereyağlı ekmekler dizmesi, kahvelik, ekmekler, gülümsemesi, ağarmaya başlayan gün, hepsi Nella'nın o ızdırap veren düşünün, hiç yaşanmayan hayatı yaşamak, Rai ile birlikte yaşayamayacağı hayatın hayalinin arka cephesiydi.

«Oh» diye mırıldandı Albert «Eninde sonunda beni deli etmeyi başaracaksın sen.» Renk renk yanan o üç fırıldağın birden dönüşünü görmemek için gözlerini kapadı. Pişirdiği kahveyi hiç kimse içmeyecek, yağlı ekmekleri hiç kimse yemeyecekti. Tek, sürekli ve öldürücü bir oyunun içine girmişti bir kez Albert. Fakat Bolda'nın kahveyi yeniden ısıtacağını, Glum'un yağlı ekmekleri paket edip işe giderken yanına alacağını bilmesi teselli ediyordu onu biraz.

«Git şimdi» dedi Nella yorgun, kahveliğin yeşil kapağını kapatırken. Albert başını salladı.

«Neden bize daha kolay gelecek bir yol aramıyoruz» dedi.

«Evlenmek mi?» dedi Nella «Biz, ikimiz evlenirsek daha mı kolay olacak sanıyorsun?»

«Neden olmasın?»

«Haydi, git yat» dedi Nella. «Sana acı çektir-

mek istemem.»

Albert tek kelime söylemeden mutfaktan çıktı, koridoru yavaşça geçti, banyoya girdi, şofbeni yaktı, suyu açtı, duşu su akınca gürültü yapmadan küveti dolduracak şekilde ayarladı. Uzun zaman ayakta durdu aptal aptal. Fıskıyeden, küvetin dibine doğru inen hafif, açık mavi su serpintilerini seyretti. Dışarıya kulak verdi, Nella'nın odasına gittiğini, hemen arkasından da ağladığını, duydu. Nella, ağlamasını Albert'in de duyması için kapıyı açık bırakmıştı. Ev sessizdi, sabah serini çökmüştü, dışarda gün ışıyordu. Düşüncelerine dalmıştı, sigarasının izmaritini küvetteki suya attı. Yorgunluktan, yarıyarıya aptala dönmüş bir vaziyette izmaritin suda çözülmesini, siyah kısmın suyun dibine çöküşünü, sarı tütün parçalarının önce sık gruplar halinde, sonra dağılarak arkalarında sarı bulutcuklar bırakaraktan su yüzüne çıkışlarını seyretti. İzmarit kâğıdının beyazlığı gitti. Kararmıştı kâğıt. Gene de üstündeki -Tomahawk- yazısını okuyabiliyordu. Büyük annenin içtiği bu sigaraları içtiğinde genellikle yarısına kadar içerdi. Yukarıdan akan su küçük tütün parçalarını kendiliğinden dağıtıyor ve küvetin temiz tabanından siyah kısımları boşalma deliğine doğru sürüklüyordu. Nella hala ağlıyordu, kapısı açıktı. Albert birden şofbeni söndürdü, suyu kapattı, küvetin tıkacını zincirinden tutup açtı, tütünlerin delikten içeri gidişini, kayboluşunu seyretti.

Işığı söndürdü, Nella'nın odasına gitti. Nella hem sigara içiyor hem de ağlıyordu. Albert kapıda durdu ve bağırınca sesinin ne kadar gür çıktığına kendisi de şaştı, «Ne istiyorsun gene. Ge-

ne ne var» diye bağırmıştı.

«Otur şöyle. Gel» dedi Nella. Gülümsemesi eskisi gibi değildi. Albert'e dokundu bu. Pek az böyle gülümsediğini görmüştü onun. Oturdu, Nella'nın tuttuğu kutudan bir sigara aldı. Nella eski gülümsemesini yeniden bulmuştu ve durmadan bir fotoğrafçı gibi kullanıyordu bu gülümsemeyi. Zaten Nella bu gülümsemesiyle tanınırdı. Fakat şimdi beyaz, nazik ellerine baktığında yorulduğu gibi bu gülümsemesi de yoruyordu Albert'i. Elleri de gülümsemesi kadar meşhurdu. Nella o ucuz numarasını yapmaktan da çekinmedi, Bacak bacak üstüne atarken gövdesini öne doğru eğdi. Dolgun, güzel göğüsleri bütün canlılığı ile görünüyordu. Banyo küvetinden gelen son hırıltıları duyuldu boşalan suyun, sonra sessizlik bürüdü etrafı. «Evlenmek» dedi Nella «İstemiyorum artık. Bu tuzağa bir daha düşmek istemem.. Eğer istersen hemen senin sevgilin olurum. Sevgili olarak da sana karın olmaktan daha pahalıya mal olacağımı da biliyorsun. Ama artık ne olursa olsun evlenmek istemiyorum, Rai'nin öldüğüne inandığımdan beri hiç evlenmemenin daha iyi olacağını düşündüm. Bu oyun, bu hayal, evliliğin bu öldürücü ciddiyeti ne için sanki? Ya dul kalma korkuları? Önce resmi, sonra dini nikah yapılsın ve küçük bir serseri gelsin kocanı öldürsün diye değil mi? Bu tantanayla yapılan antlaşmalardan 3—4 milyon insan bir savaş yüzünden mahvolup gitti işte. Geride dullar kaldı sadece. Ben dul kalacak kadın mıydım sanki? Dulluk bana göre değil aslında, Rai'den başkasının karısı olmak da istemiyorum. Başka çocuğum olmasını da istemiyorum. Benim şart-

larım bunlar işte.»

«Benim şartlarımı da sen biliyorsun» dedi Albert.

«Tabii biliyorum» dedi Nella sakince «Evlenmek, çocuğu üzerine aldırmak, onu evlât edinmek, belki de kendi öz çocuklarının da olmasını istiyorsun sen.»

«İyi geceler» dedi Albert ve kalkmak istedi.

«Hayır» dedi Nella sakince «Otur. Tam neşelenmeye başlamışken kalkmak istiyorsun. Her şeyi kitabına uydurmak, tam anlamıyla gerçekleştirmek, bir takım kurallara böylesine sıkı sıkıya bağlı olmak niye sanki? Bir türlü anlayamıyorum.»

«Hepsi çocuk için, Martin için. Senin kurduğun hayallerin çocuğun hayatı için hiç bir önemi yok. Şunun şurasında neredeyse kırk yaşına basacaksın»

«Rai olsaydı o zaman her şey iyi olacaktı. Ona bağlı ona sadık kalırdım. Daha çok çocuklarımız olurdu, ama ölümü beni mahvetti. Nasıl yorumlarsan yorumla, Rai'den başka kimsenin karısı olmak istemiyorum tekrar. Sen Martin'in babası sayılırsın, bu yetmiyor mu sana?»

«Başka biriyle evlenmenden korkuyorum. Evleneceğin adamın çocuğu olmasından korkuyorum»

«Çocuğu benden fazla mı seviyorsun?»

«Hayır» dedi Albert yavaşça «Sadece onu seviyorum, seni değil. Daha fazla ya da daha az sevginin sözü olamaz bunda. Sana aşık olmak için seni çok çok iyi tanıyorum, ama arada bir seninle yatmak da isterim. Yeter derecede güzel olduğun için isterim bunu. Fakat bunu da yapa-

mam şimdi, çünkü sık sık Rai geliyor aklıma. Çocuksa her zaman yanımda»

«Oh,» dedi Nella «Seninle neden evlenmediğimi şimdi çok iyi biliyorum: Beni sevmediğin için.»

«Ama bir kaç günden beri senin beni sevdiğini inandırmıştın kendini. Düşlerine uygun bir düşünceydi bu.»

«Hayır kendimi hiç bir zaman buna inandırmadım ve bunun böyle olmadığını da biliyorum. Önceleri açık konuşulurdu, ama bizim sözlerimiz gerektiği kadar açık değil. Açık konuş istersen sen de.»

Albert ayağa kalkıp dolaşmak ya da pencerenin yanına gidip oradan konuşmak istedi, ama filmlerde kadınlarla açık açık konuşan erkeklerin de ayağa kalkarak konuştukları geldi aklına ve pek rahat edemediği halde koltukta oturdu - Nella'nın uzattığı kutudan - bir sigara aldı.

«Aman Allahım» dedi Albert «Şimdi aşktan söz etmek çok saçma bir şey olurdu. Bir gün sana -seni seviyorum- dersem, ikimiz de katılaraktan gülmez miyiz bu söze?»

«Güleriz» dedi Nella «Sanırım güleriz.»

«Ayrıca bir arkadaşın dul karısıyla yatmak, onunla evlenmekten ayrı bir şey olsa gerek. Üstelik morfin alır gibi düşe tutkun bir kadınla bunu bilerek, ihtirasla yapan bir kadınla evlenmek ha.. Bunu yapsam yalnız Martin için yaparım. Şunu da belirteyim ki insan bir çocuk yüzünden evlenmemeli. Bunu, ancak bunu anlayabildim açıkça.»

Nella ağlıyordu. Albert dayanamayıp ayağa

kalktı, odada ötede beriye gidip geldi. Bu mizansenleri filmlerde gördüğü halde tekrarladı gene de. Çaresizdi, huzursuzdu.

«Yalnız bir tek şey» dedi Albert «Ben ve biz, hepimiz, senden bir tek şey bekleyebiliriz çocuk için: Biraz dikkatli olmanı.»

«Yanılıyorsun, hepiniz yanılıyorsunuz benim hakkımda. Hepiniz artık beni bir sokak kadını olarak görüyorsunuz, ama Rai'nin ölümünden beri tek bir erkekle gerçek münasebette bulunmadım hiç.»

«Daha kötü ya, erkeklerin başını gülümsemenle döndürüyorsun. Oyuncak tavukları şişte döndürür gibi tıpkı. Ah, her şeye rağmen evlenmeliydik. Çocukla birlikte, normal, düzenli bir hayatımız olurdu. Başka bir yere taşınırdık, bu Allahın belası çevreden, curcunadan kurtulurduk. Belki günün birinde aşk denen şey ani bir sağnak gibi, bir fırtına gibi bizim üstümüze de çöker. Rai öldü.» dedi ve bunu daha yüksek sesle, sert bir şekilde tekrarladı «Rai öldü.»

«Bundan memnun olmuşa benzersin. Ses tonundan anlaşılıyor bu.»

«Rai'yi kaybetmek senin için ne kadar kötü olduysa benim için de en az senin kadar kötü oldu bu. Biliyorsun yalnız benim için kötü olmasının ayrı bir yanı vardı. Öyle sanıyorum ki, arkadaş olunabilecek erkeklere oranla evlenilebilecek kadınların sayısı daha fazla şu dünyada. Zaman zaman beraber yatılacak kadınların sayısı ise bir sürü bunların yanında. Ne olursa olsun, Rai öldü işte... Ve senin için pek az imkânlar var: Ya dul olarak kalmak, ya da başka birinin karısı olmak. Fakat sen bu iki şıkkın arasında bir istas-

yona varmak istiyorsun. Olmayan bir istasyona.»

«Böyle bir istasyon belki de kurulmaktadır» dedi Nella hırsla «Ama adı konmamıştır henüz. Muhakkak bir gün o da konacaktır. Oh, hepinizden nefret ediyorum. Hayatın devam etmesine göz yumduğunuz için hepinizden nefret ediyorum. Buz üzerine kül serper gibi ölümü de unutmak ha.. Çocuklar yüzünden, evet çocuklar yüzünden, kulağa çok hoş geliyor bu sözler. Bu yokluğun ispatı için güzel bir oyun da üstelik: Yeni dul kadınlar öldürülsün diye, yeni erkekler arkalarında yeni dullar bırakabilsinler diye, değil mi? Yeni evlilikler kurmak ha? Ah, sizi gidi budalalar. Başka hiç iyi bir şey gelmez mi aklınıza sizin? Oh, biliyorum, biliyorum..» Ayağa kalktı, başka bir koltuğa oturdu, yatağının üstünde asılı duran Rai'nin fotoğrafına baktı. «Biliyorum dedi» sertçe. Sesi Peder Willibrord'un ses tonunu andırıyordu, «Çocuğa ve kocasının eserine sadık kalmalı. Evlilik bir sırdır zaten. Nikahlar gökyüzünde kıyılır. Arkasından da gülerler. Kiliselerde dul kadınlar fabrikasının devamlı işlemesi için erkeklerin cesur, dinî inançla gönülleri rahat, serbest olarak evlerinden gitmeleri için dua ederler. Haberleri evlere getirecek kadar yeterli derecede postacı var. Üstelik o haberleri gayet usturuplu bir şekilde iletecek papazlar da var. Evet, öyle ya, eğer Rai'nin öldüğünü bilen biri varsa, artık onun yanımda olmadığını, artık gelmeyeceğini, hiç gelmeyeceğini bileceğim bu dünyada ve senden de nefret etmeye başlıyorum, beni ciddi ikinci kez enerjik bir dul yapmak istediğin için senden de nefret ediyorum. Eğer

erkenden başlanırsa, buna 16 yaşımda başladım dersek, hayatının zavallı sonuna kadar beş altı kez dul kalabilir ve sonunda da benim gibi böyle güzel olabilir, benim gibi bir insan. Yeminler, antlaşmalar, yumuşak ve gülümsenerek kıyılan nikâhlar -Nikâhlar gökyüzünde kıyılır- sözü... Güzel, öyleyse ben evliliğimin gerçekten kurulacağı o gökyüzünü özlüyorum. Bana ölümü dünyada elde edemeyeceğimi söylesene?»

«Ben de bunu söylemek istiyorum zaten.»

«Oh, yeter. Kes artık... Eski hayatım çok daha güzeldi. Yeni bir hayattan -seninle evlenmemi- anlıyorsun sen.»

«Allah kahretsin» diye bağırdı Albert «Seninle evlenmek için çıldırdığımı kurma kendi kendine. Bu işi yaparsam, gayet mantıkî bir sebepten dolayı yapacağım.»

«Bu sözleri duymak güzel şey doğrusu. Çok güzel söyledin. Bununla sana yaltaklanan birini kaybediyorsun.»

«Affedersin, onu demek istemedim» dedi Albert, gülümsedi, «Seninle evlenmem benim için hiç de kötü olmaz aslında.»

«Bu çok daha güzel işte. Demek sen hiç ölmeyeceksin?»

«Saçma» dedi Albert «Seni arzuladığımı ve güzel bir kadın olduğunu biliyorsun.»

«Ama senin tipin değilim, değil mi?»

«Saçmalama» dedi Albert «Ben gene de yeni bir hayata başlanabileceği fikrinde direniyorum.»

«Git şimdi» dedi Nella «Git.»

Ortalık da iyice aydınlanmıştı. Albert ayağa kalktı ve yeşil perdeleri yeniden kapadı «Pekâlâ» dedi «Gidiyorum.»

«Bu arada » dedi Nella «Fikrimi değiştirip seninle evleneceğimi düşünüyorsan yanılırsın.»

«Banyoya girmek ister misin?»

«Hayır, mutfakta yıkanırım ben. Git artık.»

Albert banyoya girdi, musluğu açtı, şohbeni yaktı, fıskıyeyi gürültü yapmadan akabilecek şekilde ayarladı yeniden. Kol saatini el duşunun asılı olduğu çiviye astı. Mutfakta dişlerini fırçalayan Nella'ya gitti «Ama» dedi «Senin söylediğin gibi sevgili olarak yaşamaya çalıştığımızı unutuyorsun. Çok şey unutuyorsun.»

Nella ağzını çalkaladı, bardağı bıraktı elinden ve düşüncesiz bir şekilde parmaklarını duvar boyunca götürdü «Evet» dedi «O zamanlar istemiyordum. Çocuk yüzünden istemiyordum. Daha çok küçüktü ve ben de yapamıyordum. Affedersin, bunu hiç düşünmemiştim.»

Vaktiyle, savaştan hemen sonra Albert, Nella'yı şiddetle arzu etmişti. Beş yıllık ayrılıktan sonra aynı çatı altında uyuduğu ilk kadındı. Güzel bir kadındı da üstelik. Savaştan eve döndükten sonra geceleri, pijamasının üstüne rahatlıkla pantolonunu, ceketini giyer, yalın ayak onun odasına giderdi. Nella'nın odasının ışığı hala yanıyordu. Nella yatağında kitap okuyordu. Omuzlarına büyük, siyah bir şal atmıştı. Büyük elektrik sobası yatağının yanında duruyordu. Sobanın kızaran telleri vızıltıya benzeyen sesler çıkartıyordu. Bir yerinde bozukluğu vardı herhalde. Nella gülümsüyordu Albert içeri girdiğinde. Kadın Albert'in çıplak ayaklarını görünce «Aman Allahım, üşüteceksin kendini. Otur şöyle» demişti. Dışarısı soğuktu, oda patates kokuyordu. Patatesler çuval çuval elbise dolabına

istif edilmişti, çünkü bodrumda olsaydı şimdiye dek en azından birkaç kez çalınmıştı. Nella kitabını kapamış, yatağının önünde duran eski kuzu postunu gösterdi. Albret'e kalın, kırmızı bir hırka attı. «Bunları ayaklarına sar» dedi. Albert hiç bir şey demeden oturdu, hırkayı ayaklarına sardı, yatağın başındaki komidinin üstündeki paketten bir sigara aldı. Biraz yukarıya kalkınca kıpkırmızı olan sobanın sıcaklığını duydu. Nella da hiç konuşmuyordu artık. Gülümsemiyordu da. Tekerlekli küçük bir yatakta uyuyan çocuk üşütmüş devamlı olarak horluyordu. Nella makyajsız olunca daha yaşlı gösteriyordu. Yorgundu. Ta kendisine kadar gelen nefesi içki kokuyordu, Dalgınlıkla Nella'nın okuduğu, komidinin üstünde duran kitaba baktı: THERESE DESQUEROUX. Komidinin alt gözünde iç çamaşırları düzensiz bir şekilde, üstüste fırlatılmış şekilde duruyordu. Öyle birdenbire kapıyı vurmadan Nella'nın odasına girmesinin hoş olmadığını hissetti. Devamlı olarak Nella'nın yüzünün ardındaki duvarda asılı Rai'nin fotoğrafına, ya da yatağın önüne dikiyordu bakışlarını. Yatağın önüne baktığı zaman bile Rai'nin fotoğrafını tüm detaylarıyla görebiliyordu. Rai'nin kızgın bir yüz ifadesi vardı. Tesadüfi, anlamsız bir şekilde ölen bir adamın kızgınlığıydı bu .

«Bir şey içer misin?» diye sordu Nella. Bunu söylerken gülümsediği için Albert çok memnundu. «Evet, lütfen» dedi Albert.

Nella yatakla duvar arasındaki aralıktan elini uzatarak bir şişe aldı. Albert'in kadehine içki koydu, hiç konuşmuyordu. Ne Albert'e cesaret veriyor, ne de cesaretini kırıyordu. Bekliyor gi-

biydi.

«Sen de içsene» dedi Albert. Nella olur anlamında başını salladı ve tekrar büyük bir kahve fincanı aldı, içindeki kahveyi ve tortuyu yere döktü, fincanı Albert'e uzattı. Albert fincana içki koydu. İkisi de içtiler. Elektrik sobası Albert'in sırtında sevimli bir kedinin hırıltıları gibi sesler çıkarırken sigaralarını da içiyorlardı. Nella daha içkisini bitirmeden, Albert ışığı söndürdü. Sobanın ışığında «İstemiyorsan, söyle de gideyim» dedi Albert. «Hayır» dedi Nella. Gülümsemesi korkuluydu. Albert bu -hayır- ın kal mı yoksa git mi anlamına geldiğini anlayamıyordu o anda. Albert elektrik sobasını da söndürdü, tellerin kızıllığı gidinceye kadar bekledi, yatağın üzerine eğildi. Nella, Albert'in başını karanlıkta tuttu, kollarını yılan gibi boynuna doladı, yanağından öptü «Gitsen daha iyi olur» dedi mırıltıyla. Albert garip bir hayal kırıklığına uğramıştı. Bu hayal kırıklığı Nella'nın dudaklarında donup kalmıştı o yanağına hafifçe kondurduğu öpücükte. Albert'in Nella'dan beklediği öpücük bu değildi. Albert ışığı yeniden açtı, elektrik sobasının düğmesini de çevirdi. Nella'nın nazik davranması, onun da planının başarıya ulaşmamış olduğu için öyle büyük bir hayal kırıklığına uğramamış olmasından dolayı fazla utanç duymuyordu. Işık yanınca Nella güldü, Albert'i yeniden kolları arasına çekti, öbür yanağından da öptü. Nella yeniden hayal kırıklığına uğradığını hissetti. «Görüyorsun ya, yapamıyoruz işte» dedi. Albert o ana kadar unutmuştu bunu, ama banyoda tekrar aklına gelmişti.

Nella dişlerini fırçalarken kullandığı barda-

ğı aynanın önüne koydu, Albert'e düşünceli düşünceli baktı «Evet, o zaman istemiyordum, çocuk yüzünden...» dedi.

«Peki öyleyse» dedi Albert. «Bugün de ben yapamıyorum ve gene çocuk yüzünden.»

«Garip» dedi Nella. «Bunu nasıl da unutmuşum.»

«Bazan unutur insan» dedi Albert, gülümsedi. «Hiç bir şey olmamış gibi göründüğü için unutulur. Sanırım demin söylediklerim kırmamıştır seni.»

«O zamandan bu zamana kadar tam dokuz yaş ihtiyarladık ikimiz de.»

«İyi geceler» dedi Albert.

Albert banyoya gitti. Biraz sonra Nella'nın odasına gittiğini ve kapısını kapadığını duydu. Soyundu, küvete girdi. Yorgunluğuna kızıyordu şimdi. Erkenden yatmayı, derin ve uzun bir uyku çekmeyi, sabahları erkenden kalkıp Martin ile birlikte kahvaltı yapmayı, onun okula gidişini kolaylaştırmayı severdi oysa. Martin'in sabahları tek başına erkenden kalkıp evdekilerin hepsi uyurken kahvaltı yapacak bir şeyler aramasının herkes uyurken onun okula gitmesinin ne demek olduğunu biliyordu. Albert'in annesiyle babasının bir lokali vardı vaktiyle. Gecenin üçünden dördünden önce yatağa girdiğini bilmezdi. Bütün çocukluğu boyunca, sabahları sigara dumanı ile dolu salondan geçip, büyük, boş mutfağa gitmişti. Mutfak soğuk et, tazeliğini kaybetmiş salata kokardı. Küçük ekmek tahtasının üstünde tereyağı sürülmüş ekmek dilimleri bulurdu. Gaz ocağının üs

tünde kahve vardı. Gaz alevinin sesini duyardı buz gibi soğuk berbat kokan mutfakta. Tiksintiyle yudumladığı kahve ikinci kez ısıtılmış gibiydi; tereyağlı ekmeklerin üstünde aceleyle kesilmiş et parçaları vardı. Hiç sevmezdi onları. Evden ayrıldığından beri hep erken yatıp erken kalkmanın özlemini çekiyordu. Fakat aksine de bu tempoyu imkânsız kılan insanlarla yaşamıştı hep. Soğuk bir duş aldı, kurulandı, sessizce mutfağa gitti. O banyodayken Glum mutfağa gelmişti. Glum'un kahveliği boştu. Bolda da çoktan gitmiş görünüyordu. Etrafta ekşi ekmeğinin siyah ekmek otlarına rastladı.

Odasına gitti, Martin'i uyandırmak istedi, ama, Martin çoktan uyanmıştı. Gülümsüyordu. Açıkça, kendisinin burada olduğuna ve onunla kahvaltı yapacağına sevindiği belliydi.

«Affedersin» dedi Albert «Dün akşam okuldan geldiğinde evde bulunamadığım için özür dilerim. Bir yere gitmem gerekti. Telefonla çağırdılar. Haydi kalk şimdi kahvaltını yap.»

Çocuk yataktan fırlayıp ayağa kalkınca, Albert korktu: Hemen hemen evdekiler kadar olmuştu, büyümüştü Martin. Nella'nın durmadan gördüğü bir şeydi bu. Çocuğu yalnız bırakıp mutfağa gitti. Yumurtaları haşlayıp ekmek hazırlayacaktı; çünkü o da çocuğun bu kadar büyümesinden korkuyordu. Üstelik Martin'in Nella'dan apayrı bir dünyada yaşadığı muhakkaktı.

3. BÖLÜM

Ev gittikçe haraboluyordu. Yeteri kadar para olmasına rağmen kimse ilgilenmiyordu. Çatı bozulmuştu. Glum, sık sık odasının köşesindeki siyah lekelerin gittikçe büyüdüğünden, faaliyete geçiyor, akan yerlere kap koymak için çatı arasına koşuyordu. Glum bundan sonra bir süre sesini çıkarmaz olmuştu. Bu sessizliği yağan yağmurun sıklığına, şiddetine, akan yerlere konan kabın büyüklüğüne bağlıydı. Eğer şiddetli ve uzun zaman yağmur yağar da akan yere konan kap küçük olursa Glumun sessizliği son bulurdu. Çünkü küçük kaba biriken yağmur suyu taşınca Glum'un odasının tavanındaki siyah lekeler büyümeye başlardı. Sonra daha büyük kaplar yerleştirilirdi damlayan yerlere. Fakat bunun arkasından Boldanın odasında, vaktiyle büyük babanın oturduğu şimdi boş olan odada da aynı lekeler belirmeye başlardı. Bir gün bankonun sıvası düştü bir parça. Bolda dökülen sıva parçalarını topladı, Glum alçı, kireç ve kumu birbirine karıştırıp sıvası düşen yere sürdü.

Nella kente inerek on çinko leğen aldı. Tavan arasını boylu boyunca bunlarla kapladığı için faal oluşundan gurur duyuyor «Artık hiç bir şey

olmaz» diyordu. Oysa leğenlere verdiği parayı bir ustaya verseydi çatı tamamen onarılmış olurdu. Yağmur yağınca damlaların büyük, boş leğenlerde çıkardığı garip melodinin gürültüsü duyuluyordu. Bütün bunlara karşın gene de Glum yaptığı alçı, kum, kireç karışımını tavana sürmek zorunda kalıyordu. Bunu yaparken merdivenleri, giysilerini kirlendiriyordu. Ona yardım eden Martin de baştan kirletmişti üstünü başını, giysileri temizleyiciye verilmek zorundaydı.

Zaman zaman büyük anne tavan arasına çıkıyor, akan kısımlara bakıyordu. Çinko leğenlerin arasında dolaşıyor, ağır, ipek giysinin etekleri leğenlerin kenarlarına süründüğünde garip bir ses çıkartıyor, sonra gözlüğünü takıyor, tüm varlığı sorumluluk duygusu ile yanıyordu. Her zaman, daha önce kendisi için bir iş yapmış çatı tamircisinin adresini fihrist defterinden arayıp bulmaya karar veriyordu. Gerçekten günlerce eski not defterlerini, fihristli defterlerini karıştırıp duruyor, eski makbuzlara, hesap defterlerine bakıyordu, ama çatı tamircisinin adresini bir türlü bulamıyordu. Oysa fabrikanın arvişindeki bütün dosyaları, odası tıka basa doluncaya kadar taşımıştı eve. Ancak 1913 ün makbuz defterlerinin kopyalarını getirttiğinde rahata kavuştu.

Sonra Martin'i yanına aldı. Delikanlı onu dinlemek, büyük babasının bulduğu ve bütün dünyaya sattığı reçellerin püf noktalarına, sırlarına kulak vermek zorunda kalırdı. Birinci dünya savaşı, yeni kurulmuş fabrikaya korkunç derecede iyi bir ilerleme sağlamıştı. Büyük anne öğretilerinin sonunda Martin'e yaptıkları reçellerin listesini göstermişti. Gösterdiği kâğıtlarda terte-

miz, keçe uçlu kalemlerle çizilmiş çizgiler dağların kesitlerini andırıyordu. Bununla da açlık yıllarının reçel fabrikası için ne kadar kazançlı olduğu açıkça anlaşılıyordu.«1971 yılı... 1917 yılında annen doğdu» diyordu büyük anne «En başarılı yıl bu yıl oldu. Aynı başarıya ancak 1941 yılında erişmek mümkün oldu.» Zorla bunları dinlemek, birtakım listelere, tablolara, grafiklere bakmak zorunda olan Martin'in gözüne 1933 yılından itibaren grafiklerde muazzam bir düşüş olduğu çarptı. Büyük anneden korktuğu, söylediklerini dinliyormuş etkisini uyandırmak için bu düşüşün nedenini sordu. Bunun üzerine büyük anne uzun soluklu bir açıklamaya girişti, çadır kamplarından, kitle halinde toplanan insanlardan, bu işler için kurulan tesislerden, parti günlerinden söz etti ve sonunda galip gelmiş kişilerin davranışı ile uzun, biraz sararmış işaret parmağını fabrikanın yeniden hamle yaparak istihsalin yeniden yükseldiğini gösteren 1939 yılı üzerinde koydu «Savaşı Almanların sürdürdüğü her yerde reçel endüstrisinde daima bir yükselme görülmüştür» dedi.

1913 yılına kadar olan ticari kâğıtlarla haşır neşir olduktan Martin'e -önemli- olan şeyleri anlattıktan sonra, fabrikaya telefon etti. Kırmızı boyalı fabrikanın arabası yeniden birkaç kez evle fabrika arasında gidip gelmişti, 40 yıllık evrakları almak için.

Bu arada çatı onarıcısı çoktan unutulmuş, çinko leğenler tavan arasında kalakalmıştı ve her yağmur bu leğenlerin üstünde monoton bir konser veriyor gibiydi. Pencereler de hasara uğramıştı. Bodrumdaki su pompası bozuk olduğu için

biriken su öylece duruyordu. Bolda büyük çamaşırları yıkadığında su, kalorifer dairesinde ince bir tabaka meydana getiriyordu. Sabun ve kir, çimento zeminin üstünde kaygan bir örtü haline geliyordu. Ortalık çürük kokuyordu. Tahta sandıkların içindeki patatesler farelerin ilgisini çekiyordu.

Albert'in bundan haberi yoktu. Fareleri ancak, uzun zaman sonra bir keresinde tekrar bodruma indiğinde farketti. Nella ile yaptığı uzun süren bir kavgadan sonra Rai'nin Londra'ya, kendisine gönderdiği mektupları aramak istiyordu. Bu mektuplarla Londra'dan Nella için değil, Rai için döndüğünü kanıtlamak istiyordu. Yoksa bodruma ineceği falan yoktu. Bodrumda her şeyin ne kadar pislik içinde olduğunu görünce korktu. Ötede beride, toz içindeki sandıklar, paçavralar, çamaşır yıkanan yerin girişinin yanında küflenmiş bir çuval un vardı. Işığı yaktığında çuvaldan iki farenin sıçrayarak kaçtıklarını gördü. Odesa Askerî Hapishanesi'ne girdiği günden beri farelerden korkardı. Farelerin arkasından birkaç tane kok kömürü fırlattı, korkusunu yenmeye çalışarak gaz saatinin altındaki kahverengi, tahta sandığa doğru yavaş yavaş ilerledi.

Rai kendisine pek az mektup yazmıştı. Yazdıkları on mektup ancak olurdu saysaydı, ama Rai'nin mektuplarını bir iple sarıp sandığa sakladığını da biliyordu. Nella'nın mektuplarının içinde olduğu paket oldukça büyüktü ve Leen'in mektupları iki ayakkabı kutusunu dolduracak kadardı. Kâğıtların arası simsiyah toz ve fare pisliği ile doluydu. Odesa'daki Alman Askerî Ha-

pishanesinde geceleri fareler suratının üstünden atlayarak kaçıp giderlerdi. Onların tüylü, yumuşak karınlarını hissederdi yüzünde, bağırırdı, bağırmasından kendisi de korkardı. Pis kâğıt demetlerini sandıktan çıkarırken Nella'ya ve büyük anneye pisliklerinden dolayı küfür ediyordu.

Boş sandıkların, reçel kutularının bulunduğu köşeden bir gürültü duydu aniden. Karanlık köşeye doğru gitti, tahta kapağı açtı, kinle eline ne geldiyse karanlık bodrumun içine savurdu, bir süpürge sapı, kırık bir saksı, Martin'in patenlerinin iskeleti vardı savurdukları arasında. Kendisinin sebep olduğu gürültü kesildikten sonra ortalık yeniden sessizleşti.

Sandıkta savaştan önce ve savaş sırasında Nella'ya yazdığı kendi mektupları da vardı. O anda on yıldan beri ilk defa yazdıklarının hepsini yeniden okumaya karar verdi. Okuyacaklarının arasında muhakkak Rai'nin yazdığı şiirler, Absalom Billig'in mektupları da vardı. Bütün bunların yanında öncelikle aradığı Schurbigel'in mektuplarıydı. Bu mektupları Rai muhakkak birtakım açıklamalar, yorumlarla süslemişti. Gene 1940'da yazılan bu mektuplarda Schurbigel Fransa galibiyetini kutluyor, Alman gençliğini coşturan gazete makaleleriyle Fransa'nın yenilgisini tüm olarak kesinleştirmeye çalışıyordu. Rai'nin birkaç yazısı ve savaş öncesi zamana ait yazdığı mektuplar da olacaktı aradıkları içinde.

Yalnız Rai'nin küçük bir paket halindeki mektuplarını aldı, sonra Nella'nın mektuplarını kavradı eli. Üzerinde SUNLİGT yazılı bir karton kutu görünce durakladı. Sandığın tabanını he-

men hemen yarısına kadar kaplayan kutuyu çekti, çıkardı, üzerindeki pisliği temizlemek için duvara vurdu, her iki mektup paketini ve karton kutuyu alıp yukarıya çıktı. Nella odasında oturmuş ağlıyordu. Albert'in bodrumdan çıkışını görmek için kapıyı açık bırakmıştı, ama Albert koridordan, açık kapının önünden geçip gitti. Yıllardan beri aralarında hep aynı nedenlerle ortaya çıkan sonra da barışmayla biten anlamsız kavgalar yüzünden utanıyordu.

Üzerinde SUNLİGT yazılı karton kutuyu odasına bıraktı, iki paketi de bunun üzerine koydu, iyice temizlenmek için banyoya gitti. Bodrumda kocaman farelerin cirit attığını düşündükçe tiksiniyordu. Gene ani bir tiksintiyle giysilerini değiştirmeye karar verdi.

Banyodan geri döndüğünde, Nella helâ kapısı açık, odasında oturuyordu.

«Kahve içmeye gelmez misin?» diye seslendi Nella.

«Hemen geliyorum» dedi Albert.

Telefon rehberinden duvarcının, çatı onarıcısının, dezenfektecinin telefon numaralarını çıkardı, dördüne de ayrı ayrı telefon etti, gelmelerini söyledi hepsinin de. Bütün bunları sekiz dakika içinde halletmişti. Nella'nın odasına gitti, Nella'nın karşısındaki koltuğa oturdu.

«Bodrumda farelerin cirit attığını biliyor muydun?» dedi.

Nella omuz silkti «Bolda bir keresinde yakın-

mıştı bu konuda» dedi.

«Patatesler filizlenmiş» dedi Albert kızgın bir şekilde «Ortalık çürüyen yiyecek maddeleriyle dolu, yarım çuval un küflenmiş vaziyette çamaşırhanenin girişinde duruyor, bütün erzakımız bozuluyor, iyice boşaltmadığınız reçel kutularında fareler cirit oynuyor, pislik içinde her taraf.»

Nella alnını kırıştırdı, susuyordu.

«Bu Allahın belası ailenin içine girdiğimden beri pislikle, düzensizlikle savaşmayı denedim, ama baban öldüğünden beri sizinle başa çıkamaz oldum. Neredeyse insanın eline tabanca alıp öyle bodruma inesi geliyor. Hani eksistanyalist güzel bir film de pekâlâ çevrilebilir orada, hem de bedava tarafından.»

«Kahveni al» dedi Nella.

Albert kahve fincanını kendisine doğru çekti. Üzerindeki sütü karıştırdı «Çatıyı ve tavanları onartacağım, bodrumu dezenfekte yaptırıp su pompasına baktıracağım. Bu pislik içinde bulunması, bütün bu rezaletlere tanık olması Martin için iyi mi olur sanıyorsun?»

«Böylesine düzenden yana, böylesine hamarat olduğunu bilmiyordum» dedi Nella yorgun bir vaziyette.

«Evet bazı şeyleri hiç bilmiyorsun. Örneğin Rai'nin gerçekten iyi bir ozan olduğunu da bilmiyorsun. Ama ben yapacağımı biliyorum. Fareler yiyip bitirmeden aşağıdaki sandıktan Schurbigel'in mektuplarını arayıp ortaya çıkaracağım.»

«Rai benim kocamdı. Onu seviyordum, onunla ilgili her şeyi seviyordum. Fakat şiirleri bütün

bunların yanında en az hoşuma giden şey olmuştu. Yazdığı şiirleri anlayamıyordum. Sadece -keşke ozan olmasaydı da yaşasaydı- diye düşünüyordum. Sen aradığın mektupları buldun mu?»

«Evet», dedi Albert «Buldum ama artık sözünü etmememiz gereken bu eski öykü yüzünden işi tartışmaya dökeceğimden dolayı üzgünüm.»

«Hayır, üzülme. İyi olur aslında tartışmamız. Gereksiz bulduğum halde gene de mektupları okumayı ben de istiyorum; çünkü Londra'dan geri dönmende senin haklı, benim haksız olduğumu biliyorum, ama gene de mektupları okumak istiyorum. Benim için çok iyi olacak onları okumam.»

«Oku ve sakla, istersen yakabilirsin de. Bu konuda haklı olduğumu kanıtlamak istemiyorum ben. Yalnız insan yıllar öncesi şunu ya da bunu daha başka türlü yapsaydım diyor. Bu da anlamsız oluyor tabii bir yerde.»

«Öncelikle Rai'nin mektuplarını bir kez daha okuyacağım. Düşündüklerimin doğru olup olmadığını, gerçekten ölmeyi arzulayıp arzulamadığını gün ışığına çıkarmak istiyorum.»

«Mektupları okursan Schurbigel'den gelenleri lütfen atma. Rai'ye başkalarından gelen mektupların da hiç birini atayım deme sakın.»

«Hayır, hayır, hiç birini atmayacağım. Ben sadece Rai ile ilgili olan söylediğim noktaların açıklamasını bulmaya çalışacağım. Biliyorsun, babam onun askere gitmesine engel olacaktı neredeyse, hatta savaşa da katılmayacaktı, eminim buna. Babamın yüksek rütbeli ordu mensupları ile ilgisi vardı, fakat Rai hiçbirini istemedi. Askerlikten muaf tutulmasını istemiyordu.

Dünyada savaştan nefret ettiği kadar hiç bir şeyden nefret etmezdi oysa... Bazan - ölmek istiyordu diye düşünüyorum. Sık sık aynı şeyi düşünüyorum hep. Herhalde bu Geseler'e olan kinimin neden hep yapmacık bir kin olduğunun bir nedeni olsa gerek.»

Albert, Nella'nın bakışlarını yakaladı ve «Geseler'in bu konuyla ne ilgisi var?» dedi.

«Oh, hiç hiç... Sadece düşündüm ki... Sen, sen Rai'den söz etmezsin. Bilmen gerekirdi bunu, ama sözünü bile etmedin hiç bunun.»

Albert susuyordu. Rai ölümünden önce, son haftalarda, vurdumduymaz olmuştu tamamen. Yorgun argın, öteye beriye koşup durmuş, aralarındaki arkadaşlık bitmişti sanki. Sigaralarını paylaşmıyor, yataklarını düzeltmede, silâhlarını temizlemede birbirlerine yardım etmiyorlardı artık. Rai birçok piyadenin olduğu gibi yorgundu ve onlardan pek farklı bir yanı yoktu. Yalnız, zaman zaman içindeki kin duygusu alevleniyordu.

«Bir şey daha var» dedi Nella «Sözünü hiç etmediğin, üzerinde durmadığın bir şey daha var.»

Albert, Nella'ya baktı, boş fincanı ona uzattı. Nella fincana kahve koydu, Albert'in tereddütte bulunduğu şeylerden kurtulabilmek için kahvenin içindeki sütü karıştırmaya ve şekeri eritinceye kadar zamanı vardı.

«Söylenecek fazla şey yok, aslında» dedi Albert. «Rai yorgundu, bitkindi. Herhalde bu konuda konuşmamam, işin iç yüzünü bilmediğim içindi. Ne olursa olsun pek fazla bir şey bilmiyordum.» Birden, üzerinde SUNLİGT yazılı karton kutu geldi aklına. Bunu vaktiyle bir satıcıdan almıştı. Satıcıyı da düşünüyordu bu arada. Ka-

ranlık çökmüştü. Odasına gitmek istemiyordu. Odası kendisini doğru dürüst ilgilendirmiyordu. Yağlı, acı kokulu kömür dumanı, mobilyaların, giysilerin, yatak takımlarının içine sinmişti. Leen'in ispirto ocağı taburenin üstünde duruyordu. Leen'in taşırdığı çorbayla yapış yapıştı her tarafı.

«Rai durgun, hiç bir şeye aldırış etmeyen bir insan olmuştu» dedi. Albert, Nella ona baktığında. «Fakat bu durumu, ben İngiltere'den döndüğümde başlamıştı. Dört yıldan beri hoşlandığı şeyleri yazmaz olmuştu.» Albert savaş patladığında hüküm süren o korkunç sesizliği düşündü. Bir an için bütün dünya derin bir sesizliğe gömülmüştü. Hazır durumdaki mekanizmayı kavrayan dişli yerine oturunca makina çalışmaya başlamış, etkisi tüm vurdumduymazlığı, aldırışsızlığı kuvvetlendirmişti.

Nella sigara tuttuğunda başını salladı, elini otomatik olarak cebine götürdü, Nella'nın sigarasını yaktı, onun bakışlarından kurtulmaya çalıştı.

«Gerçek bu» dedi Albert «Gizli saklı hiçbir yanı yok. Yalnız, bir ozan için kendi sloganına her yerde rastlaması hiç de iyi olmasa gerek. Reçel sloganını demek istiyorum. -İşte benim savaşa katkım... Savaşa karşı verdiğim- demişti Rai bir defa ve babanın fabrikasında imal edilen bu reçel kutusunu ayaklarının altına almış, ezmişti. Winiza'daki pazarda olmuştu bu. Sonra parasını ödedik, reçel kutusunun sahibi olan kadından özür diledik.»

«Sonra?» dedi Nella. Albert onun sansasyonel

bir sonuç bekliyormuş gibi meraklandığını gördü.

«Sonra bir şey olmadı» dedi «14 gün sonra öldü Rai, ölümüne giden yol bile reçel kutularıyla doluydu. Bu durum, her yerde bunları görmemiz, ikimiz için de bir darbe olmuştu tabii. İkimizin de asabını bozuyor ve bizden başka da hiçkimsenin gözüne çarpmıyordu meretler, Yalnız.. Eğer sana söylersem benden nefret eder kızarsın bana.»

«Senden nefret etmem, sana kızmam o kadar önemli mi sence?»

«Tabii önemli.» dedi Albert «Hem de çok önemli.»

Albert, gözlerini Nella'dan ayırmamış, yüzünü seyre dalmıştı. Nella'nın yüzü hiç değişmiyordu. Sadece sigara paketine elini uzatıyor, bir sigara alıyor, yakıyordu daha bir önceki sigarası yarı olmadan, dumanı kül tablasında tüter dururken.

«Her şey bir yana, Nella» dedi Albert «Artık bu konuda konuşmak istemiyorum. Biliyoruz ki, Rai öldü. Nasıl öldüğünü de biliyoruz. İşin detaylarına inmek saçma olur.»

«Anlattığın gibi seninle konuşmaz mıydı gerçekten?»

«Konuşmazdı. Ses telleri zedelenmişti. Sadece yüzüme bakardı. Onu tanıdığım için bakışlarından, el hareketlerinden birkaç şeyin anlamını çıkarabilirdim. Savaşa kızdığını, kendi kendisine kızdığını, seni sevdiğini, Martin ile ilgilenmem için bana ricada bulunduğunu anlardım. Yazdığın mektupta gebe olduğunu yazmıştın sen. Hepsi bu kadar.»

«Hiç dua etmez miydi? Halbuki sen daima..»

«Dua etmez olur muydu, ederdi. Fakat bunu hiç kimseye, hiç bir zaman söylemeyeceğim. Eğer sen bunu o domuzlardan birine söylersen, öldürürüm seni. Ciddi söylüyorum. Bu onlar için tam bir yemeklik olur ve öykü böylece sona erer aksi halde.»

Nella ikinci sigarayı farketti ve gülümseyerek söndürdü birincisini.

«Bunu kimseye anlatmayacağıma söz veriyorum sana.»

«Bu insanlarla ilgini kesmen çok daha iyi olurdu.»

«Martin'e de anlatacak mısın bütün bunları?»

«Daha sonra, vakti gelince anlatırım.»

«Peki ya Geseler?»

«Ne olmuş Geseler'e?»

«Hiç bir şey» dedi Nella «Bazan ona karşı şiddetli bir kinim olmadığını hissediyorum.»

«Aslında beni» dedi Nella «Birkaç gün rahat bırak beni. Çeşitli konuları rahat bir kafayla düşünmek zorundayım... Mektupları bana ver lütfen.»

Albert kahvesini bitirdi, odasına gitti, ikinci mektup paketini de getirip Nella'nın önüne, masanın üstüne koydu.

Günlerce ustalarla uğraştı. İşlerin nasıl yapılması gerektiğini, fiyatlarını kararlaştırdı. Bodrumdaki su pompası, çatı ve üst katın tavanları onarıldı yeniden. Bolda, şimdi her çamaşırdan sonra suyu bodrumdan kanalizasyona pompalayabiliyordu. Bodrum temizlendi, dezenfekte edildi, küflenen erzaklar; eski, yırtık elbiseler ortaya çıkarıldı. Patateslerin filizleri oldukça uza-

mıştı.

Albert koridorun penceresindeki yeşil camları da çıkarttı. İçerisi iyice aydınlanmıştı. Büyük anne Albert'in bu hamaratlığına başını sallayıp duruyor, odasından sık sık çıkıyor, ustaları seyrediyor, onarım bedelini ödiyeceğini söyleyerek herkesi şaşırtıyordu. Nella'ya göre bu karar, büyük annenin çek defterine olan sevgisinden ileri geliyordu. Büyük anne çek defterini çocuksu bir gururla kullanırdı. Çek defterini yazı masasının çekmecesinden büyük bir sevinçle çıkarır, açar; yaşlı, büyük bir iş adamının yüz ifadesiyle mavimtrak çeki doldurur, kurular, şık bir hareketle yırtardı. Yaprağın koçandan ayrılırken çıkardığı sesle birlikte kırmızı yüzünde mutlu bir gülümseme belirirdi. Kırk yıl önce, daha 23 yaşındayken çek defterine kavuştuğu andan itibaren bu çocuksu sevincinden en ufak bir şey kaybetmemişti. Bir sürü çek defteri vardı. En ufak bir şeyi bile çekle öderdi. Hatta lokanta ve pastanedeki masraflarını bile çekle öder, Martin'i iki paket Tomahawk sigarası almak için gönderdiğinde, dört liralık bir çek yazar verirdi eline. Ödemesi gereken hiç bir şey kalmayınca, sigara stokları tamam, buzdolabı dolu olunca, evde oda oda dolaşır para dağıtırdı. Tek amacı çek yazmak, çeki koçanından koparırken çıkardığı hızar sesine benzer müziği duymaktı. Tomahawk sigarası ağzında, elinde çek defterini sallayarak oda oda dolaşır dururdu. Tıpkı idrarından kan geldiği zamanlar idrar şişesi elinde dolaştığı gibi.

«Eğer paraya ihtiyacın varsa sana yardım edebilirim» derdi. Hemen bir iskemleye oturur, dolma kalemini açar-bunu da çocuksu bir gurur-

la kullanırdı- «Ne kadar olsun» diye sorardı. Glum bu fırsatlarda ona karşı en fazla nazik davranan kişi olurdu, yüksek bir rakam söyler, yanına oturur, uzun zaman üç aşağı beş yukarı, nihayet büyük anne çeki yazıp koparıncaya kadar, pazarlığa girişirdi. Büyük anne gider gitmez, herkesin yaptığı gibi Glum da çeki yırtar, çöp kutusuna atardı. Fakat çoğunlukla büyük anne odasında otururdu. Hiç kimse bütün gün ne yaptığını tam olarak bilemezdi. Ne telefona cevap verir ne kapı zili çalındığında kapıyı açardı. Çoğu zaman öğleye doğru odasından çıkar; kalın, çiçekli sabahlığı ile kahvaltısını almak için mutfağa giderdi. Sadece öksürdüğü duyulurdu; çünkü odası, durmadan sigara içtiği için dumanla dolmuştu. Dumanlar gri bulutlar halinde koridora dolardı. Böyle günlerde, hiç kimseyi, Martin'den başka hiç kimseyi görmek istemezdi. Martin'i de kendisi çağırırdı odasına.

Martin, büyük anne çağırır çağırmaz hemen kaçardı, ama çoğu zaman büyük anne onu yakalar, kolundan tutup odasına sürüklerdi ve çocuk saatlerce onun konuşmalarını dinlerdi. Din dersi konusunda bildiklerini ortaya koymak, onun hayat ve ölüm konusundaki sözlerini dinlemek zorunda kalırdı. Büyük anne ile birlikte okula giden Bolda kıkırdaya kıkırdaya büyük annenin din dersinden hiç bir şey bilmediğini anlatır dururdu.

Oda tamamen sigara dumanı ile kaplı olduğu için güçlükle nefes alan Martin, büyük annenin yazı masasının karşısındaki koltuğa oturur, açık duran yatağa, kirli kahvaltı masasını, tabağı, fincanı seyrederdi. Sigara dumanlarının aldığı farklı renklere, büyük annenin ağzından çıkardı-

ğı, yarısı ciğerlerinde kalan, yarısı odaya dolan dumanlara bakardı. Büyük anne otuz yıldan beri sigara içtiği için gururlanırdı. Sonra ağzından, ciğerlerinde süzülmüş, biraz maviye çalan bir yığın gri sigara dumanı çıkardı. Bu kuvvetle dışarı fırlatılan dumanlar birkaç saniye toplu halde bir arada bulunur, sonra sessiz sedasız odanın içinde, çeşitli yerlerde, tavanda, yatağın altında, aynanın önünde didiklenmiş pamuk yığınları gibi birikir dururlardı.

«Senin baban şehit düştü, değil mi?» dedi büyük anne Martine.

«Evet.»

«Şehit düşmek ne demek?»

«Savaşta ölmek, vurulmak.»

«Nerede vurulduğu baban?»

«Kalinowka yakınlarında.»

«Ne zaman?»

«7 Temmuz 1942 de.»

«Peki, sen ne zaman doğdun?»

«8 Ekim 1942 de.»

«Babanın ölümüne sebep olan adamın adı ne?»

«Geseler.»

«Bir daha söyle bu adı.»

«Geseler.»

«Bir daha.»

«Geseler.»

«Neden bu dünyada yaşıyoruz biz?»

«Tanrı'ya hizmet etmek, onu sevmek ve bu sayede cennete gitmek için. »

«Bir çocuğun babasını elinden almanın ne demek olduğunu biliyor musun?»

«Evet» dedi Martin.

Martin bunun ne demek olduğunu biliyordu. Diğer çocukların babaları vardı. Örneğin Grobschik'in kocaman, sarışın bir babası vardı. Weber'in kısa boylu esmer bir babası vardı. Babası olan çocukların okuldaki durumları, olmayanlarınkinden daha zordu. Sır dolu bir kanun hüküm sürüyordu sanki hayatlarında. Weber dersini iyi öğrenmediği zaman Brielach'dan daha ağır bir şekilde azarlanırdı. Öğretmen yaşlı bir adamdı, saçlarına ak düşmüştü. Bir oğlunu savaşta kaybetmişti. Babası olmayan çocuklar için de bu durum «Babasını savaşta kaybetmiş» diye belirtiliyordu. Çocuklardan biri teftişlerde isteneni veremeyince, durum okul müdürünün kulağına fısılanırdı. Sınıfa yeni gelen öğrenciler için öğretmen-babasını savaşta kaybetmiş- derdi. Babasını bir şemsiye gibi bir yerde unutmuş, ya da para kaybetmiş gibi geliyordu Martin'e. Sınıfta tam yedi arkadaşının babası yoktu artık: Brielach, Welzkam, Niggemeyer, Poske, Behrent ve Martin. Bir de Grebhake vardı onlardan ayrı olarak. Fakat Grebhake'nin yeni bir babası vardı. Bunun için de o meçhul kanun Grebhake'nin üzerinde, diğer babası olmayanlar kadar koruyucu etkisini göstermiyordu. Korumanın da nüansları vardı. Gerçek ve tam korumanın faydasını üçü görüyordu yalnız: Niggemeyer, Poske ve Martin. Bunların nedenlerini Martin, yıllar süren gözlem ve tecrübelerden sonra çıkardı ortaya: Grabhake'nin yeni bir babası vardı. Brielach ve Behrent'in annelerinin ölen babalarından olmayan çocukları vardı. Çocukların nasıl dünyaya geldiğini biliyordu. Albert amcası ona her şeyi açıklamıştı. Çocuk, bir erkekle bir kadının beraber yatıp birleşmesinden sonra

meydana geliyordu. Brielach ve Behrent'in anneleri kendi kocaları olan erkeklerle değil, amca olan erkeklerle birleşiyorlardı. Bu olay giderek, yarı yarıya sır dolu bir başka kelimeyle açıklanmıştı: NAMUSSUZ. Welzkam'ın annesinin amcasından hiç çocuğu olmamasına rağmen o da namussuzdu. Çünkü bu daha geniş bir bilgiyi, bir tecrübeyi gerektiriyordu. Erkeklerle kadınlar çocuk yapmadan da birleşebilirlerdi. Ve bir kadının herhangi bir amcayla birleşmesi ahlâksızlık, namussuzluktu. Anneleri ahlaksız olan çocuklar, tuhaf bir şekilde, anneleri ahlaksız olmayan çocuklardan daha az korunuyorlardı... En kötüsü başka amcalardan çocukları olan annelere sahip çocukların bu korunmadan en az payı almalarıydı. Ahlaksız annelerin, korunmanın derecesini bu kadar küçültmeleri açıklanamayacak derecede acıydı. Babası olan çocukların durumları ise apayrıydı. Onlarda ahlaksızlık, namussuzluk yoktu.

«Dikkat et» dedi büyük anne «Soru 35: İsa Peygamber dünyanın sonunda neden tekrar geri gelecek?»

«İnsanları yargılamak için.»

Acaba o zaman kurulacak olan mahkeme ahlaksızları mı yargılayacaktı?

«Uyuma» dedi büyük anne «Soru 80: Günahkâr kime denir?»

«Tanrı'nın yasaklarını bile bile çiğneyenlere günahkâr denir.»

Büyük anne, Martin'i din dersinden soru yağmuruna tutmaktan hoşlanıyordu. Fakat çocuğun tek boş yanını bulamamıştı daha. Kitabı kapadı, yeni bir sigara yaktı, dumanı içine çekti derince.

«Zaman gelir büyürsen» dedi büyük anne sevimli, sevimli «Anlayacaksın bunun neden...»

Bu andan itibaren Martin, artık büyük anneyi dinlemiyordu. Çünkü bitiş konferansına geçmişti büyük anne. Bu konferansta soru yoktu artık. O halde en ufak bir dikkat göstermesi gereksizdi. Büyük anne şimdi, görevlerden, paradan, tatlı çeşitlerinden, büyük babadan, kendi babasının şiirlerinden söz edecek, kesip özenle karton üstüne yapıştırdığı gazete kupürlerini okuyacaktı ona.

Niggemeyer ve Poske'nin de anneleri ahlaksız değillerdi. Fakat onlar Martin kadar korunmanın tadına varamıyorlardı. Martin bunun da nedenini çok iyi anlamıştı: Niggemeyer ve Poske'nin de babaları şehit düşmüş, ama anneleri başka adamlarla birleşmiyorlardı. Martin'in babasının arada sırada gazetelerde adı geçiyordu ve annesinin parası vardı. Niggemeyer ve Poske bu iki önemli noktadan yoksundu. Babalarının isimleri gazetelere geçmiyordu. Annelerinin de az paraları vardı.

Bazan bu iki önemli noktadan o da yoksun olsun istiyordu. Çünkü bu korunma üstünlüğüne sahip olmayı istemiyordu. Bu konuda hiç kimseyle konuşmuyordu. Ne Brielach ile ne de Albert amca ile. Günlerce sınıfın en kötüsü olmak, öğretmenini kendisini korumamaya zorlamak, her gün dayak yiyen Weber gibi olmak için zorluyordu kendisini: Babası şehit düşmeyen, babasının parası olmayan Weber gibi.

Fakat öğretmen onu korumakta devam ediyordu. Yaşlıydı, saçlarına ak düşmüştü, yorgundu ve bir oğlunu savaşta kaybetmişti. Soruların

doğru cevabını vermek istemediği zamanlarda öğretmen öylesine acı dolu bakışlarla bakıyordu ki yüzüne, ister istemez doğru cevabı veriyordu Martin.

Büyük anne konferansına devam ederken, Martin sigara dumanlarının gittikçe nasıl üstüste bindiklerini, sıkıştığını seyredebiliyordu. Zaman zaman büyük annenin yüzüne bakması yetiyordu; onu dinliyor kanısını uyandırmak için. Sonra yeniden kendisini ilgilendiren şeyleri düşünmeğe devam ediyordu: Brielach'ın annesinin ekmekçiye söylediği o çirkin sözü -Brielach'ların evinde, duvara yazılan o kelimeyi- iki, üç, en fazla beş dakika sonra dışarıda, evin önündeki çimenlikte başlayacak olan futbol maçını düşünebiliyordu. İki dakika kalmıştı. Büyük anne konuşmasını reçel çeşitlerine çevirmişti. Gerçekten Martin'in reçel fabrikasını devam ettireceğini mi sanıyordu yoksa? Hayır, Martin bütün hayatı boyunca futbol oynayacaktı. Futboldan hem hoşlanıyor, hem de korkuyordu. 20-30 yıl futbol oynayabileceğini düşünüyordu. Bir dakika kalmıştı. Büyük annenin çek defterinden kopardığı yaprağın çıkardığı sese kulak verdi. Büyük anne Martin'i kendisini dikkatle dinlediği ve din dersindeki kusursuz bilgisi için daima bir çekle mükafatlandırırdı. Büyük anne çeki katladı, Martin ikiye katlamış mavimtrak kağıdı aldı. Bunun artık gidebileceği demek olduğunu anlıyordu. «Teşekkür ederim büyük anne» dedi, kapıyı açtı, bir yığın sigara dumanı kendisiyle birlikte koridora çıktı...

9. BÖLÜM

Albert karton kutunun içinden çıkacak şeylerden korkuyordu. Fakat bir yandan da merak ediyordu bunları. Çünkü karton kutunun içinde Leen'in ölümünden önce ve sonra Londra'da yaptığı resimlerin bulunduğunu biliyordu. Resimlerin kötü olmasından korktuğu gibi, bunların umduğu gibi kötü çıkmamasını da istiyordu; çünkü şimdi «Evde Hafta Sonu» gazetesi için bir seri karikatür çizmek zorundaydı. Günlerce aklına çizecek hiç bir konu gelmiyordu. Bunun acısı altında eziliyordu. Karton kutuyu Glum ile evde yalnız olduğu bir gün açtı. Nella'nın annesi Martin ile kente inmişti. Martin'in büyük annesi ile taksiye bindikleri andaki yüz ifadesi hala gözlerinin önündeydi. Nella sinemadaydı. Tamamen değişmişti, garip bir sinirlilik içindeydi. Albert Nella'nın kendisinden bir şeyler sakladığını seziyordu. Karton kutuyu saran ipi çözerken Nella ile konuşmaya karar verdi. Kutunun üstüne Londra'da yapıştırdığı adres hâlâ okunabilir durumdaydı: -Bay Raimund Bach-. Adres kağıdını yapıştırdığı yapıştırıcı maddenin kokusunu alır gibiydi. Küflenmiş hamur kokusu geliyordu burnuna. Adresi Leen'den aldığı una su katarak yaptığı tutkalla yapıştırmıştı.

Düğmeleri çözdü, ipi çıkardı, ama kutuyu açmadı. Pencereden bahçeye bakıyordu. Bahçede Martin'in arkadaşları Heinrich ve Walter futbol oynuyorlardı. Çocuklar süt kutularından yaptıkları kalelere karşılıklı şutlar çekiyordu. Konuşmuyorlardı, ama oyunu büyük bir heyecan ile oynadıkları belliydi. Çocukları seyrederken Londra'da Leen ile geçirdikleri yıl geldi aklına. Güzel bir yıldı o yıl. Evlendiklerinden sonra Leen'in evlenmemiş bir kızın alışkanlıklarını korumasına karşın gene de çok mutlu olmuştu o yıl.

Leen, elbise dolabından, mobilyadan nefret ederdi. Her gün, nesi var nesi yok, hepsini yatağın üstüne atardı: Kitaplar, defterler, gazeteler, dudak boyaları, kağıt torbalarda meyva artıkları, şemsiye, şapka, kasket, manto, geceleri komidinin başına geçerek baktığı çocukların ev ödevleri, kompozisyonlar, hepsi yatağın üstüne yığılırdı. Akşamları, ya da öğleden sonraları gazeteleri okumak için yatağına uzandığında, ekmek kırıntılarını arar bulur, diğerlerini elinin tersiyle yere iterdi. Defterler, şemsiye, meyveler, her şey ya yatağın altına yuvarlanır ya da odanın içine dağılırdı. Sabahları hepsini yeniden toplar, yeniden yatağın üstüne yığardı. Yalnız bir keresinde doğru dürüst ütülenmiş bir elbise giymişti, o da evlendiği gündü... Kentin kenarındaki eski bir villanın yemek salonunda çalan orkestra, her şeyin sanat dışı olduğu, ama görkemli bir şekilde etki uyandırışı, kızartılmış ekmeğin kokusu, kukulâtalı cübbesiyle papaz, kulağa bir garip gelen latincesi, latincesinden daha garip ingilizcesi, ölümün, onları ayırmasına kadar olan sahneler geç-

si gözünün önünden...

Fakat tam o gün, Leen'in ütülü elbisesini giyinmek zorunda olduğu gün, Leen'in annesi İrlanda'dan getirdiği elbiseyi otelde ütülemiş, titizlikle dolaba asmıştı. Leen bir ucube olmuştu. Ütü onun kullandığı eşyalar arasında yoktu. Ütüler ağırdı, ütülü elbiseler ise hiç yakışmıyordu ona.

Düğünden sonra ilk hafta Leen'in yatağında yatıyorlardı, ama Albert'in gözüne uyku girdiği gece yoktu. Çünkü Leen genç bir tay gibi huzursuzdu. Uyurken yatakta öteye beriye döner, tepinir, yorganı ayaklarıyla atardı. Durmadan kımıldanır, sanki zıplardı yatakta. Albert'i tekmeler, yumruklardı, acaip sesler çıkartırdı. Albert gece yarısı kalkar, ışığı yakar, lambanın etrafına bir gazete geçirir, uyumayı düşünmenin yersiz olduğunu bildiği için okumaya koyulur, sabırla Leen'in yere attığı yorganı üstüne örter, zaman zaman onu yana doğru iterdi. Sakin yattığı bir kaç dakikalık zamanlarda Albert, Leen'e döner tüm dolğunluğu ile profili dururdu yanında. Daha sonra ışığı söndürerek, karanlıkta yanına yatar, kendini mutlu hissederdi. Bazan yatağın arasına sıkışmış, ya da Leen'in hızlı itişiyle yataktan yere düşmemiş bir şey kımıldanmaların etkisiyle sıkıştığı yerden kurtulur yere düşerdi. Bunlar ya bir kaşık, ya bir kurşun kalem ya da bir muz olurdu. Bir defasında halının üstünde pişmiş bir yumurta yuvarlandı, yatağın ayak ucunda durdu kaldı. Albert yataktan kalktı, yumurtayı aldı, soydu ve gece yarısı yedi onu. Çünkü Albert o saatlerde acıkırdı hep.

Sabahları Leen kalktığında Albert çoğunlukla pek az uyumuş olurdu. Leen kentin banliyosun-

daki bir rahibe okulunda öğretmenlik yapıyordu. Albert sabahları onun okul malzemelerini aramasına yardım eder, bulduklarını deri çantasına doldururdu. Camı çatlamış büyük çalar saati seyre koyulurdu. Her gün yataktan yere, yerden yatağa uçan eşyalar arasındaydı bu saat, ama çok iyi işliyordu. Albert saatten gözünü ayırmaz, Leen'in evden çıkması gereken saati söylerdi. Pijamasıyla yatakta oturur, sabah gazetelerini okurdu. Leen bu sırada ispirto ocağının başında durur, çay, çorba pişirirdi. Saatin yelkovanı sekize beş kalayı gösterir göstermez Leen çantasını kapar, Albert'i öper, merdivenlerden uçarcasına iner, otobüse koşardı. Bazen çorbası ocağın üzerinde kalırdı. Albert bu yulaf çorbasını hırsla içer, tekrar yatağa girip saat on bire kadar uyurdu.

Albert, Leen'e düzenin titizlikle düzenlenmiş bir dolabın, temiz bir ocağın ne demek olduğunu anlatırdı. Bir gün gizlice eskiciden bir dolap alıp Leen'in okulda olduğu sırada eve getirdi. Her şeyi güzelce dolabın içine yerleştirdi. Leen'in bütün eşyaları, askılara asılmış giysileri her şey düzenli, büyük annesinden öğrendiği gibi tam bir Almana yakışır şekildeydi. «Dolap çamaşır kokmalıydı, yeni yıkanmış çamaşır kokmalıydı.» Fakat Leen dolaptan nefret ettiği için onu kıramamış dolabı zararına başka bir eskiciye satmıştı Albert. Leen'in tahammül ettiği tek şey, mutfaktaki raftı. Bu rafa ocağı, su kabını, konserve kutularını, türlü çeşitli bardaklarını, hazır çorbalık paketlerini koyardı. Çok iyi yemek pişirirdi. Albert, Leen'in yaptığı çayı çok severdi. Tavşan kanı gibi çay yapardı Leen. Öğleden sonraları Leen

okuldan dönünce, ikisi de yataklarına yatar, sigara içer, kitap okurlardı. Bu sırada çaydanlık yataklarının arasında bir taburenin üstünde dururdu. Yalnız iki ay boyunca Albert önceleri düzensizlik dediği şeyin acısını çekti. Leen'in çok az şey istemesinden yakınıyordu. Bir kenara iki yatak çarşafı daha koymak, yedekte bulundurmak istiyordu, ama Leen'in dolaptan nefret ettiği gibi yedekte bulundurulacak şeylerden de nefret ettiğini biliyordu. Dolaptan neden nefret ettiğini daha sonra anladı; çünkü dolaplar hep yedek eşyalarla dolardı. Leen balonları, sinemayı severdi. Bütün hareketliliği, canlılığı yanında oldukça da mutaassıptı. Kiliseye berbat tutkunluğu vardı. Öğretmenlik yaptığı rahibe manastırında Albert rahibelerin kendisine -Miss Cunigans husband- dedikleri için çok kızardı. Üstelik aç olduğunu anladıkları için kahvaltılıkları önüne yığarlardı. Fakat bu yalnız başlangıçta böyleydi. Giderek rahibelere ısınmıştı. Sekiz dilim domates yer, rahibelerin iştahı üzerine yaptıkları esprilere gülmelerine aldırmazlardı. Leen pazarları kızlarla -hockey- oynardı. Albert onun mutaassıplığına gülerken, çıkardığı şahane oyunları da takdirle karşılardı. Oyun bittiğinde Albert onunla sahanın etrafında üç tur koşmak zorunda kalırdı. Hockey takımının kızları ve diğer yatılı kızlar sahanın etrafında durur, onu teşvik ederlerdi. Leen'den önce turu tamamladığında büyük bir gürültü kopardı. Hemen hemen her zaman kazanırdı bu yarışı. Vaktiyle iyi koşucular-dan sayılırdı. Surrey'e doğru yola çıkar, saatlerce çimenlerin üstünde, ağaçların arasında yürür, herhangi bir yerde Leen'in hiç çekinmeden -Evli-

liğin Tadı- dediği şeyi tadarlardı. O zamanlar Albert 25, Leen tam 20 yaşındaydı.

İş günleri çoğunlukla saat on bire kadar uyurdu Albert. Çünkü işi olduğu şahıslar ancak onbir buçukta ortaya çıkarlardı. Bunun yanında huzursuz geceler onu yorgun bırakırdı. Canı istemeye istemeye, kelime hazineleri kıt, dördüncü dereceden politikacıların ağzından sabah kahvaltılarında bir şeyler almaya çalışırdı. Öğrendiği şeylerin çoğunu hiç bir zaman bu politikacılardan değil, aksine dört beş ağız değiştirerek ulaştığı kötü gazetecilerden öğrenirdi. Daha sonra oturur topladığı bilgileri yazı şekline dönüştürürdü. Bunun daha uzun süre böyle devam etmeyeceğini de biliyordu. Üstelik küçük meyhanelerden birine oturur, hafif bir viski alır, Leen'i beklerdi. Yanında daima esprileri kendisinden olan resimleri çizer, ya da gazetelerde geçen esprileri resimlerdi. Odasındaki karton kutunun içinde yığınla resim vardı. Yüzlerce resim. Leen'in ölümünden sonra yaptığı bu resimleri Rai'nin adresine Almanya'ya yollamıştı.

Kutunun içinde yüzlerce resim vardı, ama kutuyu açmıyor, bahçede birbirlerini gol yağmuruna tutan çocukları seyrediyordu. Belki de resimleri iyiydi, ve her hafta bu resimlerden zahmetsizce faydalanacaktı.

Çocukları seyrederken bir kağıda Bolda'nın portresini çizdi, ama kalemini tekrar yana fırlattı.

Vaktiyle edindiği bilgiler hep yetersizdi. Almanya'ya göndereceği bilgiler isteneni karşılamıyordu. Londra'da nazi gazetelerinden birinin muhabirliğini yapıyordu. Muhabirliği gazetenin

onun yetersiz haberlerine bir çizgi çekip işinden çıkarıncaya kadar devam etti. Artık Leen'in öğretmen maaşı ile geçiniyor, pazarları rahibelerle birlikte yemek yemeye can atıyordu. Leen kızlarla dışarıda antrenman yaparken, o okulun ibadet yerine giriyor, rahibelerin dua saatinde bulunuyor, gördüğü her şeyi sanatla bağdaştıramaz oluyordu.

İş günlerinde dışarı çıkar, dolaşır iki kilosu yarım liraya kitaplarını satardı. Kitaplardan aldığı para sigarasına bile yetmezdi. Ders vermeyi denedi, ama Almanca öğrenmeye hevesli İngiliz yoktu hiç. Yeteri kadar da Almanya'dan Londra'ya göç etmiş insan vardı. Leen onu teselli ediyordu. Her şeye rağmen Albert mutlu hissediyordu kendini. Leen eve durumlarının ne kadar kötü olduğunu yazıyordu. Leen'in babası İrlanda'ya çığırıyordu onları. Albert'in çiftliğinde çalışabileceğini, eğer isterse o allahın belası nazi ülkesine dönmesine lüzum olmadığını yazıyordu.

Şimdi, tam 15 yıl sonra, Leen'in babasının o teklifini neden kabul etmediğini anlayamıyordu hâlâ. Nella'nın hastalığına tutulmuştu. Şimdiye dek yaşanmamış, şimdiden sonra da yaşanamayacak bir yaşantının düşüne kaptırmıştı kendisini. Çünkü zamanı geçmişti her şeyin.

Şimdi bile, 15 yıl sonra, hâlâ Leen'in ölmüş olduğuna inanamıyordu. Çünkü Leen birdenbire ölmüştü. Hem de tamamen umut dolu bir zamanda. Kazancı yerindeydi. Bir sabun fabrikası için ambalaj resimleri çiziyordu. Üstelik İngiliz zevkine de hitap edebiliyordu.

Çok para kazandığından bu yana artık Leen'-

in yokluğunda, meyhanelerde içmiyor, odasında oturuyor, soğuk çay içiyor, bütün gün çalışıyordu. Sabahları Leen ile birlikte kalkıyor, kahvaltısını yapıyor, Leen'i otobüse kadar geçiriyordu.

Bahçedeki çocuklar, yorulmuş, terlemişler, yüzleri kıpkırmızı olmuştu. Heinrich sırtını bir ağaca dayamış çimenlerin üstünde oturuyor, ağzındaki çimen sapını kemirip duruyordu. Albert pencereden eğildi, çocuklara «Haydi, içeri girin dinlenin. Durumunu biliyorsun Heinrich» diye seslendi. Çocuklar bağırarak köşeyi döndüler, eve girdiler. Fısıltıyla konuşuyorlardı. Ayakuçlarına basaraktan mutfağa girdiler. Albert pencereyi kapadı, piposunu doldurdu, ama yakmadan bıraktı. Karton kutunun kapağını açtı. Kutunun içi ince kağıtlarla doluydu. Kutuyu ters tarafından açtığını farketti. Çünkü bütün resimler ters duruyordu. En üsttekini aldı, çevirdi, hayretle, resmin güzelliğine bakakaldı. Hayvanlar üzerine yapılmış bir karikatürdü. Bu karikatürler de son zamanlarda çok moda olmuştu. Savaştan sonra böylesine güzel çizmemişti hiç. Siyah, yumuşak bir kalemle çalışmıştı. Her şey yeni yapılmış gibi duruyordu. Rahatlamıştı. Bresgote'nin bunları alacağını biliyordu. 15 yıl önce, Londra'da meyhanelerde çiziştirdiği bu resimlerin her biri ona şimdi en azından 150 lira kazandıracaktı. Bazılarını düzeltmesi, düzgünce kesmesi, yeniden yapıştırması gerekti. Bazılarının yazıları yazılmamıştı. Bu resimleri saçma bulduğu için Leen'e göstermemişti hiç. Fakat bugün bu resimlerin iyi olduklarına inanıyordu. Hiç olmazsa «Evde Hafta Sonu» için yaptığı diğer resimlerden daha iyi buluyordu bunları. Birkaç dakika, kutu-

nun içinde resimleri karıştırdı, ortasından, en dibinden birinin seslendiğini duydu: «Albert amca... Albert amca...»

Kapıyı açtı «Ne var?» dedi. Heinrich Brielach çağırmıştı onu. Brielach «Ekmeye yağ sürüp yiyebilir miyiz? Martin geri dönünceye kadar beklemek istiyoruz onu.»

«Martin geç döner ama.»

«Bekleriz.»

«Nasıl isterseniz. Tabii ekmeğe yağ sürüp yiyebilirsiniz.»

«Oh, teşekkür ederim, çok teşekkür ederim»

Albert kapıyı kapadı, etrafta duran kağıtları topladı, tekrar karton kutuya koydu.

O gün Leen her zaman olduğu gibi otobüse binmiş, okula gitmişti. Albert öğlene kadar odadan çıkmamış, reklâm afişi eskizi hazırlıyordu. Koyun eti üzerine hardal süren bir arslan resmi çiziyordu. İyi bir afiş olacağını hissediyordu. Afişi yaptığı, gazeteciler lokalinde tanıdığı Yahudi göçmen adam ona iyi bir ücret vaadetmişti. Adam Absalom Billig'in uzaktan akrabası oluyordu. Önceleri pek güveni yoktu Albert'e. Albert'i casus sanıyordu. Fakat beşinci buluşmalarından sonra siparişi vermişti. Adam bir baharat fabrikasının personel bölümünde çalışıyordu. Albert önündeki işine öylesine dalmıştı ki, ne zamanın uçarcasına geçtiğini, ne Leen'in odaya girdiğini farketmemişti. Leen'i görünce şaşırdı.

«Aman Allahım» dedi «saat üç mü oldu?»

Albert, Leen'i öptüğünde ve Leen ona yorgun bir şekilde gülümsediğinde henüz saatin üç olmadığını anladı. Leen kendini hasta hissettiği için eve dönmüştü. Elleri ateş gibiydi, karın ağrı-

sından kıvranıp duruyordu.

«Çoktan beri var ağrılar» dedi Leen «Çocuk bekliyorum sanmıştım. Fakat bugün çocuk olmadığı anlaşıldı ve karın ağrılarım kalıverdi.»

Albert, Leen'i hiç bu kadar umutsuz görmemişti. Leen kendisini yatağa attı, inlemeye başladı. Güçlükle konuşuyordu. Albert üzerine eğildiğinde «Taksi çağır. Otobüste fenaydım, şimdi daha fenalaştım. Hastaneye götür beni.» dedi.

Leen'in el çantasını aldı yataktan. Caddede taksi durağına giderken parasını sayıyordu. Dört lira bir sürü de bozuk para vardı portmanisinde. Şaşkınlıktan deliye dönmüş durumda bir taksiye bindi, taksiyi evin önünde durdurdu, merdivenleri koşarak çıktı. Odaya girdiğinde Leen kusmuştu. Aşağıya indirmek için kucağına aldığında inliyordu. Merdivenlerdeyken bağırdı. Tekrar kustu. Kapının önünde kadınlar vardı. Albert'e başlarını sallayarak bakıyorlardı. Albert kadınlardan birine açık kalan odaya gözkulak olması için seslendi. Kadın başını olur anlamında salladı. Kadının soğuk, alkolden bozulmuş yüzünü gözünün önünden atamıyordu. Çocukların bahçeye gittiklerini duydu. Ellerinde ekmek dilimleri, yeniden futbol oynamaya başladılar.

Arabada Leen kucağındaydı. Sarsıntıdan korumak istiyordu onu. Leen hâlâ bağırıyor, kusuyordu. Kusmuklar kahverengi döşemenin içine gidiyordu. O ara hastanede doktorlara ne söyleyeceğini düşündü. Apandisitin İngilizce karşılığını bir türlü bulamıyordu. Taksi hastanenin önünde durunca, Leen kollarında basamakları koşarak çıktı. Ayağı ile müracaat odasının kapısına vurdu «Appendix, appendix, appendix» diye ba-

girdi.

Leen'in feryatları korkunçtu. Koridordaki kanepenin üstüne yatırdı. Leen iki büklüm olmuştu şimdi. Sanki pek acı vermeyen bir yeri bulmuş gibiydi. Leen'i tutacak güç kalmadığı halde gene de kolundan tutuyor, kırmızı mozayikli sütuna yaslanmış, Leen'in büzülmüş ağzından çıkan fısıltıları anlamaya çalışıyordu. Leen'in yüzü sapsarıydı, lekeliydi. Gözlerinden ne kadar acı çektiğini okuyabiliyordu. Fısıltıları delicesine bir şeymiş gibi geliyordu ona: «İrlanda'ya git... İr-lan-da-ya-gi-t.» O zaman Leen'in ne demek istediğini anlamamıştı. Aynı zamanda zayıf, telâşlı görünen, yanındaki hemşirenin sorularını anlamaya çalışıyordu. Albert donmuş kalmıştı. Ağzından çıkan tek söz «Appendix» idi. Hemşire başını eğdi, Albert -appendix- deyince. Leen öğürüyordu, ama hiç bir şey çıkartamıyordu. Ağzından korkunç derecede kokan, sarı bir köpük geldi. Tekerlekli sedyeye yatırdığında, Leen boynuna sarılmış, öpüyor, şimdiye dek durmadan söylediği şeyi tekrarlıyor «İrlanda'ya git, sevgilim, İrlanda'ya git. Sevgilim, sevgilim... sevgi...» diyordu. Fakat doktor Albert'i sedyeden uzaklaştırdı. Tekerlekli sedye yürüdü, cam bir kapıdan geçti. Leen'in son feryadını duydu Albert. Leen 25 dakika sonra ameliyat edilmiş ve ölmüştü. Tek kelime bile konuşamamıştı Leen ile. Bütün karın boşluğu cerahat ile doluymuş. Doktorun genç, gri yüzünü unutamıyordu. Bekleme odasına girmiş, yanına gelip «Sorry» demiş sonra sakin ve yavaşça konuşmuştu onunla. Leen'i taksiye bindirdiğinde çok geç olduğunu anlatmıştı. Doktor çok yorgundu, karısını bir kez daha görmek iste-

yip istemediğini sordu.

Leen'i görebilmesi için beklemesi gerekti. Pencerenin yanında beklerken, şoför geldi aklına. Dışarı çıktı, şoförün parasını verdi. Adam ağzında sigarası, mırıldanaraktan, arabadaki kusmukları gösteriyordu. Albert bir lira daha verdi adama. Adamın suratının düzeldiğini görünce, rahatladı. Tekrar bekleme odasına gitti. Duvar kağıtları yeşil-gri karışımı idi, iskemleler de aynı renkteydi, masanın örtüsü de. Chamberlain'nın Hitler ile görüşmek üzere Almanya'ya uçtuğu hafta idi o hafta. Yanına genç, iyi giyimli olmayan bir kadın gelmiş, pencerenin yanında durmuştu. Elinde tuttuğu sigara gözyaşlarından ıslanmış, sönmüştü. Kadın sigarasını yere fırlatmış, hıçkıra hıçkıra ağlayarak yanında durmuştu. Dışarıda caddede adamlar ellerinde pankartlar yukarı doğru gidiyorlardı: Peace for the worl -Hitler'e ondan korkmadığımızı göster- yazılıydı bazı parkartlarda. Yanındaki kadın gözlüğünü çıkardı, mantosunun ucuyla sildi. Mantosu et ve sigara kokuyordu. Kendi kendisine durmadan «Oğlum, oğlum, oğlum» diye mırıldanıyordu. Doktor geldi. Kadın doktora doğru koştu. Albert kadının yüz ifadesinden her şeyin yolunda olduğunu anladı. Kadın doktorla dışarı çıktı. Albert bir hemşire ile birlikte sarı parke döşemeli, uzun bir koridordan geçip aşağıya indi. Etraf donmuş iç yağı, eritilmiş tereyağı kokuyordu. Kapıların önünde buram buram çay tüten, aliminyum çaydanlıklar vardı. Güzel, esmer bir kız elindeki tepsinin üzerinde tereyağlı ekmek dilimlerini taşıyordu koridor boyunca. Pencerelerden birinin yanında kolu alçıya alınmış bir genç duruyordu, cad-

deye sesleniyor «Köpek, sana gösteririm ben!» diyordu. Hemşire gencin yanına gitti, sağlam kolundan tutarak beriye çekti ve parmağını ağzına götürdü. Genç, tereyağlı ekmek taşıyan kızın arkasından yürüdü.

Hemşirenin Albert'i götürdüğü yerin gri, donuk duvarları, dar, mavi camlı iki penceresi vardı. Sağdaki camın üstüne sarı renkte bir alfa, soldakine bir omega harfi çizilmişti.

Leen, bu pis, mavimsi ışık altında, bir sedyenin üstünde yatıyordu. Hemşire, Albert'i yalnız bırakmıştı. Albert, Leen'e yaklaştı. Yüzü hiç değişmemişti. Yalnız yeni bir şey vardı Leen'in yüzünde: Rahatlık. İnce, genç yüzünü böyle rahat görmesi şaşılacak şeydi. Yüzündeki beneklerin olmayışında belki de aynı tondaki ışığın etkisi vardı. Albert sedyenin arkasında pirinç şamdanlıkta duran iki mumu da yaktı ve dua etti. Bir yıl Leen ile yaşadığına inanamıyordu. Sanki onu çok kısa bir zamanda tanımıştı. Öldüğüne inanamıyordu bir türlü. Yaşadığı bir düş gibi geliyordu ona, onunla ilgili bütün ayrıntıları hatırlaması fayda vermiyordu. Sanki Londra'ya geleli yalnız bir gün olmuştu. Her şey bir gün öğleden sonra içinde yuvarlanıp gitmişti: Tiril tiril ütülenmiş, Leen'e hiç yakışmayan gelinliği, papazın kukulatalı cübbesi, hockey oyunu, rahibelerin verdiği tostlar, Surrey'de bir çimenliğin üstünde tadılan evliliğin sevinci... İrlanda'ya git diye bağırışı, taksideki kusmalara, kendisinin durmadan tekrarladığı, appendix, appendix, balonlar, Leen'in çocuklara hediye verdiği balonlar, dolaptan nefreti, yanı başında sessizce yanan iki mum, hepsi bir bir geçti gözünün önünden. Kederli de-

ğildi Albert. Yalnız Leen'in çektiği acılardan dolayı acıyordu ona. Bağıraraktan ameliyat odasına gidişini, bu berbat yerde kımıldamadan yatışını unutamıyordu. Mumları yanık bıraktı, döndü, Leen'e tekrar baktı. Ağlıyordu. Islak gözlerinde odadaki her şey yüzüp duruyordu, sallanıyordu. Sanki odaya yağmur yağıyordu, dışarıda yağmur alabildiğine, dinmek bilmezcesine yağıyormuş gibi geldi ona. Fakat odadan çıktığında, dışarısının günlük güneşlik olduğunu gördü. Hemşire yoktu. Koridorları şaşırdı, hasta koğuşuna girdi, tekrar çıktı, mutfağın girişine kadar geldi, geldiği sarı döşemeli koridoru ancak o zaman tanıdı. Esmer, güzel kız gene elinde tepsisi koridordaydı. Açık kapıdan biri seslendi, «Hardal» dedi. Albert yaptığı afişi hatırladı.

Eve geldiğinde, saat tam birdi. Merdivenlerdeki kusmuklar temizlenmişti, oda da temizdi. Bunları kimin yaptığını bilmiyordu. Bu evdekilerden hiç birinin kendisini sevmediğini sanırdı. Onun için şaşırmıştı. Aceleciydi, yanından geçenleri çabukça selamlar geçerdi hep. Fakat şimdi odasındaki, merdivenlerdeki kusmuklar temizlenmişti.

Yaptığı afişi masadan aldı, yırtmak istiyordu, ama yırtmadı. Rule yaptı, bir köşeye fırlattı. Yatağa uzandı, kapının üstünde asılı olan Leen'in istavrozuna baktı. Ölümüne, onunla geçirdiği bir yıla hiç inanamıyordu. Bir sürü eşya, yatak, ispirto ocağının üstünde duran çorba tenceresi, bir fincan, sınıf defterleri, kompozisyon kağıtlarından başka hiç bir şey bırakmamıştı geride.

Uyumuştu. Leen'in öğretmen arkadaşı odaya girdiğinde uyandı. Kollarının ağrıdığını duy-

du. Bu arkadaşıyla Leen çoğunlukla öğleden sonraları sinemaya giderdi. Adı Bly Grother idi. Sarışın güzel bir kızdı. Leen'i durmadan mezhebini değiştirmeye teşvik ederdi.

Albert, Bly'i seyrediyordu. Kolları ağrıyordu. Sonra Bly'e, Leen'in öldüğünü söylemeye çalıştı. Öldü, derken bu kelimenin ağzından nasıl çıktığını bilmiyordu. Ölümün ne demek olduğunu, Leen'i bir daha aralarında göremeyeceklerinin bir gerçek olduğunu anladı ve kendisi de korktu. Bly öğleden sonraki matineye sinema biletini güçlükle bulabilmişti. Oynayan filmi o zaman herkes görmek istiyordu. Charlie Chaplin'in bir filmiydi. Hatta Albert bile Bly'e bilet bulması için ısrar etmişti. Çünkü Almanya'dayken bu filmi görmek istediği halde bir türlü görememişti. Bly, Leen'e pasta getirmişti. Fındıklı pastaydı getirdiği. Leen'in öldüğünü söylediğinde Bly, elinde biletleri, gülmüştü önce. Gülmüştü, çünkü böylesine bir şakadan hoşlanmazdı. Gülüşünde kızgınlık ifadesi de vardı. Sonra söylenenin şaka olmadığını anladı ve kendisini tutamayarak ağlamaya başladı. Yeşil sinema biletleri, pasta elinden yere düşmüştü. Pasta Leen'in en çok sevdiği pastaydı.

Albert yattığı yerden kalkmamış, soğuk bir şekilde Bly'e bakıyordu. Bly, tabureye oturmuş ağlıyordu. Albert, Bly'e bakarken gözlerinden akan yaşları gördüğünde, hıçkırıklarını duyduğunda, yeniden ne olduğu geldi aklına: Leen ölmüştü. Bly ayağa kalktı, köşede, ocağın yanında duran afişi aldı, ağlıyarak memnun memnun sırıtan, elindeki buta hardal süren arslana baktı. Albert daha sonra Bly omuzlarından tutup te-

selli etmeye çalışacağına, onunla ölünün kaldırılması, bir takım formalitelerinin yerine getirilmesi için bazı pratik şeylerden konuşacağını biliyordu. Leen'i, onun varlığındaki güzelliği düşündü. O varlık artık geride hiç bir iz bırakmadan gitmişti. Belki okula resmini asarlardı, belki gittikçe yaşlanan kadınlar, kızlar bir araya geldiklerinde «Bu bizim Beden Eğitimi öğretmenimizdi. Coğrafya derslerimize de o girerdi.» diyeceklerdi. Ama bir gün gelecek onun fotoğrafını çıkarıp yerine papazın, bir kardinalin fotoğrafını asacaklardı muhakkak. Leen'in düzelttiği okul defterleri, belli bir süre için okul arşivinde tutulacak, sonra da kaldırılacaktı. Ve mezarlıkta Leen için bir mezar olacaktı. Albert yatağından kalkmadan Bly sakinleşmişti. Yapılması gereken şeyleri sayıyordu bir bir. «Ne yapılması lazımsa hepsini ben yapacağım» diyor, bundan memnunluk duyacağını söylüyordu. Okulu Leen'in ölümünden haberdar etmek, Leen'nin ailesine, Manchester'de mühendislik yapan erkek kardeşine durumu bildirmek ona kalmıştı.

Evde oturanlardan birinin Leen'in kusmuklarını temizlerken geride bıraktığı ıslaklık, yavaş yavaş kuruyor, yerde yalnız sabun izleri belli oluyordu. Dört hafta sonra odadan taşınıp Nella'nın ricası üzerine Almanya'ya geri döneceği zaman Leen'in içinde sabun köpürttüğü tası buldu, sonra gazeteye ölüm ilanı vermesi, mezarın başına, üzerinde Leen'in kızlık ismi olan -Cunigan- yazılı bir istavroz koyması gerektiği geldi aklına.

Leen'in erkek kardeşi ona Manchester'de iş bulacağını yazıyordu. Leen'in annesi, baba-

sı da -onlarla çok iyi anlaşırdı- Albert'i yanlarına davet ediyor, İrlanda'ya çağırıyorlardı. Hepsi savaşın kopacağına, Almanya'ya gitmesinin iyi olmayacağına inanmıştı. Albert hiç kimseye «İrlanda'ya git» dediğini söylememişti Leen'in. Uzun zaman Londra'daki odasında kararsız oturdu durdu. Daha sonra yaptığı afişi iyi bir paraya sattı. Leen'in kusmuklarının temizlendiğini yerde hâlâ sabun izleri duruyordu. Nella'nın mektupları sıklaşmış, Almanya'ya dönmesini istiyordu. Beklediği bu kararsız günlerinin birinde üzerinde SUNLİGT yazılı karton kutuyu Rai'nin adresine, Almanya'ya postalamıştı. Bir öğleden sonra mezarlıktan döndükten sonra, uzun zaman Leen'in isteğini yerine getirip getirmemesi konusunda düşündü durdu. Otobüsle Almanya'ya gitmeye karar verdi. Odayı boşaltmak zorunda kaldığı zaman, Leen'in yatağını katladığında iki şey daha düştü yere: Bir tırnak törpüsü, ve küçük, kırmızı bir teneke kutu içinde öksürük hapları.

Dışarıda çocukların biriyle konuştuklarını duydu. Pencereyi açtı. Henrich yukarıya, Bolda'nın odasına doğru sesleniyordu: «Bir daha dikkat ederiz» diyordu. Bolda «İki çiçeği ezdiğinizi gördüm» diyordu. Albert pencereden eğilerek, yukarıya Bolda'ya baktı «Bir daha yapmayacaklar» dedi. Çocuklar güldüler. Bolda da güldü, «Sen yok musun sen? Sana kalsa hepsini çiğneyecekler çiçeklerin» dedi.

Resimleri düzenlerken pencereyi açık bırakmıştı. Bir sürü ince kağıt vardı. Birkaç yüz ince kâğıt. Leen'in annesine babasına mektup yazması gerektiği geldi aklına. Onlar kendisine jambon, çay, sigara göndermişlerdi ve Albert de hiç uzun

bir mektup yazmaya cesaret edememiş, kısa teşekkürlerde bulunmuş, onlara kitap göndermişti.

10. BÖLÜM

Büyük annenin Martin'i kente yemeğe götürmesi korkunç bir şeydi. Ayrıca büyük annenin yemeği dışarıda yemesi de pek ender rastlanan olaylardandı. Bunun için de ancak belli lokantalarda tanınırdı. Lokantadan içeri girer girmez garsonların garip gülümsemeleri ile karşılanır, bu gülümsemelerin alay mı yoksa gerçekten ona karşı duydukları saygıdan dolayı mı olduğunu bilmezdi hiç. Ağır yağlı yemekleri severdi. Yağlı çorbanın kokusu Martin'in midesini bulandırırdı neredeyse. Mayonezi buzun üstüne koydurur, sıcak, yağlı yemeklerden sonra, soğuk bir şey yemenin zevkine varırdı. Büyük kızartmalar ısmarlar, koklar, çatal bıçakla yumuşaklığını kontrol eder, eğer hoşuna gitmezse, hiç çekinmeden geri yollardı ısmarladığını. Beş ayrı salata ısmarlar, salataları kendi elleriyle baharatlar, garsonla baharatlar üzerine uzun uzun konuşurdu. Kurtuluşu büyük dilimlerle kesilmiş beyaz ekmeğin tabak içinde masanın ortasında kule gibi yığılmasında buldu Martin. İstediği patatesi, buharları tüte tüte tereyağı ve tuzla birlikte beklemesi boşunaydı; çünkü büyük anne patatesi küçümserdi.

Büyük anne şarap içti. Martin'in de elma suyu içmesi için ısrar etti. Çocukken çok severmiş elma suyunu. Elma suyu içmediği zaman mutsuz hissedermiş kendisini. Onun çocukluğunda bu derece hoşuna giden şeyin Martin'in hoşuna gitmeyebileceğini düşünmüyordu hiç. Sadece çorba, salata ve ekmek yedi. İştahı kaçmıştı. Tüm davranışları ilgi uyandırıyordu büyük annesinin. Yalnız davranışları değil, siyah ipekten yapılmış elbisesi, kendisine yakışan kırmızı bulûzu da ilgi çekiyordu. Garsonlar, patron, büfedeki kız büyük annesini Rus mültecisi sanıyorlardı. Aslında küçük bir köyde doğmuş, çocukluğunu sefalet içinde geçirmişti. İyi yemek yediğinde hep hayatından söz eder, çocukluğunun ne kadar kötü geçtiğini anlatırdı. Yüksek sesle konuştuğu için komşu masalar ister istemez kulak verirdi anlattıklarına. Sefalet içinde geçen çocukluk yıllarının anılarını bir bir ortaya döker, şimdiki halinden gayet memnun, beyaz ekmekten bir dilim alıp parçalarken çocukluk yıllarının acı, siyah ekmeklerinden söz ederdi. Patates için sarfedecek bir sürü çirkin sözleri vardı. Beyaz ekmekten yeni bir dilim aldı, sosa batırarak yedi. Mavi gözleri ışıl ışıl, Martini korkutan bir vahşilik ile doluydu. Martin, büyük annesinin evde ada tavşanlarını nasıl kestiklerini anlatmaya başladığı zaman, ondan neden korktuğunu yavaş yavaş anlamaya başlıyordu. Martin nazik hayvanın kemiklerinin kırıldığını duyuyor, hayvanın gözlerinin döndüğünü, kanının aktığını, iç organlarının nasıl dışarı çıkarıldığını görür gibi oluyordu. Hayvanın akciğeri, kara ciğeri, yüreği yüzünden diğer kardeşleri tarafından küçük olduğu için büyük an-

nesinin nasıl kandırıldığını sezinler gibiydi. Hatta şimdi, 50 yıl sonra bile büyük anne öfkesinden erkek kardeşi Mathias'a küfürler ederdi. Çünkü Mathias hayvanın yüreğini kendisine almasını bilirdi. Büyük anne ona serseri, sefil, rezil, alçak, hırsız derdi. Oysa o 20 yıldan beri büyük annenin memleketi olan o köyde, mezarlıkta ebedî uykusunu uyuyordu. Martin tavukların aptalca, insanı deli edebilecek gıdaklamalarını, çiftliğin avlusunda öteye beriye kaçışıp durmalarını canlandırıyordu gözünde. Büyük annenin babası elinde bıçak, çorbalık olmuş tavukların peşinde koşuşunu, komşu evlerde bir şey kesilince nasıl bir tabak kan dilendiklerini, aldıkları kanı eve nasıl getirdiklerini anlatınca, Martin tatlı faslının yakın olduğunu anladı. Yakın olan zamanlardan biri de -neredeyse kusacağı- zamandı, çünkü büyük anne son olarak kanlı, kocaman bir kuzu pirzolasını önüne almış bıçakla kesiyor, biçiyor, çeviriyor, pişip pişmediğini kontrol ederek yerken Martin'in aklına kesilen çocuklar geliyordu. Sanki büyük annenin kestiği et değildi de bir çocuktu. Canı dondurma, kahve, pasta istediği halde, kusmak üzere olduğu için birinden de tadamayacağını biliyordu. Masanın üstündeki bütün yemekler gözünün önüne geldi. Korkuyla büyük annesinin tabağına baktı. Büyük anne yağlara karışmış kanları bir araya topluyordu. Yemek boyunca yanında duran küllükte durmadan yanan bir sigara vardı. Lokmalarının arasında sigarasından bir yudum alıyor, sonra kendisinden gayet emin etrafını süzüyordu.

Şu anda Brielach ile Behrend bahçede futbol oynuyorlardı, diye düşündü Martin; soğuk limo-

natalarını, reçelli ekmeklerini yiyorlardı. Albert daha sonra onları alıp arabasıyla dondurma yemeye götürmüştü. Belki köprünün yanındaki dondurmacıya, belki de Ren nehrinin kıyısındaki gazinoya gitmiş, orada oturdukları masadan suya taş atıyor, ya da sudan paslanmış gemi artıklarını çıkartan adamları seyrediyorlardı. Burada, bu pisboğazların arasında oturmak korkunç bir şeymiş gibi geliyordu ona ve büyük anne elindeki ekmeği, hayatından memnun bir şekilde kanlı yağa batıraraktan yiyordu.

Her defasında, tuvalete gidip kusmak istiyordu, ama büyük anne her zaman en dip köşedeki masaya otururdu. Martin tuvalete gidebilmek için beş-altı büyük masanın önünden geçmek zorundaydı. Masaları korkuyla sayıyordu. Yerde serili pas rengi yolluğun durmadan yemek yiyen insanlar arasında sonsuza kadar uzayıp gittiğini sanıyordu. Büyük annesinden nefret ettiği gibi bu insanlardan da nefret ediyordu. Kıpkırmızı suratları, beyaz peçetelerin üzerinde daha da kırmızı görünüyordu. Buharları tüten tencereler, kemiklerin kırılma sesleri, çocuk kemikleri, yağlı kan, cılız yiyicilerin ihtirasla açılan gözleri, soğuk bakışları, şişmanların ateşli bakışları vardı ortalıkta. Garsonlar durmadan kesilmiş çocukları getiriyorlardı sanki masalara, kemikleri kırılmış çocukları. Henüz yemekleri gelmeyenler merakla garsonların yolunu gözlüyorlardı.

Tuvalete giden yol uzaktı. Bir defasında nasılsa oraya gitmeyi başarmıştı. O yiyicilerin arasından sendeleyerek geçmişti. Adımlarını her atışı biraz daha korkuluydu, ama gene de tuvalete

kadar gidebilmişti. Beyaz fayanslar, sıcak idrar kokusu vardı burada. Tuvaleti bekleyen adamın masasının üstü renkli paketler, taraklar, el havluları ile doluydu. Tuvalet yiyicilerle doluydu. Kırmızı yüzleri aynada çiftleşmiş gördü. Aslında iki sıra katil demek daha uygun olurdu. Ağızlarını yalayıp, dişlerini kurcalıyor, dillerini ağızlarında döndürüp duruyorlardı.

Pantolonların önünden beyaz gömlek uçları sarkıyordu. Nihayet boş bir yer buldu. Lavabonun üzerine eğildi, idrar kokusu midesini biraz daha kabarttı. Çıkardı, çıkaracaktı. Bir an önce bu tiksintiden kurtulmak için boşlamak istiyordu. Tam yanında duran yuvarlak, kırmızı yüzlü yiyicilerden biri «Parmağını ağzına sok. Haydi durma, sok parmağını ağzına» dedi. Bu katil herifin iyi niyetliliği bile hoşuna gitmiyordu. Albert amcasını, annesini, Glum'un köşeli yüzünü, Bolda'nın simsiyah, düz saçlarının beyaz yüzünün etrafında salınışını, Brielach ve Behrent ile futbol oynamayı özledi. Fakat yakalanmıştı bir kere. Geğiren bu kemik kırıcıların arasında kaybolmuş, bu öldürücü, temiz, beyaz hapisaneye kapatılmış, yalnız sıcak idrarın, koku gidericinin kokusunu duyuyordu. Allah kahretsin! Tuvaletin önündeki adam sıcak eli ile ensesini okşadı «Neyi var bakalım oğlumun?» dedi. Tam bu sırada büyük anne erkekler helasına girdi. Adamın gözleri fal taşı gibi açılmıştı. İşeyen adamlar açık pantolonlarının önlerini sakladılar çabukça. «Ne oluyor yavrum? Ne var?» dedi büyük anne Elleri yumuşak ve sıcaktı. Ensesinin üstünden

eğilmişti. Martin korkudan bağırıyordu. Büyük anne zorla parmağını ağzına soktu. Gene kusamadı. Bulantı midesine çökmüş kalmıştı. Büyük anne o yiyicilerin arasından çekti çıkardı çocuğu. Lokantanın tam ortasında olan oldu. Bir caninin masası önünden geçerken, adamın kanlı bir eti bıçakla sert darbelerle kestiğini görünce midesi kabardı, içindeki o korku ağzına geldi. Ne utanıyor, ne de pişmanlık duyuyordu, yalnız soğuk bir zafer sevinci vardı içinde ve şimdi midesini terkeden o korkunun çıktığı, boşaldığı yere bakıp gülümseyebiliyordu.

Adam, çocuk yiyici o haydut, kıpkırmızı olmuş, sonra da boynundan yukarı sararmıştı. Etraftan bağrışmalar duyuldu, garsonlar çıkardığı yere doğru koştular çatal, bıçak sesleri duyuldu. Bu arada büyük anne verdikleri zararı çekle karşılayacağına söz veriyordu durmadan. Çocuğun elbisesi temiz kalmıştı, yüzünde hiç kalıntı yoktu, yalnız mendiliyle hafifçe ağzını silmesi kâfiydi. İyileşmiş, rahat, serbest bir şekilde bu savaştan galip olarak çıkıyordu. Ellerini bile kirletmemişti, ruhu tertemizdi. Zorla midesine girenler tekrar çıkmıştı kendiliğinden. Büyük annenin bile iştahı kapanmıştı. Önündeki kaymaklı pastayı, dondurmayı, kahveyi olduğu gibi bıraktı. Çek defterinden bir yaprak kopardı. Bir yaprak da kustuğu yerdeki masada oturan çocuk katilinin kirlenen pantolonu için. Bir yaprak daha, bu da garsonları yatıştırmak için. Çocuk şimdi midesi bomboş, korkusuz, utanmaksızın büyük annesinin elinden tutmuş, pas renkli yolluğun üzerinden dışarıya çıkıyordu.

Taksiye binmiş ve dönüyorlardı. Büyük an-

ne şimdiki gençliğin nazik mideleri hakkında konuşuyor, «Artık hiç kimse şöyle doğru dürüst bir yemek yiyemiyor, hiç kimse istediği şeyi rahatlıkla içemiyor, hiç kimse şöyle sert bir sigara içemiyor, hepsi zayıf, ölüme mahkûm insanlar» diyordu.

Bu türlü gezintiler yılda iki kez tekrarlanırdı. Çocuk bu zamanı çok iyi kestirirdi. Tıpkı -İdrarda Kan- olayının ne zaman patlak vereceğini sezdiği gibi bunu da sezerdi. Bu nedenle mümkün olduğu kadar büyük annesinden uzak durmaya çalışır, Albert amcasına, kendisini de arabasıyla götürmesi için yalvarır fakat felâket erken gelir, büyük anne kıskıvrak yakalardı onu. Bu geziler aynı zamanda öğretici nitelikteydi de ona göre. Beş yaşına bastığında büyük anne «Evet, artık sana doğru dürüst nasıl yemek yenir onu öğreteceğim» demişti. O zamanlar büfeden gelen etler, sanki çocuk etleriymiş gibi geliyordu ona. Dumanları tüten kaselerin içindeki kırmızı etleri bekleyen insanları, sabırsız katiller, caniler sanıyordu. Beş yaşından bu yana büyüklerin ne yediklerini, nasıl yemek yediklerini izliyor, soğuk bir düşünceyle orada olup bitenlerin iyi şeyler olmadığı sonucuna varıyordu. Fakat büyük anne onu durmadan beraberinde sürüklüyor, lokantanın sahibi, büfedeki kız, garsonların hepsi tanıyordu artık onu. Bir defasında adamların onlar kapıdan girince «Büyük prenses ve kusmukçu» dediklerini tam olarak duymuştu. Büyük anne ona kuvvetli yemek yemesini öğretmekte ısrar ediyordu. İlle kaz kemikleri gözlerinin önünde kırılacak, et yiyecek, kanlı biftekleri gözü önünde parçalayacaktı.

Hepsinden, hepsinden nefret ediyordu. Bol bol para harcardı büyük annesi. Kâğıt paralar, madenî paralar... Çocuklardan daha pahalı bir şey olabilir miydi acaba?

Büyük annesiyle dışarıya çıkmak zorunda kaldığı zamanlardan sonra aylarca ağzına et koymazdı. Yalnız ekmek, yumurta, peynir süt, meyve ya da Glum'un pişirdiği nefis çorba ile yetinirdi. Glum çorbasını tam bir haftalık pişirirdi. İçine attığı her şey iyice kaynayıncaya, lime lime oluncaya kadar pişerdi. Sebze, kemik, balık, elma, bilmediği şekilde Glum tarafından hazırlanır atılırdı bu çorbanın içine ve nefis bir çorba olurdu. Glum çorbasını beş litrelik hazırlardı, çünkü yemek hazır olunca rahat ederdi. O da ekmek, yumurta, elma gibi ısırdığı, salatalık, büyük kabaklarla beslenirdi. Sonra ocağın başına geçer, sigarasını tüttürür, saatlerce çorbasıyla uğraşır, tadına bakar, bir şeyler daha katardı içine. Bunların arasında soğan, maydanoz gibi şeyler de vardı. Burnunu çeker, çorbanın tadına bakar sırıtırdı. Bu haller demir tencereyi ateşten kaldırıp buz dolabına koyuncaya kadar devam ederdi. Böylece bir haftalık istirahatini sağlamış olurdu. İşe gittiğinde sefer tasına çorba doldurur, ağzını kapar, çantasına yarım bir salatalık sokuşturur, biraz ekmek, bir parça sucuk ve bir de kitap alırdı. Glum çok garip kitaplar okurdu. Kalın bir kitabının üstünde -Dogmatik- bir diğerinde -Moral Teologie- yazılıydı. Kitapların içine birşeyler karalardı. -Moral Teologie- kitabı ahlâk dışı birtakım şeylerle ilgiliydi Martin'e göre. Glum ahlâk dışı davranışların ne demek olduğunu bilirdi. Anlatıklarına göre, o

lokantadaki cani herifler ne çocukları yerlerdi, ne de ahlâk dışı şeyler yaparlardı. Fakat belki de Glum'un kitabı çok eski bir kitaptı. Belki de bu canilerle ilgili hiç bir şey yazılı değildi kitapta.

Glum, aralıksız pipo içerdi. Hattâ yatağında bile kalın kalın kitaplar okur, sabahın erken saatlerinde işe giderdi. Büyük annenin fabrikasında çalışıyordu. Glum garip bir insandı, ama iyiydi. Severdi Glum'u. Dişsiz, saçsız oluşuna rağmen severdi. Bazan korkardı da bu eksiklerinden dolayı. Fakat dişsizliğini, saçlarının dökülmüş olmasının da nedeni vardı: Toplama kampında olmuştu bunlar. Hiç sözünü etmezdi bulunduğu toplama kamplarının. Albert amca Martin'e toplama kamplarının ne demek olduğunu açıklamıştı. Ölüm, cinayet, zorbalık, korku, milyonlarca insan demekti toplama kampı. Glum bütün bunları yaşadığı için büyük anneden daha yaşlı gösteriyordu. Konuşması da garipti. Sanki kelimeler ağzında vals yapıyordu. Konuşurken ağzını iyice açar, kırmızı bir boşluk çıkardı ortaya. Dili kırmızı bir gülle gibi ağzından fırlayacakmış etkisini uyandırıyordu insanda. Fakat yalnız bir kelime çıkardı ağzından. İkinci kelime daha büyük, daha kalın, daha yuvarlak, hemen küçük bir kabak gibi, yavaş yavaş şekillendirilip büyük bir sabırla dışarı yuvarlanırdı. Bu kelime ilk kelimeden daha büyük olurdu : MERYEM ANA. Meryem Ana kelimeleri Glumun ağzında çok büyürdü, hemen hemen bir kabak, bir balon kadar büyük. Glum'un gözleri parlar, ince burnu oynardı konuşurken, fakat ağzından ne bir balon ne de bir kabak çıkardı, aksi-

ne oldukça büyük bir elma gibi -KUVVETLE,- kelimesi yuvarlanırdı. Kuvvetle kelimesi Glum-un sık sık kullandığı, sevdiği bir kelimeydi. Bu kelimeyi, daha yuvarlak, daha nazik telâffuz ederdi.

Dindar ve sevimliydi Glum, ama bir şey anlattığı zamanlar söylediği kelimeler arasındaki duraklar o kadar uzundu ki, ikinci kelimeyi söylediğinde bir önceki unutulur, böylece de anlattıklarını birbirine bağlayıp bir bütün çıkarmakta güçlük çekerdi insan. Yavaş yavaş, büyük bir rahatlık ve sabırla, -SABIR- kelimesi de Glum'un sevdiği kelimeler arasındaydı. Eğer anlattıklarına dikkatini verirse, şahane şeyler duyardı insan ondan.

Glum eve çok şeyler görmüş geçirmiş olarak gelmişti. Martin düşünebildiğinden beri Glum o evdeydi. Evet Glum vatanından Ren nehrine kadar uzanan yollarda çok şey görmüş, yaşamıştı. Fakat görmediği tek şey boya kutusuydu. Albert vaktiyle ona resim yaptığı boya kutusunu gösterdiğinde Dom katedralinden, uçaklardan daha büyük bir hayranlıkla bakmıştı kutuya. Albert'in el hareketlerini, fırçayı suya batırarak boya tüplerine, sonra kâğıda sürüşünü taklit etmişti. Kâğıt önce kırmızı sonra açık kırmızıya dönüşünce sevinciinden gülmüştü. İşte o günden beri Glum'un da kendisine ait bir boya kutusu vardır.

Çok yavaş, büyük bir sabırla Glum bütün dünyayı iyice, ta bir yere, her şeyin yeşil olduğu bir yere kadar boyamıştı. Sibirya'da bir yeri siyaha boyamıştı. «Orada» dedi «15000 km. uzakta.» Bunu söylerken tam bir dakika geçmişti. Elma,

kabak, elma... elma... zıp...zıp... zıp... elma kabak... Sanki kelimeleri gırtlağında bir araya getiriyor, ağzından çıkmadan tatlarına bakıyor, diliyle kelimeleri şekillendirmeye çalışıyor, kelimeleri hece hece çıkartıyordu ağzından. 15000 km. uzakta doğmuştu Glum. Aslında adı şimdikinden daha başkaydı: Glumbich Cholokusteban idi adı. Kendisine adını sormak ve ondan açıklama beklemek Martin için büyük bir zevkti. Adı, güneş, böğürtlenleri olgunlaştıran güneş, demekti.

İstedikleri zaman Martin ve Heinrich Brielach, ikisi birden yukarıya, Glum'a çıkar, ona adını sorar, ne anlama geldiğini açıklamasını isterlerdi. Kendilerini, Glum konuşurken sinemada sanırlardı.

Yalnız, Martin pek az Glum'un odasına çıkabiliyordu. Çünkü Glum sabahın erken saatlerinde kiliseye, sonra da fabrikaya gider, ancak akşamın geç saatlerinde eve dönerdi. Yatmadan önce Bolda ona kahvaltılık hazırlardı her gün. Kahve, salatalık, ekmek, sucuk kordu bu kahvaltıya. Glum'un sucuğu gerçi kırmızıydı, ama o lokantadaki adamların yedikleri sucuk gibi kötü değildi. Tadı çok güzeldi. Bolda'nın iddiasına göre sadece un, yağ ve öküz kanından yapılmıştı bu sucuk.

Her pazar, Glum saat on ikiye kadar uyurdu. Yemek, çorba, kabak ve kahvaltıdan kalmış küçük bir çaydanlık kahve kalmışsa ısıtır, odasına götürür, orada yer, saat dörde kadar kalın kitaplarını okurdu. Her ay bir kez eve, rahibelerin bulunduğu yerde oturan papaz gelir, bütün öğleden sonra Glum'un yanında oturur, Glum'un kitaplarda okuduğu şeyler üzerine konuşurlardı.

Çoğunlukla, konuşmaları bittikten sonra aşağıda annesinin yanında kahve içerlerdi. Papaz, Glum, Albert amca, Martin, hepsi bir arada olurlardı. Çoğu zaman münakaşa ederlerdi. Annesi papazla münakaşaya başlar, Albert amca da bu münakaşaya katılırdı. Glum hep papaza hak verirdi. Sonunda «Haydi papaz efendi, gidip bir kadeh içki içelim. Hepsi saçmasapan konuşup duruyor» derdi. Hepsi gülerdi bu sözlere ve Glum, gerçekten papaz ile içki içmeye giderdi.

Papazları, Glum saat dörtten yediye kadar odasında haritası üzerinde çalışırken, Martin bu saatlerde yukarıya, onun yanına çıkabilirdi. Beş yıl içinde dünyanın dörtte birini bile bitirememişti. Albert amcanın atlasından en ufak teferrüatına kadar herşeyi kopya ediyordu. Kuzey denizini bitirinceye kadar, bir taburenin üzerine çıkarak çalışmak zorundaydı. Fakat tabureyi kullanmıyordu artık. Glum sol tarafta çalışırken, Grönland ve Kuzey Kutbuna çalışırken tekrar kullanmak zorunda kalacaktı tabureyi. Tüp tüp yeşil kullanmıştı. Kahverengi, mavi, yeşil renkleri daha açık yapabilmek için bol bol beyaz kullandı. Buz denizi gibi beyaz, taze salata gibi yeşil, Ren nehri kıyılarındaki kumlar gibi kahverengi tonlar meydana çıkmıştı.

Resimden anlayan Albert amca, Glum'un büyük bir ressam olduğunu iddia ediyordu. Gerçekten de Glum hayvanları, insanları, evleri, ağaçları direkt olarak kâğıt üzerine geçirebiliyordu fırçasıyla. Morali yerinde olduğu zamanlar, kırmızı inekler, doru bir at, atın üzerinde esmer bir adam resmi çizerdi.

«Babamın inekleri kırmızıydı, kıpkırmızı. Evet, sen gülmene bak, ne yapacaksın... Fakat inekler gerçekten domates gibi kıpkırmızıydı. Babamın doru bir atı, siyah sakalı, siyah saçları vardı, ama gözleri maviydi, masmavi. Şu yukarıdaki buz denizi gibi mavi. Ben ormandaki çimenlerde inekleri otlatırdım. Bazan inekleri ormandan geçirir, aşağıya nehre sürerdim. İyi otlar vardı orada. Nehrin adı «Schechtischechna-Schechticho» idi. Bunun anlamı da balık, buz, altın getiren su demektir.»

Glumun ağzından çıkan sesler sanki bu nehrin gürültüsünü yansıtıyordu. Nehir, Hindistandaki büyük dağlardan çıkıyordu.

Glum yeniden, üzerinde siyah bir noktanın bulunduğu yeri gösteriyordu. Burası doğduğu yerdi.

«Babam aşiret reisiydi. Daha sonra adına -Komser- dedirtti. Fakat kendisine komser dedirtmesine rağmen gene de çete reisiydi. Her yıl ilkbaharda Schechtischechna—Schechticho'da buzlar çözülür, ormanlardaki böğürtlenler çiçek açmaya başlar, çimenler yeşerince, bütün aşiret reislerinin yıllardan beri yaptıkları gibi, köyün gençleri arasında kura çekerdi. Kura sonucu, nehir taşmasın, bol altın getirsin diye gençlerden biri nehre atılırdı. Bütün bunlar gizlice olurdu. Babamı komser yapan halkın bundan haberi olmaması gerekti. Köy halkı da hiç bir şeyin farkına varmazdı. Çünkü köydeki gençlerin ne kadar olduğu sayılmazdı hiç. Köyde bir sürü genç vardı.»

«Schechtischechna'nın erkekleri altın yıkarlardı nehirde. Çıkarılan altınların bir kısmını ba-

bamı komser yapan halk alırdı, ama geri kalan kısmı Fritz'in olurdu.» Martin, Fritz'den söz etmek isterken Glum fidanlıkları, ormanları, böğürtlenleri, soğuk Schechtischechna'nın resmini yapıyordu. «Fritz nehri geçecek bir yer biliyordu. Geldiğinde sigara da getirirdi. Bunun yanında başka bir şey de getirirdi: Cam tüplerin içinde, beyaz bir şey.» Glum'un tanımına göre Martin, bu beyaz şeylerin ampuller olduğunu, doktorun şırıngaya çekip, büyük annesine vurduğu iğnelerden olduğunu anladı.

«Baban ne yapıyordu bunları, Glum?»

«Babamın bunları ne yaptığını sonradan anladım.» dedi Glum «İlkbaharda ormandaki çardağın altında, her zaman yalnız genç kızların katılmak zorunda olduğu eğlenceler yapılırdı. Yaşlı kadınlar katılmazdı bu eğlencelere. Sadece kızlar, babam ve -Schaman- dediğimiz iki adam katılırdı. Eğer kızlardan, bu eğlenceye katılmamak isteyen olursa, -Schaman- nın gazabına uğrar, hastalanırlardı.» Burada Glum bir süre sustu. Boynundan yukarı kızarmaya başlamıştı Martin, bu çardağın altında, on binlerce kilometre uzaktaki o yerde utanç verici, ahlak dışı şeyler olduğunu anladı.

«Eğer kızlar kararlarını değiştirir de yeniden eğlenceye katılmak isterlerse, tekrar iyileşirlerdi. Her ikisini de, hastalığı da sağlığı da cam tüplerin içinde Fritz getirirdi oraya.

Sonra Glum, babası onu nehre atmak istediği için kaçmıştı. Kaçmasına Fritz yardımcı olmuştu. Glum yavaş yavaş anlatıyordu. Bazan birkaç cümle konuşur, sonra haftalarca susardı. Saat altı buçuğa geldiğinde çalışmasını bırakır, fır-

çasını kurular, piposunu yıkar, düşünceli düşünceli terliklerini çıkarıp ayakkabılarını giymek için yatağının kenarına otururdu. Arkasındaki harıtada duran renkler güzeldi. Fakat yeryüzünün bembeyaz olan kısmı Martine uçsuz bucaksız bir deniz gibi görünüyordu. Bu deniz sadece kurşun kalemle çizilen çizgilerle karalardan ayrılıyordu. Adaların çizgileri, nehirler, hepsi Glumun doğduğu yeri gösteren siyah noktanın etrafında düzenlenmişti sanki.. Daha aşağıda, sola doğru, Avrupa'nın olduğu yerde Kalinowka denilen bir nokta daha vardı. Burası Martin'in babasının şehit düştüğü yerdi. Bir üçüncü nokta daha vardı. Bu da şimdi yaşadıkları yeri gösteriyordu. Glum, terliğini çıkarırken, masanın üzerinde duran kabaktan parçalar kesti. Moral Teologie ve Dogmatik kitaplarını bez çantasına koydu, mutfağa indi, oradan da tramvaya binmek üzere yola çıktı.

Çoğunlukla Glum'un neşelenip anlatmaya başlamasına kadar büyük zaman geçerdi. Öyle olurdu ki, haftalarca Martin, iki-üç cümle zor alabilirdi Glum'un ağzından. Fakat Glum bir önceki anlattığını bitirdiği yerden yeniden anlatmaya başlayabilirdi. 30 yıldan beri Glum evinden uzaktaydı. Fritz ona yardım etmiş, Glum da babasını komser yapan insanların bulunduğu Atschinks denen kente gitmişti. Bu kentte caddeler yaptırmıştı, sonra asker olmuş, gün geçtikçe batıya doğru sürüklenmişti. Glum bunları anlatırken, elleriyle birtakım hareketler yapıyor, sanki kardan adam yapmak için kar yuvarlıyordu. Batıya doğru nasıl geldiğini anlatırken öyküsünde yeni yeni kentler çıkıyordu ortaya: Omsk,

Magnitogorks, Tombow. Tambow'da artık askerliği bitmişti. Demir yollarında çalışıyor, gelen vagonlardan odun, kömür patates boşaltıyordu. Akşamları gece okullarına gidip okuma yazma öğrenmişti. Doğru dürüst bir evde oturuyordu. Karısı da vardı. Karısının adı Tata idi. Karısının resimlerini yapardı. Sarışın, yuvarlak yüzlü, gülümseyen bir kadındı. Okulda tanışmışlardı. Glum gibi Tata da demiryollarında çalışıyordu. Önceleri paket servisindeydiler, ama giderek okuma yazma öğrenince durumu değişmiş, elinde bilet delici zımbası, biletleri kontrol etmeye başlamıştı. Fakat Glum için büyük an, Tata ile evlendikten bir yıl sonra, Tata başında şapkası, elinde zımbası Tambow istasyonunda durduğu zaman başlamıştı. Tata, Glum'a mutfakta duran tahta sandığın içindekileri ancak bir yıl sonra göstermişti. Sandığın içinde bir istavroz, bir madonna vardı. Tata ile yattığı gecelerde, Tata ona her şeyi anlattığında Glum'u alevler sarmıştı sanki. Glum bu sıralarda kızıl bir dev resmi yapmıştı. Alevin içinde sarı renkler de vardı. Glum yeniden batıya doğru yuvarlanmaya başlamıştı. Tıpkı gittikçe büyüyen bir kar topu gibi. Çünkü savaş başlamıştı gene. Glum savaşta yaralanmış, gene doğuya yuvarlanmış, Tambow'a gelmişti tekrar, ama Tata'yı evde bulamamıştı. Hiç kimse de nerede olduğunu bilmiyordu. Başında şapkası, elinda zımbası, bir sabah evden çıkmış bir daha da geri dönmemişti. Glum, Tambow'da kalmış Tata'yı arıyordu, ama izine rastlayamıyordu hiç. Yeniden batıya doğru yuvarlanmaya başlamış, iyileştiği için yeniden savaşa katılmıştı. Gide gide nihayet bir dinlenme kampına varmıştı. Glum

buna - Toplama Kampı - değil, sadece - Kamp - diyordu. Kampta saçlarını, dişlerini kaybetmişti. Bunları kaybedişi yalnız açlıktan değil, korkudandı da. «Korkudan» dediğinde, ağzından çıkan kelime korku veriyordu. Ağzından çıkan kelime bir elma, bir balon kelimesi değildi, bıçak gibi çıkıyordu kelime ağzından. Yüzü öylesine değişiyordu ki, Martin'in güldüğü zamanlarda olduğu gibi, o zaman da korkmaya başlamıştı. Glum, Bolda odasına kendisiyle -Chorale- söylemek için geldiğinde gülerdi. Glum'un sesi güzeldi. Bolda şarkı söylemeye başlayınca, Glum gülerdi hep. Gülüşü havada vınlayan yüzlerce bıçağın sesini andırıyordu. Glum'un gülmesine rağmen Bolda şarkısına devam edince, Glum kızar, yalvarırcasına «Oh, Bolda beni deli edeceksin sen» derdi. Glum'u Albert amca getirmişti eve. Bu dişsiz, saçsız canavarı o getirmişti. Reçel fabrikasının kapısında iş dilenirken, kapıcı onu Albert'e getirmiş, Albert de eve. Büyük anne Glum'a iyi davranmıştı. Her şeye rağmen Bolda'ya iyi davrandığı gibi ona da iyi davranmıştı. Büyük annesinin kendisine söylediği gibi Bolda'ya da aynı sözü söyler «İçi geçmiş» derdi. Bolda büyük annenin yanındaydı. Bolda önceleri rahibeymiş, ama sonraları evlenmiş, kocası ölünce bir daha evlenmişti. Büyük anneyle kavga ettiklerinde, büyük anne Bolda'ya: «Seni gidi açılmış rahibe, seni gidi iki koca eskitmiş karı» derdi. Bolda kıkırdayarak gülerdi bunlara. Bolda gerçi içi geçmiş, moruk bir kadındı, ama iyiydi. Glum ise sır dolu, garip bir insandı. Ama o da iyiydi... O da iyiydi. Bolda hayatını anlatırken olayları birbirine karıştırırdı. Rahibelik yılları, evliliği,

dulluğu, birinci dulluğu, ikinci dulluğu vs.... «Ben manastırdayken» diye başlardı sözüne, iki cümle söylemeden «Ben Koblenz'deyken elektrikli eşyalar satılan bir dükkânım vardı, biliyor musun? Hani ütü, elektrik sobası gibi şeyler.. «Fakat bunlardan sonra gelen cümleler gene manastır hayatıyla ilgili olurdu. Sonra «İlk kez dul kaldığımda» der, çabucak başka bir konuya geçer, «Çok iyi bir adamdı kocam» derdi.

«Hangisi?»

«Tabii, ikincisi. Bereket versin dükkânı falan yoktu. Memurdu. SİPO'daydı.»

«Ne demek o?»

«Sen anlamazsın, ama şimdilik dulluk maaşımı oradan alıyorum ben.»

Karanlık düşüncelerin ardında Sipo'nun ne demek olduğunu anlamak istiyor, bunun ahlak dışı, utanç verici şeylerle ilgili olduğunu sanıyor - demek, Bolda'nın maaşı oradan geliyor - diye düşünüyordu. Bolda'nın anlattıklarına göre, çalılıkların, ağaçlıkların önemli rolleri vardı öyküde. Kocası hep buraları kontrol edermiş. Martin'in aklına Grebhake ve Wolter'in çalılıkların arasında yaptıkları geldi. Kıpkırmızı yüzleri, açık pantolon önleri ve taze otların acı kokusu geldi aklına. Martin, Glum'un yanında olduğu zaman Bolda geldiğinde «edepsizlik» diye bağırırdı. Glum, Bolda'nın anlattıklarına sabırla başını sallardı. Bolda zaman zaman kızar «Kültürden sen ne anlarsın be herif?» diye bağırırdı. İyi, ama mademki Glum'a kızıyordu, neden odasına geliyordu öyleyse? Hem de sık sık gelir, konuşulacak bir şey olmasa bile kahvaltı hakkında konuşurdu. Herkes aynı kahvaltıyı yapıyordu. Belki hepsinin

ayrı ayrı zevkleri vardı, ama gene de istedikleri, kahvaltıda yedikleri şeyler hep aynıydı. Annesi, Albert amca gibi sert kahve içerdi. Glum ve Martin için ayrı kahve yapılırdı. Bolda sıcak süt içer, sütün içine de bal katardı. Herkes tereyağı, ekmek, sucuk, ya da reçel alırdı tabağına. Bunları dağıtmak Bolda'nın görevi idi. Ayrıca herkes mutfaktan kahvaltısını alabiliyordu.

Bolda pisti, ama iyiydi. Annesi de pisti Martin'in, fakat gerçekten ahlaksız olup olmadığını bilmiyordu. Sadece holdeki fısıldaşmaları biliyordu: «Nerelerde sürtüyorsun gene!» denıyordu bu fısıltılarda. Glum pis değildi, ama garip bir insandı. Garipliğine rağmen gene de iyi sayılırdı. Albert diğer genç babalar gibiydi. Büyük anneye ne-Pisne de -Garip- sözü yakışmıyordu. Büyük annesinin iyi olduğunu biliyordu. Yalnız -genellikle- iyi değildi, ama - gerçekten- iyiydi. Martin - genellikle-, -gerçekten- -ayrıca- kelimelerinin kullanılmasının okulda neden hoş karşılanmadığını anlamıyordu. Bu kelimelerle insan başka kelimelerle ifade edilemeyecek şeyleri ifade edebiliyordu. Örneğin, Bolda -genellikle- iyiyken, annesi iyiydi. Fakat belki de annesi -gerçekten- ahlaksızdı. Bu noktanın aydınlatılması gerekliydi ve Martin bu aydınlatılmanın faydasız sonuçlar getireceğini de seziyordu. Büyük anne ve Bolda birbirlerini çocukluklarından beri tanıyorlardı. İkinsi de birbirlerini deli olarak kabul ederlerdi. Yalnız bazı duygulandırıcı sahneler de olmuyor değildi aralarında. Noellerde kucaklaşırlar, «Beraberce inekleri otlatırdık, hatırlıyor musun? «Hatırlıyorsun demek?» derlerdi birbirlerine. Eifel

dağlarında geçirdikleri kıştan, dağlardan, taşlardan, otlardan, üzerinde ateş yakıp kahve, çorba pişirdikleri, tarlada yaptıkları ocaktan söz eder, kimsenin anlamadığı şarkılar söylerlerdi. Fakat büyük anne ile Bolda bu duygulandırıcı sahnelerin canlandırıldığı günlerden sonra karşılaştıklarında kavga ederlerdi. Büyük anne parmağını alnına götürür «Sen delisin; zır deli.. Delilikten kurtulamadın hiç» derdi. Aynı şeyi Bolda da yapar «Ben deli değilim; sen delisin sen... Ayrıca...» derdi. «Ne ayrıcası?» diye büyük anne bağırınca Bolda cevap veremezdi artık. Kavgalarının sebebi çoğunlukla Bolda'nın özel mutfak listesiydi. Şalgamlar, tatlı patates püresi, pürenin üstüne kaymağı alınmış süt ve eritilmiş margarin dökerdi. Büyük annenin iddiasına göre Bolda süt çorbasının dibini ekstra olarak tuttururmuş. «Oh, gene ekstra olarak dibini aldırdı. Sırf çocukluk yıllarımın sefaletini hatırlatmak için yapıyor bunu bu domuz yavrusu karı. Evimden kovacağım onu, kapı dışarı edeceğim. Ev benim evim, içinde oturacak insanları da ben seçerim. Kovacağım onu!» derdi büyük anne. Fakat Bolda'yı çıkartmazdı evden. Bolda da Glum gibi öteden beri bu evde oturuyordu. Ayrıca büyük anne bazan alçak gönüllülüğe vurarak mutfağa gidip Bolda'nın pişirdiği şalgam yemeğinden, süt çorbasından; ekşi, esmer ekmeğinden tadardı Bolda'nın kente inmiş olduğu zamanlar. Sonra büyük annenin yüzünden ayakta yemek yediği tabağa gözyaşları damlardı. Bolda işin farkına vardığında yüzünü garip fakat iyi niyetli bir gülümseme kaplardı. Bu gülümseme onun ince, kâğıt gibi beyaz yüzünü daha genç gösterirdi.

Öğle yemekleri için herkes kendi başının çaresine bakardı. Glum'un buzdolabında çorbası, mutfaktaki rafın üstünde hıyarları, kavunları, patatesleri ve sucuğa benzemeyen kan sucuğu bulunurdu. Bolda'nın da hazır yemeği olurdu. Kahverengi emaye tencerede o renksiz nesne bekler dururdu. Büyük annenin bozdolabında kendisine ayrılan büyük bir yer vardı. Sucuklar, pirzolalar, balıklar, yumurtalar, meyve ve sebzeler bunulurdu bölmesinde. Bazan öğleden sonra saat dörde doğru, sigarası ağzında, ocağın başında kızartma yapar, bir yandan o şarkı mırıldanır, diğer yandan çıkan dumanlar burnunun etrafında danseder dururdu. Çoğunlukla bir restorana telefon ederek sıcak yemek getirtirdi: Sıcak, gümüş kaseler, uzun ayaklı dondurmalıklar, dondurmanın üzerine kule gibi kondurulmuş kaymak yığını, kırmızı şarap olurdu getirilenler arasında. Hatta kahvesini bile restorandan getirtirdi. Kahvaltıdan başka bir şey yemediği, sabahlığını giyip, ellerine giydiği eski deri eldivenleriyle çardağın etrafında, duvar boyunca küme küme yetişen ısırgan otlarını toplardı. Bu taze, yeşil otları titizlikle arar, bir gazete kâğıdı üzerinde toplar sonra mutfağa gelir bu otlardan salata yapar, salatayı yemek için de Bolda'nın esmer renkli, ekşi ekmeğinden keserdi. Annesi bazan Albert ve Martin için öğle yemeği hazırlamayı unuturdu. Zaten kendisi de az yerdi. Kahvaltıda tost, bir yumurta ve bol bol kahveydi yediği içtiği. Evde olduğu zamanlar öğleden sonra üçe ya da dörde doğru öğle yemeği hazırlaması gerektiği gelirdi aklına. Çabucak hazır çorba pişirir, küçük

kâsede salata yapardı. Glum'un çorbasından alıp çabucak ısıttığı da olurdu. Aldıklarına karşılık Glum'un buzdolabındaki bölümüne sucuk ya da bir paket tütün bırakırdı. Glum ise sırıtarak alınan çorba miktarı kadar çorbasına su katardı. Bazan annesi Martin'e öğle yemeği hazırlamadan bir yere gittiğinde Albert amcası bir şeyler hazırlardı. Albert, Bolda'nın şalgam yemeğinden alır tereyağı ve süt katarak yemeğin tadını değiştirir, yenecek hale sokar, sahanda yumurta ya da şekerli omlet yapardı. Bazan da ne annesi, ne Albert, ne Bolda, ne de Glum evde olurdu. Bu zamanlarda Martin için tek çıkar yol Glum'un çorbasından çalmak, çorbayı ısıtmak ya da annesinin odasında çikolata veya kurabiye aramak olurdu. Çünkü büyük annesinin yanına gitmek istemezdi. Gitse büyük annesi ya balık kızartır, ya da onunla kente gider bir lokantada «Büyük prenses ve kusmukçu» rolünü oynarlardı muhakkak.

En çok sevdiği yağlı, tuzlu patatesi çok ender yiyebilirdi Martin. Hiç kimse onun patatesi ne kadar çok sevdiğini bilmiyordu. Albert ve Will amca da bilmiyordu. Bazan Bolda'yı ikna eder, ona patates pişirtirdi. Şöyle buharları üstünde patateslerin ortasına bir kaşık tereyağı koyunca, yağ yavaş yavaş erir, yağ eridikten sonra da kar gibi beyaz tuzdan ekerdi üstüne, ki tadına doyum olmazdı doğrusu. Diğer insanlar her gün patates yiyordu oysa. Bu yüzden de Martin onları kıskanıyordu. Brielach her akşam patates pişirmek zorundaydı. Bazan Martin ona yardım ettiği için, o güzelim patatesten birazcık yemek ona da nasip olurdu. Başka evlerde - çok iyi

biliyordu - bambaşkaydı. Oralarda herkes için aynı şey: Sebze, patates ve sos yapılırdı. Herkes aynı şeyi yerdi.

Büyük anneler, babalar, amcalar hep aynı şeyden yerdi. Oralarda herkesin kendi zevkine göre yemekleri saklayabilecekleri bozdolapları ya da herkesin aklına gelen yemeği rahatlıkla pişirebilecekleri büyük mutfakları yoktu. Oralarda sabahları, kahvaltıda, büyük bir kahvelik, reçel, ekmek, yağ dururdu masanın üstünde. Ailenin bütün fertleri beraberce yapardı kahvaltısını. Sonra herkes yağlı ekmeklerini alır, okula, daireye, işe giderdi. Yumurta pek olmazdı. Olsa bile babalar ve amcalar için olurdu kahvaltılarda. Yumurta çoğunlukla baba ve amcaların özel işaretleriydi. Diğer ailelerden kendi ailesini ayırdığı tek yan, kahvaltı masasındaki yumurtalardı.

Diğer çocukların yemek pişiren, dikiş diken, yağlı ekmek hazırlayan, belki ahlaksız da olan anneleri vardı. Fakat Martin'in annesi pek ender yemek yapardı. Hiç dikiş dikmez, yağlı ekmek hazırlamazdı ona. Çoğunlukla okula ekmek götürmesi gerektiği Albert amcanın aklına gelirdi.

Bazan Bolda ona acır, ekmek hazırlardı. Okula gittiği saatlerde büyük annenin uyuması büyük bir şanstı. Yoksa büyük annesi onu bir et yiyici haline sokmak için elinden geleni yapmaktan geri kalmazdı.

Büyük annenin aylarca seyahate çıktığı zamanlar, Martin için en mükemmel günlerdi. Büyük sepetler, bavullar, paketler istasyona götürülürken iki taksi tutulurdu. Büyük annenin bu

seyahatleri her yaz ve her kış olmak üzere yılda iki kez tekrarlanırdı. Gittiği yerlerden, dag, göl, deniz, nehir manzaralı kartlar gönderir «Öpücükler, binlerce öpücükler Martin'e, hepinize... Açılmış rahibeye de öpücükler» yazardı kartın arkasına. Bolda bunu okuyunca, kıkırdıyarak güler «Sanki annesi onu beşikte sallarken - kızım uyusun, büyüsün de göllerde dolaşsın - demiş gibi, değil mi?» derdi. Puro kutularının üzerindeki harflerin büyüklüğünde yazıyordu yazısını ve bütün kartı dolduruyordu büyük anne. Küçük paketlerin içinde çikolata, oyuncak, hatıra eşyalar da gönderiyor Martin'e «Öpücükler, binlerce öpücükler. Büyük annen.» diye yazıyordu sonra da.

Büyük annenin seyahatte olduğu zamanlar, anlaşılmaz bir duyguyla uzaktaki büyük annesini düşünürdü. Çünkü o uzaktayken kendisini sevmediği birtakım şeyleri yapmaya zorunlu hissetmiyordu. Gün gelir, büyük annenin evde olmasını arzulardı. Onsuz ev öylesine boş, öylesine sessiz oluyordu ki. Odasını kilitlemişti. Babasının odadaki resmini seyredemiyordu artık. -Kanda idrar - olayı da yoktu artık.

Bolda sessiz, kederliydi. Martin, annesinin sayısız konuklarının büyük annesinin boşluğunu dolduramayacağını çoktan anlamıştı.

Büyük annenin döneceği gün yaklaştıkça, Martin «Keşke gelmese» diyordu içinden. Ölmesini istemiyordu, ama eve gelmesini de istemiyordu. Geri dönünce, gene eski olaylar birbiri arkasına tekrarlandı. Önce evde büyük bir ziyafet sofrası hazırlandı. Büyük anne lokantaya telefon etti. Soluk yüzlü garsonlar beyaz gömlekleri içinde, gümüş kaplarda yemek getiriyorlar,

büyük anne gözlerindeki canlı ihtirasla onları bekliyor, mutfakta ahçının biri yemekleri tazeliyor, garsonlar mutfakla büyük annenin odası arasında koşuşuyor, kanlı biftekler, sebzeler, salatalar, kızartmaların biri gidip biri geliyordu. Yemeğin sonuna doğru ahçı lokantaya telefon ediyor, sarı renkli bir taksiyle kahve, dondurma, meyve, kaymak geliyor, masa bunlarla süsleniyordu. Pirzolaların kanlı kemikleri çöp tenekesine atılıyor, çek defterinden yırtılan bir yaprağın çıkardığı ses yemeğin bittiğini, sofra keyfinin başladığını bildiriyordu. Büyük anne Tomahawk sigarasını emerek Martin'i yanına çağırıyor, kaybettiği zamanı gidermeye çalışıyordu.

«Soru 51: Ölüler tekrar ne zaman dirilecekler?»

«Kıyamet gününde.»

«Baban şehit düştü, değil mi?»

«Evet.»

«Şehit düşmek ne demek?»

«Savaşta ölmek - öldürülmek-.»

«Baban nerede şehit düştü?»

«Kalinowka'da»

«Ne zaman?»

«7 temmuz 1942 de»

«Sen ne zaman doğdun?»

«8 ekim 1942 de.»

«Babanın ölümünde suçlu olan adamın adı ne?»

«Geseler.»

«Bir daha söyle bu adı.»

«Geseler.»

«Bir daha.»

«Geseler.»

«Bir çocuğun babasını elinden almanın ne demek olduğunu biliyor musun?»

«Biliyorum»

Martin bunun ne demek olduğunu biliyordu.

Büyük anne üç gün üstüste Martin'i yanına çağırıp hep aynı şeyleri sormuştu.

«Tanrı altıncı ve dokuzuncu emirlerinde bizden neler ister?»

«Namuslu olmamızı.»

«Namussuzlukla ilgili günahlarda vicdanımıza neler sorulurdu?»

Martin çabuk çabuk saymaya başladı.

«Namussuzca bir şeyi isteyerek seyrettin mi?»

«Namussuzca bir şeyi dinledin mi?»

«Namussuzca bir şey düşündün mü?»

«Namussuzca bir şeyi arzuladın mı?»

«Namussuzca bir şeyi isteyerek anlattın mı?»

«Namussuzca bir şey yaptın mı? (Yalnız veya başkasıyla?)»

«Yalnız veya başkası ile» yi mahsus üzerine basarak söylemişti.

Grebhake ile Wolter çalılıkların arasında namussuzca bir şey yapmışlardı. Yüzleri kıpkırmızıydı, pantolonları açıktı, taze ot kokusu geliyordu. Elleri ayaklarına dolanaraktan yaptıkları bazı yapmacık hareketler, garip korkuları, onun karanlık birtakım şeyleri düşünmesine yaramıştı. Grebhake ile Wolter'in ne yaptıklarını bilmiyordu, ama namussuzca bir harekette bulunduklarından emindi. İkisi de «Namussuzca bir şey yaptın mı?» sorusuna «Evet, yaptım» demekle kalmayıp «Başkaları ile de yaptım» demek zorunda kalacaklardı. Aralarında geçenleri bildiğinden beri din

dersinde papazın yüzünü inceliyordu hep Martin. Çünkü Grebhake ile Wolter onun yanında günah çıkarmışlardı. Fakat papazın yüzü ikisi ile de konuşurken hiç değişmiyordu... Yoksa ikisi de günah çıkartırken bundan söz etmemişler miydi? Bu ihtimali düşündüğünde nefesi tıkanır gibi oldu. Yüzü korkudan kıpkırmızı olmuştu. Büyük anne «Nen var?» diye sordu. «Hiç» dedi Martin «Dumandan olacak». Büyük anne konuşmasını çabucak bitirdi. Çek defterinden bir yaprak yırttı ve Martin, Albert'in odasına gitti. Daha kapıdan girmeden «Grebhake ile Wolter namussuzca bir şey yaptılar» diye patlayıverdi.

Albert'in yüzü birdenbire değişti, dudaklarını ısırdı. Rengi solmuştu «Nerede? Ne gördün, nereden biliyorsun bunu?» diye sorarken.

Konuşamayacak durumdaydı, ama gene de konuştu «Çalılıkların arkasında» dedi. Kekeliyordu. «Pantolonları açık, yüzleri kıpkırmızıydı.» Albert sakin sakin piposunu doldurdu yaktı, uzun uzun karşı iki cinsin birleşmelerinden, kadınların güzelliğinden söz etti. Adem ile Havva'dan bahsetti. Albert'in sesi, Martinin biraz gülünç bulduğu bir tutku içerisine bürünmüştü. Tekrar kadınların güzelliğinden, erkeklerin onları elde etmek için gösterdikleri çabalardan bahsetti. Albert'in sesindeki o tutkunluk gittikçe artıyordu. «Ayrıca» dedi Albert, piposunu vurarak boşaltı, alışkan olduğu için bir sigara yakmadan rahat edemezdi; sigarasını yaktı, «Ayrıca, belki de biliyorsundur, çocuklar kadınla erkeğin birleşmesi sonucu meydana gelirler.» Albert amcanın söyledikleri ona akla uygun geliyordu. Söyledikleri Grebhake ile Wolter'in yaptıkları için bir açık-

lama olmadığı halde gene de doğruydu, Albert, yeniden Adem ile Havva'dan, çiçek adlarından, hayvan adlarından söz ediyordu.

«Sadece değinerek geçebileceğim, birtakım gizlilikler vardır» dedi, bazı içgüdüsel hareketlerin varlığından, gelişen bir genç için cinsel birleşme olgunluğuna varıncaya kadar beklemesinin ne kadar güç olduğundan bahsetti. «Çok küçük bir inek yavrusu, örneğin, kalkıp da bir boğa ile birleşemez. Dişi olmasına rağmen de bu işi yaptıktan sonra arkasından bir yavru doğuramaz o yaşta. Bütün hayvanlarda, bütün insanlarda karşılıklı iki cins vardır..» Konuşurken çok sigara içiyordu Albert.

-Ahlâksız- sözü geldi Martin'in aklına, arkasından da - amca - ve - evlilik- sözleri.

«İngiltere'deyken evliydin, değil mi?» diye sordu Martin.

«Evet.»

«Karınla birleştin mi?»

«Evet» dedi Albert. Martin dikkatle Albert'in yüzüne baktığı halde, en ufak bir çekingenlik, bir tereddüt, bir değişiklik göremedi yüzünde.

«Peki, neden çocuğun yok senin?»

«Bak şimdi» dedi Albert «Her birleşmeden çocuk olmaz.» Albert yeniden çiçeklerden, hayvanlardan, Adem ile Havva'dan söz etmek istiyordu, ama Martin sözünü kesiyordu.

«Öyleyse, benim düşündüğüm gibi» dedi Martin.

«Ne düşünüyorsun sen?»

«Bir kadın herhangi bir erkekten çocuğu olmasa bile gene de ahlaksız olabilir. Welzkam'ın annesi gibi, örneğin.»

«Allah kahretsin» dedi Albert «Bunu da nereden çıkardın?»

«Brielach'ın annesinin ahlaksız olmasından. Bir çocuğu olmadı ama, kocası olmayan bir adam la birleşti.»

«Heinrich Brielach'ın annesinin ahlaksız bir kadın olduğunu kim söyledi?»

«Brielach, okul müdürü öğretmenlerden birine bunu söylerken duymuş. Müdür, - Heinrich Brielach korkunç bir ortamda yaşıyor, annesi ahlaksızın, namussuzun teki - demiş.»

«Öyle mi?» dedi Albert. Martin, Albert'in kızdığını anladı, biraz çekingen «Gerçekten doğru söylüyorum. Brielach hepsini duymuş. O da annesinin ahlaksız olduğunu biliyor» dedi.

«Peki, sonra?» dedi Albert.

«Sonra.. Welzkam'ın annesi de aynı yolun yolcusu. Çocuğu yok, ama biliyorum ahlaksız olduğunu.»

Albert hiç konuşmadan, hayretle Martin'i dinledi.

«Namussuzca» dedi Martin birdenbire, aklına o anda gelmişti. «Çocukların büyüklerin yaptıklarını yapmaları da ahlaksızlık mıdır? Grebhake ile Wolter de mi birleştiler birbirleriyle?»

«Hayır, hayır» dedi Albert amca, bunu söylerken kıpkırmızı olmuştu, «Ne yaptıklarını bilmiyorlardır onlar, şaşırmışlardır. Artık düşünme bunları. Gene böyle şeyler duyar da anlamazsan, bana sorarsın.» Albert'in sesi etkinleşmeye, ciddileşmeye başlamıştı, ama içtenliğinden bir şey kaybetmemişti «Duyuyor musun? Bana soracaksın daima. Bu konularda konuşmamız daha iyi olur. Gerçi her şeyi bilemem, ama bildiklerimi

söylerim sana. Mutlaka söylerim. Sakın sormayı unutma emi?»

Brielach'ın annesinin ekmekçiye söylediği söz kalmıştı Albert'e söylemediği. O sözü düşündükçe kızarıyordu, ama bir türlü söyleyemeyecekti.

«Nen var?» dedi Albert «Söyleyecek bir şey daha mı var?»

«Hayır» dedi Martin. Kendi annesinin de ahlaksız olup olmadığını sormaya utanıyordu.

O günden beri Albert, Martin ile daha yakından ilgilenmeye başlamıştı. Sık sık arabasına alır gezdirirdi. Annesi de bugünden sonra ona karşı değişmişti. Bambaşka olmuştu. Albert'in annesiyle bu konuda konuştuğuna emindi. Üçü birden yola çıkarlardı arabayla. Brielach da istediği zaman onlara katılabiliyordu. Beraberce ormanlara, göllere, dondurma yemeye ya da sinemaya gidiyorlardı.

Her gün ikisinden biri, sözleşmiş gibi, Martin'in ödevlerine bakıyor, anlattıklarını dinliyor, yardım ediyordu. İkisi de - annesi ve Albert - çok yakınlık gösteriyorlardı ona. Annesi sabırlı olmuştu, çoğunlukla evde bulunuyor, Martin'e öğle yemeği hazırlıyor, hatta bir süre patates bile yapmıştı, ama yalnız bir süre. Annesinin parası kalmayınca, gene zamanlı zamansız evde olduğu oluyordu. Üstelik her gün yemek de olmuyordu evde. Martin, Glum'u, Albert'i, Bolda'yı anladığı gibi anlayamamıştı bir türlü annesini.

II. BÖLÜM

Nella yeşil perdenin ardında sigara içiyor, gri dumanları perde ile pencere arasındaki boşluğa ülfüyor ve güneşin sigara dumanlarını, bu toz ve duman yığınlarını nasıl inceltiğini seyrediyordu. Cadde bomboştu. Albert'in arabası kapının önünde duruyordu. Arabanın üstü gece yağan yağmurla ıslanmıştı. Fakat caddede en ufak bir su birikintisi bile yoktu. Bu odada, bu pencerenin ardında yirmi yıl önce de aynı şekilde durmuş, ellerinde tenis raketleri, bulvarda yukarıdan aşağıya doğru koşuşan genç kavalyelerini beklemişti. Bu duygulu kahramanlar onun kendilerini seyrettiğinin farkına varmazlardı. Evin karşısındaki kilisenin gölgesinde durur, saçlarını tarar, tırnaklarını kontrol eder, paralarını sayarlardı bu kahramanlar. Biraz nefes nefese, gece yağan ilk yağmurda yere dökülmüş kestane ağaçlarının çiçeklerini çiğneyerek ön bahçenin önünden geçerlerdi. Biraz sonra da Nella kapı zilini duyardı. Fakat en çevikleri bile filmlerdeki genç, çevik tenis oyuncuları gibi davranmış, düşünmüş, konuşmuşlardı. Serseri olduklarını biliyorlardı, ama bu da moda sayılırdı. Böyle bile olsa serseri oldukları konusunda bir şey değiştirmiyordu bu. Genç bir kahraman bulvardan aşa-

ğı geliyordu. Elinde tenis raketi vardı. Kilisenin gölgesinde saçlarını taradı, tırnaklarını kontrol etti, cüzdanındaki paraları çıkardı cebine koydu.. Kırmızı yaprakların meydana getirdiği halının üstünde bir hayalet mi geliyordu? Yoksa bir film mi seyrediyordu Nella? Seyrettiği filmler bazan gerçek hayatını benzeri gibi gelirdi ona. Bu gerçek hayatın akislerini görebilmek için, kahrolmak için 180 kuruş vererek sinemaya gittiği çok olmuştur. Gerçek hayat kötü bir film gibi geliyordu ona. Şüphesiz siyah şeritler, siyah filmi şeritleri vardı gözlerinin önünde. Yumuşak, gri bir peçenin arkasından bakar gibiydi. Sanki eski bir filmin belirtileriydi bunlar... Komşu evlerden birindeki genç bir kıza gitmek üzere kilisenin gölgesinden çıkıp caddeye inen, elindeki tenis raketiyle bu genç kahraman örneğin tıpkı filmlerdeki gibiydi.

Vücudunu döndürmeden arkasındaki Martin'e «Bu saatte tenis kortlarında oyun oynuyorlar mı?» diye sordu.

«Tabii anne» dedi Martin «Bazıları daha da erken tenis oynamaya başlıyor.»

Öyle ya, eskiden de böyleydi. Yalnız kendisi geç vakitlere kadar uyuduğu, tenis kortlarında çok az bulunduğu için pek tenis oyunu ile ilgilenememişti. Sevdiği tek şey kırmızı zeminli kortlar, beyaz masaların üzerinde duran koyu yeşil limonata şişeleri, keskin kokulu hava, deniz suyu gibi acı kokan, Ren nehrinden gelen bulutlar; yeni katranlanmış bir gemi nehirden geçtiğinde ve ağaçların tepesinden görülebilen kısmında güverteleri, bu katran kokusu idi. Sirenlerin ötüşü, kara islerin meydana getirdiği kara bulutlar,

vurulan topların çıkardığı sesler, keskin sesleniş rakiplerin...

Genç kahraman evin önünden koşarak geçti. Onu tanıyordu hatta: Bu sarı tene yalnız Nadolte'ler sahipti. Sarı tenler, açık renk saçlar, pigmenlere benzeyen garip bir tarzda yalnız bu ailede vardı. Bu gencin babasının adı Wilfried Nadolte idi. Sarı derinin üstünde yeşili andıran bir renkte parlayan ve pis pis kokan terlerden bu çocukta da vardı belki. Her zaman terleyen Nadolteler zaç yağı sürülmüş cesetlerin görünümüne sahiptir. Bu kahramanın babası pilottu. Atlantikte uçarken düşmüştü uçağı. Bu şiirsel ölümü oğlunun şimdi kötü bir filmde oynamasına engel olamadı. Gerçi rolünü iyi oynuyor, ama kötü tenis oyuncularına benziyor.

Nella sigarasını geceden yağan yağmur sularının sızdığı mermerdeki çatlakta söndürdü. Serbest kalan sağ kolunu altın sırmalı, bütün savaş boyu perde olarak vazife gören kumaşın kavis meydana getirdiği boşluğa dayadı. Çocukluğunda hep büyümek, kolunu bu yere dayayabilecek kadar büyümek isterdi. Oysa bu büyüklüğe çoktan yetişmişti. Yirmi yıldan beri aynı şeyi yapıyordu.

Arkasında, masada, kahvaltı yapan Martin'in çıkardığı gürültüleri duyuyordu. Kahveliğin külahını çıkarışını, ekmeğine yağ sürdükten sonra bıçağı tabağın kenarına korken çıkan sesi, dişleri arasında kıtırdayan tostun sesi, boşalan rafadanlığı masanın boş yerine kaldırdığında çıkan sesi, elektrikli tost makinesinin vızıltısını duyuyordu. Martin ile kahvaltı yapmak için erken kalktığında odanın içi tost yanığı ve duma-

nı ile dolardı. Banyodan su sesleri gelir, Albert yıkanırdı, ama bugün su sesini duymadı. Albert yıkanmıyordu demek.

«Albert kalkmadı mı daha?»

«Kalktı» dedi Martin «Duymuyor musun sesini?»

Nella duymuştu. Üç gündür, arka arkaya erkenden kalkıyordu. Devamlılığı ve düzenliliği kavramış gibiydi. Tost, yumurta, kahve, Martin'in mutlu yüzü; sabah kahvaltısını annesiyle beraber yapabilmenin, masayı hazırlarken annesini seyredişi, bardağına kahve doldururken kahveliği tutan elini seyredişinin mutluluğu vardı Martin'de üç gündür. Dışardan Nadolte güzel, genç bir kızla geri dönüyordu. Kız güzeldi, gençti. Periyodik olarak beyaz dişlerini gösteriyordu. Sanki rejime uygun olarak yumuşak güney rüzgârını beklermiş gibi biçimli burnunu yukarda tutar gibiydi. Sanki rejim gülümse dediğinde gülümsüyor, başını salla dediğinde başını sallıyordu. Acaba bu kız da Nadolte'lerin o garip ter kokusunu alacak mıydı? Yeşil fundalıklarda bir Nadolte ile öpüşürse muhakkak onların yüzlerindeki solmuş salata yapraklarını andıran ifadeyi de öğrecek miydi acaba?

Nella, ancak şimdi banyodan gelen su seslerini duyabildi. Albert'in yıkandığını biliyordu. Albert'i yirmi yıldan beri tanıyordu. Albert de Nella'yı yirmi yıldır tanıdığını sanıyordu, ama yirmi yıldır bir erkeğin yıkanma malzemelerinin Nella da uyandırdığı cinsel büyüyü anlayamamıştı... Ayrıca aynı banyoyu paylaşmaları Nella'ya oldukça acı çektiriyordu.

Her sabah yıkandığında, Albert'in tıraş ma-

kinesinin çıkardığı kokudan dolayı hoş bir haza kaptırıyordu kendisini. Kötü sıkılmış tıraş sabunu tüpünün, beş yıldan beri kullandığı teneke kutu içindeki tıraş kreminin üzerinde parmakları tatlı bir okşayışla gezinirdi çoğunlukla. Diş fırçası, tarağı, sabunu ve tozlanmış, lavanta dolu, sanki hiç kullanılmamış gibi duran şişe bulunuyordu tıraş malzemelerinin arasında. Yıllardan beri lavanta şişesinin içindeki sıvının, etiketi süsleyen kırmızı renkli kadının ağız hizasından hiç eksilmediğini sanıyordu. Etiketteki bu kadın tüm güzelliği geçmişe gülümsemesiyle yaşlanmıştı. Oysa bir zamanlar, yeni alındığında, geleceğe umutla bakar gibiydi. Şimdi ise yaşlanmış, giysileri kirlenmiş, kötü muameleye alışmamış bir kurban halini almış gibiydi. Bu şişe uzun zamandan beri aynı yerinde durur. Açıkça belli ki, Albert, hoşlandığı bir adamla bu derece yakın olması, aynı evde oturmasının Nella için ne kadar acı olduğunu kavramıyordu. İyi, ama neden tüm ciddiliği ile evlilik üzerinde ısrar ediyordu Albert?

Nella, onun kişiliğinde telefona giden bir adamın tavırlarını görmüştü. Çoğunlukla, bütün erkekler, sıradan filmlerde telefona giden, bunu yaparken de suratlarındaki gerek ciddi gerekse lakayt tavırları takınan erkekler gibi telefona giderlerdi. Bu adamlar ya adımlarını büyük büyük ataraktan telefona gider «Lütfen, beni rahat bırakın» ya da «Demek bana ihtiyacınız var!» derlerdi. Sonra konuştuklarında; önemsiz konuşmalar yapmayı denerlerdi... Hangi konuşmaları önemliydi sanki?- plan değişikliği-, - kararı göz önünde bulundurmak- gibi sözler de bunlar

arasındaydı. Kulaklığı yerne koyduklarında suratlarının şekli gelirdi aklına. Kötü bir oyuncudan başka kim telefonun kulaklığını onlardan başka yerine kordu zaten: Albert. Rai de yapardı bunu. İkisinin sigara içişleri de filmlerdeki erkeklerinkinden farklıydı ve bunu pek az insan yapabilirdi. Dünya taklitlerle doluydu. Albert'in bu derece tabii olması, belki de sinemaya çok az gitmesindendi. Nella çoğunlukla onun bir takım şeyleri benimsemeyişini özler; bir sürü aptal kafalılarla şurda burda kaybettiği zamana boşuna harcadığı gülümsemesine yanardı.

Bavulu hazırdı. Albert, Martin'i alıp arabayla gideceği zaman, o da kaç gün için Brernich'e gidecek ve üç gün can sıkıntısı çekecekti. Schurbigel'i dinlemek zorunda olduğunu düşündükçe, berberdeki o kahredici atmosfer geliyordu aklına: Tatlı bir sıcaklık ve aynı zamanda iğneleyici o ortam. Bütün kibar insanlar orada olacaktı. Peder Willibrord ona refakat edecek «Tanışmıyor muydu nuz?.... Evet, artık tanışmak için de bundan daha iyi bir fırsat olamaz, değil mi ya?» gibi sözler edecekti. Oh, bu tatlı gevezelikler olmaz olsundu. Acaba Albert, Nella'nın her nazik, her kibar olan ya da öyle görünen insanlara kendini kaptırmasına gerçekten şaşıyor muydu?

Pencereden döndü, yuvarlak masaya doğru yürüdü, yeşil koltuğu masaya itti.

«Kahve kaldı mı?»

«Evet, anne.»

Martin, ayağa kalktı, ona kahve doldurdu. Neredeyse reçel tabağını devirecekti. Bunun dışında sakindi Martin. Hareketleri yavaştı, ama annesiyle konuştuğu ya da annesi için bir şey yaptığı zamanlar gayrete gelir boş yere eli çabukluk göstermek isterdi. Yardımı dokunmayan çocuklarla uğraşan büyükler gibi sıkıntılı bir ifade alırdı yüzü, bazan zora gelen çocuklar gibi, içini çekerdi. Tost makinesini yeniden fişe soktu, sabırla ekmeğin kızarmasını seyretti, kızaran dilimi aldı, ekmek sepetinin kenarına, dikine koydu.

«Daha yiyecek misin?»

«Hayır, Albert'e kızarttım onu.»

«Yumurta da var mı Albert'e?»

«Var» dedi Martin gülümseyerek. Kalktı, yatağına gitti, yastığı kaldırdı, yastığın altındaki, kahverengimsi yumurtayı gösterdi.

«Sıcak kalsın diye koydum buraya. Albert soğuk yumurtayı sevmez. Ona yetecek kadar kahve de var.» diye ekledi.

Albert'e olan ilgisi, kendisine olandan daha fazlaydı. Belki de bu Albert'in ona babasından çok bahsettiği, aralarında vazgeçilmez bir arkadaşlık bağı olduğu içindi. Ne olursa olsun Albert için bir iş yapacağı zaman daima sakin olurdu.

Nella, Martin'e, Rai'den pek az bahsederdi. Arada sırada içinde Rai'nin şiirleri bulunan çantayı çıkarırdı. Gazete kupürleri, müsveddeler, yirmi beş sayfalık mavi kapaklı - her yazıda «Modern şiir» diye adından söz edilen - bir şiir kitabı

vardı bu çantada. Bir zamanlar, Rai'nin adını antoloji fihristlerinde gördüğü, ötede beride yayınlanan, radyoda okunan her şiir için kendisine gönderilen telif ücretlerini aldığı zamanlar, Rai ile iftihar ediyordu. Tanımadığı ve hiç bir zaman da tanımak istemediği birtakım herifler bu şiirleri arıyordu. Bakımsız giysileri ile birtakım delikanlılar konyak şişelerine terketmişlerdi kendilerini, öylesine uyuşuk, öylesine tembellerdi. Heyecanları bile belli bir seviyeden yukarıya çıkmıyordu. Bu tip insanlar yanında olduğu zamanlar, gene herhangi bir yerde - modern şiir - üzerine bir yazını çıktığını anlardı. Zaman zaman evi hacı evine dönerdi. Dergilerde, bir yaz yağmurundan sonra topraktan fışkıran mantarlar gibi yazılar çıkardı. Telif ücretleri yağar, Rai'nin şiirleri ikinci kez basılırdı. Fakat sonra, uyuşuk, seçme giyimli delikanlılar kendilerine başka bir yem bulunca, bir süre rahatsız etmezlerdi artık onu. Piyasada bir durgunluk olunca Rai yeniden ortaya çıkardı, çünkü - Rusya'da şehit düşen bir ozan - konusu her zaman için ilginçti. Üstelik Rai'den «Rejime karşı çıkmış bir ozan» diye de söz edilirdi. İyi ama o anlamsız bir şekilde kurban edilen gençliğin - başka açıdan bakacak olursak, anlamlı bir şekilde kurban edilen gençliğin bir sembolü değil miydi? Peder Willibrord'un, Schurbigel'in konuşmalarında garip garip seslenişleri ortaya çıkmıyor muydu onun için? Ne olursa olsun Rai sevilen bir denemeci olmuştu. Durmadan denemeler yazmaya çalışan o tip gençliğin sembolü, deneme türünün vazgeçilmez insafsız bir elemanı olmuştu. Sanki yorulmak bilmeyen, durmadan sembol yaratmaya çalışan,

deneme türünde eser veren bir sürü vurdumdaymaz genç türemişti. Çalışkan, temiz, gayretli, ne fazla hırslı ne de çok az istekli olarak goblenden bir kültür halısı örüyorlardı sanki. Bu çabuk elli gayretkeşler birbirlerine rastladıklarında Haruspices gibi gülümsüyorlardı karşılıklı. Övüne övüne ciğerlerini, kısa bağırsaklarını söke söke bir peygamberliği kılı kırk yararcasına yaratmayı deniyorlardı. Yeni hürriyete kavuşmuş yürekleri ile katı marşları söylüyorlardı. Gizli labaratuarlarında kurbanlık hayvanın ütülenmiş barsaklarını pislikten temizliyor, karaciğerini gizlice birine okutuyorlar, maskeli, hayvan derisi yüzenler sabun değil, aksine kadavralardan kültür imal edenler ya da ettirenlerdi bunlar. Her ne olursa olsun, işte bu insanlar karşılaştıklarında, bir araya geldiklerinde Haruspices gibi gülümsüyorlardı birbirlerine ve Schurbigel bunların rahipleri rolündeydi: Humanizmin ufkunda, çamur içinde yüzen usta bir berber.

Nella'nın içini kin duygusu kaplıyordu. Albert'in düşüncelerine nasıl girdiğini hissettikçe korkuya kapılıyordu: Kendisini yakalamaya hazır bekleyen yuvarlak, yılan helezonları gibi.

Rai yaşadığı müddetçe, devamlı bir ihtirasla kafesinde yemini bekleyen vahşi bir hayvan gibi postayı bekler olmuştu. Pencerede, yeşil perdenin arkasında durur, postacı köşeyi döndüğü zaman artık onu gözünden ayırmazdı. Postacının köşeyi döndükten sonra atacağı adımlar o gününün nasıl geçeceğini belirlerdi. Eğer postacı caddeden dosdoğru kendi evine doğru gelirse bir şeyler getirdiğini anlardı. Fakat postacı hafif bir ka-

vis çizerse bu komşu eve gidiyor demekti ve bir gün için daha umutlar kaybolmuş olurdu. O anda tırnaklarını ağır, yeşil perdenin içine batırır, kumaşın ipliklerini koparırdı. Fakat gene de içinde o gülünç, belki de posctacı yanılmıştı, geri döner düşüncesi ile yerinden ayrılmaz, beklerdi. Ne yazık ki, postacı hiçbir zaman yanılmamış ve geri dönmemişti. Delicesine düşünceler sarardı kafasını, postacının caddede uzaklaşışını, kapıların altından mektup atışını seyrederdi. Postacı acaba onun - Rai'nin - düşmanı mıydı? Sadist bir adamdı postacı ona göre.

Şimdi, yıllardır, postacıyı hiç görmemişti. Adının ne olduğunu, ne zaman postayı getirdiğini bilmiyordu. Belirsiz zamanlarda posta kutusuna bilinmeyen biri tarafından sütyen, kakao, şarap reklamları atılırdı. Mektuplar da aynı şekilde posta kutusundan alınırdı. On yıldan beri hiç mektup okumazdı. Kendisine gelen mektupları bile okumazdı. Bu konuda birkaç şikayet olmuştu, ama ne olursa olsun mektup okuduğu yoktu. Tek arkadaşı yandaki odada oturuyordu. Bu arkadaşı günlüğüne seyahate çıktığında telefona cevap verirdi. Yalnız mektupları okumazdı. Ölümünden sonra, onun öldüğünü bildiği halde, Rai'den mektup gelmişti. Bunu da postanın güvenilirliğine borçluydu.

Evet, artık mektup okumuyordu. Kavalyeleri ancak telefon edebilirlerdi ona. Mektup yazdıklarında cevap beklemeleri boşunaydı. Bütün mektuplar, okunmadan çöp kutusunu boylar, çöp kutusundan çöp tenekesine, oradan da her gün aynı saatte çöp kamyonu ile yolculuğa çıkardı.

En son mektubu on bir yıl önce okumuştu.

Mektup Albert'ten geliyordu, kısacık yazılmıştı: Rai öldü. Dün öldü. Bir şakinin kurbanı oldu. Yalnız suçlunun adına dikkatini çekerim. Adı Geseler. Sonra daha uzun yazarım.

Geseler adını unutmamıştı, ama Albert'ten gelen mektupları da açmazdı. Bu nedenle onun atlı ay hapis yattığını öğrenememişti. Resmi ölüm haberini de açmamıştı. Haberi rahip getirmişti. Rahibi kabul etmek, onu görmek istemiyordu. Rahip, annesiyle kapıda durmuş «Kapıyı aç Nella'cığım, kapıyı aç» diye sesleniyor, sonra «İnşallah canına kıymaz» diye fısıldıyordu. Hayır, Nella canına kıymayı aklından bile geçirmemişti. Gebe olduğunu bilmiyor muydu sanki?

Nella, rahibin sesini duymak istemiyordu. Yanlış, saçma sapan şeyler söyleyecekti, bunu biliyordu.

«Kapıyı açın, Sevgili Nella.»

«Niçin? Sana tanrıya ihtiyacım olduğu için ihtiyacım var, Tanrı'nın da bana ihtiyacı var. Sana ihtiyaç hissetsem, kendim gelirim işine bak sen.»

«İnşallah canına kıymaz...»

«Canıma kıymayacağım. Kapıyı da açmayacağım. Milyonlarca dul, milyonlarca yetim... Oh, sen Rai'yi geri getiremezsin... Getiremezsin geri.»

Rahibin kuşkuyla koridorda soluduğunu, annesiyle fısıldaştığını duyuyordu. Bir an o korkunç sesi kulağına gelinceye kadar acımıştı adama.

Geseler'in etrafındaki çember daralıyor muydu? Albert'in on yıl önceki mektubu, Peder Willibrord'un gülümseyerek «Size Bay Geseler'i takdim edebilir miyim» deyişi, Brernich'e davet edili-

şi, kitaplığın yanında hazır duran bavuldu kafasından geçenler.

Cadde boştu. Erkendi daha. Süt arabası buraya gelmemişti henüz. Keten torbalardaki küçük ekmekler, bahçe kapılarında asılı duruyordu. Yandaki odada Martin ile Albert gülüyorlardı. Albert, Martin'in sözünü kesiyor «Eğer günahları bağışlamak istersen Tanrım...» diyordu, sonra gene gülüşüyorlardı. Nella'nın oynamak istemediği bir - Mutlu Aile- filmiydi bu. Gülen bir çocuk, gülen müstakbel bir baba ve gülen bir anne olacaktı bu filmde. Gülen bir anne, gülen bir çocuk ve bunun yanında Albert baba olacaktı ha? Hayır. Nella bir sigara yaktı, elinde tuttuğu sigaradan çıkan mavimsi dumanları seyretti. Albert'in karısı balonları, mobilyadan daha fazla sevmiyor muydu?

Parmakları arasındaki sigara yanıp duruyordu. Dumanı çeşitli şekiller meydana getiriyordu. Yandaki odada Martin ve Albert'in sesi duyuluyordu.

Rai sağ olsaydı, Martin'den başka çocukları da olsaydı, durumun neye varacağını düşünüp durmuştu Nella. Rai ergenlik çağından tam erkek oluncaya kadar Nazi ve savaş yıllarından kalan düşlerinde bile edebiyatla ilgilenen erkeklere faydalı bir edebiyat dergisi çıkarmak isterdi. Bu özlemini mektuplarında da belirtirdi. Bütün bunlar olsaydı, durumları ne olurdu diye düşünüyordu işte.

Yalnız Nella edebiyat dergisi çıkarmak isteyen yirmi kişi biliyordu. Albert bile yıllardır karikatür çizdiği bir yayıneviyle satirik bir dergi çıkarmak için temasa geçmişti.

Bütün bu planların gülünçlüğüne karşın gene de Rai ile bir odada oturmuş olduğunu düşünmek Nella'yı sevince boğmaya yetiyordu. Hatta bu oda redaksiyon odası olacaktı, masaların üstünde kitaplar yığılı olacak, etrafta basılmış prova kâğıtları bulunacak, yeni yayınlar için ardı arkası kesilmeyen telefon konuşmaları yapılacak, her şey bilinçli bir şekilde nazilerin çekilmeleri ve savaşın sona ermesi için yapılacaktı. Bu filmi ancak savaş yıllarında görebildi. Evet bu hayatı tamı tamına görmüştü Nella o zamanlar. Taze baskı mürekkebinin acı kokusunu teneffüs etmişti. Kendisini çay arabasını odaya iterek konuklarla çay içtiğini, çocuklar bahçede gürültü ederken, açık mavi sigaralıktan konuklara sigara tuttuğunu görmüştü. Ev kültürü için çıkan bir derginin kapak resminde, fıskiye etrafında oynayan çocuklar, indirilmiş jaluziler vardı pencerelerinde evin. Resmin altında siyah kalemle atılmış imza Rai'nin imzasıydı. Gene böyle bir dergide insana yaşamayı sevdiren başka bir resim vardı: Bir yazarın evindeyiz, ruhu okşayan bir ışık içindeyiz, mavi, insanı okşayan bir ışık, her şey mutluluk için. O sırada biri telefonda, Albert bu, «Kardeşim, Hemingway'in yeni eserini okudun mu?.. Hayır, hayır, sözü aldık.» diyor.. Gülüşmeler.. Rai 1933 yılında olabileceği gibi öyleşine mutlu ki.. Her şevin en ufak detaylarına kadar iniyordu Nella. Rai'yi görüyordu. Giysilerini, duvardaki resimleri, güzel tabaklarda portakal soyuşunu, fındık kırışını, yaz sıcağında yudumladığı içkisini, güzelim meyve sularını, bardakların içinde yüzen buz parçalarını Rai'nin bahçeden seslenişini ve telefonda Albert'-

in «Bu büyük bir kabiliyet, bu genç Bosulke» deyişini yaşıyordu sanki.

Film durmadan dönüyordu, bütün sahneleri çekilmişti filmin. Yalnız düşlerde çekilmişti, gerçekte değil. En güzel, gerçek sahnelerin çekileceği sırada bir serseri gelmiş, filmi kesip atmıştı.

«O günahlarla kimi bulabileceksin karşında?» diyordu. Martin yandaki odada, Albert yumruğu ile duvara vuruyor «Nella, sana telefon var» diyordu.

«Teşekkür ederim, geliyorum» dedi Nella, yavaşça yan odaya geçti. Albert, Nella'nın düşleri ile oynuyordu. Düşlerindeki her şey, herkes kaybolmuştu, ama o kalmıştı, karşısındaydı işte. Albert'i yatağının üstünde, elinde reçel sürülmüş ekmek dilimi ile oturur görüce korktu: Albert yaşlanmıştı, yorgun görünüyordu, saçları kırlaşmış, Nella'nın gördüğü o sanat dışı filmdeki Albert değildi artık.

Albert'e baktı, «Günaydın» dedi, yüzünden Geseler'in telefonda adını söylememiş olduğunu anladı. Martin, elinde bir kitap Albert'in yatağı yanında «Bağışla hepsini» diyordu.

«Lütfen, biraz kes sesini.» dedi Nella.

Kulaklığı aldı «Alo» dedi.

Filmdeki, o kendisinin hiç oynamak istemediği filmdeki, ses hafif ve yakından geliyordu, ama birdenbire nefret ettiği gerçeğe, yaşadığı zamana itilmişti artık.

«Siz misiniz, Nella?»

«Evet.»

«Ben Geseler.»

«Umarım adınızı...»

«Hayır, hayır, adımı söylemedim telefonda... Verdiğiniz sözde durup durmayacağınızı öğrenmek istiyorum.»

«Tabii, sözümdeyim.»

«Bir oda ayırttım. Peder Willibrord geleceğiniz için çok sevindi. Şahane bir şey olacak.»

«Tabii geleceğim» dedi sinirli bir şekilde, ama sinirliliği yanına sigara almadığı içindi. Elinde sigara olmadan konuşmak pek zordu onun için.

Geseler, yarım saniye kadar sustu, sonra sesi titreyerek «Güzel, öyleyse konuştuğumuz gibi, sizi Garanti Bankası'nın önünde bekleyeceğim.» dedi, daha titrek bir sesle «Çok sevindim Nella. Buluşuncaya kadar allahaısmarladık.» diye ekledi.

«Güle güle» dedi Nella kısaca, kulaklığı yerine bıraktı. Gözlerini siyah telefona dikmiş bakıyordu. Bunu yaparken filmlerdeki kadınların kesin bir karardan sonra telefona baktıkları gibi baktığı geldi aklına. Filmlerde kadınlar kocalarını aldatıp sevgilileri ile buluşmak için son telefon konuşmasını yaptıktan, kocasını, çocuklarını, evini şöyle bir süzdükten sonra «Neyi terkettiğini» bile bile, hem bunu bilerek hem de «aşkın sesine» kendilerini kaptırdıklarını anladıktan sonra telefona böyle bakarlardı.

Nella, bakışlarını birden siyah telefondan ayırdı, için çekti, Albert'e döndü, «Martin gittikten sonra seninle konuşmak istiyorum.. Martin senin vaktin gelmedi mi daha?» dedi. Martin, Albert'in masası üstünde duran çalar saate baktı «Eyvah, vakit gelmiş» diye bağırdı.

«Haydi, çabuk ol!» dedi Nella.

Hep böyle olurdu zaten. Son ana kadar za-

manı unutur, sonra okul çantasını, bir dilim ekmeğini hazırlardı.

Nella ve Albert, Martin'e okul çantasını yerleştirmede yardım ettiler. Albert ayağa kalkmış bir dilim ekmeğin üzerine yağ sürüyordu. Nella, Martin'i alnından öpüp «Teskere yazayım mı? Saat dokuz zaten, artık yetişemezsin okula.» dedi.

«Hayır» dedi Martin «Faydası yok teskerenin. Öğretmenim teskere bile okumuyor artık. Eğer gerçekten sınıfa vaktinde girersem, bütün sınıf gülüyor zaten.»

«Bu akşam yola çıkacağız» dedi Albert «Şimdi git, yarın okul yok nasıl olsa.»

Albert, yüzünde suçluluk ifadesi, yatağının yanında duruyordu. «Üzüldüm Martın» dedi.

Nella, çocuğu tam kapıya vardığı sırada geri çağırdı, bir daha öptü, «Benim de bir yere kadar gitmem gerek. Albert sana bakacak» dedi.

«Ne zaman dönersin?»

«Bırak çocuğu gitsin şimdi» dedi Albert «Durmadan geç kalması iyi bir şey değil onun için.»

«Zararı yok artık» dedi Martin «Nasıl olsa geciktim.»

«Bilmiyorum» dedi Nella «Belki birkaç gün gelmem, ama inşallah yarın akşam burada olurum.»

«Evet, iyi öyleyse» dedi Martin. Nella en ufak bir üzüntü belirtisini boşuna bekledi onda. Cebine bir portakal koydu. Martin yavaşça dışarı çıktı.

Albert'in oda kapısı açık kalmıştı. Bir an durakladı, kapıyı kapadı, kendi odasına girdi.

Pencerenin mermer sahalığındaki sigara iyice yanmıştı, açık mavi dumanlar oldukça çok çıkıyordu sigaradan. Sigarayı söndürdü, küllüğe attı, mermerin üstündeki sarılığın gittikçe büyüdüğünü gördü. Martin yavaş yavaş, ama çok yavaş caddenin karşısına geçiyordu. Sokağın köşesini dönerek kayboldu. Sütçü, yanındaki adamlarla konuşuyordu. Zayıf bir adam arabasını güçlükle çekiyor, melankolik bir sesle salatalık satıyordu. Salatalıkların rengi, tenis sahasındaki limonata şişelerinin yeşilliğini andıran, canlı vahşi bir yeşildi. Sütçü ve salatalık satan adam caddeden geçip gittiler. Ellerinde alışveriş çantalarıyle kadınlar göründü caddede. Bir gezgin satıcı postacının yıllardır izlediği yoldan, kendisine mektup getirdiğinde çizdiği yoldan geliyordu. İple baglanmış, neredeyse patlayacak bir bavul vardı elinde. Başını tutuşunda bir umutsuzluk vardı. Bahçe kapısını açtı. Nella, adamı sanki bir film seyrediyormuş gibi seyretti.

Adam bu güneşli filmin içine monte edilmesi gereken karanlık bir gölge değil miydi? Redaksiyon odasında gerçek olmayan düşünün, prova kâğıtları ve soğuk içkilerin yeri yok muydu? Zil yavaş ve çekingen bir şekilde çalındı. Albert kapıyı açar diye bekledi, ama Albert'in yerinden kıpırdadığı bile yoktu. Nella koridordan geçti, kapıyı açtı. Bavul çoktan açılmış, kartonlara sarılmış lastikler, kartonlara tutturulmuş düğmeler: Albert'in lavanta şişesinin üstündeki şuh, sarışın kadın yepyeni, taptaze, rokoko tarzı giysisi içinde yola çıkan posta arabasına el sallarken görünür vaziyette, güzelce istif edilmişlerdi. Arka planda ipek mendil, ağaçlar, atmosfere uygun

efektler; uzakta, ta arka tarafta uzaklaşan posta arabasından sarkan sevgilinin mendilini sallayışı, bu durumda her şeyin bir anda tesbit edilişi, küçülmeyişler, altın sarısına boyanmış etiket.. Ağaçların yeşili: İnce narin, mendil tutan küçük, gül renkli mini el... Seyyar satıcı Nella'ya hayretle bakıyordu. Daha Nella'nın bir şeyler satın alacağını ummaya cesaret edemiyordu, ama bir yandan da bavulundaki en pahalı şeyi alacağını biliyordu. Gene de cesaret edemiyordu bunun gerçekleşeceğini ummaya; büyük, gümüş paranın cebine gireceğine inanamıyordu. Umudu zayıftı, inancı bilgisinden daha güçsüzdü; yüzünde öldürücü bir yorgunluk okunuyordu.

Nella şişeyi aldı, yavaşça «Kaç para bu?» dedi. «Üç lira» dedi adam ve umduğu, inandığı şey gerçekleştiği için korkudan sararmıştı. Nella bir şey daha alınca içini çekti adam. Yeniden bu tatlı güzellik.. Bu kez porselen bir kapta ellerini yıkıyordu. Gül rengi, minik parmaklar, sevişmeyi bilen parmaklar burada bu tazyikli suda yıkanıyordu; açık pencereden görünen bahçeler ve - Her şeyden daha beyaz - güzelin göğüsleri sabun paketi üstünde...

«Bu kaça?» dedi Nella bir kalıp sabun aldı. «Bir lira» dedi adam. Umutlarının böylesine gerçekleşmesinden dolayı, içinden on dört günde zor atabileceği bir kızgınlığa kapılmış gibiydi. Karışık hislerle aldığı, karanlık sezilerle aldığı bir mutluluk avansıydı bu: Bu böylesine iyi devam edemezdi.

Nella, şişeyi aldı, yavaşça «Kaç para bu?» dedi.

«Üç lira» dedi adam umuduna, inancına kar-

şı çıkıp bilgisi gerçekten galip geldiği için korkudan sararmıştı. Nella bundan başka bir sabun daha alınca eline, adam içini çekti.

«Bu kaça?» dedi Nella.

«Bir lira» dedi adam. Yüzünde sanki kızgınmış gibi bir ifade vardı. Umudu böylesine gerçek olmasına kızıyordu sanki.

«Öyleyse, hepsi dört lira eder» dedi Nella. Adam başını salladı.

Adama dört lira verdi, bavulun üstüne de üç sigara koydu.

Adam, korkusundan - teşekkür ederim - bile diyemedi. Gözlerini Nella'ya dikmiş, onun parasız pulsuz, zahmetsiz gülümsemesine güçlükle karşılık veriyordu. Nella'nın gülüşü, adamda korkunç bir ihtiras - böyle bir güzellik karşısında, ancak filmlerde ya da sabun paketlerinin üstündeki resimlerde gördüğü güzellik karşısında vahşi bir arzuya kaptırmıştı kendini. Nella'nın koridorun loşluğundaki gülüşü onu deliye çevirmişti. Nella korkmuştu, kapıyı yavaşça kapadı.

«Albert» diye seslendi «Albert gel buraya. Hemen gitmem lazım benim.»

«Efendim» diye seslendi Albert odasından «Ha... Geliyorum»

Nella odasına döndü, kapıyı açık bırakmıştı. Albert giyinmesini yeni bitirmişti odaya geldiğinde. Cebinde gazetesi, elinde arabanın anahtarları, ağzında piposu vardı.

«Ne var?» dedi Albert, açık kapıda durdu kaldı.

«Gelsene içeriye» dedi Nella «Yoksa vaktin mi yok?»

«Pek vaktim var da sayılmaz hani» dedi, içe-

ri girdi, bir sandalyenin kenarına ilişti «Yolculuk mu var?» diye sordu.

«Evet.»

«Uzun bir zaman için mi?»

«Henüz bilmiyorum. Belki de yarın geri dönerim. Bir toplantıya gidiyorum.»

«Kimin toplantısına ve toplantının konusu ne?»

«Şiir ve toplum; Şiir ve kilise» dedi Nella.

«Çok güzel doğrusu.»

«Nihayet bir şeyler yapmam da gerek ama değil mi? Her şey bir yana, hiç olmazsa doğrudürüst çalışmak istiyorum.» Nella gene başladı, diye düşündü Albert ve yüksek sesle «Tabii ki bir şeyler yapman gerek, ama çalışman çok saçma olur. Bütün insanların çoğu çok basit nedenlerden dolayı çalışmak isterler, çalışırlar. Ailelerini geçindirmek için, bir ev sahibi olmak için. Bir şeyler yapmak başka, çalışmak başka. Bir şeyler yapmak istiyorsan, bütün gün yapılacak işler seni bekliyor.» dedi.

«Biliyorum» dedi Nella içini çekerek, gene sesi Willibrord'un sesinin tonunu almıştı «Çocuk... Çocuk.... Kocamın eserini korumak.»

«Elbette» dedi Albert «İşte sana iş, yap işte. İn aşağıya, sandıklardakileri araştır, Willibrord'un Schurbigel'in mektuplarını ara, bul; Führer için yazılan sempati mektuplarını topla, güzel bir uğraşı işte senin için.»

«Allah kahretsin.. Gerçekten hayatımı bunlarla mı geçirmemi istiyorsun? O 37 şiir için mi haram edeyim yaşantımı? Çocuğa gelince, sen benden daha iyi başa çıkabiliyorsun onunla. Artık evlenmek de istemiyorum. Mecmualarda gü-

len anne fotografları gibi olmak, artık hiçbir erkeğin karısı olmak istemiyorum. Rai gibi bir insan yeryüzüne gelemez artık. Rai öldürüldü. Ben ise vatan yüzünden, halk yüzünden, Führer yüzünden dul kaldım. Aptal kafalı insanlarla böyle toplantılara gitmek hoşuma mı gidiyor sanıyorsun?»

«Madem hoşuna gitmiyor, gitmeyiver, burada kal, Nella. Ben zengin bir adam oldum artık, hiç olmazsa bu geceden sonra zengin sayılırım.» Bunu söylerken gülüyor, kutunun içindeki resimleri düşünüyordu. «Çocukla birlikte güzel bir hafta sonu geçirelim. İstersen Will ile filmleri tartışırsın. İstersen...» diye ilave etti, Nella birdenbire ona baktı, çünkü Albert'in ses tonu değişmişti.

«İstersen uzaklara gideriz.»

«İkimiz mi?»

«Çocuğu da alırız. İstersen Martin'in arkadaşı da gelsin. Gelirse tabii.»

«Peki, neden ikimiz yalnız gitmiyoruz? Neden mutluluğun yalan olduğu bir yerde; mutlu bir aile, gülen bir baba, gülen bir oğul, gülen bir anne rolü oynayalım?»

«İkimiz gidemeyiz, olmaz. Biraz aklını kullan. Bu Martin için korkunç bir şey olur. Ona en büyük kazığı atmış oluruz. Arkadaşından da fazla. Yapamam. Çocuklar için ben, son dayanak, son desteğim. Bu onlar için yenemiyecekleri, hazmedemiyecekleri bir darbe olur. Eğer ben, evet ben de diğer amcalar kategorisine katılırsam, mahvolur çocuklar.»

«Peki, sen kendin için ne düşünüyorsun?»

«Ben.... benim için, aman yarabbim, deli misin sen? Kendimi güçlükle kurtardığım bir pozis-

yona mı düşürmek istiyorsun tekrar beni? Bırak allahaşkına, gitmem gerek, Bresgote beni bekliyor.»

«Güçlükle» dedi Nella. Pencereden kımıldamıyor, Albert'e arkası dönük bir vaziyette konuşuyordu.

«Evet, güçlükle» dedi Albert. «Muhakkak öğrenmek istiyorsan, söyleyeyim: Bu evde ikimizin de anıların kucağında çürümesini istemiyorum. Sevgili rolü oynamak, dış görünüşte iyi bir amca, iyi bir anne rolü mü oynayalım yani? Ayrıca bu da saçma olur ya. Çocuklar farkına varırlar zaten işin.»

«Çocuklar... Çocuklar yüzünden bu kadar çile.»

«İstersen çile de, ne dersen de. Evlenmekten başka çıkar yolun yok senin Nella.»

«Var... Artık evlenmeyeceğim. Azgın bir dul kadın kalmayı, mutlu, evli bir kadın olmaya tercih ederim.»

«Ya benimle gelirsin, ya da burada, evde kalır, sıkıntıdan patlarsın.»

«Hayır. Bugün muhakkak oraya gitmem gerek. Şimdiye dek gitmeyebilirdim, ama şimdi gitmem için önemli bir neden var.»

Nella, Albert'e - Geseler - adını söylese Albert'in alacağı şekli düşündü.

«Gidelim» dedi Nella. Albert, Nella'nın bavulunu aldı. Nella, dışarı çıkarken sanki unuttuğu bir şeyi söylüyormuş gibi «Şimdiye dek bana yaptığın iyilikten daha fazlasını yapamazsın. Çocuklarla ilgilenmen yetiyor da artıyor bile. Şunu da bilmeni isterim ki, bu konuda en ufak bir kıskançlık duygusu yok içimde.» dedi.

Hava ısınmıştı. Albert, eldivenlerini çıkardı. Şapkasını da aldı başından, arabada Nella'nın yanına oturdu.

Hareket etmeden önce «Ben de senin gibi olmayı çok isterdim. Çok mutlu olmalısın herhalde.» dedi Nella.

«Mutlu değilim» dedi Albert, bundan sonra söyledikleri işlemeye başlayan motorun gürültüsünden anlaşılmaz olmuştu. Nella ancak son sözlerini duyabildi onun. «Hayır, gerçekten mutlu değilim. Ayrıca sen de kendine bir uğraşı bulabilirsin.»

«Biliyorum» dedi Nella «rahibelere yardım edebilir, ütü yapar, kitap götürür getirir, pantolon dikerdim. Sonra baş rahibe gelir - Çok güzel bir yardımcımız var - derdi. Benim için - Ozan bilmem kimin karısı - bunları demek istiyorsun değil mi?»

«Saçmalama» dedi Albert vitesi geçirirken. Nella, Albert'in kızgın olduğunu anladı.

«Senin saçmalarınla kendi zevkini bozacak değilim. İstersen küfür de edebilirsin rahibelere, istediğin kadar küfür et sen. Onlar hiç de mantıksız bir yaşamın içinde değiller bence. Hiç olmazsa bir uğraşıları var. Gerçi onların yaptıklarını ben de yapamam, ama gene de yaptıklarını akıl alır şeyler olarak niteliyorum. Dua ediyorlar hiç olmazsa, çünkü dua için zaman ayırmak içlerinden geliyor.»

«Başkalarının yaşamalarını nasıl düzene soktuklarını duymak güzel şey.» Nella ağlıyordu. Kendisini tutarak devam etti «Bir karın da olunca, hayatın tastamam olacak senin.»

«Neden olmasın?» dedi Albert. Pipin caddesinde kırmızı ışık yanınca durduğunda, Nella'nın elini eline aldı «Sen kendini snobluğun çıkmazına terketmişsin Nella.» dedi.

Nella, Albert'in elini sıkışına karşılık verdi, «Hayır,» dedi «Bir çıkmaza girmekten daha başka bir şey bu. İnsanları, kocamı elimden alan insanları affedemiyorum.. Bunun etkisinden kurtulamıyor, onları hiç affedemiyor, unutamıyorum. Bunun için de onlara ikinci kez mutlu bir kadın verme sevincini tattırmak istemiyorum işte, istemiyorum.»

«Kimlere?»

«Onlara» dedi Nella sakince «Ararsan sen de bulursun kimleri kastettiğimi. Yeşil yandı, haydi devam et yola.»

Albert yola devam etti. «Yaptığın hiçbir şeyi tam yapmıyorsun. Anne desem değilsin, orospu da değilsin, hiç kimsenin gerçek sevgilisi de değilsin. Kıskanıyorum doğrusu, kaybolan, uçup giden zamanı kıskanıyorum. O aptal kafalı herifleri kıskandığım falan yok.. Bütün bunların yanında, bir erkeğin bir kadına evlenme teklifinde bulunma eylemi de hep aynı kalacaktır bunu bil.»

«Hayır. Bazan bir kadının sevgilisi olmak daha çok şey ifade eder. Gariptir, eskiden kadınlar evlenebildikleri için çok mutlu hissederlerdi kendilerini, oysa bugün tamamen aksi oluyor. Ya da bana öyle geliyor hiç olmazsa.»

«Çünkü sen snoblaştın artık. Yıllardır o aptal kafalı adamları dinlemek er geç etkisini gösterecekti zaten.. Nerede inecektin sen?»

«Bankanın yanında.»

Albert, trafik polisinin yol vermesine kadar bekledi, Büyük Karl Meydanı'nı döndü, bankanın önünde durdu. İndi. Nella'nın da inmesine yardım etti, arka taraftan bavulunu aldı.

«Bu kez» dedi Nella gülerek «Bu kez vaktimi boşa harcamayacağım.»

Albert omuzlarını kaldırdı. «Peki öyleyse, bu kez işi tersten ele alalım. Eskiden sadık kadınlar, evine sadık olmayan erkeklerle evlensinler diye beklerdi, şimdiyse, ben, erkek olarak - sadakatli bir erkek olduğumu sanıyorum - sadakatsiz bir kadının evlenmeye razı olmasına kadar bekliyorum.» dedi.

«Sadıksın, biliyorum» dedi Nella «Bunun ne kadar iyi bir şey olduğunu da biliyorum.»

Albert, Nella'ya elini uzattı, tokalaştılar. Albert arabasına bindi, meydanı ikinci kez dolaştı.

Nella, Albert meydanı dönüp Merovinger caddesine sapıncaya kadar bekledi, sonra taksilerden birine işaret edip şoföre: «Garanti Bankası'nın olduğu meydana gideceğim» dedi.

12. BÖLÜM

Yoksa, okuldan çıkınca, eve dönmek için acele etmezdi. Avare denen çocuklarla arkadaşlık yapıyordu. O da avareler arasındaydı, ama pek fazla bir şey yaptığı yoktu. Bazan alabildiğine hızlı koşarlardı. Ya karınları acıkır, ya da herhangi bir şeye sevinirlerdi. Pazara alışverişe çıkarlar, kendilerinden küçük kardeşlerine yemek ısıtmak zorunda kalırlardı. Brielach küçük kızkardeşine yemek pişirirdi. Okulda hep yorgun olur, paydos zili çalar çalmaz hemen okuldan fırlar, annesi okulun dağılmasından 20 dakika önce evden çıktığı, eve gelinceye kadar da Wilma, Leo ile evde yalnız kaldığı için hemen eve koşardı. Wilma'nın, Leo ile evde yalnız olduğunu bildiği zamanlar huzursuz olurdu okulda. Son ders saatinde Brielach, Martin'e durmadan «Patlayacağım neredeyse» diye fısıldardı.

Brielach gerçekten huzursuzdu. Yapacağı çok iş vardı. Okulu, işte öylesine yapılması gereken bir iş gibi sürdürüyordu. Bazan eğlenceli oyunlar oynamalarına karşın, bazan da Wilma'nın huzursuzluğu içine çöktüğü için, son ders saatinde uyurdu Brielach.

Martin uyumazdı. Kulağını zile verirdi. Zaman geçmek bilmezdi, ama sonunda gene de ge-

çer zil çalıverdi, Brielach yerinden fırlayınca, sırt çantalarını alır, giderken sırtlarına takar, koridoru geçer, bahçeden sokağa fırlar, köşeye kadar - bu köşede Brielach sağa, o sola sapmak zorundaydı - yarış ederlerdi. Bütün arkadaşlarını bırakır, kaldırımda öğlenci kızların kendilerine engel olmamaları için, caddeden koşmayı tercih ederlerdi.

Brielach köşeye Martin'den önce varırdı. Bir an önce eve gitmeye can atmasına karşın, gene de bekler, arkadaşı ile vedalaşmadan ayrılmazdı.

Martin «Bizimle Bietenhahn'a gelsene» dedi Brielach'a.

«Önce anneme sormam gerek» dedi Brielach.

«Allahaısmarladık.»

Onbeş dakikada aldığı yolu, beş dakika içinde almıştı şimdi. Çok hızlı koşmuştu. Sabırsızlanıyordu. Nefes nefese kalmıştı. Uzaktan Albert'in arabasına baktı. Araba kapının önünde yoktu. Bahçe duvarına dayanmış, geriye, Albert'in gelmesi gereken yola bakıyordu. Eve girmek istemiyordu. Bolda yoktu evde, Glum yoktu, Üstelik cuma günleri tehlikeli bir gündü. - Kanda İdrar- olayı tamamen geçmiş sayılmazdı. Albert köşeyi döner dönmez, kendisini bahçe duvarına oturmuş vaziyette görecekti. Ayrıca Albert'e, arabası kapının önünde olmadığı için, kızıyordu da.

Başka zaman köşede rastladığı avare kızlar bulvardan daha şimdi geliyorlardı. Kızlar caddeye girdiler. Kilise kulesindeki saatin yaldızlı, büyük yelkovanına bakıyorlardı. Birden koşma-

ya başladılar. Arkalarından gelen birkaç başka kız da sinirli sinirli yürüyordu. Uzakta yavaş yavaş yürüyen bir grup daha gördü. Hepsini de tanıyordu. Çünkü okul öğlenleri başladığında bu geç kalanlara rastlardı hep. Bulvardan yukarı doğru gelenlere ise şimdi duvarının üstünde oturduğu benzincide rastlardı. Bugün normal temposunu bozmuştu. Koştuğu için kızıyordu kendi kendisine. Yoksa her zaman olduğu gibi herkesten sonra gelir, maksatsız olduğu için, hızla koşmayan bu avare kızlar geldiğinde benzincinin duvarı üstüne oturmuş olurdu. Şimdi bulvarda, ağaçların gölgesinde eşikten atlar gibi zıplayarak giden bu kızlara bakıyordu. Bugünse Martin neredeyse eve gelmiş, tekrar geri döndüğü halde kızlar benzincinin oraya bile ulaşamamışlardı hala. Uçuşan saçları, kızgın yüzüyle geç kalmaya alışık olmayan bu kızlar önünden koşarak geçtiler. Kilise kulesindeki saatin yelkovanı üçü gösterecekti neredeyse. Kızların koşması faydasızdı. Nasıl olsa geç kalmışlardı.

Albert amcanın arabası gelmedi. Martin için beklemek bir azap olmuştu. Bunda da suç Albert'indi. Saat biri çeyrek geçiyor, grup caddenin karşısına geçiyordu. Boşuna koşmuş, kendisini yormuştu. Her şey eski günlerde olduğu gibiydi çünkü. Sallana sallana gelen, avare denen o çocuklar gülüyor, birbirlerine birşeyler anlatıyorlardı. Martin şaşıyordu onlara. Bu çocuklar inatçı, dik kafalı grubuna dahillerdi. Martin de bu gruba seve seve dahil olmayı kabulleniyordu. İnatçılık, dik kafalılık kavramı onun için bilmece—bulmaca gibi bir şeydi. Çünkü zengin ailelerin olduğu gibi fakir ailelerin de inatçı, dik

kafalı çocukları vardı. Brielach da inatçı olabilirdi, ama onun inatçılığı gurur denen şeyle karışık bir inatçılıktı. Bunu yüzünden okumak çok kolaydı. Okul müdürü, inatçı, dik kafalı çocuklar için «Onların kafalarını kırmalı, kesmeli onları» diyordu. Bunu söylerken sanki bir tahta parçası ya da bir kemik kırılıyormuş gibi geliyordu insana, Martin, bir süre Vohnwinkel'in lokantasında hep bu kırılmış kafaların servis yapıldığını sanmıştı. İkinci sınıfta Hewel'in kafası kırılmıştı, kesilmişti, sonra da Hewel ortadan kaybolmuştu, ama polis tarafından yakalanıp getirilmişti. Bu sefer de Hewel teneffüslerde ortalıktan kayboluyordu. Daha sonra Born'u da kandırdı aynı şeyi yapmak için. Hewel ve Born üstü beton koruganda kalıyorlardı. Daha önce de terbiyesiz şeyler yapmışlardı. Dayak yedikleri zaman gülüyorlardı. Müdür «Sizi kesmeli, kesmeli» diyordu. Daha sonra ikisi de ortada görünmez oldular. Martin, ikisinin de kesildiğini, Vohnwinkel'in lokantasında çocuk yiyen o yamyamların önüne servis edildiklerini sanıyordu.

Albert, dik kafalılığın, inatçılığın ne demek olduğunu sonradan anlatmıştı ona, ama gene de bu kelimelerin anlamları onun için açıklık kazanmamıştı. Korugan olduğu gibi sır perdesi arkasında kalmış, Hewel ve Born burada bulunmuş, kafaları kırılmış, iz bırakmadan kaybolmuşlardı. Bunları da Albert söylemişti.

Albert gelmedi. Gelmeyecekti de. Yarı açık gözleriyle caddeden dönen arabaları gözünden ayırmıyordu. Albert'in arabası geçenler arasında yoktu. Olsa görmemiş olamazdı, çünkü Albert'in gri, geniş, eski Mercedes arabasını nerede olsa ta-

nırdı.

Yapacak pek iş yoktu. Brielach'lara gitmek istemiyordu. Leo amca oradaydı ve ancak saat üçte işe giderdi. Bolda kilisenin tahtalarını fırçalıyordu. Tek çaresi Bolda'ya gitmek oluyordu. Bolda'ya gider, onun yağlı ekmeklerinden bir dilim yer, termosundaki sıcak çorbadan içerdi hiç olmazsa.

Martin, umudunu yitirmiş bir avareye rastladı. Kız, bulvardan yukarı doğru geliyor, en ufak bir acele etme belirtisi bile göstermiyordu. Onun için yirmi ya da 25 dakika gecikmek önemli değildi. Kız yolun etrafındaki ağaçlardan düşen ilk yaprakları ilgiyle izliyor, düşen yaprakları alıp elinde demet haline getiriyordu. Yapraklar büyüktü, hafifce sararmıştı. Caddeyi ağır ağır geçti elindeki yaprak demetiyle.

Yeni görüyordu bu kızı Martin. Siyah, dağınık saçları vardı. Sinemanın yanındaki film afişini seyredişindeki rahatlığına şaştı kaldı. Afişi daha önce de görmüştü. Brielach ile beraber bakmışlar ve pazartesi sinemaya gitmeye karar vermişlerdi. Afişte - Çocuklara Serbest - yazılıydı. Filmin adı - Kalbin Mahkumu - idi. Martin afişlerinde yalnız kadınların bulunduğu filmleri sevmezdi. Çünkü bu filmler ya çok açık ya da çok can sıkıcı olurdu. İkisini de sevmezdi. En iyi filmler kovboy filmleri, kriminal filmlerdi onun için. Gelecek programın afişi, bu afişin hemen yanındaydı. Açık saçık bir filmdi. Göğüsleri görünen bir kadını, kıravatı çözülmüş bir erkek kucaklamıştı. Brielach'ın annesinin ekmekçiye söylediği söz geldi aklına. Ekmekçinin alt katında tatlı bir koku vardı. Yeni pişmiş ekmekler dumanları tüte tüte, sıcaklıkları üstünde tahta raflara di-

zilmişti.

Hamur makinasının sesini, ekmekçinin pastaların üstüne «İsim Günü İçin» yazdığı krema fışkırtıcıyı çok seviyordu. Ekmekçi bu fışkırtıcıyla başkalarının dolma kalemle yazamayacağı bir çabuklukla yazıyordu yazıları. Brielach'ın annesi de aynı fışkırtıcı ile çiçekler, bacalarında duman tüten evler çiziyor, çikolata fırçası ile mükemmel şeyler yapıyordu. Brielach ile buraya geldiklerinde, arka kapıdan yavaşça içeriye süzülür, orada teneke kapının önünde durur, gözlerini kapar, tatlı kokuyu içlerine çeker sonra kapıyı açar, birden içeriye dalar - Be- diye bağırırlardı. Bu oyun, sevinçten bağıran Wilma'yı çok eğlendirirdi. Ekmekçi ve Brielach'ın annesi için de eğlenceli olurdu bu.

Bir hafta önce gene aynı yerde durmuşlardı. Kapıyı açıp içeri girecekleri sırada, içerideki sessizliğin içinden birdenbire Brielach'ın annesinin «Kendimi sana..» dediğini duydular. Martin kızarmıştı. Şu anda olduğu gibi o zaman da kıpkırmızı olmuştu. Afallamış kalmıştı. Ekmekçi «Bunu söylememelisin, hayır, hayır» diyordu.

Wilma karanlıkta onlara dokunarak korkutma oyununa başlamalarını istiyordu, ama Martin de Brielach da yıldırıma vurulmuşa dönmüşlerdi. Ekmekçinin içerden anlayamadıkları bir şeyler mırıldandığını duydular. Bu arada Brielach'ın annesinin kahkahaları yükseldi. Martin'in aklına Albert amcanın erkeklerin kadınlara olan düşkünlüklerinden söz edişi geldi. Erkek ve kadınlar birleşirlerdi. Demek ekmekçi, Brielach'ın annesiyle birleşmeyi koymuştu aklına. Ekmekçinin ağzından çıkan mırıltılar, sanki şar-

kı söylüyormuş kanısını veriyordu onlara. Martin kapıyı yavaşça itip gerçekten o birleşme işini yapıyorlar mı diye bakacağı sırada Brielach onu hırsla geri çekti, Wilma'nın elinden tuttu ve içeridekilere görünmeden eve döndüler.

Brielach bir hafta boyu bir daha ekmekçiye gitmemişti. Martin, Brielach'ın duyduğu acıyı anlamaya çalışıyordu. Eğer kendi annesi Brielach'ın annesinin söylediği o sözü söyleseydi ne yapardı diye düşünüyordu. Bu kelimeyi tanıdığı, bildiği bütün insanların ağzında deniyordu. Albert amcanın ağzından böyle bir kelime hiç çıkmamıştı şimdiye dek. Burada kalbi hızla çarpmaya başladı. Brielach'ın acısını anlıyordu. O kelime annesinin de ağzından her an çıkabilirmiş gibi geliyordu ona. Will'in ağzına da yakışmıyordu. Bolda. Gulm, Albert'in annesi, anne annesine de yakışmıyordu bu söz. Yalnız annesine yakışıyordu, yalnız onun bu kelimeyi her an söyleyebileceğini sanıyordu.

Öğretmen, papaz, dondurma salonundaki genç adam... bütün bunların ağzına da yakışmıyordu, hiç duymamıştı onlardan da. Bu sözü söyleyen tek bir ağız vardı, o da Leo amcanın ağzıydı. Leo, Brielach'ın annesinden daha açık, daha güzel telaffuz ediyordu bu kelimeyi.

Martin küçük kızı görmez olmuştu artık. Saat ikiye çeyrek vardı. Kız öğleden sonra gidiyordu okula. Martin sabahçıydı. Kızın sınıfa nasıl gireceğini canlandırmaya çalıştı gözünde. Muhakkak gülecek, yalan söyleyecekti. Bu da inatçı, dik kafalılardandı çünkü. Kafası ezilecek, kesilecek cinstendi. Albert amcadan çocukların kafalarının kırılmadığını, kesilmediğini öğrenmesi-

ne rağmen gene de çocukların kesilmiş olarak nasıl Vohnwinkel'in lokantasının mutfağına girdiğini canlandırmaya çalışıyordu gözünde. Bunu Albert'ten nefret etmeye başladığı için yapıyordu. Albert'i cezalandırmak istiyordu. Çünkü nereye gideceğini bilemiyordu Martin şimdi. Çünkü Brielach'larda Leo vardı ve Leo'nun o kötü sözün iyice yakıştığı ağzını görmek istemiyordu. Şimdi Bolda'nın içinde bulunduğu boş, bomboş kilise de aynen büyük annesi tarafından sürüklenircesine, zorla götürüldüğü, kemikleri kırılmış çocukların midelere indiği, ekmek kesicilerin yamyamların arasında, berbat tuvalette kusacağını bildiği Vohnwinkel'in lokantası gibi korkutuyordu onu.

Sinemaya biraz daha yaklaşmıştı. Aç olduğunu hissetti. Tek çıkar yol, eve gidip yavaşça içeriye sızmak, kendisine yemek ısıtmaktı.. Yemeğin nasıl ısıtılacağını biliyordu. Gazetenin kenarındaki boş kısmı koparmış, üstüne yazmıştı bu işi nasıl yapacağını - Ocağın düğmesini çok açma, olduğu yerde kalsın - cümlesinin altına üç çızgi çekmişti. Fakat soğuk yemeğin görünüşü iştahını kapattı. Bunu kimse bilmiyordu galiba: Salçanın donmuş yağı, kurumuş patatesler, pıhtılaşmış çorba ve büyük annenin mutfağa gelme tehlikesi de vardı. Vohnwinkel'in lokantasındaki dört düzine balık çeşidi, yılan balıklarının parçalarını yutarken sırıtan et çuvalı gibi insanlar: ince, yeşil, kırmızı, mavimtırak salçalar, pişmiş balıkların büzülmüş, silgiyi andıran derileri.

Albert gelmemişti, gelmeyecekti de. Albert'ten intikam almak için çirkin sözü Albert'in ağzına yakıştırmaya zorladı kendisini.

Babasını düşünmesi kederlendiriyordu onu. Uzaklarda öldürülen, gencecik, ağzında piposu, gülen, bu sözü söylemesi imkânsız olan babasını.

Günah çıkarırken bu kelimeyi papaza söylediğinde, papaz irkilmişti. Martin kızarmıştı, ama utanmayı bırakıp olanı anlatmıştı. Halbuki Brielach ile kendi aralarında konuşurken bile sarfetmemişti bu sözü: Genç papazın soluk yüzü kırışmış, papaz boynu vurulmuş gibi öne eğilmişti. Sanki birinin ölümüne üzülmüş gibi başını sallayışı -hayır- diyen birinin başını sallayışı, şaşırmış birinin başını sallayışına benzemiyordu. Papazın başını sallayışı, boylu boyuna yere serilmeden önce başını sallayan birinin hareketine benziyordu. Mor perdenin ışıkla yüzüne vurduğu renk, solgun yüzüne kederli korkulu bir anlam kazandırmıştı. Papaz içini çekip anlatılanları dinlemişti. Sonunda bir çocuğu iğfal edenlerin boyunlarına asılan değirmen taşlarından söz etmiş, tövbekâr olup bu sözü içinden atabilmesi için her gün üç -Vaterunser-, üç -Ave Maria- duasını okuması gerektiğini söylemeden, sadece «Buyurun» diyerek yollamıştı Martin'i.

Martin artık arabalara dikkat etmiyordu. Mercedes istediği gibi gelsin geçsindi artık. Gözlerini yarı yarıya kapamış dua ediyordu. Leo nun boynuna asılan değirmen taşlarını düşünüyordu. Leo batıyordu, denizin mavi, yeşil suları, türlü türlü balıkların arasında ta suyun dibine kadar batıyordu. Brielach'ın annesinin boynunda taş yoktu, Leo'nunkinde vardı. Wilma'ya acı çektiren, ona kerpetenle korkutan, parmaklarına tır-

nak törpüsüyle vuran, ağzına o çirkin kelimenin yakıştığı Leo'nun boynunda değirmen taşları vardı.

Martin sonucu - Vaterunser, - sonuncu - Ave Maria - duasını okuyup ayağa kalktı ve sinemaya girdi. Korkmuştu. Küçük kız orada durmuş, kapıcı ile konuşuyordu. Kapıcı «Hemen, hemen yavrum. Birkaç dakika daha bekle. Okuldan mı geliyorsun sen?» diyordu kıza.

Küçük avarenin ağzı çok açık, çok net bir şekilde «Evet.» diyerek yalan söyledi.

«Eve gitmen lazım değil mi?»

«Hayır. Annem işte.»

«Peki, baban?»

«Babam şehit düştü.» dedi kız.

«Biletini göster bakalım» dedi kapıcı.

Kız yeşil kâğıt parçasından biletini ve dışarıdaki kadının pembe renkli karnının üstünde yanlamasına duran - Gençliğe Serbest - yazısını gösterdi. İçeride kaybolduğunda, Martin yaklaştı. Bilet gişesinin önünde durduğunda karnı zil çalıyordu. Cam kulübenin içinde koyu renk saçlı bir kadın oturmuş kitap okuyordu. Kadın başını kitaptan kaldırdı, Martin'e gülümsedi, ama Martin kadının gülümsemesine karşılık vermedi. Gülüşü hoşuna gitmemişti. Kadının bakışlarında o çirkin söz ile ilintili bir şey vardı sanki. Kadın tekrar kaldırdı başını, gişenin cam kapağını açtı «Bir şey mi istiyorsun» dedi.

«Film başladı mı?»

«İkide başlayacak» dedi kadın arkasındaki duvar saatini gösterek «Beş dakika sonra. Girmek istiyor musun?» «Evet» dedi Martin ve aynı anda pazartesi için de Brielach'ı bu filme davet

ettiği geldi aklına. Kadın gülümsedi; yeşil, sarı, mavi bilet rulelerini elledi, «Hangi yerden olsun?» diye sordu. Martin pantolonunun üst tarafındaki fermuarı açtı, para çıkardı «110 kuruşluk yerden olsun» dedi. Albert'i bekletmenin, kendisinin karanlıkta yalnız oturmasının, pazartesi Brielach ile başka bir filme gidebilme imkânının doğuşunun iyi olacağını düşündü.

Kadın sarı ruleden bir bilet kopardı ve Martin'in koyduğu parayı kendisine doğru çekti.

Kapıcı sert bakışlarla onu bekliyordu. «Ya sen? Sen okula gittin mi?» dedi adam.

«Evet» dedi Martin ve adamın soracağı ikinci, üçüncü soruları cevaplamak için «Annem seyahate çıktı, babam şahit düştü.» dedi.

Kapıcı sesini çıkarmadı artık, bileti yırttı. Martin'i içeri bıraktı. Martin sinema salonuna giden kapının kalın, yeşil perdesi arkasındayken kapıcının aptallığını düşündü. Erkek ve kızların ayrı ayrı okula gittiklerini bilmiyor muydu sanki? Bundan, bir kızla bir erkek çocuğun aynı anda okuldan çıkmış olamayacağını düşünemiyordu aptal.

Salon karanlıktı. Yer gösteren kız, elinden tutup salonun ortasına doğru götürdü onu. Kızın eli soğuktu. Sinemanın hemen hemen boş olduğunu farketti. Arka sıralarda birkaç kişi vardı, ön sıralarda da. Ön sıradaki iki genç adamın arasında avare bir kız oturuyordu. Kızın kafasının siyah silüeti ancak koltuğun arkalığının üstüne kadar çıkabiliyordu.

Önce ayakkabı boyasına ait bir reklam filmini dikkatle seyretti: Cüceler, bir devin ayna gibi parlayan ayakkabıları üzerinde paten kayı-

yorlardı. Ellerinde hokey sopaları vardı, ama sopaların ucu eğik değildi. Eğik kısmın yerine fırçalar vardı sopaların ucunda ve devin ayakkabısı gittikçe daha çok parlıyordu. Bir ses «Gulliver'in ayakkabıları da böyleydi, yaşasaydı o da - Blank Boyası - kullanırdı.» dedi.

İkinci reklam filminde kadınlar tenis oynuyor, kadınlar ata biniyor, kadınlar uçak kullanıyor, büyük bahçelerde geziniyor, çarşaf gibi sakin göllerde yüzüyor, araba kullanıyor, bisiklete biniyor, paralel çalışıyor, disk fırlatıyor, gülüyor, gülüyorlardı kadınlar. Nihayet bir kadının gülüşü perdede dondu kaldı. Arkasından üzerinde OPHELİA - yazılı koyu yeşil renkte bir kutu belirdi.

Martin esas film başlayınca da sıkılmaya başladı: Filmde şarap içildi, dua edildi, saray parkının büyük kapısı açıldı. Yeşil elbiseli, yeşil şapkalı, yeşil tozluklu, ata binmiş bir adam orman yolundan giti. Ormanın sonunda mor elbiseli bir kadın duruyordu. Adam attan indi, kadını öptü. Kadın «Senin için dua edeceğim» dedi «Yolun açık olsun.» Bir daha öpüştüler. Kadın ağlayarak arkasını dönüp, at koşturan adamın ardından baktı. Adam ikinci bir ormana daldı gitti.

Canı çok sıkılıyordu Martin'in. Karanlıkta esnedi. Açlıktan karnı zil çalıyordu. Gözlerini kapadı, dua etti. Uyumuştu. Düşünde Leo'yu boynundaki değirmen taşları ile denizin dibine batışını gördü. Leo'nun yüzü bir garipti. Hiç böyle kederli görmemişti onun yüzünü. Leo gittikçe denizin derinliklerine dalıyordu.

Bir bağırışla uyandı. Korkmuştu. Karanlık-

ta zor gelebildi kendisine, neredeyse o da bağıracaktı. Perdedeki resim yavaş yavaş bulanıklığını kaybetti: Yeşil adam, kötü giyimli başka bir adamla boğuşuyordu. Kötü giyimli hep galip geliyor, iyi giyimli yerde yatıyordu. Kötü giyimli atın üzerine atlıyarak uzaklaştı.

Bir kilisede o kadın diz çökmüş dua ediyordu. Nal sesleri duyduğunda dışarıya koştu. Beklediğini bulamamıştı. Haykırarak kapının önüne yığıldı kaldı. Kötü giyimli adam alaylı alaylı gülerek şapkasını bile çıkarmadan atını sürdü geçti. Kadın yerde kıvranıyordu, yüzü acıyla doluydu, ama ağzından ses çıkmıyordu. İyi giyimli adamı gördü. Adam sürünerek yosunlu bir taşa yaslandı, güçlükle nefes alıyordu gökyüzüne bakarken.

Kadın ormana doğru eteklerini tutaraktan koşarken bağırıyor aranıyordu. İyi giyimli adam kadını duyuyordu.. Tekrar kilise.. Elele merdivenleri çıkıyorlardı ikisi de. Adamın sağ kolu askıdaydı, ama gülüyordu, başarıyordu gülmeyi. Şapkasını çıkardı kilisenin kapısı açıldı, arka tarafta at kişnemesi, kuş sesleri duyuldu..

Sinemadan çıkarken iyi hissetmiyordu kendisini Martin. Acıkmıştı iyice. Dışarıda güneş vardı. Tekrar benzincinin oradaki duvara oturdu, düşünmeye başlamıştı: Saat dördü geçiyordu. Leo amca çoktan gitmiştir işe, Albert amcaya olan kızgınlığı geçmemişti daha. Sırt çantasını düzeltti, Brielach'lara doğru yola koyuldu yavaş yavaş.

13. BÖLÜM

Brosgote, beklemesi için rica etmişti Albert'e. Albert boş odada bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, zaman zaman pencerenin yanında duruyor, büyük mağazadan çıkıp kantine doğru giden kadın tezgâhtarları seyrediyordu. Kadınlar ellerinde yemek takımlarını taşıyorlardı... Birinin elinde elma vardı, birinde tereyağlı ekmek. Kantinden dönenlerle mağazadan çıkanlar caddeyi geçince birbirlerinin yanında duruyorlardı. Albert çoktandır kokusunu aldığı yemeklerin adını duyuyordu kadınlardan. Yemekte sebze, sucuk kızartma, patates ve kırmızı renkli Pudding varmış tatlı olarak. Kantinden dönen kadınlar, içeri girecek olanları uyarıyor «Allahaşkına o kırmızı, pis şeyden yemeyin, berbat bir şey. Sucuk çok iyi, sebze de, ama o tatlı: ÖÖÖÖÖ...» diyorlardı.

Kızların hepsinin siyah, pırıl pırıl önlükleri vardı. Rahibelere benziyorlardı, hiç biri makyaj yapmamıştı. Giysileri de kendileri gibi zevksizlik örneği idi. Örme çorapları, adi ayakkabıları vardı. Saçları süsten yoksundu. Cübbemsi önlüklerinin kapalı yakaları onların eli çabuk oluşları-

na dair en ufak bir etki uyandırmıyordu insanda. Mağazanın bölüm şefi olan yaşlı kadınların cübbeleri sütlü çikolata rengindeydi. Kötü bir renkti bu. Kollarındaki şerit daha geniş, daha parlaktı. Çırak niteliğindeki kızların suratları, okuldan atılmış çocuklarınkine benziyordu. Kollarında gümüş rengi şeritler yoktu. Bölüm şeflerinin ellerinde yemek takımı yoktu, ama bazı kızların ellerinde ikişer yemek takımı vardı.

Her şeye karşın, kızlardan birkaçı güzeldi. Albert onları seyrederken, bu giysilerin içinde bile güzel kızların olabileceği yargısına vardı. Kızların tiz seslerini, berbat Pudding için gülüşlerini duyuyordu. Evden çıkarken aceleyle tütün kutusunu unuttuğu için, paketindeki son sigarayı da yaktı. Boş paketi, binanın girişini örten damın üzerine attı.

Belki 30 - 40 kez Pudding hakkındaki uyarmaları duydu. Sonra kızlar yavaş yavaş görünmez oldular ortalıkta. Mağazaya giden tek tük kızlar vardı. Mağazanın kapısında başka bir kadın belirmişti. Çetin cevize benziyordu kadın. Onun cübbemsi önlüğü de yeşildi, kolunda üç şerit birden vardı, alnını kırıştıraraktan büyük saate bakıyordu. Saatin büyük yelkovanı tehdit eden bir parmak gibi onbir ellidokuzu gösteriyordu. Birden oniki oldu saat. Bu anda caddeden koşarak dönen birkaç kız daha vardı ve kadının yanından siner gibi geçerek döner kapıdan içeriye girdiler.

Cadde bomboştu. Albert esneyerek odaya girdi. Okuyacak şeyi yoktu yanında. Bresgote ile olan işinin onbeş dakikayı geçmeyeceğini sanmıştı. Yaptığı resimleri teslim etmiş, karşılığında

çek almıştı, üstünü karikatürleri basıldıktan sonra alacaktı. Bresgote'nin yanında birkaç dakika kalmıştı. Kapıdan uzun koridoru geçerek asansöre bindiğinde, bir hafta içinden atamayacağı bir korkuya kapılmıştı. Bu bir hafta boyu aklına hiç bir şeyin gelmemesi, yeni şeyler çizememesi demekti. Ya da «Evde Hafta Sonu» okuyucuları günün birinde bir başka karikatürist isterlerse, korkusuydu bu. Gene bu okuyucular durmadan değişiklik isteyen korkunç canavarlardı.

Üzerinde - Sunlight - yazılı karton kutuyu bulduğundan beri bu korkusu gitmişti. Yarı aç yarı tok, midesinde viski, kötü tütünlü sigara içerken, Londra'nın bir odasında, altı yıl önce vakit öldürmek için karaladığı bu karikatürlerin her biri şimdi ona 200 lira gelir sağlıyordu. Basıldıktan sonra alacağı paralar bunun dışındaydı ve Bresgote çok beğenmişti yaptıklarını.

«Kardeşim, bu yepyeni bir tarz, bu senin tarzın, senin üslubun. Okuyucular çok beğenecekler göreceksin. Tebrik ederim, çok şahane» demişti Bresgote.

Albert çeki almış Bresgote'nin elini sıkmıştı. Tam kapıdan çıkacakken Bresgote ardından seslenmiş «Lütfen dışarıda bekleyin beni. Sizinle konuşacak önemli bir şeyim var» demişti.

Kendisiyle iki haftadan beri senli benli konuştuğu halde gene de korkuyordu Bresgote'den. Bir eğlencede içerken ikisi de bir çok konularda aynı fikirlere sahip olduklarını anlamışlardı. Fakat o korku içindeydi bir kere. Yeni üslubu üzerine Bresgote'nin «Şahane» demesinden sonra da içinde o korku vardı. Bir başka deyişle bu ikinci bir korkuyu da içeriyordu. İnsanın bir korkuyu

içinden attıktan sonra ikinci bir korkunun gelip içine çöreklenmesi gibiydi. İkinci korku Nella ile ilgiliydi: Acaba Nella tehlikede mi, korkusuydu bu.

Çocukların üstünde tatbik edilen otorite hissi uyandı içinde. Fakat Nella'yı yanıltacağını düşününce rahatladı. Aynı zamanda Nella'yı, onun karşısında her şeyi itiraf ettiğinde çok daha iyi anlıyordu.

Karton kutuyu açtığından beri, Londra'da geçirdiği hayatı düşünüyordu. Yaşanması mümkün olan, fakat yaşamadığı bir hayatı düşünüyordu. Bu hayat İrlanda'da Leen'in babasının çiftliğinde geçirebileceği hayattı. Hem çiftlikte çalışır hem de küçük bir kentteki herhangi bir matbaada doğum ve ölüm ilanlarını üzerine alır, broşürlere isim de yazabilirdi. Nella'dan devamlı olarak mektup almış, onun geri dönmesi için yazdığı satırları okumuştu. Geri dönmesi için yalvaran satırlardı bunlar. Nihayet Albert, Leen'in «İrlanda'ya git» sözünü dinlememiş, Almanya'ya reçel kutularına etiket yapmak, Rai'nin düşüşünü, ordunun güçlü mantıksızlığı karşısında güçsüz kalışını görmek için gelmişti. Rai'nin ölümünü düşünmek istemiyordu. Geseler'e olan kini zamanla kaybolmuştu, ama gene de arada bir aklına gelmiyor değildi. Rai ölmeseydi, ölümünden sonraki olayların nasıl gelişebileceğini düşünmek saçmaydı. Bu konuda fantazi gücü sıfıra iniyordu. Çünkü Rai'nin ölümünün kesin olduğu anı yaşamıştı. Gerçi hiddetinden Geseler'i tokatlamıştı, ama hapisanede bile Geseler'e olan nefreti, kini daha çok artmamıştı. Yalnız Nella yazmayacak, çocuğu olup olmadığını öğrenemi-

yecek diye korkmuştu.

Albert duvardaki haritaya bakıyordu. «Evde Hafta Sonu» dergisinin dağıldığı yerler kırmızı bayrakçıklarla belirlenmişti. Bir sürü bayrakcık vardı haritada. O kadar çoktu ki, bayraktan başka hiç bir yer görünmüyordu hemen hemen. Kent isimleri, nehirler, ovalar, dağlar hep bu bayrakçıklarla kaplanmıştı.

Bresgote'nin odasından ses gelmiyordu. Başka zaman gürültüden geçilmeyen bu binanın o andaki sessizliği rahatsız ediyordu Albert'i. Karşıdaki mağazanın büyük saati biri on geçiyordu. Martin ise biri çeyrek geçe çıkıyordu okuldan.

Mağazadaki siyah önlüklü kızlar, sütlü çikolata renkli önlükleri olan kadınların nezareti altında vitrinlere afişler yapıştırıyorlardı. Bütün afişler kırmızıydı. Kırmızının ortasına beyaz renkte - SAĞLAM - yazılıydı.

Bresgote hala gelmediği için sinirleniyordu. Çünkü Albert, Martin yüzünden huzursuz olmuştu. Martin'i almaya gitmesi gerekti. Martin dalgının biriydi. Yemeğini ısıtmak için ocağın üstüne kor, odaya girip kitap okumaya koyulur, uyuyakalırdı sıcaktan. Sonra da ocağın üstüne koyduğu yemekler kömüre dönerdi tabii. Masanın üstünde «Evde Hafta Sonu» dergisinin eski sayıları vardı. Koridora açılan kapıyı açtı, koridoru dinledi. Tek adım sesi bile duymuyordu. İn cin top atıyordu.

Bina bugün boştu. Aşağıda, kapıya büyük beyaz bir tabela asmışlar üzerine de «Gezi Nedeniyle Kapalıdır» yazmışlardı. Kapıcı Albert'i bırakıncaya kadar biraz zaman geçmişti. Müessesenin kazancı yanında binanın pisliği isyan edi-

yor gibiydi.

Loş koridorda birdenbire bir kapı açılınca, korkmuştu Albert. Santral Odasının açılan kapısından yalnız bir kız çıkmıştı. Kız lavaboya gitti, yemek takımlarını, çatalını, kaşığını yıkadı, açık kapıya doğru «Sakın o tatlıdan yiyeyim deme. Berbat bir şey o pudding denen nesne. Yanık kokuyor.» diye seslendi.

«Diğerleri bugün iyi yemek yiyecekler. Şefin bize oynadığı oyunu gördün mü?» dedi santral odasındaki kız arkadaşı.

«İsterse oynasın» dedi musluktaki arkadaşı «Burada kalan on kişi içkiyle geziye gidenleri çoktan geçer. Hem o grup gezisinden daha güzel olacak bizimki görürsün bak.»

«Kırmızı otobüsü gördün mü? Güzeldi, değil mi?»

«Görmez olur muyum? Onlar hareket ederken, ben içeri giriyordum.»

Albert ötekinin konuşmasını bekliyordu. Tanıdığı bir sesti bu ses. Bresgote ile konuştuğu zamanlar santraldaki ses bu sesti. Hatta, bazan sadece bu sesi duyabilmek için telefon ederdi. Kızın sesinde Leen'in sesini andıran bir yan vardı.

Musluktaki kız yemek takımlarını önlüğünün cebine koydu, saçındaki kırmızı tarağı çıkardı, ağzına aldı, parmaklarıyla saçlarını düzeltmeye başladı. Albert kıza doğru gitti, «Affedersiniz» dedi «Bir yere telefon etmem gerek. Buradan telefon edebilir miyim acaba?»

Kız başını salladı, ağzındaki tarağı aldı, tekrar başına vurdu, «Olmaz» dedi «Santraldan telefon edemezsiniz. Umumi telefona gidin.»

«Burada ayrılamam. Bresgote'yi bekliyorum.»

dedi Albert.

«Bresgote hemen geliyor. Demin telefon etti, çıkacağını söyledi» dedi içerdeki kız. Kızın sesinden kendisinin nasıl bir şey olduğunu kestirmeye çalıştı Albert gözünde: Uzun boylu, kalıplı, ahaste yürüyüşlü, beyaz; iri, güzel gözlü biri olmalıydı herhalde bu yumuşak sesin sahibi kız. Bayağı merak ediyordu içerideki kızı. Öteki hâlâ musluğun başındaydı. Aynada, burnunun kızarmış yerlerini pudralıyordu.

«Ama sucuk iyi diyordun, değil mi?» diye seslendi içerideki kız.

«Nefis» dedi aynadaki «Sebze de güzel. Muhakkak ye bunları. Gerçekten güzel yemekler. Hatta kahve bile iyileşmiş gitmediğimizden bu yana. Pudding yerine başka tatlı ye.»

«Neden şikayet etmiyorlar, böyle berbat bir tatlıyı nasıl yapıyorlar anlamıyorum doğrusu.»

Albert, gitse mi gitmese mi bir türlü karar veremiyordu. Saat çoktan biri çeyrek geçiyordu.

«Mağazadaki kızlar da aynı şeyi söylüyor» dedi aynadaki kız, musluktan ayrıldı, kapıyı ayağı ile itti ve Albert öteki kızı gördü. Korkmuştu. Çünkü kız tam tahmin ettiği gibi çıkmıştı: Yumuşak tenli, sarışındı, iri iri gözleri vardı. Sade giyinmişti. Açık önlüğünden yeşil bulûzu, kahverengi etekliği görünüyordu. «Burası Evde Hafta Sonu Dergisi... Hayır. Bu gün kimse yok burada. Grup gezimiz var... Hayır, yarın tekrar telefon edin lütfen.» Kapı kapanmıştı. Albert, kızların yemekten söz ettiklerini duyuyordu. Birazdan, sarışın kız elinde yemek takımları koridorun derinliklerinde kayboluncaya kadar sürdü bu konuşma.

Leen'e hiç benzemeyen, bu kızın sesini duydukça Leen'i hatırlamamasını garip buluyordu Albert. Leen telefon ettiğinde, Albert'e yanındayken ona söylemeğe utandığı şeyleri rahatça söylerdi. Evlilik konusunda, evlenmeden önce işlenen günahlardan bile söz ederdi. Albert'in sevgilisi olmaktansa kendisini hançerlemeyi tercih ettiğini bile söylerdi bazan.

Eti budu yerinde olan, tabii yürüyüşüyle merdivenin köşesinde kaybolan kız Albert'de, belki de böyle bir kızla evlenmenin iyi olacağı düşüncesini uyandırdı. Leen'in tam zıttıydı, ama onun sesine sahipti.

Albert santral odasının kahverengi kapısına bakarken Bresgote'nin koridora çıkması ile irkildi. «Beklettiğim için özür dilerim. Sizinle muhakkak konuşmam lazım. Çok önemli.» dedi. Bresgote, Albert'in omuzlarından tutup merdivene doğru götürdü, tekrar geri döndü, santralın kapısını açtı, «Arayan olursa saat beşten sonra beni evde bulabilirler» dedi. Albert'in yanına geldi, beraberce merdiveni indiler.

«Umarım zamanın vardır?»

«Evet,» dedi Albert «Zamanım var, ama eve gitmem gerek şimdi, bakayım çocuk n'oldu.»

«Evinizde rahat rahat konuşabilir miyiz?»

«Tabii.»

«İyi öyleyse. Sana gidelim. Bahsettiğin çocuk kim? Oğlun varmıydı senin?»

«Yok» dedi Albert «Arkadaşımın oğlu bu. Şehit düşen arkadaşımın.»

Albert arabanın kapısını açtı, bindi, içeriden öbür kapıyı açtı, Bresgote yanına oturdu.

«Affedersin» dedi Albert «Şimdi acele etmeli-

yim. Eve varınca bol bol konuşuruz. Albert arabayı harekete geçirmeden önce, Bresgote sigarasını çıkardı, yaktı, «Belki de çok çabuk biter işimiz» dedi.

Albert cevap vermedi, matbaanın çıkışına gelince korna çaldı, mağazanın önünden geçti. Vitrinler kırmızı-beyaz afişlerle kaplıydı. Hepsinin üstünde de «Sonbaharda Bile Sağlam» yazılıydı.

«Söze kısa yoldan başlayalım» dedi Bresgote «Seninle birlikte yaşayan kadın hakkında konuşmak istiyorum.»

Albert içini çekti, «Ben hiç bir kadınla birlikte yaşamıyorum. Eğer Nella'yı demek istiyorsan, sadece onun evinde oturuyorum, ama...» dedi.

«Ama onunla hiç yatmadın, değil mi?»

«Yatmadım.»

Sustular. Albert trafiğin sıkışık olduğu meydanı dönüyordu. Bresgote araba kullanmaktan kaçınırdı. Boş bir sokağa saptıklarında yeniden konuşmaya başladılar:

«Kızkardeşin mi?»

«Hayır.»

«Sen de onunla birlikte yaşamayı istemiyorsun, değil mi?»

«İstemiyorum.»

«Ne zamandan beri tanıyorsun onu?»

Albert zamanı hesaplamak için bir müddet sustu. Şimdiye dek hiç hesaplamamıştı Nella'yı ne zamandan beri tanıdığını. Sanki doğduğundan beri tanıyordu onu. Trafiğin sıkışık olduğu bir caddeye girdi, caddeyi dosdoğru geçti, ikinci bir caddeye saptı. Burada trafik daha az sıkı-

şıktı.

«Bir dakika» dedi «Çoktandır tanırım, ama ne zamandan beri olduğunu düşünmem gerek. Arabanın hızını artırdı, sigarasından hırsla bir nefes çekti, «1933 yazında tanıdım onu. Bir dondurma salonunda... Demek ki tam yirmi yıl oluyor. O zamanlar çiçeği burnunda bir kızdı. Nazi gençliğine dahildi. Hitler gençliğinin -BDM- ceketlerinden giyerdi. Rai ile konuşunca, ceketini dondurma salonunda bıraktı. Gittiği yoldan çabuk çevirdik onu. Aptal değildi, kolay ikna oldu... Birazdan evde oluruz. Çocuğa şuradan çabucak bir şeyler almak istiyorum. Evde yemeğimiz hazır, sadece ısıtacağız, hepsi o kadar. Yemekten sonra kahve de içeriz. Saat altıya kadar zamanım var. Saat altıda hafta sonu tatiline çıkmak istiyorum.» dedi.

«Güzel» dedi Bresgote. Fakat Albert, onun Nella hakkında daha fazla bilgi edinmek istediğini sezinledi.

«Nella evde yok zaten» dedi Albert.

«Biliyorum» dedi Bresgote. Albert hayretle baktı yüzüne. Sustu.

«Kocasını kaybettiğinde 25 yaşındaydı. Karnında çocuğu vardı. Ben sekiz yıldan beri onun yanında kalıyorum ve kendisini çok iyi tanıyorum diyebilirim.» dedi.

«Nasıl olduğu benim için önemli değil» dedi Bresgote «Onun hakkında anlattıkları da ilgilendirmez beni, ama gene de her şeyi dinlemek istiyorum.»

Albert durdu. Arabanın etrafını dönüp kaldırıma çıktığında, ön camdan Bresgote'nin yüzünü görünce korktu. Yüzünde kuşkulu bir aşığın

ifadesi vardı. Bresgote de indi arabadan.

«Çocuk kaç yaşında?»

«On bir yaşına giriyor.»

Vitrinin önünde durdular. Kırtasiye dükkânının vitrini önünde durmuşlardı, ama oyuncak da vardı vitrinde.

«On bir yaşındaki bir çocuğa ne hediye alınır?»

«Çocuklardan pek anlamam, anlamak da istemem zaten. Açıkçası bilmiyorum.»

«Otuz yaşına kadar ben de senin gibiydim» dedi Albert «Çocukları hiç sevmezdim.» Önden dükkana girdi, arkasından da Bresgote takibetti, «Martin ile beraber olduğumuzdan beri durum değişti ama.» dedi. Sustu. Martin'e olan sevgisini belli etmekten korkuyordu. Martin'i çok seviyordu. Yeniden bir korku kapladı içini. Bresgote, Nella ile evlenirse Martin de elinden gider diye korkuyordu.

Bresgote dükkandaki küçük oyuncak otomobillerle oynuyordu. Dükkan sahibi kadın arka kapıdan tezgaha yaklaştığı halde, Bresgote «Şimdiye dek hayatımda kıskançlık nedir bilmezdim, ama şimdi bunun ne demek olduğunu çok iyi biliyorum» dedi.

«Kıskancağım bir insan olacağını sanmam senin.»

Bresgote eline bir pinpon raketini aldı ve lastik kısmını kontrol etti.

«Bir pinpon takımı almak fena olmaz çocuğa, ne dersin?»

«Fena fikir değil» dedi Albert. Durmadan mecmuaları, kitapları karıştırıyor, oyuncak tanımı yapan broşürleri okuyordu. Bresgote pinpon-

dan anlar görünüyordu. Birkaç kutu çıkarttırdı kadına. Ağları, raketleri, topları kontrol etti, en pahalı takımı sardırdı, tezgahın üstüne kağıt para koydu. Albert, plastik, şişen hayvanlardan çıkarttı. Sabırsızdı, onun Nella ile ilgisini düşündürdüğü için kızmıştı. Plastikten, yeşil bir oyuncak timsahın kokusu midesini kabarttı. Dükkan sahibi kadın lastik timsahı şişirmeye çalışıyordu. Yüzü kıpkırmızı olmuştu, gözlerinin altında ter damlaları beliriyor, kırmızı yanaklarına süzülüyordu. Kadın bir türlü şişiremiyordu elindekini: «Teşekkür ederim» dedi Albert «Başka şeye bakmak istiyorum». Kadın güçlükle birazcık şişirebildiği timsahın ağzını beceriksizce çevirince, içindeki nefesi lastik kokusuyla Albert'in suratına geldi.

«Teşekkür ederim» dedi Albert, «Teşekkür ederim. Şuradakini verin bana.» Bir kutuyu gösterdi. Kutunun içinde çekiç, kerpeten, biz vardı. Kadının kutuyu sardığı, kendisinin de cebinden para çıkardığı sırada, Martin'in bu aletlerle hiç bir şey yapamayacağı geldi aklına. Bu gibi konularda babası gibi o da yeteneksizdi. Aldığı aletlerle iki tahtayı bir araya getirip çakamazdı, bir şeyler yapmak için ufak bir hevesi yoktu Martin'in.

Dükkandan çıktılar, arabaya binip hiç konuşmadan caddeleri geçtiler hızla. Kestane ağaçlarının bulunduğu caddeye saptıklarında «İşte geldik» dedi Albert, durdu. Bresgote elindeki kutuyla birlikte arabadan indi «Güzel bir cadde» dedi.

«Evet, çok güzeldir» dedi Albert, bahçe kapısını açtı, önden yürüdü ve hemen Martin'in okuldan henüz dönmediğini anladı; çünkü sabahleyin

kapıya yapışırdığı kağıt hala yerindeydi. Kağıda kırmızı kalemle «Yemeğe beni de bekle. Bugün tam zamanında geleceğim» diye yazmıştı. -Bugün-nün altını iki kez çizmişti. Kapıdaki kağıdı aldı, dış kapıyı kapadı. Yeşil duvar kağıdı ile kaplı koridoru geçtiler. Radyatörlerin üstü tozluydu. Martin'in radyatöre yasladığı çemberi düzeltti.

«Buyurun» dedi Albert «İçeri girin». Avlu karanlık ve sessizdi. İki kapı arasında duran büyük aynanın tam karşısındaki duvarda büyük bir portre vardı. Bresgote resme baktı. Kaba çizgilerle yapılmış, fakat tamamlanmamış bir resimdi. Genç bir adam kırmızı, örme yeleğinin içinde gözkapakları aşağıya inmiş vaziyette önündeki mavi kartona yazdığı şeyi okuyor görünüyordu. Bir elinde kalem, ağzında piposu vardı. Kartonun üstündeki yazı çok iyi okunabiliyordu: «Bamberg Yumurtalı Makarnaları.»

Albert mutfaktan döndüğünde, mutfak kapısını açık bırakmıştı. Bresgote mutfağın çok büyük olduğunu gördü. Duvarda -Aşkın Yolu Mideden Geçer- yazısı vardı.

«Bu Nella'nın kocası mı?» dedi Bresgote «Hani şu ozan olan?»

«Evet» dedi Albert «Ama resme buradan bakarsan daha iyi görürsün», Brosgote'yi omuzlarından tutup aynaya doğru döndürdü. Ayna da tam resim büyüklüğündeydi. Bresgote düşünceli düşünceli resme, şimdi ters okunan yazıya bakıyordu. Aynadaki saçları seyrekleşmiş, yorgun yüzlü bu genç adamın portresi önünde durdular; sonra birbirlerine bakıp gülümsediler.

«Gel» dedi Albert «Yemeğimizi çocuk gelir gelmez yiyebiliriz. O gelinceye kadar biz bir şey-

ler içelim.»

Albert'in odası yüksek ve genişti. Pencerenin önünde yatağı, yatağın karşısında geniş resim masası, masa ile yatak arasında geniş bir yol, ön tarafta bir koltuk, bir dolap, kanepe, üstünde telefonun bulunduğu küçük bir masa daha vardı.

Albert dolabı açtı, kadehleri, konyak şişesini çıkardı, çıkardıklarını masanın üstüne koydu.

Bresgote çoktan oturmuş, sigarasını bile yakmıştı. Ev, bahçe, her taraf sessizdi. Böylesine bir sessizliği çoktandır tatmamıştı. Rahat hissediyordu kendisini ve Albert ile Nella hakkında konuştuğu için çok seviniyordu. Ayağa kalktı, Albert kadehlere içki koyarken pencereye doğru gitti, pencereyi açtı. Uzaktan, gülüşen çocukların seslerini duyuyordu. Bu gülüşmelerden çocukların su ile oynadıklarını anladı. Geri döndü, oturdu, içkisinden bir yudum aldı.

«Burada kendimi çok rahat hissediyorum. Sen kovuncaya kadar da gitmek istemiyorum buradan» dedi Bresgote.

Albert, Bresgotenin yüzünü inceledi. Birdenbire yüzündeki o kaybolmuşluğu görünce Scherbruder'i hatırladı. Korkmuştu gene. Scherbruder yirmi yıl önce Nella yüzünden tabancayla intihar etmişti. Nella, BDM'de tertiplediği kültür seanslarında Scherbruder ile arkadaşlık kurmuştu. Scherbruder'in de Hitler gençliğinde en az Nella kadar etkin yanı vardı. 21 yaşındaydı, öğretmen okulunu yeni bitirmiş, küçük bir kentte göreve başlamıştı. Kentin kenarındaki ormanda öğrencileri ile şarkı söyleyip oynayabileceği bir yer bulmuştu. Siyah saçlı, zayıf biriydi. Çingenelere benziyordu. Sarışınlara düşkün olduğunu yüzün-

den rahatça okuyabiliyordu insan. Nella'nın saçları sapsarıydı, ırk kitaplarındaki kadınlara benziyordu. Scherbruder, Rai ve Albert'i ormanda öğrencileri ile şarkı söyleyip oynadığı yerin yakınlarındaki bir toplama kampında tanımıştı. Bu kampta Albert'i ve Rai'yi üç gün devamlı olarak hapsetmiş, dövmüş, sorguya çekmişlerdi. Kalenin iç koridorlarında işkence edilenlerin feryatlarını duyar gibi oluyor, beton zemin üzerine dökülen çorbaların, kanların yerde bıraktıkları izleri gözünün önüne geliyordu sanki. Biraz sessizlik olacak olsa, o zaman da Scherbruder'in öğrencilerinin şarkıları duyulurdu dışarıdan. Albert ve Rai yalnız üç gün burada tıkılı kalmıştı. Nella'nın babası Hitler gençliğinin büyük bir kampını reçelleri ile beslediği için sonradan serbest bırakılmışlardı. Serbest kalışlarında Nella'nın rolü olduğunu biliyorlardı, ama Nella, Scherbruder ile aralarında neler geçtiğinden hiç söz etmiyordu. Serbest bırakılmalarından sonra da Scherbruder, Nella'nın peşini hiç bırakmamıştı. Ona birkaç kez Hewel'in dondurma salonunda rastlamışlardı. Yüzünde kara sevdaya tutulmuş birinin ifadesi vardı. Şimdi de aynı ifadeyi Bresgote'nin yüzünde görüyordu. «Bir kadeh daha iç» dedi Bresgote'ye. Bresgote kadehini doldurdu, içti.

Yaz bitimi eğlencesinden sonra, 22 Haziran gecesi Scherbruder öğrencileriyle şarkı söyleyip oynadığı ormandaki o yerde intihar etmişti. Ölüsünü iki çocuk bulmuştu.. Çocuklar ormana çalı, çırpı toplamaya gitmişlerdi. Scherbruder'in başından mavi üniforması üzerine kanlar akmıştı.

Bresgote üçüncü kadehi doldurdu, «Ben yaş-

taki bir insanın böylesine sırılsıklam aşık olması aptalca bir şey, ama ne yazık ki öyleyim işte. Karşı koyamıyorum duygularıma.» dedi.

Albert başını salladı. Başka şey düşünüyordu. Düşündüğü, Scherbruder'in intiharından birkaç ay sonra ormanın derinliklerinde öldürülen Absalom Billig idi. O anda daha ne kadar çok şeyi unuttuğu geldi aklına. Martin'e babasının içinde üç gün acı çektiği kaleyi bile göstermemişti daha.

«Bana Nella'dan söz et» dedi Bresgote.

Albert omuzlarını kaldırdı. Nella'nın ne kadar kararsız, dengesiz bir insan olduğunu söylemenin bir anlamı var mıydı? Rai yaşadığı müddetçe daima akıllıca hareket etmişti. Savaştan döndüğünde Nella'nın ne kadar yıkılmış olduğunu korkuyla görmüştü. Aylarca yas tutmuştu, sonra bazı sabahlar erkenden kalkar, kiliseye gider; gecesini gündüzünü mistiklerin biyografilerini okumakla geçirirdi. Fakat birdenbire duygusuzlaşıvermişti. Günlerini isteksiz, neşesiz geçiriyor; kendisini davet eden insanların davetlerine gidiyor, sempatik bir kavalye bulunca çok sevinir, onlarla tiyatroya, sinemaya gider, bazan da gene onlarla birkaç gün ortadan kaybolur, bitkin bir vaziyette geri döndüğünde, odasına kapanır hüngür hüngür ağlardı.

«Nella'nın gittiğini nereden biliyorsun?» dedi Albert. Bresgote susuyordu. Albert, Bresgote'yi inceliyor yavaş yavaş can sıkıcı bulmaya başlıyordu onu. Romantik pozlarda birtakım şeyleri itiraf eden erkeklerden nefret ederdi. Bresgote de bir yığın itiraflarda bulunacak birine benziyordu. Kadehine içki koydu. Martin hâlâ okuldan

dönmediği için huzursuzdu. Bresgote merak etmesindi, tam Nella'nın istediği tipte biriydi çünkü: - Zeki ve erkek tipli. -

Albert gayri ihtiyari gülümsedi. Nella'yı ne kadar sevdiği, onu tekrar göreceği zamanlar ne kadar sevindiği geldi aklına.

«Gül sen, gül» dedi Bresgote «Bense hasta olacağım neredeyse. Eğer Nella'yı bu sabah görmeseydim, onunla bir defacık karşılaşmayı bekler, bununla yetinirdim.»

«Bu sabah giderken gördün mü onu?»

«Evet, gördüm» dedi Bresgote «Nefret ettiğim bir herifle birlikteydi. O heriften daha önce de nefret ediyordum zaten. Nella ile beraber görmeden önce de nefret ediyordum ondan.»

«Kimdi o herif?» dedi Albert çabukca. Bresgote'nin konuşacak birini aradığını sanıyordu.

«Geseler» dedi Bresgote hırsla. «Tanımıyor musun onu?»

«Hayır.»

Önceleri sadece bu ismi biri ağzına alsa, içinde korkunç bir kin duygusu kabarırdı. Fakat şimdi hafif bir korku vardı içinde ve Nella'nın oyununu anlar gibiydi.

«Tanıyorsun. Nasıl tanımazsın?» dedi Bresgote. Albert'in yanına gelmişti. Albert, Bresgote'nin yüzünde, bu ismi duyunca kendi yüzünde beliren ifadenin aynısını gördü, «Bir keresinde bu isimde birini tanımıştım. Domuzun tekiydi» dedi.

«Domuzun biri olduğu muhakkak» dedi Bresgote.

«Ne iş yapıyor?»

«Katolik öküzün biri. Kültür işleriyle ilgili biri. Üç haftadan beri BOTEN Gazetesi'nde çalışıyor.»

«İltifatın için teşekkürler. Ben de katolikim.» dedi Albert.

«Özür dilerim. Senin için söylemedim bunu, ama o domuzun biri. Senin tanıdığın Geseler ne iş yapıyordu?»

Albert ayağa kalktı. Her şey değişmişti birden. Pencerenin önünde durdu. Bresgote elindeki kibrit çöpüyle kuşkulu kuşkulu dişlerini kurcalıyordu. Üzgündü. Albert, Martin'i düşünüyor, hala eve dönmediği için huzursuzlanıyordu. Şimdiye dek defalarca anlattığı aynı öyküyü tekrar anlatmak zorunda olması rahatsız ediyordu onu. Anlatıla anlatıla büyük öykü değerini kaybediyor, değişiyor, faydasız hale geliyor diye bir his vardı içinde. Nella'nın annesine, Nella'ya, hatta ilk yıllar Martin'e bile defalarca anlatmıştı aynı öyküyü. Fakat Martin çoktandır bu konuyu açmıyordu artık.

«Haydi, anlat» dedi Bresgote.

«Benim tanıdığım Geseler» dedi Albert «Nella'nın kocasını savaşta âdi, eşine bir daha rastlanmayacak derecede bir sinsilikle ölümüne sebep oldu. Önceleri kolayca -öldürdü- diyebiliyordum, ama şimdi de söylüyorum bunu, çünkü aklıma başka bir söz gelmiyor. Benim sözünü ettiğim Geseler ile senin sözünü ettiğin Geseler'in aynı insanlar olduğunu bilmediğimiz için bunu sana anlatmam saçma bir yerde.»

«Bir saate kadar öğreneceğiz bunu» dedi Bresgote «Boten'in hafta sonu sayısında bir fotoğrafı yayınlanmıştı. Sandığın gibi, onun gibi

Geseler adında çok insan yoktur. »

«Peki, sana ne yaptı bu adam?»

«Hiç, hiç bir şey» dedi Bresgote alaylı bir şekilde «O insana hiç bir şey yapamaz zaten.»

«Nella'nın, Geseler ile gittiğinden emin misin?»

«Nella'yı onun arabasında gördüm.»

«Nasıl bir adam? Tarif etsene.»

«Bırak allahaşkına, şurdan bir telefon etmem kafi. Bir saat içinde fotoğrafı elimizde olur.»

Albert gerçek Geseler'den korkmaya başlamıştı. Eliyle işaret etti, ama Bresgote çoktan telefona gitmiş, numarayı çeviriyordu. Albert ikinci ahizeyi aldı. Öbür taraftaki ses «Evde Hafta Sonu Dergisi, buyurun» dediğinde Albert bu sesin aynadaki kıza ait olduğunu anlamıştı. Fakat aynı zamanda öteki kızın sesi de duyuluyordu. Kız: «Haklıymışsın. Berbat bir şeymiş o tatlı» diyordu.

«Çenenizi kapayın, doğru dürüst konuşun» dedi Bresgote kızarak «Konuştuklarınız olduğu gibi duyuluyor buradan.» Albert ikinci ahizeyi yerine bıraktı.

«Bir saat içinde Boten'in hafta sonu sayısını istiyorum. Welly'e verin, motorsikletle getirsin... Hayır... Hayır.» diye bağırdı Bresgote. «Eve değil, buraya, Albert Muchow'un evine» dedi, evin adresini verdi «Ben haber verinceye kadar gelen telefonları buraya bağlayın.»

Kulaklığı yerine koydu, Albert'e «Haydi, anlat» dedi. Saat iki buçuktu. Albert çocuk için endişeleniyordu.

«1942 yazıydı. Sabahları kendi kazdığımız çukurlarda yatıyorduk, siperlerde. Bir köyün önün-

deydik. Köyün adı Kalinowka idi. Yeni bir teğmen gelmişti. Birliğin elemanlarını tanımak için dolaşır dururdu. Bizim yanımızda diğerlerinin yanında kaldığından daha çok kalırdı. Geseler idi bu teğmen. Ortalık sakindi. İki akıllı adam arıyorum, dedi bize. Susuyorduk.

— İki akıllı adam arıyorum.

— Biz akıllı değiliz, dedi Rai.

Geseler gülüyordu.

— Siz, sandığımdan da akıllı insanlarsınız. En önemli yanınız akıllı oluşunuz, dedi.

— Beraber peynir ekmek mi yedik sizinle? dedi Rai.

Albert sustu. Sanki ölümü kaşık kaşık yudumluyordu. Neden her şeyi yeniden anlatıyordu sanki. Neden Geseler diye bir adam ortaya çıkmış, bir sürü kadın dururken Nella'yı tanımış, gene bu aynı adam neden Bresgote'nin kıskançlık duygularını uyandırmıştı sanki?

«Bu cevabı» dedi Albert yorgun bir vaziyette «Rai'nin kaderini tayin etmişti. Geseler keşif koluna başkanlık etmemizi istemişti. Oysa biz bu iş için hiç de uygun kimseler değildik. Bütün arkadaşlar akıllıca hareket etmiş, hatta bizi tanıyan üstçavuş bile bu işi yapamıyacağımızı söylediyse de dinletemedi Geseler'e. Hatta yüzbaşı bile bu işi başaramıyacağımıza onu inandırmak istemişti. Köyden çıt çıkmıyordu, köyde Rusların olup olmadığı da bilinmiyordu. Herkes Geseler'i ikna etmeye çalışıyordu, ama o sadece «Ben ne emredersem o olacak» diyordu. Bununla yüzbaşıyı güç bir duruma sokmuştu.

Albert bütün öyküyü anlatamayacak kadar yorgundu, «Sonra» diye ilave etti «Sonra, yüzba-

şı bizi yola getirmek için konuştu. Çünkü o da Geseler'den korkuyordu. Geseler'in emrini yerine getirmezsek, emre itaatsizlikten kurşuna dizilecezimizi söyledi, durum tabura aksedince... Emri yerine getirir, keşif kolunu çıkarırsak belki dönüş şansımızın olabileceğinden söz etti. Olur, dedik. Korkunç olan yan da buydu zaten. Olur dememiz. Bunu demeyecektik halbuki, ama dedik bir kere. Hepsi o kadar iyi, o kadar mantıki konuşuyordu ki, astsubayların ve erlerin bizi gerçekten sevdiklerini ilk kez o zaman anladık. Hepsi iyi davranıyordu bize karşı. Korkunç bir şeydi bu işi kabul etmemiz. Keşif koluyla siperlerden çıktık ve Rai vurularak öldü. Yarım saat sonra bölüğün yarısı ya ölmüş ya da esir edilmişti. Köydeki Rusların sayısı çok fazlaydı. Kaçan kaçanaydı bizde. Bu kaçış sırasında Geseler'in suratının tam ortasına bir tokat yerleştirmeyi başarmıştım. Rai ölmüştü çünkü. Rai'nin ölümünü bir tokat ile ödeştirmek saçma geliyordu bana, ama bu tokat bile çok pahalıya maloldu bana. Tam altı ay hapis cezası almıştım.. Şimdi benim tanıdığım Geseler'in nasıl olduğunu, nerede tanıdığımı anladın mı onu?»

«Anladım, anladım... Anlattıklarını ancak o yapabilir zaten.»

«Verdiği emri kabul etmemeliydik. Benim için güç olan, bunu düşündükçe beni hasta eden şey, bunun savaşla bir ilişkisi olmaması. Kişisel bir kapristen başka bir şey değildi yaptığı. Bunu, Rai -beraber peynir ekmek mi yedik?- dediği için yapmıştı. Rai nefret ederdi ondan. Başımıza gelen yeni komutanların karakterlerini çıkarmaya alışmıştık. Rai yapardı bunları. Geseler

için yazdıkları şunlardı: Liseyi iyi dereceyle bitirmiş, katolik, hukuk tahsili yapmak ister, ama kültürel yönden haris bir insandır, papazlarla mektuplaşır, harisliği hastalık halini almıştır.»

«İnsan zaman zaman şiir okumalı bence. Bu karakterize edişi çok şahane. Sana bu adamın gerçek Geseler olduğunu garanti ediyorum. Artık fotoğrafına ihtiyacımız kalmadı.» dedi Bresgote.

«Ben de aynı fikirdeydim. Rai'nin şiirlerini senin de okuman gerek. Öleceğini hesaba katmadığı için emri kabul etmişti, yaşamak istediği için. Geseler gibi bir adamın emrini yerine getirirken ölmesi onun için çok korkunç bir şey oldu. Her yerde reçel kutuları vardı. Naziler Rai'yi çok övdüler ama neye yarardı artık.»

«Hangi reçel kutuları? Nazilerle ilişkisi ne bunun?» dedi Bresgote.

«Rai 1935'de Almanya'da tanınmaya başlamıştı. Tehlikesiz biri olduğu için bir sürü insan tarafından destekleniyordu. Onu destekleyenler için de tehlikesizdi. Şiirleri politik şiirler değildi ilk bakışta, ama anlayanlar için çok şeyler ifade ediyordu. Rai'yi Schurbigel keşfetti. Naziler onun şiirleriyle muazzam reklam yaptılar. Şiirlerini ev ev dolaştırıp bu şiirlerin tek yanlı olmadıklarını kanıtlamaya çalıştılar. Böylece Rai, naziler tarafından övülme felaketine uğramış oldu ve bundan sonra da hiç şiir yayınlamadı. Az şiir yazıyordu zaten. Kayınpederinin fabrikasında işe girmişti. Renkli grafikler yapıyor bu grafiklerde hangi bölgede ne kadar reçel yendiği kolayca anlaşılabiliyordu. Bu işin derinliklerine inmeye başlamıştı. Manzara resimleriyle aynı şeyi anlatma-

ya koyulmuştu. Kırmızı rengi çok kullanıyordu. Satış yerlerinin resimlerini yapıyordu. Nürnberg'de parti toplantıları olduğunu, herhangi bir yerde nazilerin toplandığını duyunca o yerlere bir tüp kırmızı boya harcardı. Önceleri bu işi yalnız yapıyordu. Ben İngiltere'den dönünce beraberce afiş ve sloganlar yapmaya başladık. Yaptığımız etiketleri savaşta reçel kutularının üstünde görürdük. Rai istemediği halde meşhur olarak kalmıştı. Çünkü şiirlerini ortaya çıkarıp yayınlıyorlardı. Oysa şiirlerinin yayınlanmaması için defalarca yazmıştı.»

«Schurbigel'i öteden beri mi tanırsın?»

«Evet, niçin sordun?»

«Nella'nın bu Geseler denen adamla bir ilişkisi olduğuna imkan verir misin?»

«Hayır» dedi Albert «Ayrıca Nella onun kim olduğunu biliyor.»

«Nasıl yani?»

«Giderken garip bir hali vardı.»

«Nereye gitti onunla?»

«Brernich'e. Toplantıya.»

«En iyisi ben de oraya gideyim» dedi Bresgote.

«Bırak onu. Nella gerekeni yapar..»

«Ne yapabilir ki Nella?»

«Bilmiyorum, ama muhakkak ki doğrusu neyse onu yapar.»

«Tokatlar Geseler'i, değil mi? Ya da kıçına tekme atar ha? Böyle bir insana sen ne yapabilmişsin ki? Ben olsaydım öldürürdüm onu.»

Albert sesini çıkarmadı, sonra «Martin'i merak ediyorum» dedi «Nerede olduğunu bilmiyorum. Onunla geziye gideceğimizi biliyordu halbu-

ki. Bu zaman oldu gelmedi hâlâ.. Acıktın mı?»

«Evet» dedi Bresgote «Bir şeyler yap da yiyelim.»

Mutfağa gittiler, Albert içinde sebze yemeği olan tencereyi ocağa koydu, buzdolabından salatayı çıkardı. Nella börek yapmıştı. Kahve de öğütmüştü el değirmeninde.. Üç gündür evdeydi Nella. Sessiz sedasız duruyordu, konuğu falan da gelmemişti. Albert'in bakışları duvardaki yazıya takıldı: Aşkın yolu mideden geçer.

Geseler'in ortaya çıkması rahatsız ediyordu onu. Gerçek Geseler'i yeniden görmekten korkuyordu. Halbuki onun hakkında konuşmak, onu düşünmek o kadar zor gelmiyordu ona şimdiye kadar. Fakat şimdi Martin, Nella'nın annesi de karışmıştı işin içine. Bresgote inatçı bir yüzle yanında duruyor, yemeği ısıtışına bakıyordu.

Albert caddeden gelen sese kulak veriyordu. Martin'i yürüyüşünden tanırdı. Tıpkı Rai'nin yürüyüşü gibiydi onun yürüyüşü de. Martin'in geldiğini bahçe kapısını açışından da anlardı. Dışarıdan gelen seslere kulak vermesi, dikkat etmesi yoruyordu onu. Böreği Bresgote'nin tabağına koydu. Salata da koydu yanına, «Affedersin» dedi «Artık dayanamayacağım. Ben çocuğa bakmaya gidiyorum. Saat nerdeyse üçe geliyor.»

«Nerde olabilir acaba?» dedi Bresgote.

«İki yerde olması muhtemel. Arabayla gidip bakayım ben. Sen yemeğini ye, yemeğini bitirince de kahvenin suyunu koy üstüne.»

Martin'in eve vaktinde dönmediği zamanlar kan beynine sıçrardı. Kaza, kan, sedye, üzerine toprak atılan bir tabut görür gibi olurdu. Leen'in mezara gömülüşü geldi aklına. Leen'in cenaze tö-

reninde dua okuyan okulun bir sınıfındaki çocukların duasını duyar gibi oldu: «Medio in Vita» duasını okumuşlardı İngiliz kızları. Ölümün birdenbire çöküşündeki kan: «Media in Vita.» Arabayı yavaş sürmeye zorluyordu kendisini. Ağaçlı yoldan geçti, her ağacın arkasına dikkatle bakıyordu. Martin'i bulamayacağını bildiği halde yoluna devam etti. Nella'nın beraber gittiği adamın Geseler olduğunu bildiği kadar Martin'i bulamayacağını da biliyordu. Fakat şu anda Geseler ilgilendirmiyordu onu. Okulun bulunduğu caddeye girdi. Bomboştu cadde, sessizdi. Birden bir gürültü koptu. Öğleden sonra okula gelen kızlar teneffüse çıkıyordu. Yüzlerce ses birden geldi kulağına. Gülüşmeler, bağrışmalar duydu. Korkan bir köpek, kuyruğunu kısaraktan geçti caddeyi.

Yola devam etti. Bir dakika kadar -MARANGOZ- yazılı tabelanın önünde durdu. Üç kez korna çaldı üstüste. Heinrich pencereye çıkmıştı. Gülen, güzel bir yüzü vardı Heinrich'in.

«Martin sizde mi?» dedi Albert. Alacağı cevabı önceden biliyordu sanki.

«Hayır. Eve gelmedi mi daha? Okul dağılınca hemen eve koştu halbuki. Beraber çıkmıştık.»

«Gelmedi... Sen de öğleden sonra bizimle gelecek misin?»

«Önce anneme sormam gerek.»

«Peki, sana uğrarız giderken.»

«Olur.»

Şimdi Bolda kalmıştı bakacağı. O kadar yavaş gidiyordu ki, diğer arabalar kızgın kızgın korna çalaraktan gelip geçiyorlardı onu. Aldırış bile etmiyordu. Sağa saptı. Kilisenin önünde dur-

du. Kafasında hep ölüm düşüncesi vardı.

Ölümün birdenbire çöküşündeki kan. Martin'in, Bolda'nın yanında olmadığını da biliyordu. Arabadan inmek, bildiği şeyi doğrulamak kahredici bir zorlama geliyordu ona. MEDİA İN VİTA.

Kapı açıktı. Kapıyı itti; serin, temiz sıraların yanından yürüdü. Zangocun beyaz koro giysisi yanında Bolda'nın mantosu asılıydı çivide. Koyu kahverengi mantonun sol cebinde fransız çorbası dolu termofor şişesi, sağ cebinde ekmek paketi vardı.

Kiliseye açılan kapıyı itti, mihraba doğru diz çöktü, orta bölmeye döndü. Şimdiye dek ayın günleri dışında hiç buraya gelmemişti. Büyük binanın boşluğu korkutuyordu onu. Her şey sessizdi... Bolda'nın sodalı su dolu kovası bir sütunun yanında duruyordu. Paspas sütuna dayalıydı. Bolda'yı ancak şimdi görebildi. Günah çıkartma iskemlesinin gotik süslerinin tozlarını alıyordu. Bolda ayak seslerini duydu, döndü, anlaşılmaz bir şekilde seslendi, ona doğru geldi. Kommunion sırasının yanında karşı karşıya geldiler. Albert, Bolda'nın yüzünden kendi yüzünün halini anlayabiliyordu.

«Aman yarabbi» dedi Bolda «Ne oldu?»

«Martin okuldan dönmedi hala. Eve gelmiş sonra tekrar çıkmış.»

«Başka bir şey yok ya?»

«Hayır». Bolda'nın yüksek sesle konuşmasına sinirleniyordu, fakat gayri ihtiyari hafif çıkan kendi sesi bile fazla gürültülü geliyordu ona. «Hayır» dedi ikinci kez «Bu kadarı yetmiyor mu sanki?» Bolda gülümsedi. «Gelecektir muhakkak.» dedi. Tekrar gülümsedi, başını salladı «Biraz ak-

lını başına topla, üzülme.» dedi.

Albert, Bolda'yı böylesine samimi ve yumuşak sesle hiç duymadığı için şaşırmıştı. Yedi yıldır aynı evde olmalarına karşın böyle olabileceğini aklına getirmemişti hiç. Üstelik Bolda'yı şimdi güzel de buluyordu. Elleri küçük ve zarifti. İlk kez şimdi farkına varıyordu bunun. Elindeki sarı toz bezi yeniydi.

«Heyecanlanma» dedi Bolda «Bir şey olmaz».

«Öyle mi dersin? »

«Tabii» dedi Bolda «Şimdi rahat rahat eve dön. Belki de şimdiye kadar gelmiştir eve.» Tekrar gülümsedı, arkasını döndü, temizlik yaptığı yere doğru yürüdü.

«Buraya gelecek olursa, hemen eve yolla» diye seslendi Albert arkasından.

Bolda tekrar döndü, başını eğdi, tekrar yürüdü.

Albert dışarı çıktı. Martin'in nerede takılıp kalabileceğini bilemiyordu bu iki yerden başka. Geldiği yoldan geri döndü. Rahatladığını hissediyordu. Bolda'nın güven verişinin etkisiydi bu.

Bresgote kahveyi yapmıştı. «Bak şuna» dedi elindeki gazeteyi uzatarak. Albert gazetedeki resmin Geseler'in resmi olduğunu ilk bakışta tanıdı.

«Evet» dedi yorgun bir sesle «Ta kendisi.»

14. BÖLÜM

Nella taksi parasını verdiği sırada, Geseler'in Garanti Bankası'nın giriş kapısı önünde beklediğini gördü. İnce, uzun boylu, genç bir adamdı. Bankanın giriş kapısının iki yanını süsleyen bronz figürlerin arasında duruyordu. Sol tarafta elinde evrak çantası, bronzdan bir adam, sağ tarafında elinde duvar malası ile başka bronzdan bir adam duruyordu. İkisi de birbirlerine gülümsüyorlardı sanki. Bu bronz adamlar, dekore edilmiş, içten aydınlatılmış vitrine doğru idi. Neon lambalar görüntüyü bir kat daha artırıyordu. Koyu renkli çiçekler meydana çıkıyor, tekerlekler, bir terazi ve bütün bunlarla çevrili kar gibi beyaz kelimeler: GARANTİ BANKASI... GARANTİLİDİR. -Garantilidir- kelimesi -Garanti Bankasından- üç kez daha büyüktü en az. Geseler iki statünün arasında -Garanti- kelimesinin -A- harfinin altında duruyordu tam. Geseler saatine bakıyordu. Taksi şoförünün kendi açık eline koyduğu paranın üstünü sayan Nella, birdenbire Martin'i, Albert'i, Glum'u, annesini ve Bolda'yı özledi. Geselere karşı kin yerine yabancı, soğuk, garip bir can sıkıntısı vardı içinde. Çok can sıkıcı buluyordu onu. Parlak, yaygın ışık her şeyin üstündeydi: Işıldak, can sıkıcı genç ada-

ma yöneltilmişti sanki. Adam iki figürün arasında - Garanti - kelimesinin - A - ve - N - harfleri arasında gidip geliyordu.

«Evet,» dedi şoför «Arabadan inecek misiniz, inmeyecek misiniz, Bayan?»

Nella şoföre gülümsedi, şoför arabadan indi, etrafını dolaştı, Nella'ya arabanın kapısını açtı, sonra da bavulunu uzattı.

Ötede Geseler tekrar saatine baktı: Evet yedi dakika geçmişti randevu saatinden. Nella o parlak ışığı görmemek için gözlerini kapadı: Karartısız, tadı, tuzu olmayan bir filmdi bu biraz önce oynayan.

«Nella, geldiğinize çok sevindim» dedi Geseler, elini sıktı. Pırıl pırıl parlayan, gök mavisi bir arabası vardı Geseler'in. Koltukları lükstü. Nella'nın içindeki yıkıntı gülümsemesine sebep oldu.

«Güzel bir araba» dedi Nella.

«Bu arabayla kırk bin kilometre yaptım. İnsanın sahip olduğu şeye biraz bakması, biraz iyi kullanması uzun zaman kullanabilir durumda olması için kafi.»

«Tabii» dedi Nella «Zaten düzenli hareket etmek ömrü yarı yarıya uzatır.»

Geseler, Nella'ya baktı. Bakışlarında güvensizlik okunuyordu.

Arabanın sigara küllüğü, elektrikli çakmağı vardı. Sinyalleri iyi yanıp sönüyordu. Geseler gaza basmıştı bile.

Judith böyle mi gelmişti Holofernes'e? Onun yanında çadırların arasında yürürken böyle iştihla mı esnemek zorunda kalıyordu?

Geseler'in gayet sağlam direksiyonu vardı.

Kırmızı ışıklar yandığında gereğine uygun fren yapıyor, boş yerlere kayıyor, dikkatli araba kullanıyordu. Biraz romantik, yandan bakıldığında biraz sert, ışıl ışıl gözleri vardı ve her şey bu parlak, yaygın ışıktaydı. «Boten'in son sayısı sigara çakmağının yanındaki gözde duruyordu. Nella gazeteyi açtı Werner Geseler imzasını aradı. Albert ne ön adını, ne de yaşını söylemişti Geseler'in. Bu yüzden de Geseler'i yıllarca düşündüğünde şimdikinden daha büyük, kaygusuz bir züppe, zeki bir subay, emre itaata tutkun başka birini canlandırmıştı gözünde, böyle profili olan birini değil. Bu profil reklâm filmlerine yakışırdı: Barok çağının incisi Brernich şatosunu ziyaret edin.

Kentin dış semtleri: Çitler, çingene arabaları, arka tarafta monoton mırıltıları ile bir atlı karınca, atlı karıncada eğlenen çocuklar vardı, ama bu romantik ögeler bile bu ışıkta, bu baş rolü oynayanla zevksiz, bayağı idi. Yol tıpkı posta kartlarındaki yollara benziyordu.

Geseler'e birbiri ardından gülümsemeler yolluyordu Nella. Al bu gülümsemeleri, koca bebek, al. Eğer sen gerçek Geseler isen gebereceğini bil. Değilsen, elimin üstüne kondurmana müsaade edeceğim öpücüğün benim için çok şeyler ifade edecek. Fakat sensin o, yavrum, osun sen, sen gerçek Geseler'sin, aradığım sensin. Kader de senin gibi işte, senin gibi can sıkıcı, diyordu içinden. Geseler'in 60 km. hızı hep aynı tutması sinirlendiriyordu onu. Halbuki kendisi arabaya bindiği zaman kilometre göstergesinin en az yüzün üstünde durması lazımdı.

Geseler yüzünü Nella'ya çevirdi. Nella üç

kez daha gülümsedi. Bunu sadece yüz kasları ile yapıyordu, gizli bir zehir vardı bu gülümsemelerde, ama Geseler bunu sanki o teşekkür ediyormuş, minnettarlığın ifade ediyormuş sanıyordu. Bitenhahn, ormana serpiştirilmiş, plansız şekilde dağılmış yarı ahşap evler, gezi yerleri gibi romantikliklerini muhafaza ediyorlar. Otuz yıl savaşından kalma bir gülle, kent kapısının üstünde duruyor: Schmitze'nin atölyesinde yapılmış, matlaşmış, suni olarak yosunlaştırılmış, kent kapısının üstüne yerleştirilmiş İsveç güllesi.

«Güzel yer» dedi Geseler.

«Çok güzel» dedi Nella.

Albert'in annesi bahçede çamaşır asıyordu. Will de yanındaydı, ona mandal veriyordu. Öğleden sonra Martin, Albert ile buraya gelecekti. Güzel bir hafta sonu geçirecekleri muhakkaktı. Glum akşamları gelir şarkı söyler, ya da pazar günü arabayla uzaklara giderlerdi..

«Durun» demek istiyordu, ama demedi. Dönemeçte arkasına döndü, Will'i bir daha gördü. Will büyük bir sabırla elindeki mandal torbasını annesinin ardından götürüp duruyor, Albert'in annesi de Will'in pijama üstünü asıyordu ipe.

«Çok tatlı, şahane bir yer burası» dedi Geseler.

«Evet, çok çok güzel» dedi Nella.

Geseler tekrar güvensiz bakışlarla Nella'ya baktı. Belki de Nella'nın ses tonundan bir şeyler anlamıştı.. Geseler'in güvensizliğini yeniden gülümsemesi ile giderdi. Geseler hızı artırdı, gösterge 75'in üstündeydi. Önündeki dönemeci iyi aldı. Can sıkıcı hava tekrar başlamıştı. Çimenlerin ve ormanların arasından akan küçük bir nehir

vardı. Tatlı çağıltılarla akıp gidiyordu. Nehrin akarken ses çıkarması sanki Nella uyumasın diyeydi. Nehrin kıyısındaki değirmenin döner dolabı tatlı gıcırtılarla dönüyordu.

«Tanrım, ne kadar güzel» dedi Geseler.

«Güzel» dedi Nella.

Bir an için yanındakinin Geseler olduğunu unuttu. Can sıkıntısı birdenbire gelen bir hastalık gibi çökmüştü üstüne. Esnemesini ona göstermemeye çalışıyordu. Canı sıkıldığını bilmemeliydi. Geseler - Boten - in yazı işlerine gelinceye kadar hangi işlerde çalıştığını, hangi yollardan geçtiğini anlatınca Nella'nın eğleneceğini sanıyordu.

Şimdi oynayan film çok iyi niyetli, gayretli bir amatör tarafından çevrilmişe benzer: Zevksiz, gri ışık her şeyi kötü fotoğraflardaki gibi dümdüz gösteriyordu. Öldürücü bir gri bu, bir züppenin bir kamera düğmesinde tesbit ettiği bir gri: Nella'nın okuldaki kız arkadaşlarının fotoğraf albümlerinde gördüğü üstüste yığılmış, can-sıkıcı bir gri: Albümlerce, sayfiye yerinde herhangi bir fotoğrafçıda tabettirilen resimler: Flensburg ile Medina, Calais ile Karlsbat arasındaki yaz dinlenme yerleri; tesbit edilmesi gereken bütün şeyler tesbit edilmiş fotoğraflarda: Gruplar içinde ya da tek başına can sıkıntıları: 8X8 ya da 16X12 lik can sıkıntısı resimleri ve zaman zaman büyük can sıkıntıları: Lotte, Medina'da golf oynarken. Bu 24x18 boyutlarında bir fotoğraf, albümde onikinci numarayı alarak ölmezleştirilmiş. Lotte'nin biyoğrafisi lise bitirme imtihanından nişanlandığı tarihe kadar resimlendirilmiş vaziyetteydi. Sonra albümün onüç numaralı kıs-

mı gelmişti.. - Oh, biz de dindarızdır - Bu tamamen düğün ve balayı seyahatine ithaf edilmişti. Ondördüncü numarada ise birdenbire bir çocuk çıkıyordu karşısına. - Tatlı, tatlı, tatlı - Dahiyane güvenlikle o gri gölge çocuğun yüzüne de rötuj edilmiş.

Geselerin manzaranın şahane olduğu bir yerde durup onu öpmeye kalkacağı ve evrak çantasından çıkaracağı fotoğraf makinasını çıkaracağı muhakkaktı. Tabii sonra çektiği fotoğraf albüme yapıştırılacaktı: Sekiz numaralı caddenin ikiye ayrıldığı, aşağıda Brer vadisinin göründüğü dönemeçte oturan Nella. Sağda, ormanın içinde baraj görünüyordu. Güzle görünümlü bir göl gibiydi baraj. Orman da güzeldi. Brer nehri, köy, barok kilisesi ve gene barok devrinden kalma - Mavi Domuz - dağ evi... «Oh, bu dağ evinin neden Mavi Domuz adını aldığını bilmiyor musunuz?» «Hayır» «Oh, öyleyse dinleyin.» Dağ evinin öyküsü anlatılacak, yeni bir öpücük, arabadan inilecek, barok kilisenin, dağ evinin, fotoğrafları çekilecek ve bu şekillendirilmiş can sıkıntıları fotoğrafçıda tebedilip bir mucize gibi geri gelecekti.

«Tatlı değil mi?»

«Evet tatlı. »

Nella bu yolu daha önce Rai ile, son yıllarda da Albert ile katetmişti, fakat hiç canı sıkılmamıştı. Barok kilise, - Mavi Domuz - dağ evi bile canını sıkmamıştı. Oysa şimdi öylesine canı sıkılıyordu ki, kızgınlığı gittikçe artıyordu. Tıpkı termometrede yükselen cıva gibi.

«Durun» dedi birden sertçe «Bırakın da bi-

raz hava alayım.»

Geseler durdu. Nella arabadan indi, birkaç adım ormana doğru yürüdü. Arkasından fotoğraf makinesinin sesini duydu. Döndü, Geseler'ı fotoğraf makinesi boynuna asılı vaziyette arabasının önünde dururken gördü. Geri döndü, yavaşça «Filmi makineden çıkartın!» dedi. Geseler aptal aptal suratına bakıyordu.

«Filmi çıkartın ve bana verin.»

Geseler alnını kırıştıraraktan yavaşça makinenin kapağını açtı, filmi çıkardı ve ona verdi. Nella filmi açtı ve parçaladı.

«Fotoğraftan nefret ederim» dedi sakince «Bir daha fotoğrafımı çekmeye kalkmayın sakın.»

Tekrar arabaya bindi. Geseler'i yandan izliyordu. Bir an için neşelenmişti, fakat Geseler'in kırıldığını anladı. Geseler yol ayırımı olan yere geldiğinde tepeden kuşbakışı nehre bakabilecek bir yerde durdu. Göğsündeki fotoğraf makinesi ile oynuyordu, sonunda söyleyebildiği tek şeyi söyledi: «Manzara şahane değil mi?» dedi.

«Evet» dedi Nella «Gideceğimiz yere ne kadar zamanda gidebilirsiniz?»

«Yarım saat içinde» dedi Geseler «Brernich'e gittiniz mi hiç daha önce?»

«Birkaç kez gittim.»

«Size orada rastlamadığıma üzüldüm. Son aylarda iki kez gitmiştim oraya.»

«Ben bir yıldan beri hiç gitmedim.»

«Oh,» dedi Geseler «Benim buraya gelişim topu topu iki ay oluyor zaten.»

«Neredeydiniz daha önce?»

«Tahsildeydim.»

«Askerliğiniz uzun sürdü mü?»

«Evet. Dört yıl. Sonra da altı yıl bir meslek edinmek için çalıştım durdum. Artık yavaş yavaş yaşamanın tadını çıkarmak istiyorum.

«Yaşamak» dedi Nella «Herhalde şimdiye dek yaşadığınız 28 yıl olmuştur.»

«Tamı tamına 32 yıl oldu» dedi Geseler gülümseyerek «İltifatınız için teşekkürler.»

«İltifat etmiyorum, sadece merak ediyorum. Yaşınızı söyleyeceğinizi sanıyordum; çünkü epeyce yaşlı görünüyorsunuz.»

«Sizin için iki yaş daha büyük olmak isterdim.»

«Neden?»

«O zaman sizden dört yaş daha büyük olurdum.»

«Karışık bir iltifat bu» dedi Nella yorgun «Ama yanılıyorsunuz. Tam 37 yaşındayım.»

«Benim iltifatlarım çok samimidir. Gerçekten yaşınızı hiç göstermiyorsunuz, daha genç gösteriyorsunuz.»

«Biliyorum» dedi Nella.

«Yolumuza devam edelim mi? Bir sakıncası var mı?» dedi Geseler.

«Edelim. Hayır.» dedi Nella, «Fakat ne kilisede ne de dağ evinde durun.»

Geseler gülümseyerek bakıyordu Nella'ya. Keskin virajı alıp küçük kente doğru ilerleyinceye kadar sustular.

«Mavi Domuz dağ evinin öyküsü çok hoştur.» dedi Geseler...

«Evet evet, çok hoştur.» dedi Nella.

Seyahat eden bir grup için reklâm filmi dönmeye devam ediyordu : Çayırlar, inekler...

ve temiz tıraş olmuş sekizinci sınıftan bir oyuncu, eskiden aktör olarak da sahneye çıkan bir film yöneticisi, rejisör Nella. Nella bir film yıldızıydı. Seneryoyu daha güçlü yapabilmek için satın alınmış bir yıldız. Manzara parasız oynuyordu filmde. Kameranın başında çıraklık devresinde yetenekli olarak göze çarpan bir amatör vardı. Nella başka konulara atlamayı başaramıyordu: Ne anılarını kapsayan bir filme ne de arşivde tozlanan anılarını ihtiva eden hayatının bir bölümünün devamı olacak bir filme: Dengesiz bir hayat, çocuk ve bir yazı işleri odası: İnsanın içini serinleten içkiler, soğuk renkli... Yorgunluk bilmeyen arkadaşı Albert; Gulum'suz, Bolda'sız bir film... Fakat tohumları atılmayan, asla doğmayan, 1950'den 1953'e kadar olan yılların alfabeye başlayacak çocukları ile... Nella bütün gücüyle kinini alevlendirmek için Rai'yi arıyordu anılarında, fakat gözünün önüne gelenler sadece solgun resimler oluyordu, klişeleşmiş resimler: İtalyan köyleri, prostpekteki köyler ve bu köylerde yolunu şaşırmış bir turist olarak Rai. Hayalgücü yorulmuştu... Gerçek olan şimdiki zaman, her şeyi kötürümleştiriyordu birden.

Birdenbire Geseler kolunu Nella'nın omuzuna attı. «Kolunuzu çekin!» dedi Nella sakince. Geseler kolunu çekti. Nella kin duygularının kabarmasını boş yere bekliyordu. Absalom Billig'in beton zemin üzerindeki kanlar içinde yatan cesedi geldi gözünün önüne. Bir emir uğruna kurban giden, prensibini çiğneyemeyen, ölümü bir prestij ölümü olan, bir daha geri dönmeyen, vurularak öldürülen Rai'yi görmek istedi, ama gelmedi Rai. Kin duygusu kabarmıyordu içinde, sadece

esniyordu Nella... Geseler'in eli yeniden omuzuna geldi, yeniden «Elinizi çekin omuzumdan!» dedi sakince. Geseler söyleneni yaptı. Bunu yapmaya başlamaktan kastı direksiyon kullanırken bir kadına sarkıntılık etmek, ormanın kuytu bir yerinde onu öpmek istemesi miydi?

«Bir daha tekrarlamayın bu hareketi. Elinizi uzak tutun benden. Canımı sıkıyorsunuz... Anlatın bakalım savaşta nerelerde bulundunuz?»

«Oh,» dedi Geseler «artık savaşı düşünmek istemiyorum, aksine unutmaya çalışıyorum. Unutuyorum da. Geçti gitti nasıl olsa.»

«Ama nerelerde bulunduğunuzu hala biliyorsunuzdur herhalde?»

«Hemen hemen her yerde. Doğuda, güneyde, batıda... Yalnız kuzeyde bulunmadım hiç. En son olarak Ervin'in ordusundaydım.»

«Kimin ordusunda?»

«Ervin'in. Ervin Rommel'i tanımıyor musunuz?»

«Generallerin ön adları hiç ilgilendirmedi beni.»

«Peki neden kızıyorsunuz»

«Kızmak mı? Size buna kızmak mı diyorsunuz? Belki de kocamın şehit düştüğünü bilmiyordunuz ha?»

«Biliyordum. Willibrord anlatmıştı. Daha önceden de biliyordum. Bilmeyen var mı ki?.. Affedersiniz.»

«Neyi affetmemi istiyorsunuz? Bir insanın öldürülmesini, bir insanın göz göre göre ölüme itilmesini mi, öldürülmesini mi?»

Geseler susuyordu, uzun müddet sustu. Nel-

la yandan profiline bakıyordu. Geseler'in savaşı düşündüğü belliydi. Savaş anılarını, savaşın sertliğini, yer yer duygusallığını, General Ervin'i düşünüyordu.

«Konferansınızın konusu ne?»

«Konferansımın konusu mu? -Zamanımız Şiirinden Neler Bekliyoruz-» dedi Geseler .

«Kocam hakkında da konuşacak mısınız?»

«Evet, hiç kimse kocanızı ağzına almadan şiirden söz edemez zaten.»

«Kocam Kalinowka önlerinde şehit düştü.» dedi Nella, Geseler'in yüzünü inceliyordu, ama hayretle Geseler'in yüzünün hiç değişmediğini gördü.

«Biliyorum» dedi Geseler «Galiba ben de orada bulunmuştum bir defasında. Garip şey. 1942 yazında Ukranya'daydım. Garip değil mi?»

«Evet, garip» dedi Nella. İnşallah bu değildir aradığı Geseler diye düşünüyordu.

«Her şeyi unuttum» dedi Geseler «Bütün anılarımı yitiriyorum zaten. Savaşı unutmak gerek bence.»

«Evet» dedi Nella «Dul kalanları, yetimleri, korkunç olan her şeyi unutmalı güzel temiz bir gelecek kurmalı, umudu Garanti Bankası'na bağlamalı ve generallerin ön adlarını aklında tutmalı insan, değil mi?»

«Aman yarabbim» dedi Geseler «Demek insan geçmiş yılların diksiyonu ile konuşana da rastlayabiliyor hâlâ?»

«Evet, evet» dedi Nella «Geçmiş yılların diksiyonuydu bu.»

«O kadar kötü mü yani?

«Kötü mü?» dedi Nella «Kötü gençlere yılan.

elma hırsızı derlerdi eskiden. Benim için, sizin bu geçmiş yılların diksiyonu sözünü böyle açıkca işitince, kötüden daha başka bir şey geliyor aklıma... Kocam savaştan nefret ederdi. Size çıkaracağınız antoloji için seçeceğim bir mektubu da antolojiye koymadan tek şiirini vermeyeceğim kocamın. Kocam savaştan, askerlikten, generallerden nefret ederdi.. ve benim de sizden nefret etmem gerektiği halde ne yazık ki sadece çok çok can sıkıcı bir insan buluyorum sizi.»

Geseler gülümsedi, «Neden benden nefret etmeniz gerekiyordu?» dedi.

«Kocamın öldüğü yerde benim de hayatıma son vermediğim için nefret etmem gerekiyordu sizden. Kocamın nefretini devam ettirmek istiyordum. Çünkü sizi tanımış olsaydı -bu şimdi ya da daha önce olsun farketmezdi- tokatlardı sizi sadece. Yalnız ve yalnız bunu yapardı. İşte bunu da devam ettirmem gerekirdi, onun yaptığı gibi yapmak düşündüğünü düşünmek ister, savaşı unutan fakat sadece generallerin adlarını aklında tutan bütün insanları tokatlamak isterdim....»

Geseler susuyordu. Nella onun dudaklarını ısırdığını gördü.

«Samimi olup da savaşı yüceltseydiniz, engellenmiş galibiyetinizi savunsaydınız şaşmazdım, ama konferansınız için -Zamanımız şiirinden neler bekliyoruz- konusunu ele almanız tüyler ürpertici bir şey.»

Geseler yavaş yavaş sürüyordu arabayı. Nella yüksek ağaçların arasından Brernich şatosunu gördü. Barok tarzı yapılmış bir eğlence yeriydi bu şato. Şatonun etrafında besili güvercinler uçuşuyordu. Nella, Hehnel'in dondurma salonunu öz-

ledi, Luigi'nin gülümseyişini, içeri girer girmez Luigi'nin pikaba koyduğu plağı, plağın bitişinden sonraki anı, Martin'i, Albert'i özledi. Gerçekten nefret ettiği Geseler'in özlemi doldu içine. Bu küçük gayretkeş adam kin duygusu uyandırmıyordu içinde.

«Burada bırakın beni, ineceğim» dedi Nella. Geseler durdu. Nella'nın yüzüne bakmıyordu. Nella kapıyı açtı «Bavulumu biriyle odama gönderin» dedi. Geseler başını eğdi. Nella, Geseler'in profiline baktı, kin duymadığı gibi acımıyordu da bu adama.

Peder Willibrord kollarını açaraktan Nella'ya doğru geldi.

«Gelmen çok iyi oldu Nella» dedi «Bak, şahane bir toplantı yeri burası, değil mi?»

«Evet, güzel bir yer» dedi Nella «Toplantı başladı mı?»

«Biraz önce Schurbigel konuştu, ama herkes sabırsızlıkla Geseler'i bekliyor. Onun aramızdaki ilk konuşması olacak bugün.»

«Odama çıkmak istiyorum» dedi Nella.

«Gelin öyleyse» dedi Willibrord «Sizi götüreyim.»

Nella, Geseler'e baktı, elinde çantası ve Nella'nın bavulu ile şatonun merdivenlerini çıkıyordu. Peder Willibrord ile odaya yaklaştıklarında Geseler gitmişti ve Nella'nın bavulu kapıcının odasının önünde duruyordu.

15. BÖLÜM

Vatman şapkası portmantonun üstünde asılı değildi. Koridoru çorba, Brielach'ın içinde patates kızarttığı yağ kokusu kaplamıştı. Evin en üst katında Bayan Borussiak şarkı söylüyordu: -Ebeveynlerin mezarı başındaki çimen set- idi şarkının adı. Sesi güzeldi, söylediği şarkının sözleri açıkca anlaşılıyordu. Çizilmiş duvara baktı. O kelime duvara otuz kezden fazla yazılmıştı. Havagazı saatinin altındaki dökülmüş sıva parçaları bu sessiz savaşın çok boğuk sesi gibiydi. Evin duvarları devamlı olarak titriyordu bu gürültüden. Planyenin üstündeki ağaç bıçağın tam ağzına geldiğinde gürültü daha da artıyordu. Koridordaki lamba devamlı olarak yavaş yavaş sallanıyor, yukarıdan gelen şarkı sesi bir rahmet gibi üstünden aşağı boca ediliyordu. Avluya bakan pencere açıktı. Aşağıda çırak, ustasıyla birlikte ağaçları istif ediyordu. Çırak yukarıda Bayan Borussiak'ın söylediği şarkıya ıslıkla katılıyor, sağ taraftaki yanmış eve bakan pencereden gökyüzünün görebildiği kısmında bir uçak homurtuyla ilerliyordu. Uçak mavi gökyüzünde iki pencere aralığında görünmez oluyor, ikinci pencerede tekrar meydana çıkıyor, arkasından upuzun bir şerit sürüklüyordu. Yanmış evin arka-

sından çıkıp kilisenin kulesinin üstünde dönmeye başladığında arkasındaki şeritte -Her Şeye Manen Hazır mısın?- yazısını kelime kelime net olarak okuyabiliyordu. Bayan Borussiak hala şarkı söylüyordu. İpek gibi yumuşak, tatlı, okşayıcı bir sesi vardı. Onun sesini dinlemek Martin için onu görmesi demekti. Annesi gibi sarışındı, sapsarı, ama annesinden daha topluydu ve Borussiak'in ağzına da o kelime hiç yakışmıyordu. Borussiak'ın kocası da savaşta şehit düşmüştü. Daha önceleri soyadı Horn idi. Şimdi başka bir adamla evli. Adam postacı. Para kağıtlarını götürüp getiriyor. Grebhake'nin annesinin Bay Sobik ile evli olduğu gibi Borussiak da Bay Borussiak ile resmen evli durumdaydı. Bay Borussiak da karısı gibi iyi bir insandı, Albert amcaya, annesine para getiriyordu. Bayan Borussiak'ın yalnız yetişkin çocukları vardı. En büyük oğlunun adı Rolf Horn idi. Bu ayin hizmetçisi olarak çalışıyordu. Kilisedeki tabelada şunlar duruyordu: Petrus Canisius Horn ölm. 1942. Aynı tabelanın yukarısında: Raimund Bach ölm: 1942 yazılıydı. Brielach'ın babası başka bir tabeladaydı Paul kilisesinde: Heinrich Brielach ölm: 1941. Martin planyenin durmasını bekliyor ve Brielachların kapısına kulak veriyordu. Marangozun planyesinin sesinin kesilmesini bekledi. Ses kesildikten sonra Brielach'ların kapısına kulak verdi. Bazan Leo şapkasını içeri alırdı. Fakat Leo'nun sesini duymadı, pencereden döndü, Brielach «Albert amca seni arıyor.»

Brielach masada oturmuş yazı yazıyordu. Önünde bir tomar kâğıt, elinde bir kurşun kalem vardı. Martin'i görünce kaygulu bir ifadeyle

«Yoksa o buradayken sen eve uğradın mı?» dedi. Brielach'dan, böyle kaygulu ciddi bir yüz ifadesi takındığı zamanlar, nefret ederdi. «Sen anlamazsın bunu» dediği zamanlar da. Bunu söylerken Brielach'ın paradan söz etmek istediğini anlardı. Evet, Martin paradan hiç anlamazdı, doğruydu bu, ama gene de Brielach böyle ciddi, para canlısı olduğu zamanlar nefret ederdi ondan.

«Hayır» dedi Martin «Eve gitmedim daha.»

«Öyleyse hemen git. Albert amca merak ediyordu.»

Martin sesini çıkarmadan başını salladı, Wilma'ya döndü. Wilma bulunduğu köşeden Martin'e doğru emekliyordu.

«Çok vurdumduymazsın» dedi Brielach «Gerçekten çok vurdumduymazsın.»

Brielach önündeki kağıtlara eğildi, yazmaya devam etti. Wilma, Martin'in okul çantasının üstüne tırmandı. Martin kapı ile yatak arasında yere oturdu, Wilma'yı kucağına aldı, fakat Wilma gülerek Martin'den kurtuldu, çantanın kayışlarından tuttu ve çantayı yana doğru sürüdü. Martin yorgundu, Wilma'yı seyrediyordu. Wilma çantayı açmaya çalışıyordu.

«Ne kadar kaygusuzsun sen?» dedi Brielach başını kaldırmadan. Martin cevap vermeyince devam etti «Üstünü başını berbat etmişsin, pantolonunun haline bak» dedi.

Brielach gene para canlısı halini takınmıştı. Martin cevap vermedi. Halbuki söyleyeceği söz dilinin ucundaydı: - İşine bak, para canlısı sen de - diyecekti, ama demedi. Çünkü paradan söz etmek onun için çok tehlikeliydi. Bir defasında Brielach'ın bu paraya önem verişine karşılık vermek için

Albert'in, annesinin, anneannesinin çok parası olduğunu söylemiş, böbürlenmişti. Bundan sonra da Brielach altı hafta hiç ona gelmemiş, altı hafta onunla hiç konuşmamıştı. Albert amca sonunda Brielach'ı yatıştırmıştı da ondan sonra Martin'lere gelmişti. Bu altı hafta çok kötü geçmişti. Bunun için hiç bir şey söylemedi, dizlerini kolları arasına aldı. Wilma'yı seyretti. Wilma nihayet çantayı açmış, bütün kitapları çıkarmıştı. En üstteki kitabı açtı ve parmağı ile matematik kitabının resimli bir sayfasını işaret ediyordu. Gösterdiği sayfada dörde, sekize, on altıya, otuzikiye bölünebilen pasta resimleri vardı. Her pasta ayrı ayrı iki, üç, dört, beş, altı liraya satılıyordu. Bundan her parçasının kaça satılacağı hesaplanacaktı. Pasta resmi Wilma'nın dikkatini çekmişti. Sanki ne olduğunu anlamış gibiydi ve söyleyebildiği birkaç sayılı kelimelerden birini söyledi bağırarak: -ŞEKER- dedi. Üç kelime söyleyebiliyordu zaten: LEO, BABA, ŞEKER. Un çuvalını taşıyan adama Leo diyordu. Duvardaki resim babasıydı, bütün sempatik bulduğu erkeklere BABA, sevmediği erkeklere de LEO derdi.

«Kendime bir dilim yağlı ekmek hazırlayabilir miyim?» diye sordu Martin yorgun bir şekilde.

«Tabii» dedi Brielach «Ama senin yerinde olsam, eve giderdim. Albert amca çok sinirliydi. Bir saat oluyor buraya uğrayalı» Martin buna karşılık vermeyince, hırsla devam etti, «Of, ne kadar kötüsün» dedi yavaşça. «Kendine yağlı ekmek yapabilirsin» diye ilave ettı. Yüzü gene ciddileşmişti. Brielach'ın soru sorulmasını, soracağı problemi açıklamak istediğini biliyordu Martin,

fakat ne pahasına olursa olsun Brielach'a soru sormayacaktı. Albert'e olan kızgınlığı yavaş yavaş arttığı için onu düşünmek istemiyordu. Sinemaya gitmekle aptallık etmişti. Martin yavaş yavaş Albert'e olan kinini toparlamaya çalıştı. Albert sık sık not bırakanlardan olmuştu. Bıraktığı notları da gazete kağıtlarının boş kenarlarına yazıyordu. Haber kağıtları yerine geçen bu notlar kısa bilgileri içeriyor, önemli kelimelerin altı da üç kez çiziliyordu. Bu kelime altlarını üç kez çizme işi annesinin bir buluşuydu. Bunlar çoğunlukla, yardımcı fiiller olurdu: -Mecburdum- icabediyordu- yapabildim -yapamazdım-:

«Haydi kalk oradan» diye bağırdı Brielach kızarak «Pantolonunu kirletiyorsun. Git de kendine ekmek hazırla.»

Martin kalktı, pantolonunun tozunu silkti, Wilma'ya gülümsedi. Wilma kitabın başka bir sayfasını çevirmişti, yeniden ŞEKER diye bağırdı. Brielach masada oturmuş, alnını kırıştırarak tan hesap yapıyordu. Martin, Brielach'ın önündeki kağıtların üzerlerinin rakamlarla dolu olduğunu gördü. Mutfağa gitti, dolabı açtı kristal kaptaki yapma meyveleri bir yana itti. Her şeyin nerede olduğunu çok iyi biliyordu. Ekmek kutusunu, yağı, bıçağı, gümüş konserve açacağını kolayca buldu. Ekmekten kalın bir dilim kesti, üstüne yağ, yağın üstüne de konserve açacağı ile açtığı kutudan çıkardığı elma ezmesini sürdü ve hemen hazırladığı dilimi ısırdı. Sevinçten göğüs geçiriyordu. Bolda ve Glum hariç, evde hiç kimse yağı bu kadar sevdiğini bilmezdi onun. Büyük annesi onu yağlı ekmek yerken görünce bağırır, bir sürü hastalık adı sayardı, ama herşeye rağmen

Martin gene de yağı severdi. İkinci kez ayağa kalkmamak için bir dilim daha hazırladı. Odada tekrar yanına oturduğunda Wilma onu gülümseyerek karşıladı. Yukarıda Bayan Borussiak hala şarkı söylüyordu. Wilma kitabın son sayfasına gelmişti. Bu sayfada da ağırlık ölçülerinden TON hakkında bilgi vardı. Gemiler, vagonlar, kamyonlar, vardı sayfada. Wilma parmağı ile gemicileri, lokomotif sürücülerini, hamalları gösteriyor, bunları BABA ve LEO diye iki gruba ayırıyordu. BABA'dan çok LEO çıktı ağzından, çünkü resimdeki adamların çoğunlukla karanlık yüzleri vardı. LEO- LEO- LEO- BABA- BABA- LEO- BABA- LEO- LEO- LEO. Fabrikadan çıkan işçilerin hepsi LEO idi. Din Dersi kitabı Wilma'nın hoşuna gitmemişti. Kitabın içindeki Sant Nikolaus ve Sant Martin onun için LEO idi, ama oynayan çocukların hepsi BABA.

Martin, Wilma'yı kucağına aldı, elindeki dilimden birkaç lokma koparark Wilma'ya verdi. Wilma'nın solgun, tombul yüzü aydınlanıyor, her ısırışında ŞEKER diye bağırıyordu. Yaramazlaşınca arka arkaya 10-20 kez durmadan ŞEKER diyordu

«Allah kahretsin» dedi Brielach «Sessizce oynasana şununla.»

Wilma korkmuştu, alnını kırıştırdı ve parmağını ağzına soktu.

Bayan Borussiak şarkısını bitirmişti. Marangozhaneden hiç ses gelmiyordu. Birdenbire çan sesleri duyuldu. Wilma gözlerini kapadı Dong-DONG diye bağırarak sesleri taklit etmeye çalıştı. Martin de gayri ihtiyarı gözlerini kapamıştı. Çan sesleri kesilmesine rağmen Wilma hala göz-

lerini kapalı DONG-DONG diyordu. Martin yatağın kenarına koyduğu ikinci dilimden bir parça alıp Wilma'nın ağzına götürünce, Wilma gözlerini açtı, güldü ve artık DONG-DONG demedi.

Martin boş eliyle yatağın altındaki karton kutuyu çekti. Kutunun içi oyuncaklarla doluydu. Wilma kucağından karton kutuya tırmandı, içindeki oyuncakları birer birer dışarı çıkarıyor, Martin'e dönüyor elindeki oyuncaklar için bildiği tek kelimeyi tekrarlıyor, ŞEKER-ŞEKER diyordu. Bunu söylerken de yavaş yavaş söylüyor ve Brielach'a şöyle bir bakıyordu.

Martin, Bayan Borussiak şarkı söylese keşke, diye geçiriyordu içinden. Brielach'a baktı. Masada oturmuş ciddi ciddi çalışıyordu. Birdenbire acıdı ona. «Gene plan yapmak zorunda mısın?» diye sordu.

«Kardeşim» dedi Brielach hemen, yüzü gerilmişti «Allah kahretsin, ama sana söyleyebilirim, iğreniyorum artık, nefret ediyorum. Annem dişlerini yaptırdığı için ayda 20 lira biriktirmek zorundayım.»

«Oh, diş yaptırmak pahalıya malolur.»

«Pahalı mı?» dedi Brielach «Pahalı mı? Pahalı da ne demek? Çok çok pahalı, ama biliyor musun, ne çıkardım ortaya?»

«Ne?»

«Leo amcanın iki yıldan beri çok az para verdiğini. Öğle yemekleri, önceden hesapladığımız gibi, 30 kuruşa değil tam kırk kuruşa maloluyor. Sonra sabah kahvaltısına çıkarılan 20 gramlık yağ yerine hayvan gibi tam 40 gram yağ yiyor Leo. Üstelik de işe giderken yağlı ekmek de alıyor yanına. Ayrıca elma ezmesini ve 20 kuruş-

luk yumurtayı da hesaba katmıyorum hiç. Tanesi 20 kuruştan yumurta nereden alınır biliyor musun ha, biliyor musun?..» Brielach'ın sesi kızgınlıktan gittikçe yükselmişti.

«Hayır» dedi Martin «Bu kadar ucuza yumurta satan yer bilmiyorum.»

«Ben de bilmiyorum. Bilsem hemen koşarım oraya. Hiç olmazsa ben de yumurta zıkkımlanmış olurum arada sırada.»

Wilma yumurtadan hoşlanmamışa benzerdi, «LEO LEO» dedi, arkasından da YUMURTA diye ekleyince kelime hazinesine yeni bir kelime daha kattığı için yüzü güldü.

«Neden her sabah yumurta yiyor anlamam ki?»

«Bütün babalar, hatta bütün amcalar sabahları yumurta yerler.» dedi Martin. Bu yargısının pek kesin olmadığına inandığı için «Yani hemen hemen hepsi» diye ekledi sözlerine. Kahvaltılık yumurtalar ona daima baba ve amcaların bir sembolü olarak görünürdü. Fakat o anda Behrendt'in amcasının yumurta yemediği geldi aklına.

«Nedenini bir türlü anlayamıyorum» dedi Brielach. Elindeki kalemle kağıdın üstüne sert bir çizgi çekti. Sanki bu çizgiyle Leo amcanın yumurtasını çiziyordu. Kızgınlıktan yüzünün rengi kaçmıştı. «Şimdi bize ne kadar kazık attığını hesaplayıver sen artık: 7 kuruş yağ, bazen akşamları da yağlı ekmek yaptığı için daha fazla tutuyor ya neyse; on kuruş öğle yemeği için, bir kuruş da elma ezmesi için hesaplıyorum, 3 kuruş yumurta ve hepsi 20 kuruş ediyor bize hergün attığı kazık. Leo bizimle oturalı bin gün olduğuna göre, bunu binle çarparsan tam 200 lira ediyor. Devam

edelim: Ekmeği bedava aldığımız için, bunu hiç hesaba katmadım. Yani ki yıllık ekmek parası yok hesapta, ama sorarım sana, bizim bedava yediğimiz ekmeği o da bedava yemiyor mu? Yiyor.»

Martin vurulmuşa dönmüştü. Yediği ekmek birdenbire hoşuna gitmemeye başladı.

«Elektirik ve ekmeği de hesaba katarsak, beş kuruştan bin gün için tam 50 lira ediyor. Bunun yanına 730 gün için 40 kuruştan hesap yaparsan, yuvarlak hesap tam 300 lira yaptığını biliyor musun?»

«Hayır» dedi Martin.

Brielach sustu ve kağıtlarına döndü.

«YUMURTA» dedi Wilma sevinçle «LEO - YUMURTA». Okuma kitabında maden işçilerinin resimlerini bulmuştu. Siyah yüzlü bu adamları görünce «LEO -LEO- LEO- YUMURTA -YUMURTA-YUMURTA-» diyordu arka arkaya.

«Hala bitirmedin mi hesabını?» dedi Martin.

«Hayır, annem dişlerini yaptıracağı için, her ay ne kadar para biriktirebileceğimizi hesaplıyorum. Leo'dan 500 lira alsak, annemin diş parasının yarısı ödenmiş olur halbuki.

Martin, Bayan Borussiak'ın yeniden şarkı söylemesini istedi içinden. Çanlar da çalabilirdi. Gözlerini kapadı, sinemadaki filmi ve gördüğü düşü hatırladı: Leo, boynunda değirmen taşı asılı vaziyette denizin yeşil karanlığına doğru batıyordu. Wilma'nın söyleyebildiği kelimeler geldi aklına: LEO-BABA-ŞEKER-YUMURTA. Bayan Borussiak yukarıda şarkı söylemeye başlayınca göz-

lerini açtı, «Annelerimiz neden yeniden evlenmiyorlar?» diye sordu Brielach'a.

Brielach hesabına ara vermesi için bu soruyu bekliyormuş gibi elindeki kalemi bıraktı. Suratında, artık çalışmaya biraz ara vermenin zamanı geldi, diyen adamların ifadesi vardı.

«Gerçekten bilmiyor musun neden evlenmediklerini?»

«Hayır.» dedi Martin.

«Kocalarından kalan dulluk maaşlarını alamayacakları için. Annem evlenirse artık para vermez devlet ona.»

«Öyleyse Bayan Borussiak dulluk maaşını alamıyor şimdi?»

«Evet, alamıyor. Yeni kocasının kazancı yerinde zaten...»

«Ama...» dedi Martin, düşündü, Wilma'ya dalgın gülümsedi «Ama Bay Borussiak onun kocası olmasaydı ve o hala Horn soyadını taşısaydı dulluk maaşını alabilirdi değil mi?»

«Tabii, alırdı. Fakat Bayan Borussiak mutaassıp olduğu için yapamaz öyle şey.»

«Senin annen mutaassıp değil mi?»

«Hayır. Peki, ya seninki?»

«Bilmem... Bazan öyle görünüyor. Demek ki, zaman zaman mutaassıp olabiliyor.»

«Ya Albert amca?»

«Mutaassıp mı? sanırım, evet. »

Brielach dirseklerini iyice öne itti ve başını yumruk yapan elleri arasına koydu.

«Peki» dedi Brielach «Senin annen... Senin annen için dulluk maaşının pek önemi olmasa gerek. Annenin para için evlenmemezlik yapacağını hiç sanmıyorum.»

«Öyle mi dersin?»

«Evet, paranın önemi yok onun için.»

«Öyle mi dersin? Emin misin?..» dedi Martin. Tereddüt ediyordu. Çabuk çabuk «Söylediklerinden emin misin? Annemin de başka erkeklerle birleştiğini mi demek istiyorsun?» dedi.

Brielach kızardı, sustu. Leo, Martin'in annesi hakkında konuşmuştu bir kez. Onun, erkeklerle o çirkin kelimenin ifade ettiği şeyi yaptığını söylemişti. Fakat Brielach bunu Martin'e söylemek istemiyordu. Martin'in durumunun bunu duyunca, kendi annesinin başka erkeklerle birleştiğini duymasından daha kötü olacağını biliyordu; «Hayır» dedi «Sanmam»:

Martin, Brielach'ın yalan söylediğini anlıyordu. Brielach çabukça konuşmasına devam etti, «Sadece dulluk maaşı söz konusu değil, kazanç vergisi de dahil buna. Vergi konusunu konuşup durdular hep. Bayan Hundag ile Leo'ya gelen biletçi bile vergiden söz eder. Bir şey daha biliyorum ben.» dedi.

«Ne biliyorsun?»

«Kadınların dulluk, ya da emekli maaşı almaları, erkeklerin emekli maaşı almaları kadar önemli değil. Kadınlar, nasıl olsa biz kendimizi kurtarırız diyorlar. Diğer kadınlar da aynı şeyi yapıp, aynı sözleri söylüyorlar, ama erkekler -Hayır- diyorlar. Annem evlilikten söz açınca, Leo kızar hep.»

«Annem de Albert amca evlilikten söz açınca kızıyor.»

«Öyle mi?» Brielach dikkat kesilmiş, birdenbire meraklanmıştı. Albert'in Martin'in annesiyle evlenmesini istemiyordu, «Demek böyle? Emin

misin bundan?» dedi.

«Evet,» dedi Martin «Kulağımla duydum. Annem artık hiç evlenmek istemiyor.»

«Komik» dedi Brielach «Çok komik bu. Tanıdığım bütün kadınlar evlenmek için can atıyor halbuki.»

«Senin annen de mi?»

«Tahmin ederim, evet. Bazan bu hayattan bıktığını söylüyor. Yaşadığı hayat da ahlaksız insanların yaşadığı hayat zaten.» dedi Brielach.

Martin, Brielach'ın söylediklerine başını evet anlamında sallamak zorunda kaldığı için çok üzgündü. Evet, yaşanan hayat, Brielach'ın dediği gibiydi. Martin annesinin de ahlâksız olmasını istedi, hiç olmazsa bu noktada Brielach ile durumları aynı olurdu. Brielach'ı teselli etmek için «Belki benim annem de ahlaksızdır, ne dersin ha?» dedi.

Brielach, Martin'in annesinin de ahlaksız olduğunu biliyordu, ama bunu açıkca söylemek istemiyordu. Gene bunu Leo'dan duyduğunu da söylemek istemiyordu, sadece «Belki, ama sanmam» diye geçiştiriverdi.

«İnsanın her şeyi tam olarak bilmemesi kötü. Büyük annem, annem eve geç vakitler döndüğünde -Nerelerde sürtüyordun gene- diyor. Bu da ahlaksız bir şey mi sence?»

«Hayır» dedi Brielach. Kararlı bir şekilde -hayır- dediği için rahatlamıştı. «Bayan Borussiak da kızlarına -Gene nerelerde sürtüyorsunuz?- diyor. Bununla caddeleri, oyun yerlerini, sinemayı kastediyor ama. Dolaşmanın ahlaksız bir şey olabileceğini sanmam.»

«Bana ahlaksız bir şeymiş gibi geliyor. On-

dan sonra da fısıltıyla konuşuyorlar» dedi Martin.

«O fısıltıyla konuştukları şey ahlaksızca bir şey olabilir bak» dedi.

Martin Wilma'yı tekrar kucağına aldı. Wilma parmağını ağzına sokmuş, başını Martin'in göğsüne dayamıştı.

«Benim sormak istediğim şu» dedi Martin «Annem başka erkeklerle birleşiyor mu, birleşmiyor mu? Evli olmadığı için bunu yapması ahlaksızca bir şey olur ve tanrının emirlerine aykırıdır bu.»

«Evet, evli olmadıkları halde erkeklerle birleşen kadınlar günah işlemiş olurlar. Bu da ahlaksızca hareket ediyorlar demektir.»

Brielach rahatlamıştı. Buzun üstündeki çatlak gittikçe derinleşmişti. Buzun altındaki su. korktuğu gibi pek derin değil di, Martin'in annesinin evlenmek istemediğini duymak garibine gidiyordu. Bu haber onun tecrübelerle edindiği bilgileri yalanlıyordu. Bayan Hundag, biletçi ile evlenmek istiyordu, kendi annesi Leo ile zaman zaman bu konuyu konuşuyor, Behrent'in annesi Behrent'in amcası ile evlenmediği için sık sık ağlıyordu. Sütçüdeki kadının da bir çocuğu vardı, fakat kadın hiç evlenmemişti. Leo onun için «Hugo kolay kolay tuzağa düşmez! Evlenmeyecek o kadınla» diyordu.

Kıyıdaki buz tabakası çatlamıştı. Suyun derinliği pek rahatsız edici değildi. Buz tabakasının altında ve üstünde -AHLAKSIZ- kelimesi vardı. Brielach için üç dünya vardı: Birinci dünyası okuldu. Okulda din derslerinde öğrendiklerini, içinde yaşadığı Leo'nun dünyası yalanlıyordu.

Evet, ikinci dünyası Leo'nun dünyasıydı, Leo ile birlikte yaşadığı dünya. Üçüncü dünyası ise apayrı bir dünyaydı diğerleri gibi: BUZDOLABI DÜNYASI, kadınlarının evlenmek istemediği, paranın hiç rolü olmadığı bir dünya. Hepsi üç dünyaydı, ama o yalnız bir dünyada, kendi dünyasında yaşamak istiyordu. Uyuyan Wilma'yı kucağında tutan Martin'e yüksek sesle «Fırıncının anneme söylediği sözü pek kötü bulmuyorum ben» dedi. Aslında kötü buluyordu bu sözü, ama kesin olarak bir yargıya varabilmek için böyle söylüyordu. «Aynı söz aşağıda, duvara yazılmış. Görmedin mi?» diye ekledi.

Martin duvarda yazılı olanı görmüş, okumuş, yazılı gördüğünü, duyduğundan daha kötü bulmuştu. Kasabın, kana bulanmış arabadan dükkanına taşıdığı dana etlerinden tiksinip görmemek için kafasını çevirdiği gibi, bunu da görmek istememişti. Kanlı idrar şişesi burnunun önünde tutulduğu zamanlar başını çevirdiği gibi, Grabhake ile Wolter'in çalılıkların arasında kırmızı yüzlerini, açık pantolon önlerini görmek, taze çimenlerin acı koksunu duymak istemediği için başını nasıl yana çevirdiyse aynı şekilde çevirmişti başını bunu görünce. Uyuyan Wilma'yı göğsüne bastırdı. Brielach'ın sorusuna cevap vermedi. Uyuyan çocuk sıcak ve ağırdı.

«Görüyorsun ya işte» dedi Brielach «Bizde bu gibi şeyler duvarlara yazılıyor, açık açık söylenir, ama sizde yapılmaz bu.» Fakat yalan söylediği için buz tabakası kırılmadı, çünkü - herhalde-kelimesini kötü buluyordu, ama kötü bulmadığını söylemişti. Aziz Joseph geldi aklına. Beyaz yüzlü, yumuşak bir adamdı Joseph: «Onu kendi-

nize örnek alın». Beyaz yüzlü yumuşak adam, Leo amca ile nerede karşılaşacaksın? Ya ben seninle nerede karşılaşacağım? Aziz Joseph buz tabakasının altında, çok derinde idi: Birkaç dakika için canlanan, yavaş yavaş yukarı doğru çıkmaya çalışan ve buz tabakasını delmeye boşuboşuna uğraşan biriydi. Fakat buz gerçekten bir yerinden delinirse, adam yukarı çıkabilecek miydi? Birden yığılıp, geri batıp suyun dibine gitmez, çaresiz, elini sallayıp Leo'ya karşı güçsüz kalmaz mıydı? Onun koruyucu meleği Aziz Heinrich idi. Bu da yumuşak, yumuşak olduğu kadar da sert bir yüze sahipti: Taştan yapılmış, fotoğrafı çekilmiş ve papaz tarafından ona hediye edilmiş «Bundan kendine örnek al» demişti. Bir aradan sonra «Leo!» diye bağırdı Martin'e doğru «O kelimeyi Leo yazıyor duvara. Şimdi anladım bunu.»

Martin cevap vermedi. Herşeyi umutsuz buluyordu. Brielach da konuşmuyordu. Geziye katılmayacağını söylemek istiyordu. Neden sanki hep bu buz oyunları? Durumları daima iyiye gitmeyecek diye bir his vardı içinde. Wilma; amcayı, Albert'in annesini görecekti Bietanhahn'da. Saatlerce futbol oynasalar, Albert de onlara katılsa, balık avlasalar, Brer nehri vadisinde, baraj boyunca gezinti yapsalar, kendilerini güneş ışınlarına terkedip sıkıntılardan uzak dursalar olmaz mıydı sanki? Durmadan, bir şey muhakkak berbat olacak, diye bir korku vardı içinde. Bu yıl Martin bir sınıf daha yüksekte okuyacaktı. Wilma uykusunda mırıldanıyordu. Oyuncaklar yerde dağınık, okuma kitabı açık duruyordu hala.

«Şimdi eve gitmen gerek» dedi Brielach «Al-

bert amca meraktan deliye dönmüştür.»

Martin sesini çıkarmadı. O da neredeyse uyudu uyuyacaktı. Yorgundu. Eve gitmeye korkuyordu. Bu korkusu Albert'ten yana değildi, yaptıklarının iyi şeyler olmadığını düşünmesindendi.

«Oh, çok kötüsün» dedi Brielach. Sesi kederli olduğunu belli ediyordu. «Çok kabasın, vurdumduymazsın. Albert gibi bir amcam olsaydı, bir dakika bile...» dedi, devam etmedi sözlerine; çünkü sesi ağlamaklı olmuştu. Ağlamak istemiyordu. Sadece Albert, onun amcası olsaydı neler olurdu diye düş kurmaya çalışıyordu. Albert, tramvay biletçisi olarak geldi gözünün önüne. Üstündeki üniforması yakışmıştı. Gert'in, Karl'in hatta kendisinin bile tüm sevimli yanlarına sahipti. Fakat Gert'in ardında bıraktığı o -BOK- kelimesi, Albert'in ağzından bir başka yumuşaklıkta çıkıyordu. Bok sözü, Albert'in ağzına yakışmayan bir sözdü, ama gene de pek yabancı değildi ona.

Ortalık sessizdi. Dışarda, aynı uçak dönüp duruyordu. Tatlı bir gürültüsü vardı uçağın. Bayan Borussiak birdenbire şarkı söylemeye başlamıştı. En çok sevdiği şarkıyı söylüyordu.

«Pazartesi» dedi Martin gözlerini açmadan «Sinemaya gidelim. Annenin zamanı yoksa biz dönünceye kadar Bolda bakar çocuğa.»

«Olur» dedi Brielach «Gidelim.»

Brielach geziye katılmayacağını söylemek istiyordu, ama bir türlü söyleyemiyordu. O garip korku orada içine doğmasına rağmen, gene de her şey o kadar güzeldi ki Bietenhahn'da.

«Atrium Sineması'na gitmeyelim» dedi Mar-

tin «Film çok kötü.»

«Nasıl istersen.»

«Monte Carlo Sineması'ndaki film nasıl?»

«Gençliğe serbest değil» dedi Brielach... Etine dolgun, sarışın güzel kadın biraz kötü giysisiyle bayan Borussiak olabilirdi... Kadın kahverengi tenli bir maceraperest tarafından hırsla öpülüyordu. DİKKAT SARIŞIN BOMBA ve göğüslerinin aşağı kısmında kırmızı şerit halinde GENÇLİĞE YASAK yazıları bu maceraperesti tehlikeli bir yılan gibi sarıyordu «Belki Boccaccio'daki filme gideriz.»

«Bakalım» dedi Brielach «Ekmekçinin dükkanında asılı program var.»

Her taraf sessizdi. Ev dışardan geçen arabaların sarsıntısıyla titriyordu sanki. Bir kamyon ya da 34 numaralı otobüs geçtiğinde camlar şıngırdıyordu. Bayan Borussiak «Bu Mihnethanede» şarkısını söylüyordu.

«Şimdi eve gitmelisin» dedi Brielach «kabalık yapma.»

Martin kendisini kaba, vurdumduymaz, yorgun hissediyordu.

«Ben şimdi annemi almaya gidiyorum. Sen de gel istersen. Bakalım Boccaccio'da hangi film oynuyor.»

«Wilma uyuyor.»

«Uyandır, yoksa akşama uyumaz hiç.»

Martin gözlerini açtı. Okuma kitabında Sant Martin kar ve rüzgâr altında at koşturuyordu, altın kılıcı paltosunu hemen hemen kesmişti tamamen. «Büyük sefaletimizde» şarkısını söylüyordu Bayan Borussiak.

Brielach, Leo'nun para vermeyeceğini bili-

yordu, ama gene de ödemesi gereken parayı hesaplayarak «İç etme» sözünü kullandığı için intikamını alacaktı. Leo'nun ayda yirmi lira fazla ödemesi gerekiyordu. Buna kendisinin ayda biriktireceği on lirayı da katınca otuz lirayı diş doktoruna verecekti ve doktor ayda otuz lira ile memnun olurdu belki. Fakat geriye kalan 300 lira insafsız bir dağ, tırmanılmaz bir zirve gibi kalıyordu... Ancak bir mucize bu parayı temin edebilirdi. Bu mucizenin muhakkak olması gerekti: Çünkü annesi dişleri yüzünden ağlıyordu. Leo tek kuruş bile fazladan ödemeyecekti ve kavga başlayacaktı tabii. Başka bir babası olmadığına göre bari iyi bir amcası olsaydı. Bütün amcalar Leo'dan daha iyiydi.

«Haydi, uyandır Wilma'yı. Vakit geldi.»

Martin çocuğu uyanıncaya kadar dikkatle sarstı, «Anneye» dedi yavaşça «Hadi, kalk anneye gideceksin.»

«Sen de eve» dedi Brielach «O kadar vurdumduymaz olma.»

«Fazla üzerime düşme, rahat bırak beni.» dedi Martin. Annesi seyehate çıkmıştı, Bolda kiliseyi temizliyordu ve Albert... Albert'in cezalandırılması gerekti. Martin vaktinde eve gelmeyince Albert korkardı. Korkması da gerekti. Glum ve Bolda en iyi olanlarıydı. Martin ikisine de birşeyler hediye edecekti: Glum'a ressamların kullandıkları boyalardan, Bolda'ya ise yeni bir dua kitabı, kırmızı bir süet ve mavi bir bez torba alacaktı film programlarını toplaması için. Annesine ve Albert'e hiç bir şey almayacaktı: Bu pusula yazarlarına, yardımcı fiillerin altını üç kez çizen -mecburdum-, -icabediyordu- yapabildim- ya

pamazdım - diyen insanlara hiç bir şey almayacaktı.

«Haydi, sen önden çık. Ben kapıyı kilitleyeceğim.»

«Hayır, burada kalıyorum ben.»

«Wilma da seninle kalsın öyleyse?»

«Hayır, Wilma'yı da götür.»

«Nasıl istersen. Dışarı çıktığında anahtarı paspasın altına koyarsın. Ama olmaz ki, olmaz ki... Offf...»

Brielach gene o önemli paracılığını takınmıştı. Martin hiç bir şey demedi. Brielach gitti. Yerde oturmuş kalmıştı. Dışarıda, merdivenlerde, Bayan Borussiak'ın önce Wilma, sonra da Brielach ile konuştuğunu duydu. Hepsi birlikte merdivenleri indi. Yalnız kalmıştı. Bayan Borussiak şarkı söylemeyecekti artık. Belki de sadece sütçüye gidip yoğurt alıp dönecekti. Kocası daima yoğurt yerdi çünkü.

Diğer çocukların durumları daha iyiydi: Poske'nin annesi hep evde olurdu. Yün örer, dikiş dikerdi. Poske okuldan döndüğünde annesini daima evde bulurdu. Çorbası ısıtılmış, patatesi pişmiş, hatta tatlı bile olurdu sofrada. Bayan Poske, kazak, çorap örer, pantolon dikerdi. Poske'nin babasının resmi büyütülmüş, duvara asılmıştı. Behrent'in amcası, Grebhake'nin yeni babası, Welzkam'ın amcası iyi insanlardı, Leo amca gibi değillerdi. Sanki öz baba gibiydiler. Leo amca, amcaların en kabasıydı. Albert amca gerçek bir amcaydı, annesiyle birleşen erkeklerden değildi. Brielach'ın durumu kendi durumundan daha kötüydü ve Brielach için «Tanrım sen ona yardım et» diye dua ediyordu yavaşça. Brielach'

ın sözünü dinlemeyip kabalık ettiği için utandı kendisinden. İçeri girdiğinde Brielach'ın hatırını bile sormamıştı. Tanrım sen Brielach'a yardım et, durumu çok ağır. Annesi ahlâksızın biri. -Brielach'ın annesi ahlâksızdı-. Fakat bunda Brielach'ın bir suçu yoktu. Behrent ve Welzkam annelerinin ahlâksızlığı sayesinde hiç olmazsa iyi bir amcaya, düzene, kahvaltılık yumurtaya, terliklere, gazeteye kavuşmuşlardı. Fakat annesinin ahlâksızlığı Brielach'a hiç bir şey kazandırmamıştı. Brielach masrafları kendi harçlığından da ekliyor. Tanrım sen ona yardım et. Çok ağır yük var omuzlarında. Hesap, hesap, hesap... Leo yediği yağın, yumurtanın, ekmeğin parasını bile vermiyor. Gerçekten yükü çok ağır Brielach'ın. Böyle bir insan ciddi yüz ifadeleri takınmasındı da kim takınsındı başka? Bir dilim ekmek daha hazırlamak istedi, ama yedikleri için bile utanıyordu. Büyük annesi ile dışarıda yediklerinde büyük annenin ne kadar para harcadığı geldi aklına. Bir defasında hesabı gözleriyle görmüştü. Tam 18 lira 70 kuruş ödemişti büyük annesi... Ayağa kalktı, Brielach'ın kağıdını aldı. Kağıdın sağ tarafında Dişçiye 900 lira, yazılıydı.

Sol tarafta: Alınması gerekenler ..... 150?
Kasa ..... 100?
Avans ..... ???
Kalan ..... ???

yazılıydı.

Birbirine geçmiş, karman çorman, karalanmış sayılar; bölme işlemleri vardı kağıtta. 100: 50x40 (margarin), ekmek-sirke-karalamalar. Fakat haftada şimdiye kadar -28 lira- düzgün ya-

zılmıştı. Yeni???

Tekrar oturdu Martin. Büyük annesi garsona tırtırlarından ses çıkartarak yırtıp verdiği çekin üstüne 15,70 lira yazmıştı. Haftada 28 lira ile bir akşam yemeği için verilen 18,70 liranın ne demek olduğunu anlayınca fena hissetmişti kendisini. Tanrım sen Brielach'a yardım et!

Evin önünde bir araba durdu. Albert'in geldiğini hemen anladı. «Martin!» diye çağırıldığını duydu. Bayan Borussiak merdivenleri çıkıyordu. Sütçüye gidip kocası için yoğurt, çocukları için bonbon almıştı.

Albert tekrar «Martin!» diye seslendi. Sesi fazla yüksek değildi, çağırışı bile hoştu. Martin kalktı, dikkatlice pencereyi araladı, Albert'in yüzünü görünce korktu. Yaşlı, kederli görünüyordu Albert. Yanında marangoz da vardı. Pencereyi iyice açtı.

«Martin» dedi Albert «Haydi gel lütfen.»

Martin'in yüzü değişti, gülümsedi, «Geliyorum, geliyorum» dedi Martin. Açık pencereden Bayan Borussiak'ın «Çocukluğumun ülkesi yeşildi» şarkısını söylediğini duydu... Martin her şeyi yeşil görüyordu: Yeşil Albert, yeşil marangoz, yeşil araba, yeşil avlu, yeşil gök. Çocukluğumun ülkesi yeşildi.

«Gelsene yavrum» diye seslendi Albert.

Martin kitaplarını çantasına soktu, kapıyı açtı, dıştan kilitledi, anahtarı paspasın altına koydu. Uçak bir pencereden ötekine uçuyor, yanmış duvar kalıntılarının arkasında kayboluyor, dönüyor, kilise kulesinin üstünde uçuyor, yeşil gökyüzünde arkasındaki yazıyı sürüklüyordu: -Her şeye hazır mısın?- Bayan Borussiak «Çocuk-

luğumun ülkesi yeşildi» şarkısını söylüyordu.

«Haydi yavrum çabuk ol» diyordu Albert.

Martin kitaplarını çantasına koydu, kapıyı açtı, dışarıdan kilitledi, anahtarı paspasın altına koydu, içini çekerekten merdiveni indi, marangozun «Yaptığı çok ayıp keratanın» dediğini duydu.

Albert cevap vermedi, yüzü yorgundu. Martin, Albert'in elinin sıcaklığını hissetti. «Gel» dedi Albert «Daha bir saat vaktimiz var Brielach'ı almaya. Brielach da geliyor mu?»

«Sanırım, evet.»

Albert marangozla tokalaştı. Arabaya bindiklerinde, marangoz başı ile onları selamladı. Albert arabayı vitese geçirmeden önce, elini Martin'in elinin üzerine koydu. Hiç bir şey söylemedi. Martin hâlâ korkuyordu. Korkusu Albert'ten değildi. Nedenini anlayamadığı bambaşka bir korkuydu içindeki. Albert her zamankinden daha başkaydı...

16. BÖLÜM

Çırak gittiğinde ekmekçi tekrar elini elinin üstüne koydu. Tam karşısında duruyor, çikolata ile şekillendirdiği pastaları ona doğru itiyordu. İşte tam bu sırada ekmekçi elini elinin üstüne koymuştu. Ses çıkarmıyordu. Başka zamanlar elini iter, gülerek «Bırak elimi. Boşuna uğraşıyorsun» derdi oysa. Ekmekçinin undan kurtulmuş yüzü kararmıştı, gözleri çakmak çakmaktı, birdenbire bakışları değişmişti. Korktu, elini kurtarmak istedi, ama adam bırakmadı. Şimdiye dek bir insan gözünün birdenbire böylesine parladığını hiç görmemişti: Aslında mat olan gözbebeklerini yeşil bir alev kaplamıştı ve ekmekçinin yüzü kakao gibi kararmıştı. Tutku sözünü gülünç buluyordu, oysa şimdi tutkunun ne demek olduğunu anlamıştı, fakat çok geçti.

Gerçekten çok mu güzeldi? Bütün erkekler güzel buluyorlardı onu ve kendisi de, dişlerinin sallanmaya başladığını bilmesine rağmen, güzel olduğunu biliyordu. Fakat hiç bir erkeğin gözlerinin böylesine parladığını, yüzünün birdenbire kakao rengi aldığını görmemişti. Ekmekçi eğildi, elini öptü. Kuru, duygulandırıcı, çocuksu bir öpüştü bu. Adam elini öperken anlıyamadığı birtakım şeyler mırıldanmıştı, boğuk boğuk. Biraz

sonra söylediklerinin arasından yalnız bir kelimeyi anlayabilmişti: MUTLU.

Aman yarabbim, elini tuttuğu için gerçekten mutlu muydu?

Marşlar gibi ritmik bir şekilde aşk üzerine şarkı söylüyordu. Kadın artık avans isteyemeyeceğini düşündü. İmkansızdı artık avans istemesi. Adam, masada uzanabildiği kadar, kolunu öptü, kadını birdenbire bıraktı «Haydi bırak artık, paydos edip dükkanı kapıyoruz» dedi.

«Hayır, hayır» dedi kadın ve önündeki işine devam etmek istedi.

«Neden olmasın?» dedi adam. Kadın adamın sesindeki yumuşaklığa hayret etti. Adam «Bir yere gideriz seninle» dedi.

«Hayır» dedi kadın «Çalışmaya devam edelim.»

Böylesine sevilmemeliydi, korkuyordu. Gert bir defacık olsun aşktan söz etmemişti, yalnız arada sırada mektuplarında değinirdi bu konuya. Fakat mektupta yazması başka sözle söylemesi başkaydı. Yazmaya herkes yazardı bunu. Leo da söz etmezdi aşktan. Böylesini daha iyi buluyordu kadın. Aşk ancak filmlerde, romanlarda, radyo ve şarkılarda olurdu. Filmlerdeki erkeklerin yüzleri birdenbire değişir, gözleri parlar, ya sararır ya da kızarırlardı. Fakat kadın bunlarla ilgisi olmasını hiç istemiyordu.

«Hayır olmaz» dedi «Şimdi çalışma zamanı.»

Adam ona baktı, elini tekrar tuttu. Kadın sesini çıkarmadı. Sanki elektrik devresi kapanmış gibi adamın yüzü gene değişti, gözleri parladı. Elini bir daha öptü, kolunu da öpmeye başladı. Bir yandan kolunu öpüyor bir yandan da anla-

şılmaz şeyler mırıldanıyordu. Adamın söyledikleri arasından sadece -el- ve -mutlu- sözlerini anlayabiliyordu.

Başını salladı ve gülümsedi: Şarkılardaki, filmlerdeki gibiydi. Solgun, şişkin yüzü, seyrekleşmiş saçları, kakao rengi tutkusu, yeşilimsi mutluluk... ve fırçaya tutunabilecek duruma getirilebilmesi için iyice kaynatılan çikolatanın yayılan, hem acı, hem tatlı kokusu.

Adam elini bıraktı. Birkaç dakika daha çalıştılar. Kadın en fazla el büyüklüğündeki kurabiyelerin üstünde çalışmak istiyordu. Çünkü bu kurabiyelerin üstleri düz olduğundan elindeki fırçasıyla istediği gibi şekiller çizebiliyordu rahatça. Kremalarla çiçek, hayvan, balık resimleri yapabiliyordu.

Renkler Bamberg'in fabrikasında imal edilen yumurtalı makarnaların renkleri idi: Sarı, tertemiz makarnalar, mavi ambalajlar ve çingene kırmızısı resimli çekler.

Hafif eliyle güzel ornamentler yaratmak; hafif, yusyuvarlak, sarı hamurun üzerine çizilen çikolata toplar, tül perdeli pencereler de adamı hayrete düşürüyordu.

«Oh, sen bir sanatkarsın» dedi adam.

Kalfa kaçtığından beri evin en üstündeki oda boştu. Büyük bir odaydı. Odadan başka bir koridor, koridorda lavabosu, tertemiz bir tuvaleti, odanın önünde çiçeklerin çepeçevre süslediği bir balkon vardı. Yanında, odayı gören komşu pencereleri, balkonları yoktu. Odadan Ren nehri, nehirdeki gemilerin bacaları, bacalardan

çıkan dumanlar görülüyordu. Büyük, kıtır kıtır, yassı, pişmiş hamuru kestiğinde adamın elleri titriyordu: Kum renkli eşkenar dörtgenlerin etrafına çikolata sürülmüştü. Bu dörtgenler krema ile doldurulup üstüste konmadan önce çikolata ile çizilmeliydi. Minik evler, tüten bacalar, pencere kepenkleri ve bir bahçe çiti yapıyordu Bayan Brielach.

«Oh, şahane!» diye bağırdı adam. Gözleri parlıyordu.

Güzel tül perdeler, eğri şekilli antenler, telefon telleri, bulutlar, uçaklar...

«Oh, sen bir sanatkarsın.»

Yalnız bir miktar, belki de hiç kira ödemeyecekti ve odanın yanındaki küçük eskilerle dolu küçük yeri de oğlu için boşaltabilirdi: Bisküvi kutuları, reklâm-bebek figürleri, açık mavi bisküvi çocuk ve kakao içen gümüş renkli kedi... Yırtılmış un çuvalları, tenekeden bonbon kutuları vardı odada. Üstünde gördüğü güzel tül perdesiyle ufacık penceresi vardı bu küçük yerin. Bu pencereden park ve Ren nehri görülebiliyordu.

Elinin üstünde yeniden mutluluğun ifadesi olan öpücük ve mırıltılar dolaşmaya başladı. Adam çocukları çok severdi. Bunun için de muhakkak çocuğu olsun isteyecekti. Ama o artık çocuk yapmak istemiyordu. Oğlu Heinrich adamın yanında çırak olarak çalışacaktı muhakkak. Heinrich'in işten dönüşünü görür gibi oldu. Üstü başı un içindeydi. Sabahları ekmek sepetiyle yola çıkacak, küçük ekmekleri müşterilerin kapıları önüne koyacak, ya da kapılarda asılı ekmek torbalarına müşterilerin istedikleri miktarda ekmekçileri sayıp atacaktı.

Fırıncı, kadının yaptığı kurabiyeleri aldı, altına beyaz kâğıt koydu, üstüne sarı kremadan sürdü ve bitirdiği kremayı ışığa tuttu.

«Sen büyük bir sanatçı olabilirmişsin. Harcanmış gitmişsin» dedi.

Yeni dişleri olacaktı. Sallanmayan tam 30 yeni dişi.

«Karım» dedi adam yavaşça «odayı tutmak istersen, olur diyor. Onunla bu konuda konuştum.»

«Peki, ya çocuklar?» dedi kadın.

«Çocuklardan pek hoşlanmaz, ama zamanla alışır gider merak etme.»

Kahverengi ceketi; ağzında -önde giden, trampet çalan çocuğun- şarkısı olan bir binici kadın.. Basit düşünceler onu söz vermeye teşvik etmişti. Dulluk maaşını almakta devam eden evdeki bu küçük bebek mutfak işlerini de üzerine alabilirdi. Oda ve yemek bedavaya gelecekti ona. Bunun yanında az bir ücret ve böylece kocasının yükünden kurtulmuş olacaktı. Adam onu boşanmakla tehdit ediyordu; Evlilik görevlerinden kaçtığı için. Fakat adam boşanmadan söz ettiğinde, kadın soğuk soğuk gülüyordu. Ev, dükkân kadına aitti ve adam iyi bir fırıncıydı.

«Her şeyi olduğu gibi bırakıp birbirimize hürriyetimizi verelim, ha, ne dersin?»

Küçük bebek eve taşınınca manastıra gönderilen ekmeklerin ortadan kalkacağı muhakkaktı. Dinî bayramlar için oraya başka biri ile ekmek, pasta, sandöviç gönderecekti. Fakat bu küçük bebek sihirli kurabiyeleri bedavaya yapmayacak, çikolatadan resimler yapmayacak mıydı? Bunları çocuklar kapış kapış etmeyecekler miydi? Fiat-

lar aynı kalacak, bunun yanında çocuklar ekmek yerine resimli birer kitap alacaklardı sanki.

«Serbest oyunumuz var» dedi ekmekçi. Hiç bir kontak olmamasına rağmen gözlerinde yeşil bir ışık parlıyor gibiydi.

Güneş gözlüğü, kurşun damdaki şezlong ve akşamları plaja gitmek! Kadın çikolata fırçasını elinden düştü düşecek bir şekilde tutuyor, ayakta düş görüyordu. Birdenbire ışık söndü. Yukarıda, bodrum merdiveninin başındaki küçük delikten -iki camla ya da çivilenmiş tahtalarla kapatılmış gibi- güneş ışıkları vuruyordu hâlâ. Bundan başka her şey koyu bir loşluğa bürünmüştü. Şartelin yanında ekmekçiyi gördü: Sarı ışıkların altında gri önlüğü, gri yüzü ve parlayan gözleri vardı. İki yeşil nokta yavaş yavaş kendisine doğru geliyordu.

«Işığı yak» dedi kadın.

Adam yaklaştı. İnce fakat güçlü bacakları vardı, ama yüzü çok sıhhatliydi.

«Işığı yak» dedi kadın «Oğlum beni almaya gelecekti.»

Adam durdu.

«Evet» dedi kadın «Odaya taşınacağım, ama şimdi ışığı yak.»

«Sadece bir öpücük» dedi adam yumuşak bir sesle «Yalnız bir öpücük ver.»

«Bugün olmaz» dedi kadın «Işığı yak.»

«Öyleyse bu akşam» diye teklif etti adam gene yumuşak bir sesle.

«Peki» dedi kadın yorgun bir sesle «Işığı yak şimdi.»

Ekmekçı çabukça şartele gitti. Işık tekrar

yandı. Güneş ışıklarının sertliğini yumuşattı, gri ve siyah gölgelerden renkler meydana çıkıyordu: Arka tarafta güvertedeki acı limon sarısı, kiraz dolu bir kâsenin kırmızısı.

«Bu akşam saat dokuzda o halde» dedi ekmekçi «Ren nehri kıyısındaki gazinoda.»

Karanlıkta renkli lâmbalar; gemileri, nehrin kıyısında duyulan bir grup gencin lâvta ve banjo çalgıları ile söyledikleri şarkıları renklendiriyordu. - Harry - Lime - Melodie, yeşil karanlıkta, Johnny. Soğuk, buz gibi dondurma dondurma kaselerinde, dondurmanın üzerindeki kiraz ve kaymaklar...

«Evet» dedi kadın «Saat dokuzda gelirim.»

«Oh, sen bir tanesin.» dedi adam.

Ekmekçi çalışmaya devam etti, büyük parçadan eşkenar dörtgenler kesti. Kadın kum rengi çikolata boyadı onlara. Zincirlere asılmış kâğıt fenerler, dondurma kaseleri.

Yukarıda bir de banyo vardı. Gül rengi fayanslar, duş ve devamlı yanan şohbeni vardı içinde. Temizlik, bedava ve kışın sıcak, bunun yanında da kar gibi beyaz otuz yeni dişi olacaktı.

Ekmekçi kiraz turtasının, Andermann için hazırlanan ananaslı doğum günü turtasının garnitürlerini yaptı, krema sıkacağı ile doldurdu, kadına uzattı: Koluna, eline öpücükler konduruyordu kadının. ekmekçiyi başını sallayarak itti, pastaların üstüne böğürtlen yapraklarından elli yazdı. Keklerin üstünde çiçekler, güller, laleler, Margerite -Margerite- lâle, gül...

«Şahane» diye seslendi ekmekçi.

Adam pastaları yukarıya götürdü Kadın, adamın yukarıda, dükkanda, güldüğünü duydu. «Daha fazla» diyordu karısı «Bunlardan daha

fazla yapın. Kapış kapış ediyorlar, elimden kapıyorlar bunları.» Kasanın zilini duydu.

Ekmekçi gülümseyerek geri geldi, eşkenar dörtgenleri kesti, kadına uzattı. Dükkândan mırıltı halinde sesler, kasanın zili, binici kadının müşterileri uğurlarken «Güle güle» yi şarkı gibi şöyleyen sesi duyuluyordu. Teneke kapı sarsıldı. Kadın Wilma'nın vahşi bir tutkunlukla -ŞEKER-, -ŞEKER- diye bağırışını duydu. Fırçayı elinden bıraktı, antreye koştu. Antrenin karanlığında un çuvalları, bir çuval taşıma arabası, karton kutular vardı. Kadın küçük kızı tuttu, öptü, ağzına badem şekeri soktu. Badem şekerlerini cebinde taşıyordu. Fakat Wilma annesinden kurtulup ekmekçiye doğru koştu, şimdiye dek ağzından hiç çıkmayan -BABA- kelimesini bağırarak söyledi. Ekmekçi Wilma'yı kucağına aldı, öptü, dolaştırdı durdu.

Kapının önünde, solgun, ciddi, güzel yüzü ile Heinrich Brielach duruyordu. Yüzü tıpkı babasına benziyordu.

«Neden ağlıyorsun?» dedi ekmekçi.

«Neden mi ağlıyorum.» dedi kadın «Anlamıyor musun neden ağladığımı?»

Adam başını eğdi, Brielach'a doğru gitti, elinden tuttu.

«Artık her şey değişecek» dedi adam.

«Belki» dedi Brielach'ın annesi.

17. BÖLÜM

Plâjın kapısı kapalıydı. Kapının üstündeki kara tahtada suyun sıcaklığı yazılıydı: 15 derece. Nella kapıyı vurdu, fakat içeride erkek sesleri duymasına rağmen kimse açmadı kapıyı. Kabinelerin etrafını dolaştı, son kabinenin gölgesinde durdu, çitin üstüne çıktı. Yüzme öğretmeni ön taraftaki camlı verandasında oturmuş duşların altındaki tahta ızgarayı onaran adamları seyrediyordu. Paslı çiviler tahtalardan çekilirken gıcırtılı sesler çıkarıyordu. Beton basamağın üstünde; yeni rendelenmiş, temiz tahtalar duruyordu verandaya giden yolda. Bekçi satacağı plaj eşyalarını düzeltiyor, cilt kremlerini, güneş yağı dolu şişeleri, plastikten oyuncak hayvanları, renkli su toplarını, itinayla katlayıp beyaz kâğıtlara sardığı banyo başlıklarını yokluyordu. Yanında mantardan tahlisiye kemerleri vardı. Bekçinin yüzü ihtiyar bir beden eğitimi öğretmeninin yüzüne benziyordu. Bakışlarında maymunsu bir melankoli vardı. Ağır ağır hareketleri de garip hareketlerde bulunan bir maymunun hareketlerine benziyordu. Dazlak kafası masanın kenarında yüzüp duruyor, zaman zaman masanın altında kayboluyor, bu hareketleri zorlukla nefes alarak ellerindeki

kutularla doğruluncaya kadar devam ediyordu.

Adamlar eski tahtaların yerine yenilerini koyuyorlardı. Eski tahtalardan çürümüş tahta kokusu yükseliyordu.

Su yeşildi. Güneş vardı. Nella kabinenin gölgesinden güneş ışığına çıktı tekrar. Yüzme öğretmeninin korktuğunu gördü. Adam sonra gülümsedi, pencereyi açtı, Nella'yı bekledi. Daha Nella bir şey söylemeden adam «Su çok soğuk» dedi.

«Kaç derece?» dedi Nella.

«Bilmiyorum» dedi adam «Hiç kimse yüzmeye gelmediği için ölçmedim artık.»

«Ama ben yüzmek istiyorum» dedi Nella «Lütfen suyun sıcaklığını ölçer misiniz?»

Adam durakladı, ama Nella gülümsemesini gösterince, pencereden ayrıldı, çekmecesinde termometreyi buluncaya kadar arandı. Duşun tahtalarını yenileyen adamlar başlarını kaldırıp ona baktılar, sonra tekrar eğildiler işlerine. Ellerindeki demir çubuklarla yarıklardaki balçıkları, pislikleri, yazın tadını çıkırtanların kirlerini temizliyorlardı.

Nella yüzme öğretmeni ile havuza gitti. Havuzun suyu inmişti. Beton duvarları boyunca yeşil bir iz uzanıyordu yukarı kısımlarda. Öğretmen bir metre yükseklikteki tramplenin üstüne çıktı, elindeki ucu ipe bağlı termometreyi suya daldırdı, Nella'ya döndü, gülümsedi.

«Bir banyo, bir büyük havlu kiralamak istiyorum» dedi Nella.

Adam başını eğdi, tekrar önüne döndü, su içinde yavaş yavaş küçük daireler çizen termometreye baktı. Omuzları beden eğitimi öğret-

meninin omuzlarına, adeleleri de onlarınkine benziyordu. Boynu inceydi.

Öte tarafta pastanenin terasında oturanlar vardı. Yeşil dalların arasından beyaz kahve çaydanlıkları görünüyordu. Garsonlar pasta getiriyorlardı müşterilere. Küçük bir kız pastane terasının önündeki çitten atladı, Nella'ya doğru çimenlerin üzerinde koşmaya başladı. Kadının biri küçük kızın arkasından «Fazla yaklaşma suya» diye bağırıyordu. «Duymuyor musun, sana fazla yaklaşma diyorum.»

«15 derece suyun sıcaklığı» dedi adam.

«Yüzülebilir» dedi Nella.

«Nasıl isterseniz.»

Nella adamla birlikte yürüdü. Dokuz numaralı kabine kapısını taşıyan bir işçi ile karşılaştılar. «Yeni menteşe takılacak» dedi adam. Öbürü başını eğdi.

İçeride bekçi portakal rengi bir mayo, beyaz bir yüzme başlığı, bir havlu verdi Nella'ya. Çantasını teslim etti, bir kabineye gitti. Etraf sessizdi, korkuyordu. Artık düş de göremiyordu. Düş hanesi temizlenmiş, evini terketmişti, caddeler -düşlerini yaşadığı caddeler- artık yoktu. Şeritler kesilmiş, resimler ufukta birbirinin içine yuvarlanmıştı. Tıpkı banyo suyunun akıntı deliğinden kayboluşu gibi: Boğulan birinin son çığlığı gibi çıkan boğuk bir gürültü, son bir iç çekiş gibi. Düşlerini kurduğu yapı taşları kaybolmuştu artık. Banyo kokusuna benzer bir koku vardı: Sıcak, hafif küf kokusu, bol parfümlü sabun kokusu, şohbenin alevinin sönerken son anda çıkardığı hafif koku, gelişigüzel kullanılmış bir tıraş fırçası cam tablanın üstünde duran....

Pencereyi açmanın zamanı gelmişti. Dışarıda bir reklâm filminin can sıkıcı ışığı beliriyordu. Havasız, nüanssız bir film, katiller paralı gayretkeşler olup şiir üzerine konferanslar veriyorlardı ve savaşı unutmuşlardı. «Fazla yaklaşma! Duymuyor musun?» diye bağırıyordu bir anne dışarıda. Nella kadının sesinden ağzını boş olmadığını anladı. Sesindeki vibrasyona ağzındaki topak haline gelmiş kaymaklı pasta engel oluyordu. Fakat sonra sesi keskin ve serbest olmaya başlamıştı.

«Dikkat et! Dikkat et diyorum sana!»

Akıntı deliğinden akan suyun gürültüsü gibi bir şey yükseldi Nella'nın içinde. Suni anıların yan tadları, Geseler'in sesi, eli, varlığını öldürücü can sıkıntısı vardı. Katiller böyle görünürlerdi. Nihayet pasta lokmaları mideye inmişti ve anne bağırıyordu:

«Yaramazlık yapma öyle!»

Çimenler henüz temizlenmemişti. Etrafta kenarları paslanmış açık limonata şişelerinin kapakları vardı. Nella geri döndü, ayakkabılarını giydi, havuza kadar koştu ısınmak için. Küçük kız havuzun kenarı ile terasın arasında duruyordu. Ötede kızın annesi çiçekli bir yığın gibi korkuluğun üzerine dayanmış kızının hareketlerinin kontrol ediyordu.

Havuza inen merdivenler, düz ve yosunluydu. Pastanenin arkasındaki evlerin üstünden Brernich şatosunu görebiliyordu. Şatonun üstünde hafif hafif dalgalanan bir bayrak vardı.

Ayakkabılarını çıkardı, arkaya, çimenlerin üstüne fırlattı, merdivenleri yavaşça inmeye başladı, ayaklarını bitiştirip ellerini öne uzattı ve

suya dokundu. Su tahmininden biraz daha soğuktu, ama zararsızdı. Dizlerine kadar, sonra kalçalarına kadar suya indi. Mayosunun emdiği su mayo ile vücudu arasında tatlı bir serinlik veriyordu. Öne doğru eğildi, suya bıraktı kendini, yavaş yavaş güçlü kulaçlarla yüzmeye başladı. Su hoşuna gittiği için kendi kendine gülüyordu sessizce. Dalgasız, yeşil suyu ikiye yararaktan yüzmek sevindiriyordu onu. Yüzme öğretmeni tramplenin üstünde duruyor, eliyle gözüne siper yapıyor, onu seyrediyordu. Nella geriye dönüş yaptığında adama el salladı. Adam da el salladı. Küçük kız bir adım daha yaklaşmıştı. Annesi avazı çıktığı kadar «Fazla yaklaşma» diye bağıyordu. Çocuk attığı bir adımı tekrar geri aldı. Nella sırtüstü yavaş yavaş yüzüyordu. Üstündeki yabancı mayo hafif hafif yosun kokuyordu.

Gökyüzünde görünmez bir uçak geniş, beyaz bir duman izi bırakıyordu ardında. Bu iz dağılıyor genişliyor sonra da kayboluyordu. Uçak görünürlerde yoktu. Nella bir an pilotu canlandırmak istedi gözünde: Başında başlığı; ince, kederli yüzü vardı adamın. Nella pilotun yerinde olmayı istedi. Aşağıda minik bir göl, toplu iğne başı kadar ya da kol saati kadar, tırnak kadar, karanlık ormanların arasında yeşille çevrili yeşil bir düzlük görürdü muhakkak. Acaba pilot onu görüyor muydu? Yavaş yavaş, güçlükle arkasındaki izi sürüklüyordu: Mavi gökyüzünde sarı, lime lime kuyruğunu. Ağaçların arkasında kaybolunca kadar açık mavi gökyüzünün acı veren monotonluğu arasında kaybolup gitti. Arkasında bıraktığı beyaz iz gittikçe siliniyordu. İzlerin kesiştiği Brernich şatosunun bulunduğu yerde

gökyüzü tekrar açıktı. Yalnız bayrak vardı orada. Bayrak rüzgârdan hafif hafif dalgalanıyordu. Altın renkli bir kılıç, kırmızı bir kitap, mavi bir haçı vardı beyaz fonu üstünde ve entellektüeller sahte bir sembol için birbirlerine giriyorlardı şatoda.

Toplantıya katılanlar şimdi yemekten sonra kahvelerini içiyorlardır. Geseler'in konferansı üzerine başlarını sallayarak hayret ediyor ve şimdi tesbit edilmesi gereken şeyi beliriyorlardı:

Daha her şey kaybedilmiş sayılmaz.

Nella bir daha sırtüstü geriye doğru yüzdü. Başlığından yüzüne yuvarlanan damlaların acı acı tadını duyuyordu dudaklarında. İstemeye istemeye suda rahatladığı için kendi kendine gülüyordu. Sudan çıktı, uçağın kuyruk izine baktı. İz birdenbire ormanların arkasında kayboluyordu. Yüzme öğretmeninin verandası önünden geçerek kabineye gittiğinde adam sırıtıyordu. Nemli tahtalarda geçmiş yazın kokuları vardı: Yarıklarda beyaz küfler, aşağıya doğru yeşillenen küfler. Buralarda nem daha fazlaydı. Kabinenin duvarındaki sarı cilalar çatlamış dökülmüştü. Dökülmeyen el ayası büyüklüğündeki bir yerinde «Bir kadın sevmek daha güzeldir.. Bir kadın için.» yazılıydı. Yazının karakteristiği güzeldi. Wilhelm Tell hakkındaki kompozisyonlarında -Zayıf-, -İyi-, ya da -Orta- aldığı yazının sertliği ve inceliği vardı burada da.

«Fazla yaklaşma» diye bağırıyordu kızın annesi dışarıdan «Sana fazla yaklaşma demedim mi ben, ha?»

Yüzme öğretmenine ücreti ödedi, gülümsedi. Adam bir yandan sırıtıyor bir yandan da ıslak

mayoyu, başlığı, havluyu alıyordu eline.

Dışarıda belediye otobüsü korna çalıyordu. Nella biletçiye el salladı uzaktan ve koştu. Bilekçi bekliyordu. Bilet çantasını açtı.

«Bruna'a» dedi Nella.

«Kentin ortasına kadar mı?» dedi biletçi.

«Hayır, Ring caddesine kadar» dedi Nella.

Nella biletçiye bilet parasını verirken «Tamam mı?» dedi. Otobüsün kapısı kapandı, hareket etmeden önce tekrar korna çaldı şoför.

18. BÖLÜM

«Her şey değişecek» dedi Albert.

Martin'den bu sözüne karşılık bekledi, ama Martin hiç bir şey söylemedi. Albert'in yüzündeki değişiklik onu rahatsız ediyordu.

«Her şey» dedi Albert «Her şey değişecek.»

Bir karşılık beklediği için «Ne değişecek?» dedi.

Fakat Albert kilisenin önünde durdu, arabadan indi «Bolda'yı da alalım» dedi.

Martin zamanında eve dönmediği için Albert'in meraktan patladığını, onu dört saat beklediğini, boşuboşuna kendisini arattığını biliyordu. Albert'in üzerindeki etkisini hissediyordu. Babaları olan çocukların durumu böyle değildi. Onların babaları merak etmiyor, hasta görünmüyorlardı çocukları eve geç kaldıklarında. Sadece hiç bir şey söylemeden içeri alıyor, bir güzel sopa çekip yemek yedirmeden yataklarına yolluyorlardı. Bu sert bir davranıştı, ama insanın aklını başına getiriyordu. Martin için anlaşılmaz göründüğü halde, birtakım kelimelerin anlamlarının beyninde şekillendiğini farkediyordu. -Ahlâksız- kelimesi söylenince, hemen gözünün önünde bir odanın kapısı açılıyor, bu odada ahlâksız ve

ahlaklı kadınlar, tanıdığı kadınların hepsini sıralanmış görürdü. Ahlaksız kadınlar sırasının en başında Brielach'ın annesi, ahlaklı kadınlar sırasının başında da Bayan Borussiak vardı. Borussiak'ın yanında Bayan Poske, onun yanında Bayan Niggemeyer... Ve ortalarda bir yerde de kendi annesi duruyordu. Annesi yerini değiştirdi ve Bayan Borussiak ile Brielach'ın annesinin aralarında yer aldı. Baba olma özelliklerinin Albert'te olup olmadığına baktı, yoktu. Ağabey olamazdı, amca olması en uygundu, ama tam bir amca da olamazdı ona.

Saat beşe yaklaşıyordu. Martin'in karnı açlıktan zil çalıyordu. Saat altıda Bietenhahn'a gitmek istiyorlardı. Will'in, oltaları çoktan ortaya çıkardığını, kontrol edip yemleri hazırladığını, futbol sahasındaki kale ağlarının sökük yerlerini onardığını biliyordu. Fileleri kablo içi telleriyle onarır, sonra sevinçle köye koşar, arkadaşlarını futbol oynamaya davet ederdi. Böylece beşer kişilik iki takım kurar, futbola başlarlardı.

Albert, kiliseden Bolda ile birlikte çıktı. Martin arabanın arkasına geçti, Albert'in yanındaki yeri Bolda'ya bıraktı. Bolda arabaya biner binmez Martin'in ensesinden tuttu, başını, yanaklarını okşadı. Martin, Bolda'nın sabun kokan, nemli, soğuk elini hissetti yüzünde. Bolda'nın elleri ve tırnaklarının arkası sıcak sudan kızarmıştı.

«Gördün mü? Gelmiş işte.» dedi Bolda «Paniğe kapılacağına, poposuna iki tokat indirdin mi tamam, o zaman aklı başına gelir hemen.» Bolda gülüyordu, ama başını salladı «Her şey değişecek» dedi Albert.

«Nasıl yani? dedi Martin çekingen bir vaziyette.

«Seni Bietenhahn'a götüreceğim. Okula orada gideceksin. Orta okulu orada bitirdikten sonra liseye Brernich'de devam edeceksin, ben de seninle oturacağım orada» dedi Albert.

Bolda heyecanlanmıştı, oturduğu yerde oynayıp duruyordu. «Niçin?» dedi «Niçin? Sensiz ve Martin'siz bir evde kalamam ben. Ben de sizinle geleyim bari... Hayvanlardan anlarım, çiftlikte işinize yararım bu konuda hiç olmazsa.»

Albert susuyordu. Bulvarı geçti, Hölderlin caddesini geçti, ürünleri alınmış tarlaların, gesine girdi, sonra parkın etrafından dolaşıp Ring caddesine geçti, bomboş uzanan tarlaların, gecekondu mahallelerinin arasından küçük ormana doğru yöneldi. Bolda, Albert'e yandan bakıyordu. Küçük ormanın kenarına geldiklerinde Albert arabayı durdurdu, «Burada bekleyin beni» dedi «Arabadan çıkmayın.» Arabadan indi, yoldan aşağıya yürüdü, küçük fidanların, çalılıkların arasında kayboldu. Martin, Albert'in başını görüyordu. Ladin ağaçlarının sırayla bir daire teşkil ettikleri açıklıkta Albert bir ağacın arkasında durdu, sonra korugana doğru gitti. Yolun aşağıya doğru dikleştiği yerden indi.

«Gitme» dedi Bolda yavaşça yüzünü arkaya döndürmeden «Gidersen beni de beraber götür.»

Martin, Bolda'nın sesinin ağlamaklı olduğunu duyunca korktu.

«Hepimiz için kötü olur gidersen. Annen için bile kötü olur. Gitme» dedi Bolda.

Martin cevap vermedi. Arabaya doğru geri gelen Albert'e bakıyordu.

«Gel» dedi Albert, Martin'e «İn aşağıya. Sana bir şey göstermem lazım. İstersen sen oturabilirsin arabada Bolda.»

Fakat Bolda da indi arabadan. Korugana giden asfaltlanmış yoldan yürüdüler. Martin kendisini iyi hissetmiyordu. Buraya Brielach ve diğer çocuklarla birlikte birkaç kez gelmişti. Albert'in biraz önce, çalılıkların arasında kaybolduğu yerde Grebhake ve Wolter o ahlaksızca şeyi yapmışlardı. Evden yarım saat kadar uzaktaydı burası ve burada, koruganın etrafını çevreleyen kurutulmuş su çukurlarında, çok iyi oynanıyordu. Gene buradan insan Ren nehrindeki gemilerin direklerini, bacalarını görebiliyordu, ama nehrin kendisi görünmüyordu. Koruganın damına çıkınca, üzerindeki köprüleri ile birlikte nehiri de görmek mümkündü. Evden fazla uzaklaştığında, Albert'in korkuya kapıldığını bildiği için buraya çok sık gelemezdi.... Albert'e bakıyordu. Albert hedefini, gideceği yeri biliyor görünüyordu, huzursuzdu da. Yol oldukça sessizdi, fakat koruganın kapısına geldiklerinde, damda oynayan çocukların seslerini duydular. Çocuklardan birinin annesi «Kenara gideyim deme sakın» diye bağırıyordu.

Büyük, koyu renkte boyanmış teneke kapının yanında temiz basamaklar yukarıya uzanıyordu. Yukarıda fıskıye ve gül bahçeleri vardı. Martin basamaklardan yukarı çıkmak için koştu, ama Albert kapının önünde durdu ve onu geri çağırdı. Halbuki Ren nehri yukarıdan öyle güzel görünüyordu ki.

Martin, Bolda'ya baktı. Bolda birdenbire «Ben

arabaya dönmek istiyorum» dedi «Mantar mı satın alacaksınız?»

«Hayır» dedi Albert «Sadece Martin'e babasının üç gün hapis yattığı yeri göstermek istiyorum.»

«Burada...» dedi Bolda «Burası mıydı o yer?»

Albert başını salladı. Bolda titremeye başlamıştı, asfalt yoldan geri döndü. Albert kapıya vurdu. Martin siyah harflerle yazılmış tabelayı okudu: Georges Ballaumain, Mantar Üretim Evi.

«Absalom Billig» dedi Albert «Babanın portresini yapan Absalom Billig burada öldürüldü.»

Martin korkuyordu. Koruganın içi bir garip kokuyordu. At pisliği kokusu, bodrum kokusu, ışıksız bir yerin kokusu gibi bir koku geliyordu burnuna. Kapıyı ağzında çöp, kirli elleriyle bir kız açtı. Albert'i karşısında gördüğünde, hayal kırıklığına uğramışcasına «Ah, siz miydiniz? Ben de gübre getiren adam sandımdı.» dedi.

Yalnız filmlerde, fantoma resimli romanlarında adam öldürülürdü. Bir de İncil'de: Kabil Habil'i, Davut da Goliat'ı öldürmüştü. Martin, Albert'in arkasından içeri girerken korkuyordu. İçerisi biraz karanlıktı. Duvarlarda mantar yatakları vardı. Mantar setlerinin üstünde, kâğıt abajurlu, cılız ışıklı lambalar vardı. Bazı yataklardan, hafif toprak renkli başları ile beyaz mantarlar çıkmıştı. Yataklar, okuldaki öğretmen kürsülerine, garip dolaplara benziyordu üzerlerindeki düğmeye benzeyen şeylerle. Bu düğmeler org düğmelerine benziyordu, sanki kötü maksatlara hizmet eden düğmelerdi bunlar. Burada bir insan öldürülmüştü, babası dövülmüş, ailesinden ayrılmıştı. Albert de burada kalmıştı babasıyla.

Naziler yapmıştı bunu. -NAZİ- demişti, ama bu kelimenin tam anlamının ne olduğunu bilmiyordu. Bu kelime okulda başka, Albert tarafından başka türlü tanımlanmıştı. Okulda -AHLÂKSIZ- sözü çok kötü bir şekilde ele alındığı halde, Albert, Brielach'ın annesi için, söylediği o çirkin söz hariç, pek kötü şeyler düşünmüyordu. Albert, Naziler'i korkunç bir şey olarak niteliyordu, ama bunlar okulda pek kötülenmemişti. -Ruslar- sözü -Naziler- den daha kötü olarak ele alınıyordu.

Kirli elli kız kaybolmuş, tahta bir kabineden Albert'e doğru bir adam geliyordu. Adamın üstünde kahverengi bir önlük, başında balon biçimi bir şapka vardı. Yuvarlak sevimli yüzünden sigara dumanları yayılıyordu.

«Keşke bana gübre getirebilseydiniz» dedi adam «Piyasada at pisliği bulunmuyor hiç.»

«Sadece içerisini görmek istiyordum» dedi Albert «Vaktiyle bu çocuğun babası ile birlikte burada hapis yatmıştım.. Arkadaşlarımızdan biri de gene burada öldürülmüştü Naziler tarafından.»

Adam gerildi. Ağzındaki sigara titriyordu, eliyle şapkasını geriye doğru itti, yavaşça «Aman Allahım.» dedi.

Albert sağına, soluna, karanlık koridorlara bakıyordu. İçerisi nemli ve karanlıktı, her taraf mantar yatakları ile kaplıydı. Bir çiviye gri önlükler asılmıştı. Elleri kirli kız, arka tarafta sepete mantarları yerleştiriyordu. Cam bölmenin içinde bir kadın hesap yapıyordu. Kadının saçları bigudiliydi, düşünceli düşünceli, dolma kalemiyle etiketlerin üzerine birtakım kelimeler de yazıyordu.

Yukarıda çocuğun biri sopayla vuruyordu yere. Vurulan her darbe aşağıdan duyuluyordu. Bir anne «Dikkat et, dikkat et diyorum sana» diye bağırıyordu.

«İşte burada öldürüldü» dedi Albert. «Bu koridorların birinde öldürülmek için ayrıldı bizden. Cesedi de bulunamadı bir daha.»

Albert birdenbire bir koridora girdi, Martin'i de elinden tutmuş arkasında, nereye giderse oraya götürüyordu. O garip kürsülerin birbirine girdiği bir odayı gösterip, «İşte baban buraya getirildi ve burada dövüldü. Bana da aynı şeyi yaptılar. Unutma bunları» dedi.

«Aman Allahım» dedi gri önlüklü adam.

«Yaramazlık yapma» diye bağırdı bir anne yukarıdan.

Albert gri önlüklü adama elini uzattı, tokalaştılar, «Teşekkür ederim, kusura bakmayın» dedi Albert ve Martin'i açık kapıya doğru götürdü. Kapının önünde gübre getiren adam duruyordu. Beklenen adam buydu galiba. Gri önlüklü adam, gülerek gübre getiren adama doğru koştu, küçük bir otomobilin arkasına takılı römorkun arka kapağı ile oynadı. İki adam beraberce römorku koruganın içine ittiler. Römork, dumanları çıkan at pisliği ile ağzına kadar doluydu.

«Buraya kadar gelmem epeyce zor oldu» dedi gübreyi getiren adam «Dikkatli olmalıyız, biri çıkıp bizi binicilik okuluna şikayet edebilir.»

İki adam römorku iterekten kokan, loş yerde kayboldular. İçeriden -Binicilik okulu-, -dikkat etmek-, -rekabet- gibi kelimeler duyuluyordu. Ağzı kürdanlı kız orta koridordan geldi ve

büyük kapıyı kapadı.

Martin üzerinde gül yataklarının bulunduğu üzerlerinden Ren nehri görülebilen setlerin bulunduğu koruganın damına çıkmak istiyordu. Çökmüş beton yığınlarının yosunlaştığı, eski kavak ve meşelerin kenarlarında durduğu eski su yataklarında yürümek istiyordu.

Fakat Albert onu öne, asfaltlı dik yokuşa doğru çekiyordu. Bolda arabanın yanında, çimenlerin üstünde oturmuş onlara el sallıyordu.

Bir anne yukarıdaki parkta «Yaramazlık yapma dedim sana!» diye bağırıyordu.

«Dikkat et! Dikkat etsene!»

«Fazla yaklaşma!»

Arabaya bindiklerinde hepsi susuyordu. Bu kez Bolda arkaya binmişti. Bolda'nın üstünden hâlâ temizliğin doğurduğu bir koku yayılıyordu. Taze su, sabun köpüğü ve suya kattığı deterjan kokusuydu bu.

Martin, Albert'in yanında oturuyordu. Albert'e yandan bakınca korktu. Albert sanki yarım günlük zaman içinde birdenbire ihtiyarlamış görünüyordu. Öğretmen kadar, marangoz kadar ihtiyarlamıştı. Martin bunun -Nazilerle- bir ilgisi olduğunu seziyordu, ama Nazi kelimesi onda karanlık bir kavram olarak kaldığı için utanıyordu da. Albert'in yalan söylemediğini, Albert'in söylediğine göre nazilerin çok -korkunç- olduklarını biliyordu. Fakat Albert bu noktada «Naziler hiç de o kadar kötü değillerdi» diyenlerin karşısında tek başına kalıyordu.

Albert, Martin'i kolundan tuttu. Bu tutuş Martin'in kolunu acıtmıştı. «Unutma söylediklerimi... Eğer unutursan karışmam!» dedi hırsla.

Martin «Hayır, hayır... Unutmam.» dedi. Albert'in tuttuğu yerde kolu hala acıyordu. Koruganda gördüklerinin bir bir hafızasında yerleştiğini, iz ettiğini hissediyordu. Orada adam öldürmüşlerdi her şeyden önce.

«N'olursun» dedi Bolda «Çocuğu bizden ayırma. Yapma bunu. İstediğin her şeyi yaparım, yeter ki onu burada bırak.»

«Evet» dedi Martin de «Brielach da benimle birlikte gelecek mi Bietanhahn'a, o da benimle birlikte okuyacak mı?»

Martin, Brielach'ı Leo'dan ayrı, şimdi omuzlarında taşıdığı yükten, sıkıntıdan uzak, Wili ile beraber canlandırıyordu gözünde. «Brielach da gelecek mi? Yoksa ben yalnız mı olacağım orada?» dedi tekrar.

«Yanında ben olacağım» dedi Albert «Bietenhahn'a taşınıp orada oturacağım. Heinrich Brielach istediği zaman seni ziyarete gelebilir. Arabayla dönerken onu da alırım. Her zaman kente ineceğim nasıl olsa işim oldukça. İkinize birden devamlı olarak kalabilecek yer yok orada. Üstelik bırakmaz ki, Brielach'a ihtiyacı var annesinin.»

«Brielach gelince Wilma da gelir» dedi Martin korkuyla. Kendisini yabancı bir okulda, t nıdığı birkaç çocuğun dışında, hiç tanımadığı çocukların arasında görür gibi oldu. O birkaç çocuğu da futbol oynarken tanımıştı.

«Wilma'nın ne işi var orada, neden o da gelecekmiş?»

«Leo, evde kimse olmadığı zamanlar, Wilma'yı dövüyor. Onunla evde yalnız olduğu zamanlar hep ağlar Wilma.»

«Olmaz» dedi Albert «Üç çocuğu birden annemin yanına, Bietenhahn'a götüremem. Bütün ömrün boyunca Brielach ile beraber olamazsın ki zaten.»

Albert vites değiştirdi. Susuyordu. Protestan kilisesinin etrafını döndü. Konuştuğunda sesi danışmada duran adamın sesine benziyordu. Albert gösterişe kaçmadan bedava bilgi veriyordu. Verdiği bilgileri kişisel renklendirmelere tâbi tutmuyordu: «Zamanı gelince, benden, annenden, hepimizden, Brielach'tan da ayrılmak zorunda kalacaksın. Üstelik Bietenhahn dünyanın öbür ucunda bir yer de değil. Orada olursan senin için daha iyi olur.»

«Şimdi Brielach'a uğrayacak mıyız arabayla?»

«Daha sonra uğrarız. Önce annene telefon etmem gerek. Lüzumlu eşyalarını toplarız sonra da. Hemen işe başlamalıyız» dedi Albert ve Bolda'ya «Ağlama!» diye çıkıştı.

Fakat Bolda ağlıyordu gene de. Martin, Bolda'nın gözyaşlarından korkmaya başlamıştı. Üçü de susuyordu. Arabanın içinde yalnız Bolda'nın ağlayışı duyuluyordu.

19. BÖLÜM

Nella gözlerini açtı, kapadı, açtı, kapadı, tekrar açtı, fakat tenis oyuncularının bulvardan aşağıya iniş tablosu gözünün önünden gitmiyordu. İkili, üçlü, dörtlü gruplar halinde geliyordu oyuncular. Beyaz giysileri vardı. Sanki rejisörün verdiği talimatlara göre hareket ediyor, kilisenin gölgesinde portmanilerinden para çıkarmıyorlardı. Canlı, hareket eden ince dallar gibi bulvarın yeşil, loş ışığında... Sanki kuşkonmazlardan bir dinî alay belli bir yoldan ilerliyor, kilisenin etrafını dolanıyor, caddeyi geçip parka doğru kayboluyordu. Aklını mı kaçırıyordu yoksa? Tenis klübü yalnız erkeklere mi parti veriyordu? Yoksa erkekler arasında bir turnuva mı tertiplenmişti? Turnuva tertiplenmiş olsa, gri topların çıkarmış oldukları sesleri duyardı. Haykırışlar... Kortun ciyak ciyak bağıran kırmızısı, arka tarafta yeşil şişelerin şıngırtısı; sihirli bir el tarafından kulise çekilen, siyah bulutlarla ufukta kaybolan, görünmeyen gemilerin renkli direkleri... İnce ağaçlar gibi duran erkekleri saymayı denedi, ama sıkıldı ve yirmiye kadar saydı, bıraktı. Oysa daha çok geliyordu bulvardan aşağıya. Gelenler artıyordu: Dinç antrenmancılar... Birbirine benziyor hepsi; büyüklükleri, beyaz giy-

siler içinde oluşları, zayıflıkları... Nadolte'nin evinden aşağı gülerek geliyorlardı... Düş mü görüyordu, aklını mı oynatıyordu, düşünmeye imkân yoktu. Bu tabloyu bozacak hiç bir şey yardımına koşmuyordu. Albert'in bej renkli arabası gelmedi. Artık Rai'nin hayalini göremiyordu. Eskiden sık sık görürdü oysa: Onu tramvay durağından gelirken görürdü. Akasya ağaçlarının köklerinin yumuşak grisi, bu griler arasındaki kuvvetli yeşiller, yağmur sularının biriktiği yerlerdeki yeşil, yosun renkli lekeler, taze katran gibi siyah çizgiler ve yaprakların yeşili. Rai tramvay durağından gelirdi. Yorgun gelirdi. Yorgun gelirdi, kuşkulu olurdu, ama gelirdi.

Artık düş göremiyordu. Kuşkonmazlar geliyordu. Bunlar gerçekti: Zamansız bir dini alay gerçekliğin bitişi ile kanıtlıyordu. Bulvar boş kalmıştı. Rai'nin artık hiç gelmediği bir bulvardı bu. Tutunabilmesi için yalnız perdenin o kıvrım yeri, sigarası kalmıştı geriye. Gücünü bunlardan alıyordu. Sanki - ider -, - alk -, -emleket - yalanlarının çoğalan ekosunu duyar gibiydi. Bunlar bir küfür gibi üstüne çörekleniyordu. Sonuç n'oldu? Hiç. Bunların yanında sahipsiz fabrikası ve başka biriyle yatmanın suç olmadığı gerçeği çıktı ortaya.

Perde ile pencerenin camları arasında sigara dumanı birikmişti. Karnı acıkmıştı, fakat mutfağa gitmekten tiksinti duyuyordu. Kirli tabaklar, fincanlar, donmuş artıklarla kaseler, yarıyarıya boşalmış tencereler, kahve artıklarının içinde sigara izmaritlerinin yüzdüğü fincanlar vardı etrafta. Hepsi ayaküstü yenmiş yemeklerin sonucuydu ve Albert gelmiyordu. Ev öyle-

sine boş ve sessizdi ki, annesinin sesi bile duyulmuyordu.

Bietenhahn'da Albert'in arabası annesinin evinin önünde durmuyordu. Will elinde çekiç, ağzında çivi bahçedeki uydurma futbol kalesini onarıyordu. Çamaşırlar kurumuştu. İnsanın ruhunu rahatlatan Brer vadisinden serin bir rüzgâr esiyordu. Yeşil cilalı bira kasaları evin önünde duruyordu. Albert'in annesi kasap çırağının elinden kırmızı jambonları alırken tatlı tatlı gülümsüyordu. Kasap çırağının yüzündeki ifadeden aldığı bahşişin yüksekliği belli oluyordu.

Fakat yolda da otobüs Albert'in bej renkli arabası ile karşılaşmamıştı. Otobüs posta arabasını takip ederekten rahat rahat kente yaklaşmıştı.

Yersiz mırıltılar kulağında tekrar çınladı: - ider -, - alk -, - emleket -. Bunlar, bu kuyruklu yalanlar küfür gibi geliyordu ona. Sanki bin yıl gerilerdeydi... Çoktan katledilmiş cinsler böyle tanrıya kurban edilmişlerdi işte. Yakılmış, ezilmiş, gazla boğulmuş, parçalanmış... Altı yarım gümüş için.

Yeni bir grup kuşkonmaz Nadolte'nin villasından boş bulvara doğru çıkagelmişti. Yarışçıların artçıları, birbirlerine benzeyen beyaz giysili, zayıf beş kuşkonmaz. Bu turnuva yedekleri kiliseyi dönüp caddeyi geçerek parka doğru uzaklaşıyorlardı.

Zaman zaman Peder Willibrord'u ziyaret etmek, onun hoş, açıklayıcı sesini duymak, ses tonunda rahatlamak, onlarla düşlerini beslemek iyi oluyordu. Tıpkı Schurbigel'in de bazan böy-

le rahatlatıcı olması gibi. Teselli kompresleri, rahatlık vaadeden berberin yumuşak elindeki mutluluk. Fasılasız, çarmıha gerilen İsa'yı gösteren resme bakan rahibelerin monoton dualarından daha iyi idi bu. Sonsuz duayı, Albert rahibelere dua olmayan -muhasebe ve kalkulasyonu- öğretmekle mümkün kılıyordu. Bu iş için Albert duygulandırıcı hediyeler alıyordu: Rahibe kahvesi, rahibe pastası, bahçedeki çiçekler, renkli yortu yumurtaları ve noel çöreği. Rahibelerin dua ettikleri manastırda ışık loş ve sıkıcıydı. Parmaklıkların siyah gölgelerini üzerinde taşıyan mavi bir perde vardı.

Nella artık Willibrord'u hoşlukla bagdaştıramıyordu. Schurbigel'i bir daha dinlemek zorunda kalması acı veriyordu ona. Orada parfümlü bir karartı vardı. Çıplak ışık Geseler'in profilini aydınlatıyordu. Kendisini değiştirmesini bilen bir konfeksiyondu bu. Katiller, gaddar korkunç değillerdi. Düş için, havalı bir film için en ufak bir madde bile vermiyorlardı: Bunlar reklam filmlerini dolduran insanlar oluyordu, o basit ışık onlara aitti ve onlar direksiyon başına geçmiş züppelerdi. O yankı bir daha çınladı kulağında, vaftiz manastırının akustiğinde çoğaldı, fakat kelimelerin başındaki -L-, -H-, ve -M- harflerini yutmuştu. Bunları yalanının zaferi olarak yapıyor kelimeleri sesli harflerle başlatıyordu.

Bulvarda şimdi bir çocuk oynuyordu. Kırmızı bir patinet çocukla birlikte ağaçtan ağaca gidiyor, kavisler çiziyordu. Artık yeni bir tek kuş konmaz bile gelmiyordu.

Kapının vurulduğunu duyunca korktu. İn-

siyaki olarak «Kim o?» dedi.

Bresgote'nin yüzünü gördüğünde, işin neye varacağını anlamıştı. Scherbruder'in yüzünde gördüğü ölüm bunun yüzünde de vardı. Adamın yüzüne kendi gülümseyişinin etkisini gördü.

«Buyurun» dedi Nella «Evet... Buyurun.»

«Adım Bresgote» dedi adam «Yandaki odada Albert'i bekliyordum.»

Nella, bu adamı bir yerden gördüğünü hatırladı, «Tanışmıyor muyduk?» dedi.

«Evet tanışıyoruz» dedi Bresgote «Yazın bir eğlencede tanışmıştık.»

Bresgote yaklaştı. Nella «Ha.... Evet.. Öyle ya.» dedi.

Bresgote biraz daha yaklaştı. Yüzündeki ölüm, biraz daha sertleşmişti.

«Sadece bir tek sözünüzle Geseler'i hemen öldürebilirim» dedi Bresgote.

«Yapar mısınız bunu? Öldürür müsünüz gerçekten?» dedi Nella.

«Evet, öldürürüm, hemen öldürürüm.»

«Geseler'i mi? Niçin?» dedi Nella.

Fedailer tıraş almazlar mıydı hiç? Sakalları ensesine batıyordu Nella'nın. Onu hayal kırıklığına uğratmak istemiyordu, ama gene de göz yaşlarına engel olamadı adamın. Bresgote, Nella'yı hırsla öptü, yatağa doğru götürdü. Nella, çaresiz, elini yana doğru attığı sırada, vantilâtörün düğmesi geldi eline. Vantilatörün yumuşak sesi, Bresgote'nin hıçkırıklarını duyulmaz yapıyordu.

«Lütfen, gidin» dedi Nella.

«Sizi bir daha görebilir miyim?» diye sordu Bresgote hıçkırarak.

«Olur» dedi Nella «Ama daha sonra.» Nella gözlerini kapadı, Bresgote'nin gidişini duydu. Kapamak için vantilâtörün düğmesine dokundu. Fakat sessizlik rahatsız ediyordu onu, düğmeyi tekrar çevirdi. Bresgote'nin tuzlu konyak ve sigara kokusu yanağında kalmıştı Nella'nın.

Dışarıda, kapının önünde, Albert'in arabası durdu. Martin'in sesini şimdi olduğu kadar hiç bir zaman böylesine canlı, aynı zamanda da böylesine yabancı bir şekilde duymamıştı, Martin, Albert'in odasına koştu. Bolda gülüyor, Bresgote konuşuyordu, sonra Albert geldi... Bir an için, birdenbire sessizlik oldu. Sonra Bresgote konuşmaya başladı gene. Albert, Bresgote'nin ne söyleyeceğini yüzünden okuyordu.

«Nella geldi» dedi Bresgote. Nella odasından pinpon topu seslerini duyuyordu.

«Gömleklerim» diye bağırdı Martin «Gömlerimi ve okul eşyalarımı almam lazım.»

«Bırak şimdi onları» dedi Albert dışarıdan «Ben sonra hepsini getiririm sana.»

Tekrar pinpon sesi duyuldu. Albert kızarak «Burada dur, içeri girme. Bırak da annen uyusun biraz. O sonra gelecek.»

«Sahi mi?» dedi Martin.

«Evet» dedi Albert «Sonra gelecek.»

Karton kutuya konan topların tıngırtılarını, sallanırken çıkardıkları sesleri duyuyordu Nella. Sesler koridordan uzaklaştı, bahçeye geçti. Bresgote'nin, Albert'e «Demek hiç bir teşebbüsde bulunmayacaksın, öyle mi?» dediğini duydu.

«Hayır» dedi Albert.

Albert'in arabası harekete geçti, uzaklaştı. Geride sadece sessizlik kalmıştı. Gittiği ve Mar-

tin'i kendisine bırakmadığı için Albert'e minnettardı Nella. Mutfaktan tabak sesleri duydu. Bolda bir yandan kirli tabakları topluyor bir yandan da şarkı söylüyordu. Musluktan akan suyun sesi, şarkıyı duyulmaz hale getiriyordu, fakat su kesilince Bolda'nın sesi yeniden duyuluyordu. Bolda işini bitirdikten sonra merdivenlerden odasına çıktı.

Ancak, şimdi, bu sessizlikte, annesinin sesini duyabiliyordu. Nella'nın annesi bir tutuklu gibi odasında bir aşağı bir yukarı dolaşıp duruyordu. Vantilatörün hafif gürültüsü yeniden baskı yapmıştı üstüne. Vantilatörü kapadı. Odadaki sessizlik göz yaşlarını kaynağıydı sanki. Nellanın ağlaması gittikçe artıyordu.

20. BÖLÜM

Gazinodaki randevu iptal edilmiş, aniden taşınmaya karar verilmişti.

Nakliye şirketi büyük bir kamyon göndermişti, fakat Bayan Brielach'ın eşyalarını ekmekçinin evine taşımak için bu kamyonun kasasının beşte biri yeter de artardı bile. Mobilyalar bezlere sarılmış, kâğıtlarla kaplanmış vaziyette odanın içinde hoş bir manzara meydana getiriyordu, ama bu ani taşınmayı kuşkuyla seyreden komşuların, kritikçi bakışlarına göre hiç de öyle değildi: Bir nebati yağ sandığı dolusu oyuncaklar, Heinrich'in yatağı: Bu yatak takozların üstüne çakılmış bir kapıdan, kapının üstündeki deniz yosunu ile doldurulmuş ve bir perdenin artıkları ile kaplanmış bir yataktan ibaretti. İki sandalye, Gert'in, Karl'ın Leo'nun kollarını dayadıkları bir masa vardı. Elbise dolabı görevini mutfak dolabı ile duvar arasına sıkıştırılmış, üzerine askıların asıldığı ve tozdan, su damlalarından korumak için naylon perdenin çekildiği bir tahta görüyordu. Wilma'nın yatağı en iyileriydi. Bu yatağı artık çocuğu olmayan Bayan Borussiak hediye etmişti. Wilma'nın yatağı yanında iyi olarak bir de iki yıl önce aldıkları mutfak büfesi vardı. Radyo Leo'nun oda-

sındaydı ve Leo odasının kapısını kilitlemişti. Sekiz yıl boyunca bu odayı oturma odası olarak kullanmışlardı, temizlemişler, badana yapmışlar, çok kez düzeltmişti, ama şimdi bütün sefaleti ortaya çıkmıştı. Heinrich alıştıkları düzenden koparılınca korkmuştu: Bütün eşyalar rastlantı eseri bir araya getirilmiş, taşımaya değmez eski püskülerden ibaretti. Ekmekçi taşımada yardımcı oluyor, bu döküntüler için kendilerini alay etmemekten zor alıkoyan hamallara direktifler veriyordu.

«Dikkat edin! İçinde kırılacak eşya var!» diye bağırıyordu hamalların biri içinde fincan ve tabakların bulunduğu kutuyu kaldırdığında. Ekmekçinin yüzünden kuşku okunuyordu. Bu taşınma işinin kendisine pahalıya oturup oturmayacağını düşünür gibiydi. Birdenbire alınan taşınma kararı, iki çocuk ve böylesine döküntü eşyaların güzel evine taşınmasının verdiği utanç vardı içinde.

Heinrich, oyuncak kutusu yabancı adamlar tarafından götürüldüğü andan itibaren durmadan ağlayan Wilma'yı susturmakla görevlendirilmişti. Heinrich sol eliyle Wilma'yı sıkıca tutuyor, sağ eliyle de sahip olduğu tüm eşyalarını: Okul kitapları, dua kitabı, küçük deri çanta. Defterleri rahatça okul çantasının içine sığdırabilmişti. Babasından kalan «Oto tamircisinin imtihanda bilmesi gerekenler» adlı broşürü, babasının fotoğrafı, Fantoma, Tarzan, Till Eulenspiegal ve Blondi adlı sekiz resimli roman, önceleri 200 kilo çeken kadının fotoğrafı da bunlar arasındaydı: Lav taşlarından yapılmış Villa Elisabeth, pencerede piposunu içen bir adam ve fonda üzüm

bağları görünüyordu bu fotoğrafta. Heinrich mobilyaların taşınması, eşyaların sarılıp sarmalanması, odanın çabucak boşaltılmasındaki perişanlıktan da korkmuştu. Her şey kırk dakika içinde tamamlanmıştı sadece geride: Babasının resminin, kommunion resminin asıldığı büfe ve uydurma elbise dolabının durduğu yerler hafif bir toz tabakası ile çevrelenmiş koyu sarı duvar kâğıtlarını gösteriyorlardı. Annesi pislikleri süpürüyordu. Cam kırıkları, toz yumakları, kâğıt parçaları, döşeme tahtalarının yarıklarından çıkan siyah, ne olduğu belli olmayan pislikler vardı. Ekmekçi koyu sarı duvar kâğıtlarının izleri kalan yerlerdeki toz çizgilerinin ne kadar zaman öncesine ait olduklarını inceliyordu güvensiz bir yüz ifadesiyle. Annesi birdenbire hıçkırarak ağlamaya başlamış, elindeki toz küreğini bırakmıştı. Ekmekçinin; annesinin omuzlarına hafifçe vuran, ensesini okşayan teskin edici el hareketleri de pek ikna edici sayılmazdı. Annesi toz küreğini tekrar eline aldı, süpürgeyi yerden kaldırdı. Wilma kaybolan oyuncak kutusunun ardından hâlâ ağlıyordu.

«Çocuğun arabasını al ve Wilma ile siz önden gidin» dedi ekmekçi Heinrich'e.

Ekmekçinin yüzü tedirgin ve kuşkulu görünüyordu. Sanki kendisinin de hazır bulunduğu taşınma işinin bu kadar çabuk olmasına o da hayret etmişti, sanki onun da içini garip bir korku kaplamıştı. Daha saat dört buçukta Bayan Brielach'ın ellerini, kollarını bir kısmını öpebilirken, şimdi saat yediye birkaç dakika kala taşın-

ma işi hemen hemen tamamlanmış oluyordu. Hamallar eşyalarla ancak beşte biri dolan kamyonun çamurluğuna oturmuş hareket etmeleri için ıslık çalıyorlardı.

Bu taşınmadan Heinrich'in hatırlayabildiği belirsiz anılardı: Soğuk, yağmur, bir çocuk arabası, annesinin elleri, ekmek dilimleri, kirli ordu araçları, erzak arabasında tesadüfen bir asker tayını... Sonraları Gert'in bir inşaatta bıraktığı açık yeşil asker karavana stili ve kâğıt gibi beyaz Amerikan ekmeğini görünce kapıldığı korku gayet belirli olarak kalmıştı anılarında. Yedi yıldır burada oturuyorlardı. Oldukça uzun bir zamandı bu. Heinrich temizlik yaparken döşemede çıkmış kıymıklara temizlik bezini takıp yırtmamak için nerelerde dikkat edilmesi gerektiğini en ufak noktasına kadar biliyordu. Yer cilasının Leo'nun tarifine göre nereye az sürüleceğini de biliyordu. Duvardaki leke babasının fotoğrafının asıldığı yerin altındaydı.

«Haydi, gitsene» diye bağırdı Brielach'a ekmekçi.

Brielach koridorda birkaç adım gittikten sonra geri döndü, «Leo'nun odasındaki radyoyu, fincanı, çaydanlığı ve konserve açacağını almayı unutma» dedi.

«Unutmam, unutmam» dedi annesi. Annesinin sesinden, Leo'nun odasındaki bu eşyalara kayıp gözüyle bakmak gerektiğini anladı.

Bayan Borussiak merdivenlere oturmuş ağlıyordu. Brielach'ı ve Wilma'yı kucakladı, öptü, hıçkırıklarını tutarak «Sevgili yavrum, inşallah bundan sonra rahat edersin» dedi yavaşça.

Marangoz başını sallayaraktan yanında du-

ruyor «Bir günahtan çık, öbürüne git. Bak sen şu işe.» diyordu.

Odanın kapalı kapısı ardından annesinin «Sen istedin bunu sen, ben değil, ben istemedim» diye bağırdığını duydu. Ekmekçi annesine bir şeyler söyledi. Ne söylediğini anlayamadı, ama pek iç açıcı şeyler olmasa gerekti söyledikleri.

Hamallar basamakta oturuyor, sigara içiyor, parmaklarını ağızlarına götürerek pencereye doğru ıslık çalıyorlardı.

Heinrich koridorun ön tarafındaki pencereye yaklaştı, aşağıya baktı. Yük kamyonunun, bir eşkicinin eşyalarını yutan bir canavarın açık karnı içinde duran arka kısmını, içindeki pis, döküntü eşyalar, itilmiş mobilyalar, karmakarışık fırlatılmış pılıpırtı ve en üstte ters çevrilmiş yatağını gördü. Yatağı bej renkli bir kapıydı. Bu kapının nereden geldiği üstünden anlaşılıyordu: -DEFTERDARLIK ODA 547-. Bu kapıyı bir akşam Gert getirmişti. Kesilmiş takozlardan yapılmış ayakları, çiviler ve bir de çekiç getirmişti bunun yanında. Beş dakika içinde yatak yapılmıştı. «Mükemmel değil mi? Yat bakalım.» Heinrich yatağa yatmıştı hemen. Yarım saat öncesine kadar da yatağını daima mükemmel bulmuştu.

«Bir günahtan çık, öbürüne git» demişti marangoz biraz önce. Brielach annesinin iki hafta önce ekmekçiye söylediği sözü hatırladı birdenbire, alaylı alaylı gülümsedi ve bu sözün de erkeklerle birleşmek anlamına geldiğini anladı. Annesi, elinde toz küreği, odadan çıktı. Ağlamıştı. İlk kez annesinin yüzünde şimdiye dek diğer kadınların yüzünde gördüğü kırmızı benekleri görmüştü. Düz, siyah saçları dağınıktı. Marango-

zun yanında duran ekmekçinin yüzündeki öfke kaybolmuş, yerini tekrar iyi kalpli insanların yüz ifadesine bırakmıştı. Bu tip insanlardan korkardı Brielach. Bunlar tıpkı öğretmenlere benzerlerdi. Uzun zaman iyi kalpli görünür, sonra bir an gelir öfkelenir, ne yapacaklarını bilemezlerdi. İyi kalplilik ve öfke arasında çırpınıp durur, rolünü unutan aktörlere benzerlerdi.

«Allahın belâsı, çocuk arabasını alıp defolsana!» diye bağırdı ekmekçi.

«Ne bağırıyorsun çocuğa öyle» diye annesi de bağırdı ve ağlayarak başını Bayan Borussiakın göğsüne dayadı. Marangoz, ekmekçiyi yana çekti. Annesi yavaşça «Haydi git oğlum, git» dedi.

Fakat Brielach aşağı inmekten korkuyordu. Bütün evdekiler aşağıdaki holde toplanmışlardı. Bresgen'ler aşağıdaydı ve kamyonun içindeki döküntü eşyalar hakkında fikir yürütüyorlardı alaylı alaylı. Bütün kiracılar aşağıdaydı, hepsinin ağzında bir söz vardı. Hepsi alaylı alaylı kamyonun içindekilere bakıyordu. Brielach bu insanların aralarından geçip gitmeye korkuyordu. Oysa vaktiyle karaborsadan onlar için ihtiyaçları olan şeyleri bulup getirmişti, ama şimdi annesine selâm bile vermiyorlardı. Sütçü kadın da ahlâksızın tekiydi. Hepsinden nefret ediyordu. Bergenler, ev sahibi marangozun ifadesine göre, pis insanlardı, domuz insanlardı.

Şimdi ona yardım edebilecek tek şey babasının yanında olmasıydı. Babası elinden tutsaydı, aşağıya beraber inseler, sütçü kadının, Biriktirme Sandığı'nda çalışan hademenin, o domuzların, o pis insanların yanından birlikte geçselerdi keş-

ke. Sanki babasını görmüş gibi onu düşünüyordu. Ağlamamak için kendisini zor tutuyordu. «Evet, evet» dediğini duydu Biriktirme Sandığı'nda çalışan hademenin «Eski gerçekler tekrar su yüzüne çıktı ve gerçek olduklarını bir kez daha kanıtladı: Huylu huyundan vaz geçer mi hiç?»

Brielach hepsinden de nefret ediyordu. Kendisi de alaylı alaylı gülümsüyordu, ama nefret ve alay, gözyaşlarını saklamak için yeterli güce sahip değillerdi.. Halbuki ağlayabilmeyi öyle çok istiyordu ki. Güneş vardı. Arabanın etrafında insanlar toplanmıştı.. Bunun yanında hiç olmazsa Wilma ağlamasını kesmişti. Fakat hamallar ıslık çalıyor, yere tükürüyor, sigara izmaritlerini yere atıyorlardı. Gözyaşlarını tutmak çok güçtü, ama kendisine hâkim olabiliyor, ağlamıyordu. Birdenbire aşağıdakilerden -AHLÂKSIZ- sözünü duydu. Şimdiye dek düşündüğü buz tabakası nihayet kırılmıştı. Kırılması da iyi olmuştu ayrıca.

Caddedeki gürültüler arasında Albert'in arabasının kornasını duyduğunda irkildi. Gördüklerine inanamıyordu. Albert'in gri Mercedes'i kapının önünde durmuştu. Hamallar bağırıyor, kamyonun soförü yerine oturmuş durmadan korna çalıyordu. Aşağıdaki kadınların gülüştüklerini duydu. Korna devamlı çalsın diye, kamyon şoförü kornanın arasına kibrit çöpü sıkıştırmıştı.

Albert merdivenleri koşarak çıktı. Onu ayak seslerinden tanıdı. Martin'in «Brielach! Brielach! nı içine atmayı başardı, sonra hızla geriye dönmedi. Wilma'yı da bırakmıyordu. Halbuki Wilma onun elinden kurtulup Martin'e koşmak istiyordu. Albert omuzlarını tuttuğunda, hiç kımıldamadı. Merdivenlerden aşağıya artık yalnız in-

meyeceğine bir türlü inanamıyordu. Gözyaşlarını içine atmayı başardı, sonra hızla geriye döndü, önce Albert'in yüzüne baktı. Albert'in neler düşündüğünü tahmin ettiğini anladı. Zaten bu gibi duyguları, düşünceleri ancak Albert anlayabilirdi. Pencereden dışarıyı seyreden Martin'e sertçe baktı. Martin'in durumunu anlamadığını görünce rahatladı. Onun daha bir çocuk sayılabileceği geldi aklına. Albert'in onu anlaması kadar, Martin'in anlamayışı da iyi olmuştu.

Martin şaşırmış «Taşınıyor musunuz?» dedi.

«Evet» dedi Brielach «Ekmekçinin evine taşınıyoruz bugün.» Fakat bunu söyler söylemez Martin de anlamıştı her şeyi. İkisi de aynı anda o sözü düşündüler. Başlarını kaldırdılar, Albert, annesi, marangoz ekmekçi ve Bayan Borussiak ile konuşuyordu. Brielach'ın annesinin başını Albert'in göğsüne yaslayıp ağlamasını, sonra kendisini toparlayarak Albert ile kolkola merdivenleri inişini komik karşılamadılar.

«Haydi» dedi Heinrich «Aşağı iniyoruz.» Martin, Heinrich'in okul çantasını aldı. Heinrich de Wilma'yı kucakladı. Merdivenleri basamak basamak yavaşça inerken sütçü kadının yüzüne bakıyordu. Büyük karartıya, alaylı yüzlerle, hatta Bresgen'lere, o dört domuza bile sertçe baktı. O dört domuz yanyana duruyorlardı. Yuvarlak, yağlı yüzleri iğrenç bir şekilde hareket ediyorlardı. Heinrich sütçü kadının arkasında onun la beraber - ahlaksızca - yaşadığı adamı gördü: Hugo idi adamın adı. Hugo ağzında sözcükleri geveleyerek arkada duruyor, o sırada ağzında geveledi̇ği çaça balığının kuyruğunu çıkarıyordu

ağzından. Hademe «Bana allahaısmarladık demiyecek misin Heinrich?» diye fısıldadı. Heinrich adama cevap vermedi. Arkasından gelen zafer konvoyunun ayak seslerini duyuyordu: Annesi ile güler görünen Albert, marangozla Bayan Borussiak ve en arkada ekmekçi geliyordu. Sütçü kadın «Tıpkı düğün alayı gibi.» diye alaylı alaylı fısıldadı. Hugo ağzındakini çiğnerken, gene ağzına götürmek üzere olduğu ikinci bir çaça balığı altın gibi parlıyordu.

Aşağıda açık kapıdan içeri düşen ışığı gördü. Düşünceleriyle bir zafer alayına ait olmadığını hissediyordu. Onun yeri yukarıda Allahın belâsı ekmekçi ile korkaklığı arasındaydı. Arkası açık yük kamyonunun içindekilerini görmesi, kornanın devamlı olarak çaldığı o cehennemin üzerinde yarattığı duyguları, unutamadığı anıları olmuştu. Martin birkaç kez ona sorular sormuştu, ama o hiç birine cevap vermemişti. Çünkü kendisini yukarıda, pencerenin önünde hissediyordu hala: Albert'in hatta Martin'in bile anlaşılması gereken şeyi kavradıklarını biliyordu. Albert'in gözlerine baktığı o saniyenin binde biri kadarlık zaman ve Martin'in meseleyi tam zamanında anlaması onu o cehennemden kurtarmıştı.

«Söylesene artık» dedi sabırsızlıkla Martin: «Ekmekçinin yanına temelli olarak mı gidiyorsunuz?»

«Evet» dedi Heinrich «Temelli. Oraya taşınıyoruz görüyorsun işte.» Dışarıda hamallar durmadan ıslık çalıyorlardı. Ekmekçi birdenbire tekrar cesaret ve güvenini kazanmış bir vaziyette «Geliyoruz işte» diye bağırdı.

«Gel» dedi arkasındaki Albert «Avluya gel, bizimle geleceksin. Wilma da benim arabamla gidecek.»

Heinrich hayretle annesine döndü, fakat annesi gülümsüyordu «Evet böyle daha iyi. Pazar akşamı Bay Muchow ile dönersiniz. O zamana kadar biz evi yerleştirmiş oluruz... Teşekkür ederim Bay Muchow.» dedi annesi. Albert sadece başını eğdi, annesine garip garip baktı: Annesinin bakışlarında umut pırıltıları vardı, - UMUT -. Bir an için bu kelime annesinin ve Albert'in bakışlarından okunabilmişti. İkisinin de anlaşmış oldukları belliydi: Saniyenin binde biri kadar bir zaman içinde sürpriz bir karar. Albert annesinin elini sıktı. Annesi Wilma'yı öptü. Heinrich, Albert'in arkasından yürüdü. Wilma bej renkli arabayı görünce sevinçten kahkahalar koyvermeye başlamıştı.

21. BÖLÜM

Kaçan kalfa fazla bir şey bırakmamıştı arkasında: Duvarda asılı bir artist resmi, iki çift yırtık çorap, paslı jiletler, yarıya kadar sıkılmış bir diş macunu tüpü, beyaz cilalı gece masasının kenarlarında sigara yanıkları, komidinin gözünde eski akşam gazeteleri ve sigara paketleri resimleri: AFRİKA HAKİKİ AFRİKA. Zebralar steplerde otluyor, zürafalar ağaçlardan, beyaz renkli zürafa yavruları ise fidanlıkta çökmüş arslanlara kulak kabartıyorlar.

Ekmekçi, Heinrich'in yatağının dışarıda, evin önündeki avluda kalmasını söyledi: Takozların üstüne çivilenmiş, üzerinde DEFTERDARLIK ODA 574 yazılı kapıyı.

«Brielach, çırağın yatağında yatabilir» dedi.

«Ya ben?» dedi Bayan Brielach.

«Senin yatağın yok mu?»

«Yok.»

«Peki nerede yatıyordun evde?»

«Leo'nun yatağında tabii.»

«Daha önce?»

«Eski bir yatakta yatıyordum, sonra yaktım gitti.»

O halde Brielach'ın yatağı çaresiz getiri-

lecek, annesine de çırağın bıraktığı yatak verilecekti. Yatağın somyesi demirdendi. Yeni sayılırdı.

Hamallar eşyaları kalfanın odasına yığarken Bayan Brielach ambar olarak kullanılan odayı temizliyordu. Mısır unundan yapılmış bayat kekler, teneke kutuların içinde taş gibi yuvarlanıyorlardı. Herşeyi; içindeki kurabiyelerin taşınırken hafif gürültü çıkardıkları karton kutuları, kapalı un çuvallarını: Yıllar önce piyasadan kalkmış, isimleri ticarî listelerden karalanmış çikolatalar, futbol topu büyüklüğünde katlanmış gümüş renkli kâğıtlar, beyaz kartondan, üzerinde bir tatlı fabrikasının adı bulunan kocaman bir kaşığı sallayan ahçılar. Tenekelerin üstüne preslenmiş gülümseyerek fondan sunan hintliler: SORBET en tatlı, en leziz fondan. Kıpkırımızı kaplama ağacından kesilerek yapılmış kirazlar, kâğıttan yeşil fondanlar ve hala okaliptus kokan kocaman teneke kutular ona durmadan öksürdüğü çocukluk günlerini hatırlatıyordu. Eşyaların arasında açık mavi bisküvi çocuklar, gümüş renkli kakao içen kedi de vardı.

Odada hamallar eşyaları üstüste yığıyordu. Gülüşlerini, ekmekçinin çekingen karşılıklarını duyuyordu. Birdenbire sert bir elin omuzuna konduğunu hissedince korktu. Omuzuna konan el başka zamanlar bir gemi dümenini tutan el gibi kasanın kolunu tutan eldi.

Ekmekçinin karısı gülümsüyor, o ise bu gülümsemenin arkasındaki anlamı çıkarmaya çalışıyordu.

«Rahatınıza bakın» dedi kadın «Burada oğlunuz mu yatacak ?»

«Evet» dedi Bayan Brielach.

«İyi bir fikir. Buradaki kalıntıları ambara götürün. Fakat belki de çocukların oynayabilecekleri bir şeyler vardır aralarında, değil mi?»

«Evet, haklısınız.»

Ekmekçinin karısı büyük bir çikolata getirmişti. Bir oyuncak kamyonu ışığa tuttu, «Çocukların hoşuna gider sanıyorum» dedi.

«Evet, mükemmel.»

«Alın bunları.»

«Oh, teşekkür ederim.»

Ekmekçinin karısının eli tekrar omuzuna gelmişti. Omuzunu dostça, samimi bir şekilde hafifçe sıktı, «Güle güle oturun.» dedi.

«Teşekkür ederim.»

«İnşallah rahat edersiniz burada.»

«Oh, ona ne şüphe.»

«Gelmenize çok sevindim. Allahaısmarladık.»

«Güle güle».

Odadaki çuvalların, paketlerin hepsini ambara koydu. Albert geldi aklına. Oysa Albert'i daha önce hiç görmemişti. Bu yabancı adamın birdenbire boynuna atılmış, başı göğsünde ağlamıştı. Bunu ekmekçiye kızdığı, ondan korktuğu için, hiç bir şey düşünmeden, gayri ihtiyari yapmıştı. Kendisini toparlayıp geri çekilmek istemişti, ama Albert bırakmamış, kollarıyla hafifçe göğsünde bastırmıştı onu. Bir an için yanağı boynuna değmişti. Aşağıya indiklerinde, çocuklarla beraberken kendisine bakmıştı Albert. Bu bakış her kadına bakılan bakışlardan farklı bir bakıştı. Gülümsedi. Yırtık, İspanya tipi bir paravanayı yana itti. Gördüğü manzara karşısında

korkmuştu. Her taraf örümcek ağları ile doluydu, fakat renkler hala canlı idi. Eliyle örümcek ağlarını sildi bütün renkler ilk canlılıkları ile, figürleri ile ortaya çıktı. Eski Alman masal kahramanlarıydı bunlar.. Böyle tabelaları Bamberg'li özellikle iyi müşterilerine vermişti savaştan önce. Sigfried; tereyağı renkli saçları, yeşil cübbesi, elinde mızrağını tutarak yeşil canavara nişan alıyor, tıpkı Sant George'a benziyordu. Yanında Kriemhild, Volker, Hagen ve güzel, küçük Giselher duruyordu. Hepsi de kahverengi, geniş bir çerçeve içindeydi. Çevçevede yumurta sarısı harflerle «Bambergin yumurtalı makarnaları» yazılıydı.

Arkasında duran, omuzlarına dokunan ekmekçiyi farketmemişti.

«İşte herşey halledildi. Gel de öbür tarafa bak... Hey yarabbim, neden ağlıyorsun gene?» dedi ekmekçi.

Elindeki resimle başını sallayaraktan ekmekçinin önünden geçti, öteki odaya gitti. Ekmekçi arkasından geliyordu.

«Ne yapacaksın o resmi?»

«Duvara asacağım» dedi Bayan Brielach ağlayarak.

«Bunu mu asacaksın duvara? Bırak şunu, ben sana daha güzel resimler alırım. Göl manzaraları, orman manzaraları, hepsini alırım. Böyle resimleri asma duvara.»

«Bırak beni. Bunu asmak istiyorum.»

Elindeki resim - BAMBERG YUMURTALI MAKARNASI -nın resmiydi. Giysileri askılara asılmış, tabaklar komidinin içine konmuş, Wilma'nın oyuncak kutusu yatağın altına itilmiş,

Wilma'nın yatağı bile yerleştirilmişti. Her şey düzenliydi.

«Wilma burada mı yatacak?»

«Yatmasın mı yani?»

«Bilmem» dedi Bayan Brielach çekingen bir vaziyette, elindeki reklam afişini yanlamasına komidinin üzerine koydu. «Çocukların hoşuna gidecek bu resim» diye ekledi.

«Sanat resmi değil ki bu.» dedi ekmekçi. Bayan Brielach alışveriş çantasını boşaltıyordu. Önce kocasının fotoğrafını çıkardı yatağın başucunda duran boş bir çiviye astı.

«Oraya mı asıyorsun bunu?» dedi ekmekçi.

«Evet, oraya. Orada kalacak daima.»

Çantasından çıkardığı çakmağı hızla komidinin üstüne koydu. Arkasından kayışı açık bir kol saati çıkardı, hırsla Wilma'nın oyuncak kutusunu aradı, Karl'ın yelken kumaşından yaptığı sefertası kılıfını buldu, kol saatinin yanına koydu.

«Dikiş sepetim nerede benim?» dedi.

«Burada» dedi ekmekçi, çekmecenin birini çekti, dikiş sepetini çıkardı. Adamın elinden dikiş sepetini hırsla çekti, Leo'nun tırnak törpüsünü aradı, buldu, bunu da torbanın yanına koydu, «Git ve beni yalnız bırak» dedi yavaş sesle.

«Banyoyu göstermek istiyorum sana. Bunlar da terasa açılan kapının anahtarı» dedi adam ve elindeki anahtarları gösterdi.

«Aman yarabim» dedi kadın «Birkaç dakika yalnız bırak beni»

«Bütün bu çıkardıklarını saklamak mı istiyorsun? Sana yeni bir kol saati, yeni bir çak-

mak alırım. Baksana bu çakmak paslanmış, yanmaz bile.»

«Git diyorum sana.»

Adam kapıya doğru geriledi ve çıktı odadan.

Perdeleri çekti, başı yatağın ayak ucuna gelecek şekilde yatağa uzandı. Yatağın başucundaki kocasının, gülen üstçavuşun, resmini görebiliyordu. Leo'yu düşünmüyordu. Kocasını da düşünmüyordu. Yalnızca, yanağı bir an için boynuna değen Martin'in amcasını düşünüyordu. Onun hoşuna gittiğini biliyordu. Belki o da kendisini düşünüyordur şu anda. Martin'in amcasını seviyordu. Şimdiye dek hiç kimseyi bu kadar çok sevmemişti. Yanağının boynuna değmesinden başka, bir de merdivenlerden inerken Albert onu kolundan tutmuştu. Bir daha görecekti Albert'i. Albert çocukları nasıl olsa getirecekti, işte o zaman bir daha görecekti onu... Ekmekçi kapıyı vurmadan yavaşça içeri girdiğinde «Kapıyı vurma adetin yok mu senin? Yalnız bırak beni!» diye kükredi.

Ekmekçi tekrar çıktı odadan. Kapının önünde banyo ile ilgili birşeyler mırıldanıyordu.

Yataktan kalktı, kapıyı içeriden kilitledi, tekrar uzandı yatağa. Fotoğrafdaki üstçavuş çok gençti, çocuktu adeta. Kışladaki eğitim alanının kenarındaki katran kokusu geldi burnuna. Onun ağaçlık bir yerde ciddi yüzü ile üzerine eğilişini ve bir kadınla ilk kez yatışını, o işi yapışını hatırladı. Kocasının hayatına giren ilk kadın kendisi olmuştu.

Aşağıda ekmekçinin karısının kahkahalarını duydu. Adamın sesi, karısı ile konuştuğunda

tehdit ediciydi. Ekmekçi mırıldanarak merdivenleri çıktı ve kapının koluna zorladı, «Aç kapıyı» diye bağırdı.

Cevap vermedi, Albert'i düşünüyordu. Erich, Gert, Karl ve Leo çoktan mazi olmuş, kaybolmuştu onun için. Kapının önünde olduğu halde, ekmekçinin yüzünü bile canlandıramıyordu gözünde.

«Açacak mısın kapıyı sen?» diye bağırdı ekmekçi. Adamın ses tonundaki tehdidi çok gülünç buluyordu.

«Git, açmayacağım» dedi yavaşça.

Adam gitti. Tehditler savurup, homurdanaraktan aşağıya indi.

Brielach'ın annesi Albert'i düşünüyordu, tekrar geleceğini, onu tekrar göreceğini biliyordu.

22. BÖLÜM

Önce Will'in köyden davet ettiği çocuklarla futbol oynadılar. Çimenler biçilmiş, kale fileleri onarılmıştı. Brielach'ın birdenbire «Artık oynamak istemiyorum» demesine kadar zevkle oynuyorlardı. Brielach oyundan çıktı, terasta sigarasını içip gazetesini okuyan Albert'in yanına gitti. Fakat Albert'in yanında da çok kalmadı. Evin etrafını dolaşıp ambara doğru gitti. Will'in yanına baltayı koyduğu odun kırma kütüğünün üstüne oturdu.

Burada yalnızdı. Will köye inmişti günah çıkarmak için. Albert gazetesini okuyordu. Saatlerce gazete okurdu zaten. Wilma içeride Albert'in annesinin yanındaydı. Albert'in annesi pasta yapıyordu. Ata sözleri geliyordu kulağına. Albert'in annesi neşeyle «Kim iyi bir pasta pişirmek isterse, yedi cins malzemesi yanında olmalı» diyor, sonra da Wilma'dan söylediğini duymak istiyordu tekrar. Fakat Wilma'nın ağzından çıkan kelimeler sadece -ŞEKER- ve -YUMURTA- oluyordu. Wilma'nın bu sözlerine annesi gülüyordu. Ekmekçinin bodrumunda olduğu gibi havada tatlı, sıcak bir koku vardı. Bir tepsi pasta soğuması için pencerenin önüne konmuştu.

Martin'in de «Artık oynamak istemiyorum»

dediğini duydu. Köyden çağırdıkları çocuklar birkaç dakika kendi başlarına oynadılar, sonra gittiler. Brielach, Albert'in Martin'e pinpon öğretmeye başladığını duydu. Pinpon masasının ağı gerilmiş, masa duvardan beriye çekilmişti. Albert «Dikkat et şimdi. Topa benim vurduğum gibi vuracaksın raketle.... İşte böyle... tamam mı?» diyordu Martin'e. Topun masaya ve raketlere her değişinde çıkardığı sesler, Albert'in annesinin Wilma'ya öğretmek istediği cümlelere, Wilma'nın ŞEKER, YUMURTA diye bağırışlarına, arkasından Albert'in annesinin gülüşüne karışıyordu.

Burada her şey güzel, her şey çok iyiydi. Pinpon topunun çıkardığı ses, Wilma'nın neşeyle bağırışları, Albert'in annesinin şefkat dolu sesi, gülüşü, Will, Albert her şey o kadar iyi ve güzel ki...

Ekmekçinin iyi bir insan olmadığını biliyordu, ama ne kadar kötü olsa da Leo kadar olamazdı. Annesi taşınacaklarını söylediğinde sevinmişti, ama şimdi bu sevincin yersiz olduğunu anlamıştı. Fakat herşeye rağmen durumları daha iyi olacak, hiç olmazsa daha fazla para alacak, eve kira da vermeyeceklerdi.

Erich'in çakmağını, Gert'in saatini, Karl'ın sefertası torbasını, Leo'nun tırnak törpüsünü hatırladı. Bütün bunlar annesinin dikiş sepeti içinde yeni evlerine taşınmıştı ve Erich'in, Gert'in, Karl'ın kokularına yeni bir koku daha eklenmişti: Leo'nun tıraş losyonu kokusu ve muşamba cilası kokusuydu bunlar.

Mutfaktan gülüşmeler, ardından da yeni bir tekerleme duyuluyordu: Başparmak erikleri ağaçtan sallanmış, işaret parmağı toplamış, orta parmak eve getirmiş, yüzük parmağı hepsini yemiş bitirmişti, serçe parmak hani bana yok mu demiş. Wilma sevinç ve mutluluktan neşe içinde gülüyordu boyuna.

Will geldi, köşeden Brielach'a baktı, sonra Albert'in yanına çıktı. Brielach ikisinin de aralarında kendisinden söz ettiklerini duydu.

Will «Çocuğun nesi var acaba?» dedi.

Albert «Rahat bırakın onu» dedi yavaşça, ama dediklerini Brielach rahatça duyuyordu.

«Ona yardım edilemez mi acaba?» dedi Will.

«Tabii edilebilir, ama şimdi rahat bırakın onu. Herkesin içinde ona yardım edemezsin.»

Köyden çan sesleri duyuluyordu. Köylü çocukların oyunu neden bırakıp gittiklerini o zaman anladı: Kilisede dua edeceklerdi.

Will, Martin'e «Sen de geliyor musun?» diye seslendi. «Geliyorum» dedi Martin. Pinpon topunun tiktakları birdenbire kesilmişti. Will tekrar Brielach'tan söz etti. «Şimdi bırakın onu, burada kalsın. Ben de buradayım zaten» dedi Albert. İçeride Albert'in annesinin verdiği yumurtayı yiyen Wilma sevinçten bağırıp duruyordu.

Kalktı, yandaki lokantanın duvarına yaslandı. Pencereden içerisini görebiliyordu. Bira içen, yemek yiyen insanlar vardı içeride. Genç garson kız servis yapıyor, servisini bitirdikten sonra da mutfağa gidiyor, ekmek kesiyor, tabağa salam dilimliyor, bunu yaparken bir parça salam da Wilma'nın ağzına veriyordu. Wilma'nın, minicik ağzındaki salamı önce tatması, son-

ra çiğnemeye başlaması, bu anda yüzünün aldığı şekil gerçekten komikti. Albert'in annesi ve garson kız Wilma'ya kahkahalarla gülüyorlardı. Kendisi de gülümsedi. Gülümsemesinin ne kadar yorgun bir gülümseme olduğunu farketti. Sıkıntılarına, üzüntülerine rağmen üzüntüsü olan büyükler de tıpkı onun gibi gülümserlerdi.

O anda bir taksi durdu evin önünde. Korkmuştu. Bir şeyler olduğunu ya da olacağını biliyordu. Martin'in büyük annesi indi taksiden, sonra da Martin'in annesi indi. Ağzındaki sigara ile eve doğru koşan Martin'in büyük annesi şoföre «Bekleyin kardeşim» dedi. Yüzü öfkeliydi, kıpkırmızıydı «Albert, Albert» diye yüksek sesle seslendiğinde, lokantadakiler pencerelere koşuştular. Garson kız, Albert'in annesiyle mutfak penceresinden sarktılar. Albert elinde gazetesi evin etrafını dolaşarak Martin'in büyük annesine doğru koşarak gelirken alnını kırıştırıyor, bir yandan da elindeki gazetesini katlamaya çalışıyordu. Martin'in annesi yan tarafta durdu ve Albert'in annesiyle konuşmaya başladı. Sanki hiç bir şey onu ilgilendirmiyordu.

«Demek hiç bir şey yapmak istemiyorsun ha» dedi büyük anne yüksek sesle, sigarasına bir fiske vurup külünü düşürdü ve «Öyleyse ben gideceğim oraya, ben. Ben öldüreceğim onu... Sen de benimle geliyor musun gelmiyor musun şimdi?»

«Eğer iyi olacağına inanıyorsan geleyim» dedi Albert.

«Ne biçim insansınız anlamıyorum» dedi büyük anne «Haydi gel, bin taksiye.»

«Olur, geleyim» dedi Albert, gazetesini pen-

cerenin önüne koydu, taksiye bindi, büyük annenin binmesine de yardım etti.

«Sen burada mı kalıyorsun?» dedi büyük anne yüksek sesle ve Martin'in annesi «Evet, sizi bekleyeceğim. Bavulumu da getirmeyi unutmayın gelirken.» dedi, fakat taksi çoktan hareket etmişti. Çan sesleri duyulmuyordu artık. Albert'in annesi, Martin'in annesine «İçeriye gelsenize.» dedi. Martin'in annesi başını eğdi «Çocuğu bana verir misiniz» dedi, Wilma'yı dışarıya aldı. Brielach, Martin'in annesinin Wilma'nın elinde tutuşunu, gülerek evin arkasına gidişlerine hayret dolu gözlerle bakakaldı. Wilma'nın gülüşünü duydu, sonra pinpon topunun sesi gelmeye başladı gene. Her şey güzeldi, güzeldi, ama onun yeri değildi ki burası. Wilma ile Martin'in annesi arka taraftan mutfağa girmişlerdi. İçeriden gülüşmeler duydu. Kadınların üçü de gülüyordu. Martin'in annesini birdenbire iyi bulması da şaşırtıyordu Brielach'ı. Her şey güzel, herkes çok iyiydi, bunu biliyordu, ama bildikleri arasında kendi annesinin bu akşam ekmekçiyle yatacağı da vardı. Leodan ayrılıp ekmekçiye gitmelerinin faydalı yanları vardı, fakat faydalı olduğu kadar korkunç yanları da vardı.

Sarı otobüs durdu, Glum indi, Bolda'nın inmesine de yardım etti. Bolda mutfak penceresine doğru koştu «İnşallah bir şey olmamıştır» diye bağırdı. «Ne olacaktı ki?» dedi Martin'in annesi ve arkasından «Peki, akşam olunca hepiniz nerede yatacaksınız allahaşkına?» diye ekledi sözlerine.

«Bir türlü rahat edemedim evde. Yatacak yer mühim değil canım, divanın üstünde de ya-

tarım ben.» dedi Bolda.

«Ben de yerde yatarım» dedi gülerek Glum ve Martin ile Will'i kiliseden almak için gitti.

Martin'in annesi terastan «Fazla yaklaşma» diye bağırıyordu. Brielach korkmuştu, fakat kadın arkasından gülünce, rahatladı. Gülüşü pek tuhaftı. Arka tarafa koştu, Wilma'nın ördeklerin yüzdüğü havuza doğru gittiğini gördü. Şimdi geri dönüyordu. Martin'in annesi Brielach'ı çağırdı. Brielach gitti, tokalaştı.

«Pinpon oynar mısın?» dedi Martin'in annesi.

«İyi oynayamam» dedi Brielach «Birkaç kez oynamıştım hepsi o kadar.»

«Gel öyleyse, ben öğretirim sana. İster misin?»

«İsterim» dedi Brielach. Halbuki istemiyordu.

Martin'in annesi pinpon masasını hazırladı, yerdeki raketleri kaldırdı, «Haydi, gel bakalım» dedi ve ona nasıl oynaması gerektiğini anlattı.

Wilma yere oturmuştu. Top yere düştükçe sevinçten çığlıklar atıyor, yere düşen topu alıyordu, fakat aldığı topu Brielach'a değil de Martin'in annesine veriyordu hep.

Uzun zamandır annesini düşünüyor «Şimdi ekmekçiyle yatıyordur» diyordu kendi kendine. Annesinin ekmekçiyle yatmasını Leo ile yatmasından daha korkunç buluyordu.

Kısa zamanda oyunu kavramıştı. Arka arkaya birkaç sayı alıyor, attığı topları Martin'in annesi karşılayamıyordu bile. İşte bu anlarda Martin'in annesi gülüyor, onunla daha ciddi oynamaya başlıyor, sayıları daha dikkatle sayıyor, yüzünde gayret ifadeleri beliriyordu.

Hem oyun oynamak, hem de düşünmek zordu. Babasını, amcalarını ve şimdi ekmekçi ile yatan annesini düşünüyordu. Martin'in annesi güzeldi. Sarışın, uzun boylu bir kadındı. Oyun oynarken birdenbire Wilma'ya dönüp gülümsediğini görünce, sevmeye başlamıştı onu. O güldükçe Wilma'nın gözleri de ışıl ışıl oluyordu sevinçten.

Brielach şimdi oyunu daha dikkatli daha gayret sarfederek oynuyordu. Kütleri başarılıydı artık ve Martin'in annesinin yüzü kıpkırmızı olmuştu.

«Yaman oynuyorsun. Seninle oynarken dikkatli olmalı insan» dedi Martin'in annesi.

Martin kiliseden dönünce oyunu bıraktı annesi ve Martin'i kucakladı. Glum masayı topladı. Bolda büyük bir masa örtüsü ve tabaklarla geldi. Tabaklardan birindeki tereyağı taze görünüyordu. «Erik reçelini de getirsene, çocuklar sever onu.» dedi Will.

«Getireyim, ama en az onlar kadar sen de seversin o reçeli, değil mi?» dedi Albert'in annesi.

Will kızarmıştı. Glum şakayla sırtına vurdu «Değil mi dostum?» dedi. Hepsi güldüler. Wilma bu gece erkence yatmak zorunda değildi. Yemek boyunca Wilma'nın kiminle yatacağı tartışıldı. Martin'in annesinden başka hepsi «Benimle yatacak» diyordu. Fakat Wilma'ya «Kiminle yatmak istersin?» diye sorduklarında, Brielach'a koşması, Brielach'ı sevinçten kıpkırmızı yapmıştı.

Lokantadaki müşteriler garson kızı çağırıyorlardı. Bolda sandalyesinden kalktı, kirli tabakları topladı, «Ben yardıma gidiyorum» dedi,

mutfağa gitti. Glum ambara gidip bir çuvala ot doldurdu. Will evde öteye beriye koşarak yorganları getirdi. Terlemişti.

Martin ile Brielach küçük odaya yatmaya gittiler. İkisi bir yatakta yatacak, Wilma'yı da aralarına alacaklardı.

Karanlık çökmüştü. Aşağıda, mutfakta, Bolda ile garson kızın gülüşmeleri duyuluyordu. Ahırın önündeki sırada Glum ile Will oturuyorlardı. Karanlıkta yanan sigaralarının ışığı belli oluyordu.

Yalnız Martin'in annesi terasta oturuyor, sigarasını içiyor, karanlığa bakıyordu.

«Haydi» dedi Martin'in annesi «Soyunun ve yatın.»

Albert amcayı sormak ancak şimdi gelmişti aklına Martin'in. Annesine, aşağıya, «Albert amca nerede?» diye seslendi.

«Birazdan döner. Büyük annenle bir yere kadar gitti.»

«Nereye?»

«Şatoya.»

«Şatoda ne işi var?»

Annesi bir an için sustu, sonra «Geseler orada... Onunla konuşacak» dedi.

Martin sustu. Açık pencerenin önünde duruyordu. Brielach'ın yatağa girip ışığı söndürdüğünü duydu.

«Geseler mi?» dedi Martin «Hala yaşıyor mu o?»

Fakat annesi cevap vermiyordu. Martin, Geseler'i bir daha sormak için en ufak bir istek duymadığına şaşıyordu. Heinrich ile babasının ölümü hakkında hiç konuşmamışlardı. Çünkü

durum pek karanlık geliyordu ona. Büyük annenin bilgelikleri gibi onun -Geseler'in- yüzü de garip geliyordu ona. Onu korkutmak için bir kelime, bir isim sık sık, özellikle içine atılmış ve tekrar sık sık benliğinden çıkarılmıştı. Bundan daha kötüsü, daha yakını, daha açıkçası mantarların yetiştiği o yerde idi: Babasının resmini yapan adamı öldürmüşlerdi orada. Babası ve Albert Naziler tarafından orada dövülmüş, işkence edilmişti. Karanlık, uzak ve belki de - HİÇ DE FENA DEĞİLLERDİ - fakat o yerin varlığı bir gerçekti: Mantarların yetiştiği raflar, kokan tonoz ve Albert'in yüzü, yalan söylemediğine inanması, Albert, Geseler'in sözünü çok ender ederdi.

Aşağıda müşteriler şarkı söylüyorlardı: «Oradan, ormanın kıyısındaki kulubenin olduğu yerden... Oradan, akşamları gönlümün yöneldiği yerden... Oradan, geyiklerin otladığı yerden... Oradan, ormanın kıyısında kulubenin olduğu yerdenim ben...»

Pencereden ayrıldı, yatağa girdi, Wilma'nın sıcak nefesini hissediyordu omuzunda.

«Uyuyor musun?» dedi yavaşça Brielach'a.

«Hayır» dedi Brielach.

«Ben oradan geldim... Ben oradan geldim...» diye şarkı söylüyorlardı müşteriler. Kapının önünde bir arabanın durduğunu işitti. Albert korkulu bir sesle «Nella, Nella» diye bağırıyordu. Annesi sandalyesinden hızla kalktı. Sandalye bu karkışla yere düşmüştü. Albert'e doğru koştu. Bolda'nın sesi de kesilmişti mutfakta. Albert'in annesi müşterilere gürültüyü kesmelerini söylüyordu. Birden evin içine sessizlik çökmüştü. Fısıltıyla «Bir şey oldu galiba» dedi Brie-

lach.

Merdivenlerden ağlama sesi duyuluyordu. Martin kalktı, kapıyı açtı, koridora baktı. Bir kolunda Albert bir kolunda Bolda, büyük annesi merdivenlerden yukarıya çıkıyordu. Martin korkmuştu. Büyük annesini hiç bu kadar yaşlı görmemişti. Ağladığını da görmemişti hiç. Bir kolu Albert'in omuzunda bitkin vaziyette yürüyordu. İnleyerek «İğne yaptırın bana, bir iğne» diyordu.

«Peki» dedi Albert «Nella, sen doktora telefon et.»

Bolda'nın arkasındaki Will'in korku dolu yüzünü gördü Martin. Glum öne geçti. Bolda'nın yerini aldı, büyük anneyi koridorun sonundaki büyük odaya götürdüler. Martin annesinin merdivenleri koşarak çıktığını gördü. «Doktor Hurweber geliyor, telefonla konuştum. Birazdan burada olacak.» diye seslendi annesi.

«Duydun mu?» dedi Albert «Doktor geliyor.» Odanın kapısı kapanmış, koridor bomboş kalmıştı. Her taraf sessizdi. Martin bakışlarını kapıya dikmişti, ama oradan da hiç ses gelmiyordu.

Odadan ilk önce Glum, sonra Will, onların arkasından da Albert ile annesi çıktı. İçeride yalnız Bolda kalmıştı. Brielach «Haydi gel yat» diye fısıldadı Martin'e «Üşüteceksin.» Martin yavaşça kapıyı kapadı, yatağa girdi tekrar.

Aşağıda, terasta, Albert ile annesi oturuyordu. Yavaş konuştukları için, ne konuştuklarını duyamıyordu. Brielach da duyamıyordu. Onunla konuşmak istiyordu Martin, ama bir türlü konuşmaya başlayamıyordu.

Müşteriler şarkı söylemiyorlardı artık. Sandalye seslerini, hesabı garson kıza verirlerken

onunla gülüştüklerini duyuyordu.

Yavaşça «Pencere açık kalsın mı?» diye sordu Brielach'a.

«Senin için soğuk değilse açık kalsın.»

«Hayır soğuk değil.»

«Öyleyse açık kalsın.»

Brielach'ın susuşu, ona taşınırken olanları ve Brielach'ın annesinin ekmekçiye «Hayır, kendimi...» deyişini getirdi aklına. Brielach'ın neler düşündüğünü, oyundan neden birdenbire çıktığını anladı. Demek ki Brielach'ın annesi şimdi ekmekçiye «Evet kendimi...» diyordu.

Bunu düşünmek korkunç bir şeydi. Çok üzgündü, ağlayacaktı neredeyse, zor tutuyordu kendisini. Her şey AHLÂKSIZCA geliyordu ona. Büyük annenin İDRARDA KAN oyununu oynamadan iğne yaptırmak istemesi korkutmuştu onu. Eskiden ayda bir İDRARDA KAN oyununu oynadığı halde, şimdi daha dört gün bile olmadan yeniden iğne istiyordu. İhtiyarlamıştı, ağlamıştı büyük annesi. Bu her iki hali de Martin için yeni bir şeydi. En korkuncu dört gün sonra kendisine iğne yaptırmak istemesiydi ve bunun da Geseler ile ilgili olduğunu sanıyordu.

«Uyuyormusun?» diye sordu tekrar yavaşça Heinrich'e doğru. Heinrich «Hayır.» dedi. Bu - hayır - ona pek isteksiz, samimi olmayan bir tonla söylenmiş gibi geldi. Heinrich'i bu kadar üzen nedenin -AKLÂKSIZLIKLAR-, arasındaki değişmelerin olduğunu anladığını sanıyordu. Leo, Leo idi, fakat -ahlâksızlık- onunla belli bir devamlılık sağlamıştı. Heinrich'in annesinin böyle aniden ekmekçiye gitmesi gerçeği, ona büyük annenin - İDRARDA KAN- olmaksızın iğne yaptırmak is-

temesi gerçeği kadar kötü geliyordu.

«Hayır, hayır» dediğini duydu Albert'in, «Hayır, böylesi daha iyi. Evlenme konusunu bırakalım. Hiç düşünmeyelim bunu artık.»

Annesi de bir şeyler söylüyordu, ama ne söylediğini anlayamıyordu yavaş konuştuğu için. Önce Bolda geldi yanlarına, sonra da Will.

«Evet» dedi Albert yüksek sesle «Geseler'i dövmek istedi. Kendisine mani olmak isteyenleri yana itti. Bu arada Schurbigel birkaç tokat yedi. Peder Willibrord da güzel bir dirsek yedi karnına.» Burada Albert gülmeye başladı. Gülüşü hiç de hoş gelmiyordu kulağa. «Ona yardım etmekten başka çarem kalmamıştı. Ben de vurdum Geseler'e. Hiç olmazsa kim olduğumu hatırladı.»

«Geseler mi?» dedi annesi.

«Evet, tanıdı beni. Fakat bizden uzak duracağına eminim. Büyük anneye de mani olmadık. Dersini almıştır muhakkak.»

«Tabii» dedi Glum yavaşça, Annesi gülmeye başladı. Onun da gülüşü kulağa hoş gelmiyordu hiç.

Yavaş bir motor gürültüsü duyuluncaya kadar sessizlik oldu. Martin, doktorun arabası geldi, diye düşündüğü bir sırada yanıldığını anladı. Gürültü bahçe tarafından geliyordu. Bir uçak gürültüsüydü bu. Açık pencereden yanıp sönen kırmızı ışıklarını görüyordu uçağın. Uçağın arkasında bezden bir reklam yazısı vardı. HALA EVİNDE REÇEL YAPAN APTALDIR - HOLSTEGE SİZİN İÇİN EN İYİ REÇELLERİ YAPIYOR yazılıydı uçağın arkasında.

Brielach'a «Bak» dedi Martin heyecanla «Bu büyük annemin fabrikasının reklâmı.»

Brielach uyanık olduğu halde susuyordu.

Aşağıda annesinin ağladığını duydu Martin. Albert küfür ediyor «Domuzlar, domuzlar» diye bağırıyordu. Uçaklar Brernich şatosuna doğru kaybolup gittiler. Aşağıdan sadece annesinin hıçkırıkları, arada bir de bardak sesleri duyuluyordu.

Uyanık olduğunu bildiği Brielach'ın susuşu Martin'i korkutuyordu. Nefes alışını duyuyordu Brielach'ın. Wilma'nın nefes alışı gibi rahat değildi onunki.

Kaçamak olarak Hoppalong - Chassdy'i, Donald Duck'u düşünmeyi denedi, fakat bu isteğini saçma buldu. «Günahkârları bağışlamak istersen...»i düşündü. Bunun arkasından din dersinin ilk korkunç sorusu geldi: «Ne için bu dünyadayız?» Birdenbire bunun cevabını buldu: Tanrıya hizmet etmek, onu sevmek ve bu sayede cennete gitmek için. Fakat hizmet etmek, sevmek, cennete gitmek sözleri hiç bir şey ifade etmiyordu. Verdiği cevabın sorunun tam karşılığı olmadığına inandı, ilk kez bilerek şüpheye kapıldı ve bir şeyin geçip gittiğini anladı: Neyin geçtiğini bilmiyordu, ama bir şeyin mazi olduğu apaçık ortadaydı. Ağlamak istiyordu, aşağıda ağlayan annesi gibi hıçkıra hıçkıra ağlamak, fakat Brielach daha uyanık olduğu için, Brielach'ın ne düşündüğünü bilmek istediği için yapamadı bunu. Brielach annesini mi, yoksa annesinin ekmekçiye söylediği o sözümü düşünüyordu acaba?

Fakat Heinrich şimdi bunu düşünmüyordu. Düşündüğü tek şey annesinin yüzündeki o bir anlık mutluluktu. Yalnız bir an, ama bu iş için bir anın bile çok fazla olduğunu biliyordu.

S O N

CEM YAYINEVİ

Cem Yayınevi, çağdaş Alman Edebiyatının en ünlü üç yazarı arasında yer alan Heinrich Böll'ün «Ve O Hiç Bir Şey Demedi», «Ademoğlu Nerdeydin» adlı romanlarını ve «Cüce ile Bebek» adlı hikâye kitabını yayınlanıştı. Bu kez Böll'ün, savaş sonrası «babasız evlerin dramını anlatan» daha büyük bir romanını sunuyoruz.

KARACA OFSET BASIMEVİ TEL.: 27 53 45

12,5 lira